Programmabegroting
2025 - 2028

Gemeente Steenwijkerland

Voorstel aan de raad

Aan de gemeenteraad
Gemeente Steenwijkerland
Vendelweg 1
8331 XE Steenwijk

Steenwijk,
Nummer voorstel:

Voor de raadsvergadering van 12 november 2024

Onderwerp: Raadsvoorstel en besluiten Programmabegroting 2025-2028

Hierbij bieden wij u de Programmabegroting 2025-2028 aan.

In de begroting zijn de bestuursprogramma's en de daarbij behorende doelstellingen en resultaten voor 2025 opgenomen. In het bijbehorend raadsvoorstel schetsen we op hoofdlijnen het financieel meerjarenperspectief en gaan we nader in op de besluiten die we aan u voorleggen.

Wij stellen u voor de volgende besluiten te nemen:

1. De bestuursprogramma's vast te stellen zoals opgenomen in hoofdstuk 2.
2. De tarieven voor gemeentelijke belastingen en rechten vast te stellen overeenkomstig onderstaande voorstellen:
    a. de onroerende-zaakbelastingen in 2025 te verhogen met 2,0% ten opzichte van 2024;
    b. de afvalstoffenheffing in 2025 met 13,9% te verhogen ten opzichte van 2024 en het dekkingspercentage voor 2025 te bepalen op 80,2%;
    c. de rioolheffing in 2025 met 10,0% verhogen ten opzichte van 2024 en het dekkingspercentage voor 2025 te bepalen op 83,5%;
    d. de lijkbezorgingsrechten in 2025 met 17,2% te verhogen ten opzichte van 2024 en het dekkingspercentage voor 2025 te bepalen op 83,3%.
3. Een krediet van € 9.291.216 beschikbaar te stellen voor het bestedingsplan 2025-2028 en de financiële ontwikkelingen na de PPN 2025-2028 zoals opgenomen in hoofdstuk 3.5 en 3.6.
4. Een krediet van € 6.370.404 beschikbaar te stellen voor het uitvoeringsplan riolering 2025 zoals opgenomen in paragraaf 4.1.8 waarvan een bedrag van € 444.904 wordt gedekt door een bijdrage van de provincie.
5. Een krediet van € 522.500 beschikbaar te stellen voor de in bijlage 1 vermelde vervangingsinvesteringen in 2025.
6. Op basis van de 'Meerjaren Begroting Grondexploitaties 2024 e.v.':
    a. de grondexploitaties voor woningbouwprojecten en bedrijventerreinen die onderhanden zijn gewijzigd vast te stellen;
    b. het college te machtigen, indien de markt- en economische omstandigheden daartoe aanleiding geven, tegen andere grondprijzen te verkopen dan opgenomen in de desbetreffende grondexploitaties onder de voorwaarde van een blijvend minimaal sluitende grondexploitatie.

7. Een bedrag van € 1.059.000 te storten in de 'Algemene reserve vaste buffer' en dit bedrag ten laste te brengen van het begrotingssaldo 2025.
8. Het audit-programma (jaarschijf 2025) vast te stellen zoals opgenomen in bijlage 3.

Burgemeester en wethouders van Steenwijkerland,

de secretaris, de burgemeester,

Marco de Graaf Rob Bats

Inhoudsopgave

1. Inleiding ... 6
2. De bestuursprogramma's ... 7
2.1. Brede welvaart ... 7
2.2. Bestuursprogramma 'Woningbouw' ... 9
2.3. Bestuursprogramma 'Werk en economie' ... 13
2.4. Bestuursprogramma 'Samenredzaam' ... 18
2.5. Bestuursprogramma 'Vitaal Platteland' ... 24
2.6. Bestuursprogramma 'Duurzaam' ... 29
2.7. Bestuursprogramma 'Leefbare steden en kernen' ... 34
2.8. Bestuursprogramma 'Financiën en dienstverlening' ... 44
3. Financiële positie ... 49
3.1. Inleiding ... 49
3.2. Meerjarenbeeld ... 49
3.2.1. Problematiek niet-taakgebonden korting rijk ... 49
3.2.2. 'Dashboard' met financiële kengetallen ... 50
3.3. Uitgaven en inkomsten per programma ... 52
3.4. Uitgangspunten programmabegroting ... 53
3.5. Bestedingsplan 2025-2028 ... 54
3.6. Financiële ontwikkelingen ... 56
3.6.1. Financiële ontwikkelingen Gemeentefonds ... 56
3.6.2. Raadsbesluiten ... 56
3.6.3. Financiële ontwikkelingen na de PPN 2024-2028 ... 57
3.6.4. Structurele doorwerking mutaties Najaarsnota 2024 ... 59
3.6.5.1 Saldoverbeterende maatregelen (opgenomen in de begroting) ... 60
3.6.5.2 Saldoverbeterende maatregelen (nog uit te werken) ... 64
3.6.6. Vervangingsinvesteringen ... 67
3.7. Overhead ... 68
3.8. Reserves en voorzieningen ... 69
3.8.1. Verloop algemene en bestemmingsreserves ... 69
3.8.2. Verloop voorzieningen ... 70
3.9. Overzicht totale programmabegroting ... 72
3.10. Overzicht algemene dekkingsmiddelen ... 73
4. Specifieke paragrafen ... 74
4.1. Paragraaf Lokale heffingen ... 74
4.1.1. Inleiding ... 74
4.1.2. Belastingen en heffingen ... 74
4.1.3. Uitgangspunten ... 75
4.1.4. Overzicht belastingopbrengsten ... 75
4.1.5. Lokale belastingdruk ... 76
4.1.6. Onroerende-zaakbelastingen ... 77
4.1.7. Afvalstoffenheffing ... 78
4.1.8. Rioolheffing ... 80
4.1.9. Lijkbezorging ... 82
4.1.10. Onderbouwing kostendekkendheid leges ... 82
4.1.11. Kwijtschelding gemeentelijke belastingen ... 84
4.2. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing ... 85
4.2.1. Algemeen ... 85
4.2.2. Inventarisatie weerstandscapaciteit ... 85
4.2.3. Inventarisatie risico's ... 86

4.2.4. Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's 99
4.2.5. Diverse kengetallen 100
4.3. Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 108
4.3.1. Algemeen 108
4.3.2. Door de raad vastgestelde beleids- en beheerplannen 108
4.4. Paragraaf Financiering 117
4.5. Paragraaf Bedrijfsvoering 125
4.6. Paragraaf Verbonden partijen 131
4.7. Paragraaf Grondbeleid en ontwikkelingsinvesteringen 134
5. Raadsbesluit 138
Bijlage 1. Vervangingsinvesteringen 139
Bijlage 2. Resultaat programmabegroting per taakveld 140
Bijlage 3. Audit-programma, jaarschijf 2025 144
Bijlage 4. Verloop reserves en voorzieningen 147
Bijlage 5. Incidentele baten en lasten per programma 148
Bijlage 6. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma 155
Bijlage 7. Verbonden partijen 156
Bijlage 8. Beleidsindicatoren 174

1. Inleiding

In de programmabegroting 2025-2028 staan onze doelstellingen en ambities voor het komende jaar en de jaren daarna. De basis voor deze doelen en ambities ligt vast in ons coalitieakkoord Duurzaam Doorbouwen, zoals we dat in 2022 hebben gesloten.

Lange tijd was er onduidelijkheid over de hoogte van het bedrag dat gemeenten de komende jaren vanuit de Rijksoverheid krijgen. Inmiddels is er meer duidelijkheid ontstaan. Het nieuwe kabinet lijkt niet van plan om gemeenten meer geld te geven. We gaan er dan ook vanuit dat de kans groot is dat we de tekorten zelf moeten oplossen.

Vanuit die nieuwe werkelijkheid maken we krachtige en duidelijke keuzes voor de komende jaren. We kiezen ervoor om te blijven investeren. De aanpak van de belangrijke opgaven, zoals benoemd in het coalitieakkoord, houden we overeind. We bouwen huizen, schoolgebouwen, ondersteunen ons bedrijfsleven, zorgen voor passende en toegankelijke zorg, werken aan onze duurzaamheidsambities en verbeteren onze leefomgeving. Hierbij leggen we de focus op uitvoering van plannen die er al liggen. Betekenisvolle grote projecten, die bijdragen aan de brede welvaart voor onze inwoners en belangrijk zijn voor de samenleving, zetten we voort. Ook al moeten we daarbij vooral zelf de kosten dragen.

In de Perspectiefnota 2024-2028 hebben we u geschetst dat er maatregelen genomen moeten worden als een gunstig en stabiel financieel beeld uitblijft. We hebben mogelijke maatregelen benoemd om onze gemeentelijke financiën in dat geval op orde te houden. U heeft ons over die maatregelen geadviseerd en dat advies hebben we bij de totstandkoming van deze begroting betrokken. We kiezen ervoor om een groot deel van de maatregelen die genoemd zijn in de Perspectiefnota door te voeren. Dat resulteert in een overschot in de begroting voor het jaar 2025. Voor de jaren 2026 tot en met 2028 presenteren we tekorten en tegelijkertijd een aanvullend pakket aan potentiële maatregelen om ook die tekorten op te lossen, mocht er inderdaad geen extra geld van het Rijk komen. Deze aanvullende maatregelen zullen we betrekken bij de Perspectiefnota van 2025-2029.

Met alle maatregelen - die zowel gaan over scherper begroten, bezuinigingen en lastenverzwaring - kunnen we vasthouden aan de ambitie om te blijven horen bij de 25% van de gemeenten met de laagste woonlasten én blijven we perspectief bieden aan onze inwoners en ondernemers. Zo maken we in deze begroting de definitieve keuze voor een aantal projecten die we uitgelicht hebben in ons coalitieakkoord. We nemen het besluit om de ontsluitingsweg bij Blokzijl te realiseren de komende jaren. Ook maken we geld vrij voor de realisatie van het erfgoedhuis en de nieuwe huisvesting van de bibliotheek in Steenwijk. Definitieve besluitvorming over een ontsluitingsweg bij Ossenzijl is afhankelijk van financiële bijdragen van andere overheden. We zetten stevig in op een lobbytraject om die cofinanciering te vinden. Wat betreft de unilocatie voor het voortgezet onderwijs nemen we een stelpost op in de begroting voor kapitaallasten van maximaal € 2 miljoen per jaar. Daarnaast geven we onszelf de opdracht om, samen met het schoolbestuur, de komende maanden een raadsvoorstel ter besluitvorming aan te bieden dat past binnen die financiële randvoorwaarde.

We zijn van mening dat we met deze begroting de basis leggen voor een duurzaam financieel gezonde gemeente, ondanks de uitzonderlijke financiële omstandigheden waar we mee te maken hebben. Met een stevig pakket aan maatregelen blijven we perspectief geven voor de toekomst van onze geweldig mooie gemeente.

2. De bestuursprogramma's

2.1. Brede welvaart

Een belangrijk onderdeel van de begroting is het programmagedeelte. Ambities en acties voor de komende periode worden hier vermeld. De bestuursprogramma's zijn afgeleid uit ons coalitieakkoord 'Duurzaam Doorbouwen, Samen werken aan een vitaal Steenwijkerland': Woningbouw, Werk en economie, Samenredzaam, Vitaal Platteland, Duurzaam, Leefbare steden en kernen en als laatste Financiën en dienstverlening.

In het coalitieakkoord hebben we beschreven dat we willen werken aan het vergroten van de brede welvaart. Met elkaar hebben we de uitdaging om te werken aan een duurzaam, welvarend Steenwijkerland voor de huidige en toekomstige generaties. Een gemeente, waarin alle inwoners naar vermogen mee kunnen doen.

Vorig jaar hebben we de onderlinge relatie tussen 17 werelddoelen en de bestuursprogramma's verder uitgewerkt. Deze Sustainable Development Goals (SDG's), ofwel werelddoelen voor duurzame ontwikkeling, zijn wederom in de voorliggende bestuursprogramma's opgenomen. Net als vorig jaar hebben we ervoor gekozen de 4 belangrijkste doelen per programma hierin visueel zichtbaar te maken. Nieuw is dat we deze doelen hebben gerelateerd aan onze ambities. Wat gaan we in 2025 daadwerkelijk doen en wat gaan onze inwoners en ondernemers daarvan merken?

Als achtergrond hierbij allereerst nog deze doelen:

1 GEEN ARMOEDE	Beëindig armoede overal en in al haar vormen	6 SCHOON WATER EN SANITAIR	Verzeker toegang tot duurzaam beheer van water en sanitatie voor iedereen
2 GEEN HONGER	Einde aan honger, zorgen voor voedselzekerheid en duurzame landbouw	7 BETAALBARE EN DUURZAME ENERGIE	Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen
3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN	Gezondheidszorg voor iedereen	8 EERLIJK WERK EN ECONOMISCHE GROEI	Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, en waardig werk voor iedereen
4 KWALITEITS-ONDERWIJS	Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen	9 INDUSTRIE, INNOVATIE EN INFRASTRUCTUUR	Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en innovatie
5 GENDER-GELIJKHEID	Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes	10 ONGELIJKHEID VERMINDEREN	Dring ongelijkheid in en tussen landen terug

	Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam		Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe
	Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen		Bevorder een vreedzame samenleving en creëer doeltreffende, verantwoordelijke en open instellingen
	Neem dringend actie om de klimaatverandering en haar impact te bestrijden		Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het partnerschap voor duurzame ontwikkeling
	Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en de maritieme hulpbronnen		

2.2. Bestuursprogramma 'Woningbouw'

We zetten de komende jaren in op het bouwen van meer woningen zodat onze huidige en nieuwe inwoners een passende woning kunnen krijgen en kunnen houden (SDG 11). Het gaat om zowel koop- als (sociale) huurwoningen. Voor sociale huurwoningen werken we nauw samen met woningbouwcorporaties en hebben hiermee prestatieafspraken gemaakt (SDG 17). Bij het opstellen van woningbouwplannen nemen we zoveel mogelijk SDG's in ogenschouw en houden we onder andere rekening met de kwaliteit van de openbare ruimte (SDG 3, 10 en 11), klimaatbestendigheid (SDG 11) en natuur inclusief bouwen. Ook zetten we de reserve Volkshuisvesting waar nodig in voor de realisatie van sociale woningbouw.

AMBITIES WONINGBOUW:	SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS
- 1.735 woningen erbij tot 2031, waarvan 2/3 voor 2027. - 30% van de nieuwbouwwoningen is een sociale huur- of koopwoning. - Stimuleren van lokale initiatieven. - Benutten van kansen om voor de bovenregionale woonbehoefte te bouwen.	

Om de 1.735 woningen te bouwen conform de Woonagenda, moet het tempo omhoog. We zorgen dat lokale woningbouwinitiatieven gestimuleerd worden. De kennis, ervaring en passie die onze inwoners hebben om hun (eigen) woningen te realiseren, combineren we met de ervaring en professionele kennis van de gemeente en andere bouwende partijen. Daar hebben we extra aanjaagcapaciteit op ingezet en dat werpt zijn vruchten af.

Hoewel we zelf geen woningen bouwen, maken we dit voor inwoners en andere initiatiefnemers zo makkelijk mogelijk. Dit doen we door zoveel mogelijk de belemmeringen weg te nemen. We maken gebruik van kansen die ontstaan door vrijkomende agrarische gebouwen. We zetten bestaande én nieuwe instrumenten en maatregelen gericht in voor onze lokale woningvraag. Daarmee zorgen we er niet alleen voor dat de woningen voldoen aan de vraag van onze inwoners, maar ook dat woningbouwplannen rekening houden met de verschillende SDG's, dus met natuur, sociale inclusie, veiligheid, klimaatmaatregelen en energiebesparing.

Dit alles doen we tegen een achtergrond van een groot woningtekort, stijgende grondstof- en bouwprijzen, stijgende rente, stikstof- en PFAS-problematiek en een krappe arbeidsmarkt. Daarnaast zien we dat het aantal woningen bij woningcorporaties dat beschikbaar komt voor verhuur terugloopt, terwijl de taakstelling statushouders steeds toeneemt. Al deze ontwikkelingen brengen de nodige uitdagingen met zich mee en zijn van invloed op het kunnen behalen van het resultaat.

Hoe gaan we dat doen?

Doel	**Voldoende woningen voor onze inwoners**
Beoogd resultaat	Voor 2027 is 2/3 van de benodigde 1.735 woningen tot 2031 gerealiseerd.
Acties 2025	• We realiseren in 2025 voor 230 woningen harde plancapaciteit. • We zetten gericht actief grondbeleid in op basis van de woonbehoefte en daar waar geen gronden in bezit zijn. • We doen een woningmarktonderzoek voor de herijking van de Woonagenda en prestatieafspraken met de woningcorporaties. • We stellen een beleidslijn vast voor vrijkomende agrarische bebouwing, in samenspraak met de provincie.

Doel	**Voldoende passende en betaalbare woningen**
Beoogd resultaat	Tenminste 30% van de nieuwbouwwoningen is een sociale huur- of koopwoning.
Acties 2025	• We voeren samen met de woningcorporaties de jaarschijf 2025 van de Prestatieafspraken Steenwijkerland 2023-2027 uit. • We voeren de rijkstaakstelling voor de huisvesting van statushouders uit. • Op basis van de uitkomsten van het onderzoek naar woonwagen-standplaatsen stellen we woonwagenbeleid op, passend bij de vraag.

Doel	**Faciliteren van eigen inwoners initiatieven in de kernen**
Beoogd resultaat	Het realiseren van woningbouwinitiatieven van, voor en door eigen inwoners.
Acties 2025	• We faciliteren (collectieve) wooninitiatieven van eigen inwoners, zodat onder andere starters en ouderen in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen. • We willen minimaal 2 wooninitiatieven stimuleren en waar nodig financieel ondersteunen. • We doen een onderzoek naar schaarste op de woningmarkt. Dit onderzoek brengt in beeld hoeveel woningen er worden verkocht aan inwoners uit Steenwijkerland en hoeveel worden verkocht aan mensen uit andere gemeenten. Zo kunnen we aantonen of er al dan niet sprake van schaarste is. Als sprake is van schaarste en dat die schaarste zonder sturing leidt tot onevenwichtige en onrechtvaardige effecten voor bepaalde groepen, kunnen we de huisvestingsverordening inzetten.

Wat mag het kosten?

In de PPN 2024-2028 is een aantal beleidskeuzes aan u voorgelegd voor advies. Voor het bestuursprogramma 'Woningbouw' ging het om extra uitgaven voor startersleningen. Het debat over de PPN heeft niet geleid tot wijzigingen. De startersleningen zijn daarom opgenomen in het bestedingsplan in hoofdstuk 3.5 van deze begroting. De bijbehorende toelichting treft u aan in hoofdstuk 3.4 van de PPN 2024-2028.

bedragen x € 1.000

Beleidskeuzes PPN 2024-2028 - 1. Woningbouw	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
In begroting 2025-2028 opgenomen						
B 1.1 Startersleningen		I	- 550	-	-	-
Onttrekking aan de reserve Volkshuisvesting		I	550	-	-	-
Totaal beleidskeuzes	-		-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Wijzigingen beleidskeuzes PPN 2024-2028 1. Woningbouw	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
In begroting 2025-2028 opgenomen						
Amendement startersleningen (PPN 2024-2028)		I	550			
Ontrekking aan de reserve volkshuisvesting		*I*	*- 550*			
Totaal wijzigingen beleidskeuzes	-		-	-	-	-

<u>Amendement startersleningen</u>

In de PPN 2024-2028 hebben we voorgesteld om € 550.000 te bestemmen voor startersleningen en dit bedrag ten laste van de Reserve Volkshuisvesting te brengen. Dit bedrag zou dan met ingang van 1 januari 2025 beschikbaar komen voor nieuwe leningen. Bij de behandeling van de PPN heeft uw raad een amendement aangenomen waardoor is besloten om de maatregel al in 2024 – vanaf 1 juli 2024 – door te voeren.

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 1. Woningbouw	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-	- 50	-	-	-	-
8.1 Ruimte en leefomgeving	- 1.866	- 2.644	- 1.686	- 1.685	- 1.681	- 1.681
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	- 3.402	- 1.233	- 2.975	- 2.914	- 2.954	- 482
8.3 Wonen en bouwen	- 3.384	- 4.326	- 3.757	- 3.704	- 3.674	- 3.645
Totaal Lasten	**- 8.652**	**- 8.254**	**- 8.417**	**- 8.302**	**- 8.309**	**- 5.808**
Baten						
8.1 Ruimte en leefomgeving	126	519	74	74	74	74
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	855	1.560	3.254	3.097	3.143	766
8.3 Wonen en bouwen	3.095	1.711	1.716	1.702	1.688	1.674
Totaal Baten	**4.076**	**3.790**	**5.044**	**4.873**	**4.905**	**2.513**
Saldo van baten en lasten	**- 4.576**	**- 4.464**	**- 3.373**	**- 3.430**	**- 3.403**	**- 3.295**
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0.10 Mutaties reserves	- 1.902	- 1.378	- 285	- 188	- 195	- 289
Totaal Toevoegingen	**- 1.902**	**- 1.378**	**- 285**	**- 188**	**- 195**	**- 289**
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	669	2.439	100	-	-	-
Totaal Onttrekkingen	**669**	**2.439**	**100**	**-**	**-**	**-**
Mutatie reserves	**- 1.233**	**1.061**	**- 185**	**- 188**	**- 195**	**- 289**
Resultaat	**- 5.809**	**- 3.403**	**- 3.558**	**- 3.618**	**- 3.598**	**- 3.584**

2.3. Bestuursprogramma 'Werk en economie'

Steenwijkerland is een economisch vitale gemeente en dat willen we blijven. We investeren in brede welvaart. We streven naar een excellent vestigingsklimaat voor ondernemers. We zetten in de op de 'economie van morgen'. Er komen complexe uitdagingen af op het bedrijfsleven van Steenwijkerland. Ondernemers staan voor grote transities op gebied van digitalisering, energie en een circulaire (kringloop) economie. Die overgangen vereisen een heldere koers, die in 2024 samen met ondernemers is opgesteld. Pijlers in de nieuwe Economische Koers zijn: een gunstig ondernemersklimaat creëren met goede dienstverlening en voldoende ruimte om te kunnen ondernemen, een gezonde arbeidsmarkt, aandacht voor innovatie en digitalisering, werken aan duurzaamheid in alle sectoren en een betere positionering van de gemeente in de regio. Om die thema's te stimuleren vervult de gemeente een wisselende rol. Dit doen we in samenwerking met de ondernemers, de Business Club Steenwijkerland (BCS), en vele partners in Regio Zwolle verband. Dit alles met een juiste balans tussen economie, ecologie en leefbaarheid.

AMBITIES WERK EN ECONOMIE:	**SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS**
- Creëren van een toekomstbestendige wendbare arbeidsmarkt. - In 2026 weet 75% van de ondernemers uit Steenwijkerland de gemeente te vinden voor ondernemersdienstverlening. - Zorgdragen voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. - In 2026 is het aandeel innovatieve bedrijven hoger dan 1,92%. - Inzetten op een hogere mate van duurzaamheid en toekomstbestendigheid op onze bedrijventerreinen. - Zowel op het thema ruimte als economie willen we binnen de regio Zwolle voorbeeldregio zijn en het partnerschap benutten om eigen doelen te bereiken.	

Door te zorgen voor een betere toegang van (kleinschalige) ondernemingen tot onze diensten, de diensten in de regio Zwolle en een aantrekkelijk vestigingsklimaat dragen wij bij aan SDG 9. Belangrijke thema's hierin zijn innovatie, digitalisering en duurzaamheid. Hiermee bevorderen we inclusieve en duurzame economische groei, en waardig werk voor iedereen (SDG 8). Het behouden van agrarisch ondernemerschap en de doorontwikkeling van toerisme als economische drager van ons landelijk gebied doen wij in aanvulling op en in samenhang met de opgaven die in het bestuursprogramma Vitaal Platteland worden benoemd. Onder andere met de regionale praktijk academie (RPA) stimuleren we een lokale toekomstbestendige, wendbare arbeidsmarkt. Hiermee zetten we in op kwaliteitsonderwijs (SGD 4) dat aansluit op de arbeidsmarkt. We werken lokaal aan deze doelen samen met ondernemers(verenigingen) en maken, waar mogelijk, gebruik van de regionale infrastructuur samen met de partners binnen Regio Zwolle, Provincie Overijssel etc. (SDG 17).

Hoe gaan we dat doen?

Doel	**Versterken en behoud van de werkgelegenheid door opleiden gekwalificeerd personeel en mismatch arbeidsmarkt tegengaan**
Beoogd resultaat	Economische sectoren die van belang zijn voor onze economie, hebben voldoende arbeidspotentieel beschikbaar.
Acties 2025	• Faciliteren van de doorontwikkeling van de RPA. In Q3 2024 heeft de RPA een Regio Deal aanvraag ingediend, met als doel meer bedrijven en studenten aan te trekken en het verbreden qua opleidingen, LLO-trajecten[1] en trainingen die aansluiten bij de bij de behoefte van de lid-bedrijven. • In samenwerking met partners kennissessies organiseren rondom werkgeverschap en arbeidsmarkt. • Onderzoek naar wat we kunnen met het onbenutte arbeidspotentieel in Steenwijkerland.

Doel	**Verbetering externe en interne dienstverlening aan ondernemers**
Beoogd resultaat	Verhoging tevredenheid dienstverlening aan ondernemers en meer toekomstbestendig en betekenisvol ondernemerschap.
Acties 2025	• Uitvoering geven aan de afspraken die zijn gemaakt in Regio Zwolle verband rondom ondernemersdienstverlening. Dit betekent concreet 250 ondernemers bezoeken, waarvan 30 agrarische bedrijfsbezoek per jaar, met als doel 125 ondernemersvragen rechtstreeks te verbinden aan een aanbieder die de ondernemer kan helpen bij het vinden van antwoorden en oplossingen en hiermee kan zorgen voor toekomstbestendige ondernemers. • Kennissessies organiseren met ketenpartners zoals BCS, Kennispoort en andere dienstverleners over onderwerpen als innovatie – digitalisering – duurzaamheid. • Innovatieve bedrijven in Steenwijkerland in beeld brengen met BCS en brancheorganisaties als ambassadeur benutten richting andere bedrijven.

Doel	**Voldoende ruimtelijke mogelijkheden voor bedrijven**
Beoogd resultaat	Voldoende mogelijkheden voor bedrijven om uit te breiden en bestaande ruimte te intensiveren.
Acties 2025	• Rondom bedrijventerreinen gaan we in samenwerking met de KVO[2] werkgroepen de knelpunten en behoeften per terrein in beeld brengen, onder andere de courantheid van kavels/terreinen/panden. • In 2025 zal de uitwerking van de A32 corridor nader vormgegeven worden. Samen met de gemeente Meppel en in afstemming met de Regio Zwolle komen we tot nadere besluiten over het regionale bedrijventerrein langs de A32. Als uitwerking van het afwegingskader wonen/werken wordt in Steenwijk gestart met de planvoorbereiding van het uitbreiden van bedrijventerreinen.

[1] Leven Lang Ontwikkelen.
[2] Keurmerk Veilig Ondernemen.

	• Om uitbreiding mogelijk te kunnen maken op Schaarkampen (Vollenhove) wordt een verkavelingsplan/beeldkwaliteitsplan opgesteld. Daarnaast wordt de procedure met betrekking tot het omgevingsplan opgestart. Participatie is een belangrijk thema binnen de procedure. • In 2025 vindt de verdere planontwikkeling plaats rondom de revitalisering van de Johannes Postkazerne (JPK). Gemeente neemt actief deel aan het omgevingsmanagement.

Doel	**Duurzame bedrijven**
Beoogd resultaat	Meer ondernemers die duurzaam ondernemen en een hogere mate van duurzaamheid op onze bedrijventerreinen.
Acties 2025	• Nulmeting uitvoeren: hoe duurzaam zijn ondernemers in Steenwijkerland? • Acties vanuit het actieplan MVOI[3] uitvoeren. • Aanjagen en stimuleren van duurzaamheid en slimmer gebruik van het elektriciteitsnet op bedrijventerreinen door het faciliteren van de pilot toekomstbestending Groot Verlaat en nieuwe projecten op bedrijventerreinen voortkomend uit de regiodeal aanvraag 'Vergroening Bedrijventerreinen'.

NIEUW DOEL:

Doel	**Samenwerken aan brede welvaart in Regio Zwolle**
Beoogd resultaat	Meer zichtbaarheid in de regio Zwolle en meer samenwerking en projecten in regionaal verband.
Acties 2025	• Uitvoering geven aan gehonoreerde Regio Deal projecten. • Zichtbaar maken wat de samenwerking in Regio Zwolle oplevert. • Via actieve lobby de belangen behartigen van Steenwijkerland.

Wat mag het kosten?

In de PPN 2024-2028 is een aantal beleidskeuzes aan u voorgelegd voor advies. Deze beleidskeuzes treft u in onderstaande tabel aan. Het debat over de PPN heeft niet geleid tot wijzigingen. De gepresenteerde beleidskeuzes daarom opgenomen in het bestedingsplan in hoofdstuk 3.5 van deze begroting. De bijbehorende toelichting treft u aan in hoofdstuk 3.4 van de PPN 2024-2028.

[3] Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen.

bedragen x € 1.000

Beleidskeuzes PPN 2024-2028 2. Werk en economie	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
In begroting 2025-2028 opgenomen						
B 2.1 Personele uitbreiding juridisch advies grondzaken		S	- 95	- 95	- 95	- 95
Beschikbaar budget (0,17 fte)		S	16	16	16	16
B 2.2 Projectleider arbeidsmarktprojecten		I	- 95			
Beschikbaar budget voor arbeidsmarktbeleid		*I*	*50*			
B 2.3 Economische koers						
Personele uitbreiding (50% voor toerisme en 50% voor duurzaamheid)		I	- 95	- 95		
Beschikbaar budget (0,09 fte)		I	11	11		
Activiteiten benoemd in de Economische agenda		I	- 165	- 165		
Totaal beleidskeuzes	**-**		**- 374**	**- 329**	**- 79**	**- 79**

bedragen x € 1.000

Wijzigingen beleidskeuzes PPN 2024-2028 2. Werk en economie	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Geen wijzigingen in de beleidskeuzes						
Totaal wijzigingen beleidskeuzes	**-**		**-**	**-**	**-**	**-**

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 2. Werk en economie	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 397	- 714	- 807	- 687	- 686	- 684
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 69	- 89	- 67	- 34	-	-
3.1 Economische ontwikkeling	- 1.701	- 4.742	- 1.492	- 1.433	- 1.007	- 1.007
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	724	- 440	- 273	- 267	- 178	- 179
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 27	- 29	- 18	- 118	- 18	- 18
3.4 Economische promotie	- 87	- 67	- 51	- 51	- 50	- 50
8.1 Ruimte en leefomgeving	-	- 150	-	-	-	-
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	- 49	- 41	- 92	- 92	- 92	- 92
8.3 Wonen en bouwen	- 7	- 306	- 20	- 20	- 20	- 20
Totaal Lasten	**- 1.613**	**- 6.579**	**- 2.821**	**- 2.702**	**- 2.052**	**- 2.050**
Baten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	497	153	161	161	161	161
1.2 Openbare orde en veiligheid	-	89	-	-	-	-
3.1 Economische ontwikkeling	702	2.783	-	-	-	-
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	695	416	966	177	178	689
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	26	29	29	29	29	29
8.1 Ruimte en leefomgeving	-	25	-	-	-	-
Totaal Baten	**1.920**	**3.495**	**1.157**	**367**	**368**	**879**
Saldo van baten en lasten	**307**	**- 3.084**	**- 1.664**	**- 2.335**	**- 1.683**	**- 1.171**
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0.10 Mutaties reserves	- 1.419	- 441	- 864	-	-	- 510
Totaal Toevoegingen	**- 1.419**	**- 441**	**- 864**	**-**	**-**	**- 510**
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	120	1.236	873	704	-	-
Totaal Onttrekkingen	**120**	**1.236**	**873**	**704**	**-**	**-**
Mutatie reserves	**- 1.300**	**795**	**9**	**704**	**-**	**- 510**
Resultaat	**- 993**	**- 2.290**	**- 1.655**	**- 1.631**	**- 1.683**	**- 1.681**

2.4. Bestuursprogramma 'Samenredzaam'

Samenredzaam richt zich op onze gemeentelijke verantwoordelijkheid in het welbevinden en veerkracht van onze inwoners. Vooral voor wie dat (al dan niet tijdelijk) niet vanzelfsprekend is. Of het nu gaat over ondersteuning, werk, gezondheid, basisvaardigheden, meedoen, rondkomen, opgroeien, wonen of leefomgeving. Het is onze taak om te zorgen dat mensen in een kwetsbare positie op ons kunnen rekenen. Daarbij moeten we oog hebben en houden voor de mogelijkheden en onmogelijkheden van mensen en daarbij de menselijke maat niet uit het oog verliezen.

In dit bestuursprogramma werken we aan veel van de 17 SDG's. De meest in het oog springende zijn:

AMBITIES SAMENREDZAAM:-	**SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS**
- Voorkomen (ernstige) geldzorgen. - Kinderen kunnen veilig thuis opgroeien (beweging van nul). - Voorkomen overbelasting van mantelzorgers. - Psychisch kwetsbare inwoners kunnen zelfstandig wonen. - Gezond Leven makkelijker maken.	

Net als in 2024 geven we prioriteit aan:

1. het voorkomen van (ernstige) geldzorgen bij inwoners (SDG 1 en 2), door het snel bieden van ondersteuning aan inwoners;
2. het voorkomen van uithuisplaatsing van kinderen (SDG 3 en 10), door de formele zorg eenvoudiger, goedkoper en minder zwaar te organiseren, door samenwerking tussen ketenpartners te stimuleren en door te werken aan een cultuurverandering als het gaat om het uithuisplaatsen van kinderen;
3. mantelzorgers/respijtzorg (SDG 3), door het verminderen van de druk op mantelzorgers;
4. beschermd wonen (SDG 3), door ervoor te zorgen dat formele zorg aan mensen met psychische kwetsbaarheid passender is en meer in de eigen leefomgeving ontvangen kan worden. Samen met onze ketenpartners zorgen we voor een zachte landing in de wijk.
5. gezond leven makkelijker maken (SDG 3), we werken samen met partners uit welzijn en zorg aan gezondheid, zodat inwoners een betere mentale gezondheid ervaren, meer bewegen en minder middelen gebruiken.

Hoge kosten in levensonderhoud, woningschaarste, personeelstekorten en toenemende complexiteit bij mentale problematiek zijn eerder gesignaleerde trends die nog steeds aanwezig zijn. Dit brengt onzekerheden voor inwoners met zich mee. Daarnaast is het onduidelijk hoe de uitwerking van het hoofdlijnenakkoord van de nieuwe regering er uit zal zien. We weten dan ook nog niet hoe het rijksbeleid de komende jaren zal uitpakken. Dit totaal aan onzekerheden kan gevolgen hebben op de realisatie van de doelen uit de programmabegroting 2024.

De activiteiten die in dit programma thuishoren hebben met veel wetten te maken. Geredeneerd vanuit de bedoeling van deze wetten realiseren we individueel en collectief passende duurzame oplossingen met en voor inwoners. Daarbij staan niet de wetten en onze regels voorop, maar wat we voor onze inwoners willen bereiken. Voor 'de bedoeling' in het sociaal domein nemen we positieve gezondheid (SDG 3) als uitgangspunt:

a. Inwoners hebben het vermogen om zich aan te passen en (zo veel mogelijk) zelf regie te voeren in het licht van de sociale, emotionele, fysieke uitdagingen en kansen van het leven;
b. Daar waar dit vermogen tijdelijk of langdurig ontbreekt, heeft men toegang tot hulpbronnen die het leven hanteerbaarder maken.

Wij zien het als een gemeentelijke kerntaak om ervoor te zorgen dat er voldoende formele en informele hulpbronnen beschikbaar en toegankelijk zijn voor onze inwoners. Er is in onze gemeenschap een aantal vrijwilligersorganisaties die een grote rol spelen in de informele ondersteuning. Hun bijdrage aan de samenleving is van groot belang. Wel ontvangen wij signalen dat het steeds moeilijker is om vrijwilligers te vinden, waardoor het werk van deze organisaties onder druk staat. Wij blijven deze organisaties waar mogelijk ondersteunen.

Hoe gaan we dat doen?

Doel	**Iedereen financieel redzaam**
Beoogd resultaat	Minimaal 55% van de doelgroep voor het minimabeleid maakt gebruik van de inkomensregelingen- en toeslagen (2023: 39%).
Acties 2025	• Voortzetting Voorzieningenwijzer • Vol inzetten op communicatie, advertenties • Het implementeren van de basisdienstverlening SHV. Het kabinet heeft een nieuw plan ontwikkeld, de basisdienstverlening, om de schuldhulpverlening in Nederland te verbeteren en zo het aantal huishoudens met problematische schulden te halveren.

Doel	**Alle jeugdigen kunnen veilig thuis opgroeien (0 uithuisplaatsingen als moreel doel)**
Beoogd resultaat	Het aantal uithuisplaatsingen terugbrengen van 1,6% naar het landelijk gemiddelde van 1,1% (periode 2022-2026). Minder jeugdigen maken gebruik van specialistische GGZ-jeugdzorg. We geven uitvoering aan de Hervormingsagenda Jeugd.
Acties 2025	• We verbinden (lokale) ketenpartners, werken interprofessioneel samen en ontwikkelen met elkaar initiatieven zoals het organiseren van netwerkbijeenkomsten met (maatschappelijke) lokale partners, waarbij een klimaat wordt gecreëerd waarin ouders om hulp durven te vragen als sprake is van huiselijk geweld (Beweging van Nul). • We breiden de aanpak versterken van de pedagogische basis in het primair onderwijs verder uit naar de scholen in 2025, door stevige samenwerking met schoolmaatschappelijk werk en de jeugdconsulent in de aanwezige zorgstructuur. • We verstevigen de samenwerking met de huisartsen met de bestaande aanpakken, zoals de jeugdconsulenten bij de huisartsenpraktijken en deze uit te breiden.

Doel	**Voorkomen van overbelasting van mantelzorgers**
Beoogd resultaat	Vermindering van het aandeel mantelzorgers dat zich zwaar belast voelt.
Acties 2025	In 2024 is er onderzoek uitgevoerd naar de ondersteuningsbehoefte onder mantelzorgers en wordt er in het najaar een actieplan opgesteld dat opvolging geeft aan de resultaten van dit onderzoek. • Uitwerking en uitvoering actieplan ondersteuning mantelzorger voor de diverse doelgroepen. • Beleid opstellen met betrekking tot respijtzorg. • Beleid opstellen ondersteuningsaanbod mantelzorger voor specifieke doelgroepen (zoals de reeds bestaande dementie casemanager).

Doel	**Mensen met een psychische kwetsbaarheid kunnen zelfstandig wonen**
Beoogd resultaat	Via de opbouw van beschermd-thuis formules verminderen van het gebruik van beschermd-wonen met 30% (periode 2022-2026).
Acties 2025	• Evaluatie van de pilot beschermd-thuis met zorgaanbieders en woningcorporaties (24-uurs beschikbaarheid van begeleiding thuis). • De uitkomsten van de evaluatie worden meegenomen in de vervolgstappen van de borging van de pilot beschermd thuis. Het streven is om beschermd-thuis na de looptijd van de pilot medio 2025 vast in de lokale inkoop te borgen. Daarbij onderzoeken we hoe dit past in het huidige inkoopbeleid rond de lokale Wmo-producten en het gemeentelijke aanbestedingsbeleid. • Monitoren afspraken met woningcorporaties en zorgaanbieders over de huisvesting van mensen met een (intensieve) begeleidingsvraag en stimuleren van extra aanbod aan passende woningen of begeleiding waar nodig.

Doel	**Vitaal ouder worden**
Beoogd resultaat	Toename van het percentage ouderen dat een goede gezondheid ervaart.
Acties 2025	• Opstellen van een plan van aanpak om te komen tot een Actieprogramma Vitaal Ouder Worden (uitvoering geven aan het amendement 'Vitaal Ouder Worden, aangenomen op 1 november 2022). Hiervoor dienen de vrijgemaakte middelen à € 266.000 overgeheveld te worden naar 2025. • Uitvoering geven aan de plannen van het Sport- en Beweegakkoord, waaronder het organiseren van Fittesten voor ouderen en activiteiten in het kader van de Nationale Beweegweek voor ouderen. Het beweegaanbod voor ouderen wordt bekend gemaakt via Maxvitaal.nl. • Uitvoering geven aan de Ketenaanpak Valpreventie (Gala[4]/IZA[5])

[4] Gezond en Actief Leven Akkoord.
[5] Integraal Zorgakkoord.

Doel	**Een gezond leven makkelijker maken voor alle inwoners van de gemeente Steenwijkerland**
Beoogd resultaat	Inwoners ervaren een betere mentale gezondheid, gebruiken minder middelen en bewegen meer.
Acties 2025	• Uitvoering geven aan het lokale uitvoeringsplan gezondheid. • Het door ontwikkelen van de vijf ketenaanpakken met lokale en regionale afspraken. • Lokale uitwerking van de regionale afspraken uit het regioplan IZA.

Wat mag het kosten?

In de PPN 2024-2028 is een aantal beleidskeuzes aan u voorgelegd voor advies. Voor het bestuursprogramma 'Samenredzaam' ging het om extra uitgaven voor het onderwijsachterstandenbeleid. Het debat over de PPN heeft niet geleid tot wijzigingen. De extra uitgaven zijn daarom opgenomen in het bestedingsplan in hoofdstuk 3.5 in deze begroting (hoofdstuk 3.5). De bijbehorende toelichting treft u aan in hoofdstuk 3.4 van de PPN 2024-2028.

bedragen x € 1.000

Beleidskeuzes PPN 2024-2028 3. Samenredzaam	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
In begroting 2025-2028 opgenomen						
B 3.4 Onderwijsachterstanden		I	- 80			
Totaal beleidskeuzes	**-**		**- 80**	**-**	**-**	**-**

bedragen x € 1.000

Wijzigingen beleidskeuzes PPN 2024-2028 3. Samenredzaam	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Geen wijzigingen in de beleidskeuzes						
Totaal wijzigingen beleidskeuzes	**-**		**-**	**-**	**-**	**-**

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 3. Samenredzaam	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	- 2.993	- 2.761	- 2.771	- 2.724	- 2.723	- 2.723
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 14.260	- 17.521	- 3.790	- 3.667	- 3.513	- 3.513
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	- 1.274	- 1.278	-	-	-	-
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	-	-	- 49	- 49	- 49	- 49
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	-	-	- 763	- 763	- 760	- 760
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	-	-	- 154	- 154	- 154	- 154
6.3 Inkomensregelingen	- 21.020	- 19.269	- 19.762	- 19.761	- 19.754	- 19.754
6.4 WSW en beschut werk	- 7.799	- 8.260	- 7.564	- 7.340	- 6.981	- 6.852
6.5 Arbeidsparticipatie	- 3.252	- 3.357	- 3.338	- 3.342	- 3.341	- 3.311
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- 1.725	- 1.651	-	-	-	-
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-	-	- 1.143	- 1.143	- 1.143	- 1.143
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	-	-	- 6.321	- 6.279	- 6.271	- 6.271
6.712 Begeleiding (WMO)	-	-	- 5.235	- 5.235	- 5.235	- 5.235
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-	-	- 30	- 30	- 30	- 30
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	- 5.628	- 6.791	-	-	-	-
6.71b Begeleiding (WMO)	- 4.540	- 4.842	-	-	-	-
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	- 1.380	- 730	-	-	-	-
6.72a Jeugdhulp begeleiding	- 2.919	- 2.501	-	-	-	-
6.72b Jeugdhulp behandeling	- 2.330	- 2.595	-	-	-	-
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	- 1.306	- 1.529	-	-	-	-
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	- 981	- 1.071	-	-	-	-
6.73a Pleegzorg	- 614	- 778	-	-	-	-
6.73b Gezinsgericht	- 107	- 263	-	-	-	-
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	- 3.405	- 3.651	-	-	-	-
6.74a Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	- 2.742	- 3.004	-	-	-	-
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	- 673	- 670	-	-	-	-
6.74c Gesloten plaatsing	- 1.285	- 1.126	-	-	-	-
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	-	-	- 961	- 946	- 938	- 938
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	-	-	- 8.607	- 8.427	- 8.359	- 8.359
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	-	-	- 52	- 51	- 50	- 50
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	-	-	- 523	- 516	- 512	- 512
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-	-	- 5.719	- 5.592	- 5.545	- 5.545
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	-	-	- 190	- 187	- 185	- 185
6.791 PGB WMO	-	-	- 529	- 529	- 529	- 529
6.792 PGB Jeugd	-	-	- 1.246	- 1.233	- 1.177	- 1.177
6.811 Beschermd wonen (WMO)	-	-	- 32	- 32	- 32	- 32
6.81a Beschermd wonen (WMO)	- 120	- 31	-	-	-	-
6.821 Jeugdbescherming	-	-	- 1.575	- 1.367	- 1.357	- 1.357
6.822 Jeugdreclassering	-	-	- 292	- 289	- 287	- 287
6.82a Jeugdbescherming	- 1.347	- 1.467	-	-	-	-
6.82b Jeugdreclassering	- 173	- 293	-	-	-	-
6.91 Coördinatie en beleid WMO	-	-	- 1.500	- 1.499	- 1.495	- 1.495
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	-	-	- 1.909	- 1.908	- 1.903	- 1.903
7.1 Volksgezondheid	- 2.369	- 2.526	- 3.094	- 2.721	- 2.481	- 2.481
Totaal Lasten	**- 84.242**	**- 87.966**	**- 77.147**	**- 75.782**	**- 74.805**	**- 74.645**

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 3. Samenredzaam	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Baten						
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.444	973	973	973	973	973
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	9.982	11.933	176	133	-	-
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	366	1	-	-	-	-
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	-	-	1	1	1	1
6.3 Inkomensregelingen	14.003	14.752	14.852	14.852	14.852	14.852
6.4 WSW en beschut werk	9	-	-	-	-	-
6.5 Arbeidsparticipatie	398	57	-	-	-	-
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	414	303	-	-	-	-
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-	-	57	57	57	57
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	-	-	115	668	658	658
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	7	-	-	-	-	-
6.72b Jeugdhulp behandeling	12	-	-	-	-	-
6.73a Pleegzorg	16	-	-	-	-	-
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	16	-	-	-	-	-
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-	34	-	-	-	-
6.811 Beschermd wonen (WMO)	-	-	1.400	-	-	-
6.81a Beschermd wonen (WMO)	1.568	2.800	-	-	-	-
6.82a Jeugdbescherming	7	-	-	-	-	-
7.1 Volksgezondheid	325	345	357	251	12	12
Totaal Baten	**28.566**	**31.198**	**17.930**	**16.934**	**16.552**	**16.552**
Saldo van baten en lasten	**- 55.676**	**- 56.768**	**- 59.217**	**- 58.848**	**- 58.252**	**- 58.093**
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0.10 Mutaties reserves	- 266	-	-	-	-	-
Totaal Toevoegingen	**- 266**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	1.147	1.594	845	210	-	-
Totaal Onttrekkingen	**1.147**	**1.594**	**845**	**210**	**-**	**-**
Mutatie reserves	**881**	**1.594**	**845**	**210**	**-**	**-**
Resultaat	**- 54.796**	**- 55.175**	**- 58.372**	**- 58.638**	**- 58.252**	**- 58.093**

2.5. Bestuursprogramma 'Vitaal Platteland'

Onze ambities voor een 'Vitaal Platteland' zijn als volgt:

AMBITIES VITAAL PLATTELAND:	SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS
- Het buitengebied van Steenwijkerland neerzetten als dé proeftuin van Nederland. - Ruimte en economisch perspectief bieden aan (agrarische) ondernemers. - Gebiedsontwikkeling en randwegen Ossenzijl en Blokzijl. - Versterking toerisme als economisch drager van het gebied. - Vereenvoudiging regels voor ruimtelijke projecten.	

De opgaven rondom klimaat, stikstof, natuur en water hebben grote impact op ons gebied. Voor het leven op het land moeten we ons ecosysteem beter beschermen, herstellen en duurzamer gebruiken (SDG15). Met 'Vitaal platteland' zetten we deze opgave in voor een brede welvaart in het landelijk gebied: een goede balans tussen economie, ecologie en de leefbaarheid. In het landelijk gebied is daarvoor nieuw partnerschap en samenwerking nodig (SDG17). Samen met lokale initiatiefnemers en onze partners, o.a. de Stichting Weerribben-Wieden en de partijen die hierin vertegenwoordigd zijn, willen we meer regie op het bieden van ruimte en perspectief aan onze (agrarische) ondernemers. We willen agrarisch ondernemerschap ook in de toekomt behouden, voor een vitaal en leefbaar platteland (SDG2). Dit in aanvulling op en in samenhang met de opgaven die in het bestuursprogramma Werk en Economie worden benoemd. Innovatie, gebiedsontwikkeling en regie zijn daarbij belangrijke sporen.

We zien voor de gemeente een rol om, samen met de gebiedspartijen, lokale initiatieven te faciliteren en te stimuleren. Deze lokale initiatieven gaan we verbinden met de grote opgaven in het landelijk gebied. In dit kader zien we kansen voor gebiedsprocessen, innovaties en gebiedsontwikkelingen. Met name zien we kansen in riet, als een traditionele en moderne biobased-landbouw (SDG12). De noodzakelijke financiering zal in onze optiek grotendeels beschikbaar moeten komen vanuit door het Rijk beschikbaar te stellen middelen.

We zien een transitieopgave. Doel is om de landelijke opgaven te koppelen aan een toekomstperspectief voor agrariërs en de versterking van de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland. In en rondom kernen verbinden we opgaven aan bijvoorbeeld mobiliteit en gezondheid (SDG 11). Dit alles vraagt om lokale regie. Lokaal hebben we specifieke gebiedskennis, werken we samen met gebiedspartners en kunnen we inspelen op initiatieven. De opgaven gaan gepaard met grote financiële inspanningen. Hierop goed inspelen is cruciaal, net als het daarbij maken van goede (werk-)afspraken. De doorontwikkeling van toerisme (SDG 8), als economische drager van het gebied, speelt een belangrijke rol bij het realiseren van de doelen van dit bestuursprogramma.

Hoe gaan we dat doen?

Doel	Balans tussen economie, ecologie en leefbaarheid in het landelijk gebied
Beoogd resultaat	Het buitengebied van Steenwijkerland neerzetten als dé proeftuin van Nederland. We willen een voorbeeld zijn voor andere gebieden in Nederland die met vergelijkbare opgaven te maken hebben.
Acties 2025	• Aanjagen, ondersteunen en samenwerken in initiatieven die qua schaal en thema bijdragen aan de proeftuin, zoals versterken lokale keten, ontwikkeling commercieel riet, energieopwekking, inzetten ecosysteemdiensten (zoals weidevogelbeheer). • De deelgebiedscommissie Wieden-Weerribben positioneren als een vliegwiel voor de aanpak van de meervoudige opgaven door een gezamenlijke projectagenda op te stellen en uit te voeren. • Ondersteunen en samenwerken in de drie gebiedsprocessen (Baarlingerpolder, Boeren van Blokzijl en Polder Giethoorn) en deze met gemeentelijk beleid, bijvoorbeeld voor Vrijkomende Agrarische Bebouwing, dichter bij realisatie te brengen.

Doel	Vergroten van de leefbaarheid in Ossenzijl
Beoogd resultaat	Opening in 2026 van het nieuwe door Staatsbosbeheer gebouwde bezoekerscentrum. Start aanleg Ecologische verbindingszone door de provincie in 2027. Verbeteren van de leefbaarheid van Ossenzijl door diverse ontwikkelingen en woningbouw. De realisatie van een randweg van Ossenzijl dichterbij brengen.
Acties 2025	• Met actieve lobby proberen we aanvullend krediet te verwerven, zodat helderheid ontstaat over cofinanciering randweg. Het bestaand (gemeentelijk) krediet blijft staan. • Realisatie European Wetland Center (EWC).

Doel	Vergroten van de leefbaarheid in Blokzijl
Beoogd resultaat	Aanleg van een ontsluitingsweg Blokzijl.
Acties 2025	• Na vaststelling van de begroting waarin de volledige financiering voor het projectplan 'Ontsluitingsweg Blokzijl' is opgenomen, starten we met de voorbereidingsfase van het project. • Eind 2024 wordt de Stadsvisie Blokzijl opgeleverd. • In 2025 zullen dan projectopdrachten die hieruit voortvloeien in meerdere fasen worden geconcretiseerd.

Doel	Toerisme als belangrijke economisch drager van het gebied
Beoogd resultaat	Verhoging van het aandeel van toerisme in de werkgelegenheid (nu 13%, streven is dit percentage terug te krijgen op circa 14).
Acties 2025	• Het imago van toerisme naar inwoners verbeteren. Hiervoor starten we met een onderzoek over toerisme onder inwoners i.s.m. MarketingOost en Nationaal

	Park Weerribben-Wieden. Ook ervaringen van de toeristen worden in kaart gebracht. • Het verkennen van kansen rondom duurzaamheid in de toeristische sector en komen tot twee concrete projecten. • Uitvoering geven toeristische activiteiten economische agenda, waaronder: - Doorontwikkeling Nationaal Park Weerribben-Wieden. - Versterken netwerk mobiliteitshubs. - Verbeteren en herinrichten gemeentelijke haven Balkengat in Steenwijk.

Doel	**Vereenvoudiging regels voor ruimtelijke projecten**
Beoogd resultaat	Medewerkers werken conform de Omgevingswet die met ingang van 1 januari 2024 in werking is getreden. Een van de onderdelen van de inwerkingtrededing van de Omgevingswet is de verplichting voor gemeenten om voor 1 januari 2027 een Omgevingsvisie op te stellen.
Acties 2025	• Vaststelling van de Omgevingsvisie in de gemeenteraad voor 1 januari 2026. Hiervoor is reeds een uitgangspuntennotitie en participatieplan vastgesteld. In 2025 wordt in samenwerking met een adviesbureau aan de Omgevingsvisie gewerkt, en wordt conform het participatieplan geparticipeerd. • Organiseren van trainingen over de Omgevingswet. Een aantal nieuwe medewerkers heeft nog geen training gehad. Er wordt een training Basis-Omgevingswet, Awb onder Omgevingswet, en Regels Bruidsschat georganiseerd voor medewerkers in het fysieke domein.

Wat mag het kosten?

In de PPN 2024-2028 is een aantal beleidskeuzes aan u voorgelegd voor advies. Deze beleidskeuzes treft u in onderstaande tabel aan. De bijbehorende toelichting treft u aan in hoofdstuk 3.4 van de PPN 2024-2028.

bedragen x € 1.000

Beleidskeuzes PPN 2024-2028 **4. Vitaal platteland**	**Investering**	**S / I**	**Begroting 2025**	**MJR 2026**	**MJR 2027**	**MJR 2028**
In begroting 2025-2028 opgenomen						
B 4.1 Gebiedsontwikkeling en ontsluiting Ossenzijl:						
Kapitaallasten (gemeentelijk aandeel)		S				- 317
Jaarlijkse onderhoudskosten		S				- 40
B 4.2 Ontsluiting Blokzijl:						
Actualisatie kapitaallasten (gemeentelijk aandeel)		S			- 272	- 268
In begroting opgenomen		*S*			*195*	*195*
Jaarlijkse onderhoudskosten		S			- 30	- 30
Totaal beleidskeuzes	**-**				**- 107**	**- 460**

Na het debat over de PPN heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan, waardoor we ervoor kiezen om wijzigingen aan te brengen op de bedragen die in de PPN zijn gepresenteerd.

bedragen x € 1.000

Wijzigingen beleidskeuzes PPN 2024-2028 4. Vitaal platteland	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
In begroting 2025-2028 opgenomen						
Gebiedsontwikkeling en ontsluiting Ossenzijl:						
Kapitaallasten (gemeentelijk aandeel)		S	-	-	-	317
Jaarlijkse onderhoudskosten		S	-	-	-	40
Ontsluitingsweg Blokzijl:						
Extra investering vanwege ontbreken cofinanciering	- 4.000	S	-	-	- 260	- 256
Totaal wijzigingen beleidskeuzes	**- 4.000**		**-**	**-**	**- 260**	**101**

Gebiedsontwikkeling en ontsluiting Ossenzijl

Het is niet langer reëel om te veronderstellen dat de randweg van Ossenzijl in 2028 is gerealiseerd. De geraamde kapitaallasten die in de PPN waren opgenomen vanaf 2028 vallen daarmee vrij. Desondanks blijft het realiseren van de randweg een belangrijke ambitie van het college. Met actieve lobby proberen we aanvullend krediet te verwerven. Het krediet dat door de raad beschikbaar is gesteld, blijft beschikbaar voor het project 'gebiedsontwikkeling en ontsluiting Ossenzijl' .

Ontsluitingsweg Blokzijl

De plannen voor de nieuwe ontsluitingsweg voor Blokzijl met een brug over het Vollenhoofsekanaal worden uitgewerkt in navolging op het in 2024 vastgestelde projectplan 'Nieuwe ontsluiting Blokzijl, (projectdeel 2)'. De voor de realisatie benodigde procedures worden in 2025 opgestart. Doel is om in 2027 te starten met de realisatie van de nieuwe randweg. Wij stellen voor om het gemeentelijk krediet van € 4,4 miljoen te verhogen met € 4,0 miljoen. Daar zijn twee redenen voor:

1. Er is nog geen zicht op concrete cofinanciering.
2. Er wordt geanticipeerd op de bouwkosten die de komende jaren verder zullen stijgen.

De gepresenteerde beleidskeuzes zijn, na wijziging, opgenomen in het bestedingsplan in hoofdstuk 3.5 in deze begroting.

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 4. Vitaal platteland	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
2.3 Recreatieve havens	- 174	- 132	- 137	- 141	- 144	- 145
3.4 Economische promotie	- 1.026	- 1.183	- 1.059	- 1.058	- 1.057	- 1.056
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 514	- 700	- 415	- 315	- 230	- 197
8.1 Ruimte en leefomgeving	- 520	- 728	- 74	- 25	- 25	- 25
Totaal Lasten	**- 2.234**	**- 2.743**	**- 1.685**	**- 1.539**	**- 1.456**	**- 1.423**
Baten						
2.3 Recreatieve havens	96	59	60	60	60	60
2.4 Economische havens en waterwegen	-	1	1	1	1	1
3.4 Economische promotie	476	813	440	580	580	580
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	151	12	12	12	12	12
Totaal Baten	**723**	**885**	**513**	**653**	**653**	**653**
Saldo van baten en lasten	**- 1.510**	**- 1.858**	**- 1.172**	**- 886**	**- 803**	**- 770**
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0.10 Mutaties reserves	- 662	-	-	-	-	-
Totaal Toevoegingen	**- 662**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	1.284	961	167	34	-	-
Totaal Onttrekkingen	**1.284**	**961**	**167**	**34**	**-**	**-**
Mutatie reserves	**622**	**961**	**167**	**34**	**-**	**-**
Resultaat	**- 888**	**- 896**	**- 1.005**	**- 853**	**- 803**	**- 770**

2.6. Bestuursprogramma 'Duurzaam'

Via het programma Duurzaam werken we aan landelijke klimaatneutraliteit. Een ambitie van alle EU-lidstaten, afgesproken in het akkoord van Parijs. In dit bestuursprogramma staan veel van de SDG's centraal.

AMBITIES DUURZAAM:	**SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS**
- Steenwijkerland draagt bij aan een klimaatneutraal Nederland in 2050. - Steenwijkerland aardgasvrij in 2045. - De gemeente is een inspirerend voorbeeld in duurzaamheid. - Steenwijkerland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust. - Steenwijkerland in 2050 volledig circulair. - Steenwijkerland hoort tot de beste plattelandsgemeenten voor duurzame mobiliteit.	

Door het vastgestelde Klimaat- en Duurzaamheidsambitie document, ligt er een overkoepelend stuk wat richting geeft op verschillende duurzaamheidsaspecten. Zo wordt er bijgedragen aan een klimaatneutraal Nederland in 2050 door middel van lokale opwek en inzicht in het energieverbruik. Om CO^2-uitstoot te reduceren versterken we de schone mobiliteit met plannen rondom deelmobiliteit en laadinfrastructuur. Belangrijk is ook hoe we omgaan met een belangrijke grondstoffenstroom: afval. We zijn en willen koploper blijven met onze prestaties qua afvalscheiding.

Als gemeente moeten we het goede voorbeeld geven. Dat werkt inspirerend, zowel intern als extern. Een belangrijke stap hiervoor was het in kaart brengen van onze eigen CO2-uitstoot. Maar bovenal is binnen dit programma bewustwording van en samenwerking met onze inwoners en bedrijven essentieel. Zo wordt er in 2024 veel samengewerkt met partners en maatschappelijke organisaties als Stichting Duurzaam Steenwijkerland, de provincie Overijssel, Energiezuinig & Comfortabel wonen, de ROVA en netbeheerders (SDG 7 en 13).

Tot slot willen we als gemeente minder kwetsbaar zijn voor de verandering van het klimaat en de biodiversiteit versterken. Alle ruimtelijke ontwikkelingen moeten daarom klimaatbestendig worden ingericht. Groenblauwe structuren en de gebiedseigen biodiversiteit versterken we. Aan de hand van o.a. de uitvoeringsagenda Lokale Adaptatie Strategie en het opstarten van het SMP[6] wordt dit inzichtelijk gemaakt en actie op ondernomen (SDG 14 en 15).

[6] Soortenmanagementplan.

Hoe gaan we dat doen?

Doel	**Steenwijkerland draagt bij aan een klimaatneutraal Nederland in 2050**
Beoogd resultaat	55% CO2-reductie in 2030 (ten opzichte van 1990).
Acties 2025	• Samen met netbeheerders en (boven)lokale partners ontwikkelingen in het energiesysteem inzichtelijk maken. Tegelijk verkennen of benodigde netversterking kan worden versneld en slimme oplossingen kunnen bijdragen aan het balanceren van het elektriciteitsnet. Met de Pilot Buurtaanpak komen we tot werkafspraken om de uitvoering van netverzwaring door de netbeheerders in de wijken te ondersteunen. • Invulling geven aan het door de raad vastgestelde windbeleid door vaststelling van het gebied, waarin de windturbines gerealiseerd dienen te worden. In samenwerking met de lokale energiecorporaties. Ter invulling van het RES bod (50% wind / 50% zon). • Bedrijven kunnen bijdragen door lokaal opgewekte elektriciteit ter plaatse te gebruiken, op te slaan voor later gebruik of om te zetten in andere vormen van energie. Wij onderzoeken samen met netbeheerders en ondernemers deze mogelijkheden bij energiehub Eeserwold en bedrijventerreinen Groot Verlaat. Voor de ontwikkeling van energiehub Eeserwold start de omgevingsvergunning bouwdeel, financiering en aanbesteding.

Doel	**Steenwijkerland aardgasvrij in 2045**
Beoogd resultaat	Elk jaar is er een afname van 3% van het aardgasverbruik.
Acties 2025	• Opstellen Warmteprogramma (Warmtevisie 2.0) met nadere uitwerking van de aanpak, inclusief fasering, voor het aardgasvrij maken van kernen en wijken. • Samen met maatschappelijke partners ontwikkelen van routekaarten per woningtype. Een routekaart is een stappenplan van duurzame maatregelen om uiteindelijk van het aardgas af te kunnen. Daarbij hoort een doelgroepgerichte communicatie aanpak voor het activeren van inwoners om (stapsgewijs) te komen tot aardgasvrije kernen en wijken. • Uitvoeren van programma Gewoon Besparen. Hiermee bewoners inhoudelijk en financieel ondersteunen bij het verduurzamen van hun woning en energie besparen. Denk hierbij aan het online energieloket, inzet energiecoaches, de isolatiesubsidie en witgoedwissel, fix-team en inkoopacties.

Doel	**De gemeente is een inspirerend voorbeeld in duurzaamheid**
Beoogd resultaat	Verlagen van de eigen CO2-voetafdruk.
Acties 2025	• Onderzoek naar CRSD als overkoepelend monitoringsinstrument. De CRSD is een Europese richtlijn voor duurzaamheidsrapportage. • Actualiseren en uitvoeren van maatregelenlijst CO2-prestatieladder. Onder andere verder verminderen fossiel brandstofgebruik (scope 1), en slim omgaan met energie (scope 2).

	• Start voorbereiding (planvorming, vergunningverlening, participatie en aanbesteding) tweede zonnecarport Gemeentehuis Vendelweg, uitvoering 2026.

Doel	**Steenwijkerland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust**
Beoogd resultaat	Versterking klimaatbestendigheid en geen verdere afname biodiversiteit.
Acties 2025	• Uitvoering Lokale Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie 2023-2027, waaronder voor 2025: actualiseren, stresstesten en ontwikkeling educatie programma scholen. • Opstellen Soortenmanagementplan (SMP) inclusief het treffen van natuurinclusieve maatregelen t.b.v. Natuurvriendelijk isoleren. • Groenblauwe dooradering binnen de bebouwde kom onderzoeken op basis van Basis Kwaliteit Natuur.

Doel	**Steenwijkerland in 2050 volledig circulair**
Beoogd resultaat	In 2030 wordt 50% minder primaire abiotische grondstoffen gebruikt (mineralen, metalen en fossiele grondstoffen).
Acties 2025	• Bij evenementen en sportclubs restafval verminderen, door middel van stimuleringsbudget voor duurzame afvalmaatregelen. Inzet op betere afvalscheiding en hiermee reductie restafval. • Maatwerkoplossingen (zoals ondergrondse papiercontainers) bij hoogbouw en andere locaties waar papierinzameling met minicontainers niet kan. Waar mogelijk invoeren gescheiden GFT-inzameling hoogbouw. • Borgen actieplan MVOI.

Doel	**Steenwijkerland hoort tot de beste plattelandsgemeenten voor duurzame mobiliteit**
Beoogd resultaat	Meer inwoners en toeristen verplaatsen zich CO2-neutraal.
Acties 2025	• Realisatie verbetering fietsroute Steenwijk-Giethoorn. • Opwaardering fietsroute Steenwijkerdiep Zuid. • Versterken deelmobiliteit. Er wordt ingezet op optimaal gebruik van de bestaande deelauto's. Voor de elektrische deelfietsen wordt gewerkt naar een uitbreiding naar 140-150 fietsen, verdeeld over 30 hubs in 7 gemeenten. In Steenwijk worden hubs geplaats op 3 bedrijventerreinen en wordt gekeken naar de aansluiting van deelmobiliteit in het totale vervoersaanbod.

Wat mag het kosten?

In de PPN 2024-2028 zijn voor het bestuursprogramma 'Duurzaam' geen beleidskeuzes aan u voorgelegd voor advies.

bedragen x € 1.000

Beleidskeuzes PPN 2024-2028 5. Duurzaam	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Geen beleidskeuzes in de PPN 2024-2028						
Totaal beleidskeuzes	**-**		**-**	**-**	**-**	**-**

Na het debat over de PPN deed zich een kans voor om een zonnecarport te realiseren op de parkeerplaats van het gemeentehuis. Dit kan nagenoeg budgettair neutraal:

bedragen x € 1.000

Wijzigingen beleidskeuzes PPN 2024-2028 5. Duurzaam	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
In begroting 2025-2028 opgenomen						
Zonnecarport gemeentehuis Vendelweg	- 300	S	- 24	- 24	- 23	- 23
Besparing op de energielasten		*S*	*22*	*22*	*22*	*22*
Totaal wijzigingen beleidskeuzes	**- 300**		**- 2**	**- 1**	**- 1**	**- 1**

Zonnecarport gemeentehuis Vendelweg

In aanvulling op het zonnecarport op de parkeerplaats bij De Waterwyck in Steenwijk willen we in 2025 een nieuw zonnecarport realiseren op de parkeerplaats bij het gemeentehuis aan de Vendelweg. Daarmee geven we het goede voorbeeld m.b.t. verduurzamen van eigen vastgoed én geven we invulling geven aan motie 137 waarin het college is opgeroepen om te komen tot meer locaties voor zonnecarports.

De realisatie leidt tot energiebesparing voor het gemeentehuis. Dit staat ongeveer gelijk aan de kapitaallasten van de zonnecarports. Na realisatie worden de kapitaallasten dan ook bijna geheel gedekt door de verminderde energiekosten.

De nieuwe zonnecarport is opgenomen in het bestedingsplan in hoofdstuk 3.5 in deze begroting.

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 5. Duurzaam	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
3.4 Economische promotie	- 107	- 40	- 40	- 40	- 40	- 40
7.3 Afval	- 4.827	- 4.995	- 5.280	- 5.170	- 5.169	- 5.169
7.4 Milieubeheer	- 3.407	- 11.315	- 7.235	- 3.119	- 3.038	- 3.059
Totaal Lasten	**- 8.340**	**- 16.350**	**- 12.556**	**- 8.330**	**- 8.248**	**- 8.268**
Baten						
7.3 Afval	5.367	5.507	6.714	6.603	6.602	6.602
7.4 Milieubeheer	1.191	5.008	4.001	107	107	107
Totaal Baten	**6.558**	**10.515**	**10.714**	**6.710**	**6.709**	**6.709**
Saldo van baten en lasten	**- 1.783**	**- 5.835**	**- 1.842**	**- 1.620**	**- 1.539**	**- 1.559**
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0.10 Mutaties reserves	- 211	-	-	-	-	-
Totaal Toevoegingen	**- 211**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	1.019	3.641	295	95	-	-
Totaal Onttrekkingen	**1.019**	**3.641**	**295**	**95**	**-**	**-**
Mutatie reserves	**808**	**3.641**	**295**	**95**	**-**	**-**
Resultaat	**- 974**	**- 2.194**	**- 1.546**	**- 1.524**	**- 1.539**	**- 1.559**

2.7. Bestuursprogramma 'Leefbare steden en kernen'

Steenwijkerland is een prettige gemeente om in te wonen en te verblijven. Dat is onze ambitie. Daarom werken we aan een gezonde, veilige en toegankelijke omgeving. Gezond in de zin van een openbare ruimte die groen en klimaatbestendig is (SDG 4). Een leefomgeving ook die ruimte biedt om te bewegen, ontmoeten, ontspannen en spelen (SDG 3). Voorzieningen die niet alleen veilig zijn (SDG 3), maar ook inclusief, toegankelijk en bereikbaar voor iedereen (SDG 3 en SDG 11). Het investeren in veilige, duurzame, gezonde en toegankelijke schoollocaties draagt bij aan kwalitatief goed onderwijs (SDG 4).

Bij dit alles staat de leefwereld van onze inwoners centraal. Daarom willen we ook zoveel mogelijk de denk- en doekracht van inwoners aanboren en benutten (SDG 17). Met hen werken we aan een duurzame omgeving.

Dat doen we in dit bestuursprogramma in 2025 onder andere door:
- uitvoering te geven aan het fietsplan en integraal huisvestingsplan;
- sport- en cultuurclubs te ondersteunen;
- met diverse acties de weerbaarheid te vergroten tegen ondermijning en cybercriminaliteit;
- projecten uit te voeren waarmee we de openbare ruimte opwaarderen;
- evenementenbeleid te ontwikkelen;
- inwonersinitiatieven te ondersteunen;
- en gebiedsvisies te ontwikkelen met bijbehorende uitvoeringsplannen.

Deze acties dragen bij aan onze ambities:

AMBITIES LEEFBARE STEDEN EN KERNEN:	**SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS**
- Verbeteren van de leefomgeving. - Een veilige en stimulerende omgeving met sport- en cultuurvoorzieningen en verenigingsleven. - Goede huisvesting van het onderwijs. - Gebiedsgericht werken. - Benutten denk- en doekracht van inwoners.	

- Verbeteren van de leefomgeving:
  Een veilige, groene, aantrekkelijke, toegankelijke en duurzame inrichting van de leefomgeving draagt bij aan het mentale welzijn van inwoners. Een openbare ruimte die bewegen, ontmoeten en spelen stimuleert, verhoogt de fysieke gezondheid en versterkt de sociale cohesie.
- Een veilige en stimulerende omgeving met sport- en cultuurvoorzieningen en verenigingsleven:
  Voldoende en kwalitatief goede sport- en cultuurvoorzieningen geven ruimte voor mentale ontspanning en fysieke inspanning. Het draagt niet alleen bij aan de individuele gezondheid, maar ook aan het gezamenlijke (verenigings)leven.

- Goede huisvesting van het onderwijs (SDG 4,3 en 11):
  Kinderen ontwikkelen zich beter in een gebouw wat comfortabel, gezond, heel en veilig is. Veel onderwijsgebouwen in onze gemeente zijn gedateerd. Met vervangende nieuwbouw of levensduurverlengende renovatie wordt de leeromgeving van kinderen dus fors verbeterd. Met het meenemen van kinderopvang bij vervangende nieuwbouw wordt een doorgaande lijn 0-12 jaar gestimuleerd, wat helpt om de ontwikkelkansen van kinderen te bevorderen. Bij ingrepen in de onderwijshuisvesting kijken we ook altijd naar duurzaamheid, natuurinclusiviteit, wateradaptatie, etc.
- Gebiedsgericht werken en Benutten denk- en doekracht van inwoners:
  Door opgaven, mensen en middelen gebiedsgericht samen te brengen, werken we met elkaar aan een duurzame leefomgeving.

Hoe gaan we dat doen?

Doel	**Opwaardering openbare ruimte**
Beoogd resultaat	Het verhogen van de kwaliteit van de openbare ruimte en het vergroten van de tevredenheid van inwoners over de openbare ruimte (bijvoorbeeld openbaar groen, wandelpaden, wegen, fietspaden en parkeerplaatsen).
Acties 2025	• Uitvoering van wensen van inwoners/plaatselijk belangenverenigingen voor opwaarderingsprojecten in de openbare ruimte • Opstellen beheer- en onderhoudsplannen 2025 en 2026. • Uitvoering plaatsen watertappunten in de openbare ruimte.

Doel	**Kansen benutten die de regionale verstedelijkingsstrategie biedt**
Beoogd resultaat	Uitwerking van de regionale verstedelijkingsstrategie op het gebied van woningbouw (ambitie van 1.000-1.500 woningen), klimaat, mobiliteit en economie, met bijzondere aandacht voor de integrale ontwikkeling van de Spoorzone Steenwijk.
Acties 2025	• Spoorzone Steenwijk betrekken bij Novex[7] Programma Middelgrote kernen: Samenwerking tussen 6 gemeenten met als doel opstellen propositie BO MIRT[8] voor de benodigde investeringen/cofinanciering. • Uitwerken afwegingskader wonen/werken. • Uitvoeren Participatietraject visie Steenwijk.

Doel	**Verbeteren van de bereikbaarheid**
Beoogd resultaat	Verhogen van het fietsgebruik en wandelmogelijkheden.
Acties 2025	• Verbeteren fietsverbinding Beulakerweg (Giethoorn). • Opwaarderen (fiets)verbinding Steenwijkerdiep-Zuid. • Uitvoeren van fietsstimuleringsacties.

[7] NOVEX staat voor Nationale OmgevingsVisie Executiekracht. Programma NOVEX is in het leven geroepen om het uitvoeren van al het nationale beleid met een effect op de ruimtelijke inrichting van Nederland te verbeteren.
[8] Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport.

Doel	**Inwoners, ondernemers en toeristen ervaren een sociaal en fysiek veilige leefomgeving**
Beoogd resultaat	Inwoners, ondernemers en toeristen ervaren een sociaal en fysiek veilige omgeving.
Acties 2025	• We blijven investeren in het creëren van bewustzijn bij inwoners, ondernemers, instellingen, ketenpartners en onze eigen organisatie op het gebied van ondermijning. Er wordt een handelingsperspectief geboden hoe signalen te herkennen en waar deze te melden. Dit doen we met behulp van bewustwordingscampagnes, trainingen en informatiebijeenkomsten. • We bouwen verder aan de samenwerking in de zorg en veiligheidsketen, doen voorstellen voor structurele verbeteringen, zoals de aanpak voorkomen escalatie (AVE-aanpak[9]), evalueren -en- leren van casuïstiek en borgen het proces. • We maken (kwetsbare) doelgroepen weerbaar door hen voor te lichten over veiligheidsrisico's die gepaard gaan met digitalisering. Dit gebeurt onder andere door middel van bewustwordingscampagnes.

Doel	**Stimulerende omgeving voor sport en bewegen**
Beoogd resultaat	Inwoners zijn tevreden over de mogelijkheden om buiten te bewegen en te sporten. We streven naar een verbetering van de cijfers uit 2022: 80%, resp. 72%.
Acties 2025	• Uitvoering aanpak Groene Long in Steenwijk (renovatie en revitalisatie hockeyvelden MHC, realisatie kunstgrasveld Noveas en aanvullende maatregelen Kwispel). • Uitbreiden aantal QR beweegroutes in een kern of wijk. • Stimuleren buitenspelen tijdens de Nationale Buitenspeeldag en vakantiespelen.

Doel	**Voldoende veilig en kwalitatief goed sportaanbod**
Beoogd resultaat	Verenigingen hebben voldoende bestuurskracht en kwalitatief goed (vrijwillig) kader.
Acties 2025	• We ondersteunen verenigingen om een sociaal veilige sportomgeving te bieden voor hun leden en gasten • We ondersteunen verenigingen bij het vergroten van de kwaliteit van jeugdtrainers

Doel	**Museum Steenwijk inclusief herhuisvesting bibliotheek, Galerie en Historische vereniging**
Beoogd resultaat	Realisatie van een toonaangevend museum voor inwoners en toeristen waarin de herhuisvesting van de bibliotheek 'Kop van Overijssel' aan de Markt integraal is meegenomen.

[9] AVE staat voor: Integrale Aanpak ter Voorkoming van Escalatie bij huishoudens met oplopende problematiek.

Acties 2025	• Opstellen voorlopig en definitief ontwerp inclusief bestek en aanbesteding Museum. • Opstellen meerjarenbeleidsplan en bidbook museum. • Opstellen Schetsontwerp plus bouwkundige uitwerking Marktcluster (bibliotheek). • Het door de raad beschikbaar gestelde voorbereidingskrediet van afgerond 277k willen we als startkapitaal inzetten voor de nieuwe museumstichting.

Doel	**Ontwikkeling naar een maatschappelijk educatieve bibliotheek**
Beoogd resultaat	Meer inwoners hebben toegang tot de bibliotheken en nemen deel aan programma's en activiteiten voor betere taalvaardigheid en digitale vaardigheid.
Acties 2025	• Opstellen meerjaren beleidsprogramma inclusief meerjarenbegroting waarin herhuisvesting hoofdlocatie en koppelkansen mogelijke herhuisvesting bibliotheeklocaties en onderwijs/overige locaties in gemeente zijn meegenomen. • Uitvoeringsplan inzet SPUK gelden Giethoorn, St Jansklooster en hoofdvestiging Steenwijk. • De stichting heeft aangegeven dat in 2024 een exploitatietekort van 25k wordt gerealiseerd. Tekort kan vanuit bestaand subsidiebudget worden gecompenseerd zonder financiële mutatie.

Doel	**Borging kwaliteit evenementen ('evenementen gemeente')**
Beoogd resultaat	Evenementen in de gemeenten sluiten aan op de initiatieven en wensen van inwoners en toeristen en voldoen aan (nieuwe) wetgeving.
Acties 2025	• Opstellen meerjarenuitvoeringsprogramma evenementen waarin alle verbetermaatregelen en acties worden opgenomen. • In kaart brengen van alle kosten van de gemeentelijke dienstverlening rondom evenementen, van vergunningverlening tot het leveren van dranghekken. • Opstellen van een beleidskoers inclusief subsidieregeling evenementen.

Doel	**Unilocatie Voorgezet onderwijs**
Beoogd resultaat	Realisatie van één school voor Voortgezet Onderwijs (VO) in Steenwijk.
Acties 2025	• Contracteren ontwerpteam. • Ontwerp unilocatie maken. • Omgevingsplan procedure doorlopen.

Doel	**Schoolgebouwen die functioneel, veilig, gezond, comfortabel en duurzaam zijn**
Beoogd resultaat	Realisatie van de plannen in het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs.
Acties 2025	• Wanneperveen: selecteren en contracteren Design-Built partij t.b.v. ontwerp en realisatie KC Lisdodde.

	• St Jansklooster: opstellen programma van eisen en ontwerp gebouw. • Vollenhove: vaststellen locatie en opstellen programma. • Frisoschool: grondpositie verwerven. • Blokzijl: raadsvoorstel voorleggen met verzoek aanvullende middelen en vaststellen locatiekeus.

Doel	**Gebiedsgericht werken: leren door te doen**
Beoogd resultaat	Vergroten tevredenheid inwoners over hun buurt, kern of gemeente.
Acties 2025	• Opleveren visiedocumenten Blokzijl en Vollenhove • Stimuleren inzet koppengeld voor leefbaarheidsinitiatieven. • We continueren de gebiedsteams. Maandelijks zit het gebiedsteam (gebiedscoördinator gemeente, buurtwerker Sociaal Werk de Kop, wijkbeheerder Wetland Wonen of Woonconcept en de wijkboa van de gemeente) in de verschillende kernen. Ze werken vanuit het dorpshuis of wijkgebouw en kunnen inwoners op een laagdrempelige wijze te woord staan.

Doel	**Benutten denk- en doekracht inwoners**
Beoogd resultaat	Vergroten van de tevredenheid van inwoners over de manier waarop de gemeente inwoners betrekt bij het maken van plannen.
Acties 2025	• We professionaliseren de interne organisatie door de implementatie van de participatieaanpak. • We vullen de website met hulpmiddelen voor zowel initiatiefnemers als deelnemers aan participatietrajecten. • We ondersteunen minimaal 10 initiatieven per jaar. Dit doen we door subsidie te verstrekken vanuit onze Subsidieregeling Inwonersinitiatieven. Mooie initiatieven worden door een commissie vanuit inwoners beoordeeld en bij een positief oordeel wordt het toegekende subsidiebedrag binnen een aantal dagen overgemaakt. Dat is de kracht van deze regeling: laagdrempelig en snel resultaat.

Wat mag het kosten?

In de PPN 2024-2028 is een aantal beleidskeuzes aan u voorgelegd voor advies. Deze beleidskeuzes treft u in onderstaande tabel aan. De bijbehorende toelichting treft u aan in hoofdstuk 3.4 van de PPN 2024-2028.

bedragen x € 1.000

Beleidskeuzes PPN 2024-2028 6. Leefbare steden en kernen	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
In begroting 2025-2028 opgenomen						
B 6.1 Unilocatie Voortgezet Onderwijs (VO) Steenwijkerland:						
Extra investering in aanvulling op het IHP (2 -locatiemodel)	- 25.592	S	-	-	-	- 1.765
B 6.2 Museum Steenwijk:						
Investering (na fondsenwerving)	- 1.590	S		- 101	- 101	- 101
Jaarlijkse beheerkosten		S		- 30	- 30	- 30
Exploitatie en energie		S		- 88	- 88	- 88
Eenmalige lasten		I	- 3.537			
Eenmalige lasten, in begroting opgenomen		*I*	*277*			
Beschikbaar budget binnenstad		*I*	*1.340*			
B 6.3 OHV Vollenhove, extra investering t.o.v. IHP:						
Voor huisvesting 'De Voorpoort' (onder 1 dak)	- 1.294	S	- 4	- 57	- 71	- 70
Voor compensatie VENO door aanleg kunstgrasveld	- 540	S	- 45	0	- 43	- 42
B 6.4 Essentaksterfte		S	- 40	- 40	- 40	- 40
B 6.5 Uitbreiding formatie (1 fte), projectleider civiele projecten		S	- 95	- 95	- 95	- 95
Beschikbaar budget voor woningbouw		*S*	*30*	*30*	*30*	*30*
B 6.6 Faunapassage Veneweg Wanneperveen		I	- 45	-	-	-
Jaarlijkse beheerkosten (onderhoud)		S	-	- 0	- 0	- 0
B 6.7 Fietspad Steenwijkerdiep	- 375	S	- 24	- 23	- 23	- 23
B 6.8 Fietsverbinding Steenwijk-Giethoorn (Beulakerweg)	- 1.495	S	- 20	- 42	- 41	- 41
Subsidie rijk: investeringsimpuls Verkeersveiligheid	*166*	*I*				
Subsidie provincie: doeluitkering Verkeer en Vervoer	*665*	*I*				
B 6.9 Levensduur verlengende maatregel Dwarsgracht	- 221	S	- 18	- 17	- 17	- 17
Beschikbaar budget (voorziening wegen)		*S*	*30*			
B.6.10 Openbare watertappunten, onderhoudskosten		S	- 7	- 7	- 7	- 7
B 6.11 Opwaardering begraafplaatsen		S	- 50	- 50	- 50	- 50
Dekking via lijkbezorgingsrechten		*S*	*50*	*50*	*50*	*50*
B. 6.12 Sportvelden groene long (hockey, korfbal en hondenscl	- 985	S	- 88	- 87	- 85	- 83
Beschikbaar budget	*685*	*S*	*50*	*51*	*50*	*50*
Eenmalige kosten		I	- 78			
B 6.13 Cultuurhistorische waardenkaart Steenwijkerland		I	- 150	-	-	-
B 6.14 Restauratie monumentaal orgel grote kerk Steenwijk		I	- 50	-	-	-
B 6.15 Reclame uitingen Giethoorn		I	- 67	- 34	-	-
B 6.16 Groot onderhoud kulturhus 'De Eendracht' Giethoorn		I	- 144			
Beschikbare subsidie 'Duurzaamheidsfonds Steenwijkerland'		*I*	*84*			
B 6.17 Renovatie tennisbanen tennisclub Vollenhove		I	- 31			
Totaal beleidskeuzes	**- 30.577**		**- 2.631**	**- 540**	**- 561**	**- 2.321**

bedragen x € 1.000

Wijzigingen beleidskeuzes PPN 2024-2028 6. Leefbare steden en kernen	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
In begroting 2025-2028 opgenomen						
Stelpost: Unilocatie VO Steenwijkerland	25.592	S	-	-	-	349
Museum Steenwijk:						
Exploitatie (onderhoud)		S	-	23	23	23
Exploitatie (energie)		S	-	- 11	- 11	- 11
Subsidie bibliotheek		*S*	-	*153*	*153*	*153*
Kapitaallasten	- 1.093	S	-	- 117	- 113	- 109
Eenmalige uitgaven		I	323	-	-	-
OHV Vollenhove, extra investering t.o.v. IHP:						
Voor huisvesting 'De Voorpoort' (onder 1 dak)	1.294	S	4	57	71	70
Voor compensatie VENO door aanleg kunstgrasveld	540	S	45	-	43	42
Vrijval kapitaallasten IHP door gewijzigde planning		S	26	-	-	-
Totaal wijzigingen beleidskeuzes	**26.332**		**397**	**106**	**167**	**518**

Stelpost: Unilocatie Voortgezet Onderwijs (VO) Steenwijkerland

In het coalitieakkoord hebben we afspraken gemaakt over 4 grote projecten. Een van die projecten is de unilocatie voor het Voortgezet Onderwijs in Steenwijkerland. In 2021 is de afspraak gemaakt om de unilocatie in 2031 gerealiseerd te hebben en daar waar mogelijk eerder. In het coalitieakkoord hebben we onze intentie vastgelegd om de realisatie inderdaad naar voren te halen.

Afgelopen periode hebben we inzichtelijk gemaakt wat de verwachte kosten zijn voor realisatie, welke financiële bijdrage de school kan leveren en wat de ontwikkelmogelijkheden zijn van achterblijvende locaties.

Op basis van het huidige plan zijn kapitaallasten naar verwachting € 2,3 miljoen per jaar. Dit legt in de onzekere financiële situatie van dit moment, een (te) groot beslag op onze investeringsmogelijkheden voor andere projecten, zoals de ontsluitingsweg Ossenzijl en eventuele onvoorziene tegenvallers. Daarom nemen we de opdracht op ons om te kijken naar versobering van het plan, de verantwoordelijkheid voor het projectmanagement en de financiën en andere financieringsmogelijkheden. In de begroting nemen we een stelpost op voor kapitaallasten van maximaal € 2,0 miljoen[10] per jaar als financiële randvoorwaarde.

In de eerste helft van 2025 komen we met een voorstel waarin we deze zaken verder uitgewerkt hebben. Op dat moment nemen we een definitief besluit over de realisatie van een unilocatie met de bijbehorende financiële consequenties dat past binnen die financiële randvoorwaarde.

Museum Steenwijk

Op 4 april 2023 heeft uw raad ingestemd met de realisatie van het nieuwe museum volgens scenario B; museum in de Spijkervetstallen aan de Kalverstraat in combinatie met het te ontwikkelen poortgebouw aan de Gasthuisstraat. We hebben in het najaar van 2023 geconcludeerd dat de realisatie van het poortgebouw niet mogelijk en financieel gezien ook niet te verantwoorden is. We zien kansen om de realisatie van het nieuwe museum in compactere vorm in de Spijkervetstallen te combineren met een nieuwe bibliotheekfunctie in de panden aan de Markt en Onnastraat.

[10] In het bestedingsplan (H 3.5.) is een stelpost opgenomen van € 1.415.849 voor toekomstige kapitaallasten. Samen met het al beschikbare bedrag van € 584.151 vanuit het IHP voor het 2-locatiemodel maakt dat een reservering (of stelpost) van € 2.000.000.

Kansen waarbij de realisatie van de herhuisvesting van de bibliotheek naar verwachting een gunstige businesscase oplevert voor zowel het museum als de bibliotheek.

Gezien de kansen zetten we volop in op de ontwikkeling van 'de nieuwe stadskamer van Steenwijk en Steenwijkerland'. We zien dat deze ontwikkeling een belangrijke impuls is voor zowel de binnenstad van Steenwijk als voor de gemeente Steenwijkerland, omdat ze een grote bijdrage levert aan de aantrekkelijkheid van de stad en aan een levendig aanbod voor de omgeving.

Op 10 september 2024 heeft u besloten kennis te nemen om het nieuwe museum (minus Poortgebouw) te realiseren en de bibliotheek in de binnenstad van Steenwijk ter herhuisvesten. De financiële gevolgen hiervan zullen nog wel integraal moeten worden afgewogen tijdens de behandeling van de Programmabegroting 2025-2028. Deze financiële gevolgen zijn daarom verwerkt in de voorliggende begroting. U ontvangt nog een informatienota.

Onderwijshuisvesting Vollenhove, extra investering t.o.v. IHP

In de Politieke Markt van 4 juni 2024 is een raadsvoorstel besproken waarin plannen voor gezamenlijke huisvesting van de St Martinusschool en de Voorpoort in Vollenhove voor lagen. De beoogde locatie was een voetbalveld van V.E.N.O.

De raad constateerde onvoldoende draagvlak voor het plan en vond dat het participatieproces onvoldoende was geweest. Het voorstel is niet aangenomen, maar in de raadsvergadering van 11 juni 2024 heeft de raad unaniem een motie aangenomen, waarin het college is opgedragen te onderzoeken of gezamenlijke huisvesting van de 3 scholen in Vollenhove op een gedragen locatie in de omgeving van de Burght mogelijk is. In de PPN 2024-2028 waren al wel de consequenties van het voorliggende raadvoorstel verwerkt.

Nu de raad geen besluit heeft genomen en het ook niet haalbaar is gebleken om voor de Begrotingsraad opnieuw met een voorstel te komen, zijn alle financiële consequenties van het voorstel uit de begroting gehaald en blijven alleen de bedragen conform het IHP staan. Door het uitblijven van de besluitvorming, wordt de oorspronkelijke planning niet meer gehaald. We stellen daarom voor om de middelen vanuit het IHP voor de St Martinusschool vooralsnog een jaar naar achteren te schuiven in de begroting.

De gepresenteerde beleidskeuzes zijn, na wijziging, opgenomen in het bestedingsplan in hoofdstuk 3.5 in deze begroting.

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 6. Leefbare steden en kernen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 4.142	- 7.890	- 1.882	- 1.989	- 1.867	- 2.105
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 3.569	- 3.540	- 3.875	- 3.895	- 3.895	- 3.895
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 1.304	- 1.470	- 1.466	- 1.465	- 1.462	- 1.462
2.1 Verkeer en vervoer	- 6.984	- 8.905	- 8.664	- 7.970	- 8.227	- 8.286
2.2 Parkeren	- 94	- 102	- 165	- 185	- 311	- 309
2.4 Economische havens en waterwegen	- 1.436	- 1.375	- 1.323	- 1.360	- 1.336	- 1.373
2.5 Openbaar vervoer	- 124	- 94	- 77	- 77	- 77	- 77
3.1 Economische ontwikkeling	- 55	-	-	-	-	-
4.2 Onderwijshuisvesting	- 1.790	- 3.441	- 2.572	- 2.751	- 3.194	- 5.656
5.1 Sportbeleid en activering	- 786	- 993	- 864	- 848	- 582	- 582
5.2 Sportaccommodaties	- 3.685	- 3.477	- 3.009	- 2.959	- 2.933	- 2.939
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurp	- 862	- 905	- 951	- 950	- 950	- 950
5.4 Musea	- 684	- 1.414	- 5.912	- 635	- 714	- 712
5.5 Cultureel erfgoed	- 321	- 352	- 402	- 202	- 201	- 201
5.6 Media	- 1.011	- 1.062	- 1.057	- 1.012	- 1.011	- 1.010
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 3.777	- 3.879	- 3.743	- 3.763	- 3.787	- 3.847
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 1.443	- 2.002	- 1.630	- 1.148	- 1.141	- 1.114
7.2 Riolering	- 4.505	- 4.005	- 4.283	- 4.123	- 4.171	- 4.211
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 771	- 746	- 769	- 793	- 787	- 786
8.3 Wonen en bouwen	- 157	- 168	- 170	- 169	- 169	- 169
Totaal Lasten	**- 37.499**	**- 45.820**	**- 42.814**	**- 36.295**	**- 36.815**	**- 39.683**
Baten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	5.620	634	446	167	183	200
0.63 Parkeerbelasting	18	11	11	11	11	11
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	181	191	195	195	195	195
1.2 Openbare orde en veiligheid	25	30	31	31	31	31
2.1 Verkeer en vervoer	220	424	899	272	234	234
2.4 Economische havens en waterwegen	393	70	70	70	70	70
2.5 Openbaar vervoer	17	6	6	6	6	6
4.2 Onderwijshuisvesting	- 1	45	18	43	61	61
5.1 Sportbeleid en activering	399	372	278	262	3	3
5.2 Sportaccommodaties	1.620	867	632	632	632	632
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurp	20	0	0	0	0	0
5.4 Musea	32	141	2.514	3	3	3
5.5 Cultureel erfgoed	5	28	4	4	4	4
5.6 Media	44	-	-	-	-	-
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.090	40	7	7	7	7
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	449	222	225	141	141	141
7.2 Riolering	5.749	5.305	6.411	6.281	6.298	6.369
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	563	612	717	717	717	717
Totaal Baten	**17.444**	**8.998**	**12.463**	**8.842**	**8.596**	**8.684**
Saldo van baten en lasten	**- 20.055**	**- 36.822**	**- 30.351**	**- 27.452**	**- 28.220**	**- 30.999**

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 6. Leefbare steden en kernen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0.10 Mutaties reserves	- 243	- 1.890	- 45	- 45	-	-
Totaal Toevoegingen	**- 243**	**- 1.890**	**- 45**	**- 45**	**-**	**-**
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	1.125	13.578	4.613	491	200	23
Totaal Onttrekkingen	**1.125**	**13.578**	**4.613**	**491**	**200**	**23**
Mutatie reserves	**883**	**11.688**	**4.568**	**446**	**200**	**23**
Resultaat	**- 19.172**	**- 25.134**	**- 25.783**	**- 27.007**	**- 28.020**	**- 30.976**

2.8. Bestuursprogramma 'Financiën en dienstverlening'

Financieel beleid

Het financieel beleid van de afgelopen jaren continueren we. Dat is vertaald in de volgende drie ambities:

AMBITIE FINANCIEN:	SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS
- Sluitende meerjarenbegroting. - Voldoende weerstandsvermogen. - Gematigde ontwikkeling lokale lasten.	

Onze ambities voor Financiën staan niet op zichzelf, maar hangen samen met SDG 16. Solide Financiën zijn immers noodzakelijk om een sterke publieke dienst te kunnen zijn, ook in de toekomst. In een tijd waarin de financiële middelen beperkt zijn en de onzekerheden groot, is het essentieel dat we voldoende wendbaar zijn om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Dat kan doordat de begroting ruimte biedt, we beschikken over voldoende financiële reserves of de lokale lasten op een laag niveau liggen. Onze ambities zijn daarom geformuleerd op deze drie aspecten. Daarbij presenteren we een sluitende begroting voor 2025 en nemen we maatregelen om het financieel tekort vanaf 2026 te beperken. Aanvullend daarop bereiden we maatregelen voor, zodat we bij de PPN 2025-2029 wel een sluitende meerjarenbegroting voor alle jaarschijven kunnen aanbieden.

Dienstverlening

We willen aansluiten bij de leefwereld van inwoners en ondernemers door passende gemeentelijke dienstverlening en communicatie. Daarbij stellen we onszelf de volgende ambities:

AMBITIE DIENSTVERLENING:	SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS
- Aansluiten bij de behoefte en beleving van de inwoner of ondernemer. - Open en transparant met elkaar omgaan op basis van vertrouwen. - Snel en simpel waar het kan, persoonlijk waar het hoort.	

We sluiten in onze dienstverlening aan bij de behoefte en beleving van de inwoner of ondernemer. Dat betekent dat we ons inzetten voor een toegankelijke en inclusieve dienstverlening (SDG 10 en 16). Dat doen we onder meer door te zorgen dat inwoners en ondernemers op verschillende manieren contact met ons kunnen opnemen. Zo

kunnen ze terecht in het gemeentehuis, naar inloopmomenten op andere locaties zoals dorps- en buurthuizen, telefonisch contact opnemen of kiezen voor de digitale weg (SDG 11 en 17). Daarbij zorgen we ervoor dat deze goed toegankelijk is (SDG 10). En onderzoeken we de mogelijkheden om gebruik te maken van AI (kunstmatige intelligentie) om het vinden van een antwoord op de vraag nog makkelijker te maken. In onze communicatie gebruiken we begrijpelijke taal. Daar besteden we met ons project Duidelijke Taal extra aandacht aan. We richten ons op het versimpelen van onze brieven en formulieren en het vergroten van het taalbewustzijn van onze collega's.

Daarnaast willen we in 2025 -passend bij SDG 16 (veilige samenlevingen) - aandacht besteden aan 80 jaar vrijheid. Door corona kon in 2020 75 jaar vrijheid niet gevierd worden. In 2025 gaan we daarom extra aandacht geven aan 80 jaar vrijheid.

Hoe gaan we dat doen?

Doel	**Verantwoord omgaan met financiële middelen**
Beoogd resultaat	Een sluitende begroting voor alle jaren is het uitgangspunt. Dit houdt in dat de structurele uitgaven en inkomsten in evenwicht zijn. In voorliggende begroting presenteren we vanaf 2026 financiële tekorten. Tegelijkertijd kondigen we maatregelen aan om bij de PPN 2025-2029 wel te komen tot een sluitend meerjarenbeeld voor alle jaren.
Acties 2025	• We blijven net als in 2024 via alle mogelijke (bestuurlijke) kanalen, ook in regioverband, aandacht vragen voor de financiële problemen vanaf 2026. • In 2025 werken we een aantal maatregelen uit, zodat we een sluitend meerjarenperspectief voor alle jaren kunnen presenteren in de PPN 2025-2029.

Doel	**Voldoende weerstandsvermogen**
Beoogd resultaat	Om financiële tegenvallers op te kunnen vangen is voldoende weerstandsvermogen nodig. Bij een waarde van de weerstandsratio (het kengetal hiervoor) van minimaal 1 is daar sprake van (waarde in begroting 2024: 4,6).
Acties 2025	Bij een weerstandsratio < 1 treffen we indien nodig maatregelen.

Doel	**Lokale (woon)lasten relatief laag**
Beoogd resultaat	Behoren tot de top 25% gemeenten van Nederland met de laagste lasten. Steenwijkerland staat op plaats 7 van de 342 gemeenten (COELO-atlas 2024[11]).
Acties 2025	• Kostendekkend maken van de tarieven voor de afvalstoffen- en rioolheffing. We verwachten in 2025 ruim binnen de top 25% van de gemeenten met de laagste lokale lasten te blijven, ook als onze tarieven kostendekkend worden. • Geen bovengemiddelde stijging van de OZB in 2025. Vanaf 2026 zijn we voornemens de OZB extra te verhogen als maatregel om de begrotingssaldi te verbeteren als het Rijk geen of onvoldoende financiële compensatie biedt aan gemeenten.

[11] Atlas lokale lasten, COELO, www.coelo.nl.

	We verwachten in 2025 te zullen dalen op de ranglijst van gemeenten met de laatste lokale lasten als onze tarieven kostendekkend worden, maar nog wel binnen de top 25% te blijven.

Doel	**Gemeentelijke dienstverlening sluit aan bij de behoefte**
Beoogd resultaat	Rapportcijfer voor klanttevredenheid minimaal een 7.
Acties 2025	• We versoberen de dienstverlening. Dat doen we door de openingstijden van balies aan te passen naar dezelfde openingstijden als telefonie. En door bezoek aan de balies alleen op afspraak mogelijk te maken. • We monitoren de klantcontacten (telefonie, balie, online diensten, vergunningverlening/ruimtelijke ordening, terugbelverzoeken) en het websitegebruik. Waar mogelijk verwerken we de uitkomsten in onze dienstverlening. • We onderzoeken de mogelijkheden voor toekomstgerichte software die onze dienstverlening (beter) ondersteunt.

Doel	**Onze communicatie is actief, omgevingsgericht en in duidelijke taal**
Beoogd resultaat	Steeds meer brieven, formulieren en teksten zijn in eenvoudig Nederlands geschreven ('B1-niveau').
Acties 2025	• Uitvoering project Duidelijke Taal, waarbij ook tenminste 3 keer per jaar ons Testpanel wordt ingezet • Inzet van onze website-analysetool voor het monitoren en verbeteren van de toegankelijkheid van onze website. • Professionaliseren omgevingsanalyse (o.a. social media scans)

Wat mag het kosten?

In de PPN 2024-2028 is een aantal beleidskeuzes aan u voorgelegd voor advies. Deze beleidskeuzes treft u in onderstaande tabel aan. De bijbehorende toelichting treft u aan in hoofdstuk 3.4 van de PPN 2024-2028.

bedragen x € 1.000

Beleidskeuzes PPN 2024-2028 **7. Financiën en dienstverlening**	**Investering**	**S / I**	**Begroting 2025**	**MJR 2026**	**MJR 2027**	**MJR 2028**
In begroting 2025-2028 opgenomen						
B 7.1 Noodzakelijke aanpassingen (achterstallig onderhoud) gemeentehuis		S	- 250	- 250	- 250	- 250
B 7.2 Toezicht toeristenbelasting		S	- 25	- 25	- 25	- 25
Hogere opbrengst toeristenbelasting (incl.forensenbelasting)		*S*	*25*	*25*	*25*	*25*
B 7.3 Professionalisering evenementen met een representatief karakter		S	- 20	- 20	- 20	- 20
Bestaand budget		*S*	*20*	*20*	*20*	*20*
B 7.4 Koersdocument overheidscommunicatie		I	- 43	- 43		
B 7.5 Representatie/Kabinet		S	- 24	- 24	- 24	- 24
Totaal beleidskeuzes	**-**		**- 317**	**- 317**	**- 274**	**- 274**

bedragen x € 1.000

Wijzigingen beleidskeuzes PPN 2024-2028 7. Financiën en dienstverlening	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
In begroting 2025-2028 opgenomen						
Noodzakelijke aanpassingen (achterstallig onderhoud) gemeentehuis:	- 680	S	172	174	82	85
Eenmalige uitgaven		I	- 1.000	-	- 200	-
Totaal wijzigingen beleidskeuzes	**- 680**		**- 828**	**174**	**- 118**	**85**

Noodzakelijke aanpassingen (achterstallig onderhoud) gemeentehuis

In de PPN 2024-2028 staat vermeld dat we gezien de financiële situatie geen ruimte zien voor het verduurzamen van het gemeentehuis en het realiseren van een nieuw inrichtingsconcept. Er is echter sprake van achterstallig onderhoud bij bijvoorbeeld de CV ketels, toiletgroepen, ontbrekende zonwering, schilderwerk, vloerbedekking etc. Hiervoor zijn in de PPN financiële middelen opgenomen (een stelpost van structureel € 250.000 vanaf 2025). Inmiddels is een nadere uitwerking gemaakt van dat noodzakelijk onderhoud en is bepaald wat het financiële effect is vanuit de verslaggevingsvoorschriften. Niet alles mag namelijk op de balans worden gezet en afgeschreven (structurele last), maar moet incidenteel (reserves) worden genomen. De kapitaallasten vallen structureel lager uit dan in de PPN was geraamd. De oploop in de kapitaallasten vanaf 2027 heeft te maken met de (externe) verplaatsing van het historisch archief vanwege ruimtegebrek in het gemeentehuis. Het bedrag dat incidenteel nodig is bedraagt € 1,2 miljoen. De beslissing om de vloeren/schilderwerk te doen wordt bij een volgende begroting opnieuw afgewogen ten opzichte van de totale aanpak van verduurzaming en een nieuw inrichtingsconcept.

De gepresenteerde beleidskeuzes zijn, na wijziging, opgenomen in het bestedingsplan in hoofdstuk 3.5 in deze begroting.

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 7. Financiën en dienstverlening	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
0.1 Bestuur	- 2.441	- 2.566	- 2.624	- 2.666	- 2.659	- 2.659
0.2 Burgerzaken	- 1.825	- 1.918	- 2.309	- 2.307	- 2.376	- 2.222
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 63	- 425	- 73	- 73	- 73	- 73
0.4 Overhead	- 18.261	- 21.803	- 22.758	- 20.292	- 19.456	- 18.925
0.5 Treasury	- 130	- 41	- 516	- 1.009	- 1.636	- 1.288
0.61 OZB woningen	- 780	- 695	- 722	- 721	- 721	- 721
0.62 OZB niet-woningen	- 10	-	-	-	-	-
0.64 Belastingen overig	- 16	- 49	- 50	- 50	- 50	- 50
0.8 Overige baten en lasten	- 330	- 87	78	78	81	82
3.4 Economische promotie	- 20	-	- 26	- 26	- 26	- 26
5.6 Media	- 34	- 35	- 36	- 36	- 36	- 36
Totaal Lasten	**- 23.911**	**- 27.621**	**- 29.036**	**- 27.104**	**- 26.952**	**- 25.919**
Baten						
0.1 Bestuur	295	11	11	11	11	11
0.2 Burgerzaken	536	718	883	928	953	883
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-	80	82	82	81	81
0.4 Overhead	779	1.163	1.081	1.033	1.033	1.033
0.5 Treasury	1.952	1.578	1.280	1.279	1.279	1.279
0.61 OZB woningen	4.942	5.106	5.254	5.254	5.254	5.254
0.62 OZB niet-woningen	3.254	3.414	3.482	3.482	3.482	3.482
0.64 Belastingen overig	2	48	48	48	48	48
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen ge	99.764	106.563	109.794	102.567	102.521	102.871
0.8 Overige baten en lasten	146	21	21	21	21	21
3.4 Economische promotie	1.828	1.772	2.772	2.772	2.772	2.772
Totaal Baten	**113.498**	**120.473**	**124.707**	**117.477**	**117.455**	**117.735**
Saldo van baten en lasten	**89.587**	**92.852**	**95.671**	**90.373**	**90.503**	**91.816**
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0.10 Mutaties reserves	- 9.489	- 12.799	- 3.059	-	-	-
Totaal Toevoegingen	**- 9.489**	**- 12.799**	**- 3.059**	**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	11.464	11.141	2.941	309	200	-
Totaal Onttrekkingen	**11.464**	**11.141**	**2.941**	**309**	**200**	**-**
Mutatie reserves	**1.975**	**- 1.658**	**- 118**	**309**	**200**	**-**
Resultaat	**91.562**	**91.194**	**95.553**	**90.683**	**90.703**	**91.816**

3. Financiële positie

3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we het financieel meerjarenbeeld en gaan we nader in op de achtergronden ervan. Ook laten we u de scores op een aantal financiële kengetallen zien om u daarmee nader te informeren over onze financiële positie. Bij de behandeling van de PPN 2024-2028 op 2 juli 2024 heeft u ingestemd met de kaders voor de samenstelling van deze programmabegroting. In hoofdstuk 3.4 zijn deze uitgangspunten nogmaals weergegeven. In dit hoofdstuk geven we u tevens inzicht in de ontwikkeling van onze reserves en voorzieningen.

3.2. Meerjarenbeeld

In onderstaande tabel is het financieel meerjarenbeeld gepresenteerd. Verderop in dit hoofdstuk zijn alle posten afzonderlijk toegelicht.

bedragen x € 1.000

Meerjarenbeeld	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo Perspectiefnota 2024-2028, excl. Saldoverbeterende maatregelen	**283**	**- 8.161**	**- 8.330**	**- 10.283**
Informatienota juni 2024 (Meicirculaire 2024 en Buigbudget)	- 2.086	810	653	466
Vrijval taakmutaties meicirculaire gemeentefonds	*767*	*258*	*261*	*262*
Raadsbesluiten tot en met de vergadering van 10 september 2024	-	-	-	-
Financiële ontwikkelingen na de PPN 2024-2028	- 97	- 105	- 161	- 256
Structurele doorwerking financiële mutaties Najaarsnota 2024	1.194	- 201	- 252	- 326
Saldo verbeterende maatregelen, verwerkt in begroting	4.388	4.533	4.648	4.588
Gewijzigd bestedingsplan 2025-2028	244	278	- 12	703
Subtotaal	**4.410**	**5.573**	**5.137**	**5.436**
Saldo Programmabegroting 2025-2028	**4.693**	**- 2.589**	**- 3.193**	**- 4.847**
Storting in de Algemene Reserve - vaste buffer	- 1.059	-	-	-
Saldo Programmabegroting 2025-2028 (+ = positief saldo)	**3.634**	**- 2.589**	**- 3.193**	**- 4.847**

+ = voordeel

Het financieel beeld voor 2025 ziet er gunstig uit doordat we maatregelen hebben getroffen om ons structureel begrotingssaldo te verbeteren. We zijn in staat om een bedrag van ruim € 1 miljoen te storten in de Algemene Reserve vaste buffer om deze weer op het genormeerd niveau te brengen. Voor de jaren vanaf 2026, het jaar van het 'financieel ravijn', is het beeld minder rooskleurig. Ondanks een fors pakket aan maatregelen, zijn we helaas niet in staat gebleken om u nu een sluitende meerjarenbegroting aan te bieden.

3.2.1. Problematiek niet-taakgebonden korting rijk

In de PPN 2024-2028 hebben we een financieel perspectief gepresenteerd dat grillig is, in 2025 een sluitende begroting en in 2026, 2027 en 2028 forse tekorten. Dit beeld zien we ook terug in voorliggende begroting.

Steenwijkerland is daarin niet uniek, de meeste gemeenten zullen een vergelijkbaar beeld presenteren in de begroting voor 2025-2028. Net als wij volgen veel gemeenten het begrotingsadvies dat de VNG heeft uitgebracht[12].

In de PPN 2024-2028 gaven we aan dat we het niet langer verantwoord vinden om nog uit te gaan van de hoge bedragen aan compensatie door het rijk. We kiezen er daarom voor om voorzichtige aannames te plegen wat betreft compensatie door het rijk en maatregelen te treffen om ons meerjarig saldo te verbeteren.

De VNG adviseert boekjaar 2025 sluitend te maken. Voor de jaren 2026 en verder adviseert de VNG *een begroting op te stellen waarin wordt uitgegaan van het benodigde voorzieningenniveau op basis van uw eigen afwegingen. Deze reële begroting zal mogelijk tekorten laten zien*. Daarnaast adviseert de VNG opnieuw een onderdeel op te nemen over hoe gemeenten omgaan met de korting vanaf 2026.

In de Perspectiefnota 2024-2028 hebben we u geschetst dat er maatregelen genomen moeten worden als een gunstig en stabiel financieel beeld uitblijft. We hebben mogelijke maatregelen benoemd om onze gemeentelijke financiën in dat geval op orde te houden. U heeft ons over die maatregelen geadviseerd en dat advies hebben we bij de totstandkoming van deze begroting betrokken. We kiezen ervoor om een groot deel van de maatregelen die genoemd zijn in de Perspectiefnota door te voeren. Dat resulteert in een overschot in de begroting voor het jaar 2025. Voor de jaren 2026 tot en met 2028 presenteren we tekorten en tegelijkertijd een aanvullend pakket aan potentiële maatregelen om ook die tekorten op te lossen, mocht er inderdaad geen extra geld van het Rijk komen. Deze aanvullende maatregelen zullen we betrekken bij de PPN van 2025-2029.

In hoofdstuk 3.6.5 zijn alle maatregelen opgenomen, zowel de maatregelen die we in deze begroting hebben verwerkt als de maatregelen die we in de aanloop naar de PPN 2025-2029 verder zullen uitwerken.

3.2.2. 'Dashboard' met financiële kengetallen

Een deugdelijke en transparante begroting is in het belang van een goede controle door de raad op de financiële positie van onze gemeente. Dat gaat verder dan het meerjarig saldo van de begroting zoals dat in de vorige paragraaf is gepresenteerd. Financiële kengetallen helpen daarbij. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans.

De kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. Ze geven dus inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid. Naast een aantal verplichte kengetallen kennen we sinds vorig jaar een nieuw 'eigen' kengetal, de weerstandsratio[13].

De weerstandsratio is een hulpmiddel waarbij de beschikbare weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's die we lopen. Het zegt iets over het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Alle kengetallen treft u aan in hoofdstuk 4.2.5, inclusief een nadere toelichting. Hieronder wordt een totaaloverzicht gegeven dat kan dienen als 'dashboard' om te bepalen of we financieel gezien 'op koers' liggen.

[12] Begrotingsadvies 2025-2028 (deel II), 11 juni 2024, brief van de VNG aan alle gemeenten.
[13] Bij de vaststelling van de 'Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement 2019' is afgesproken dat de signaleringswaarde voor de weerstandsratio minimaal 1,0 is.

De gezamenlijke provinciale toezichthouders en het Rijk hebben signaleringswaarden opgesteld voor de verplichte kengetallen. Zij hebben gekozen voor een indeling in drie categorieën, waarbij kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en C het meest risicovol. In onderstaande tabel zijn de signaleringswaarden opgenomen.

Signaleringswaarden kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Verplichte kengetallen			
1a. Netto schuldquote	< 90%	90 - 130%	> 130%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	< 90%	90 - 130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%
Overige kengetallen			
6. Weerstandsratio	> 2	1 - 2	< 1

De scores op de kengetallen moeten in samenhang worden bekeken. Voor de financieel toezichthouder hebben de kengetallen een signaleringswaarde. Het helpt bij het verkrijgen van een completer inzicht in de financiële situatie van een gemeente, ook voor raadsleden. De waarden worden niet gebruikt als norm bij het beoordelen van het materieel evenwicht van de meerjarenbegroting.

Hieronder zijn de 'scores' voor 2025 tot en met 2028 opgenomen:

Kengetallen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Verplichte kengetallen						
1a. Netto schuldquote	35%	58%	75%	91%	97%	95%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	30%	54%	69%	85%	92%	89%
2. Solvabiliteitsratio	39%	23%	20%	17%	15%	14%
3. Grondexploitatie	2%	3%	2%	1%	0%	0%
4. Structurele exploitatieruimte	3,7%	1,2%	3,1%	-1,7%	-2,1%	-3,2%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	70%	70%	72%	76%	79%	81%
Overige kengetallen						
6. Weerstandsratio	3,3	3,9	4,5			

Toelichting:

- De netto schuldquote stijgt als gevolg van de nog te realiseren investeringen op basis van het bestedingsplan in deze begroting en de bijbehorende kredieten.
- De scores op solvabiliteitsratio staan onder druk door een relatief hoog investeringsvolume. De scores op solvabiliteitsratio staan onder druk door een relatief hoog investeringsvolume en het 'ravijnjaar' vanaf 2026.
- De forse begrotingstekorten vanaf 2026 zien we ook terug in bovenstaand overzicht. De structurele exploitatieruimte is voor die jaren negatief (en de percentages lopen op).
- Voor 2025 is de score op de weerstandsratio 4,7, ruim boven de 2 en daarmee 'in het groen'.

3.3. Uitgaven en inkomsten per programma

In onderstaande tabellen en cirkeldiagram presenteren we de budgetten per bestuursprogramma voor zowel de inkomsten als de uitgaven over 2025. Er is geen rekening gehouden met de mutaties in de reserves.

bedragen x € 1.000

Baten per programma - Begroting 2025	Bedrag	Percentage
1. Woningbouw	5.044	2,9%
2. Werk en economie	1.157	0,7%
3. Samenredzaam	17.930	10,4%
4. Vitaal platteland	513	0,3%
5. Duurzaam	10.714	6,2%
6. Leefbare steden en kernen	12.463	7,2%
7. Financiën en dienstverlening	124.707	72,3%
Totaal	**172.527**	**100,0%**

Grafisch weergegeven ziet de verdeling van de inkomsten er als volgt uit:

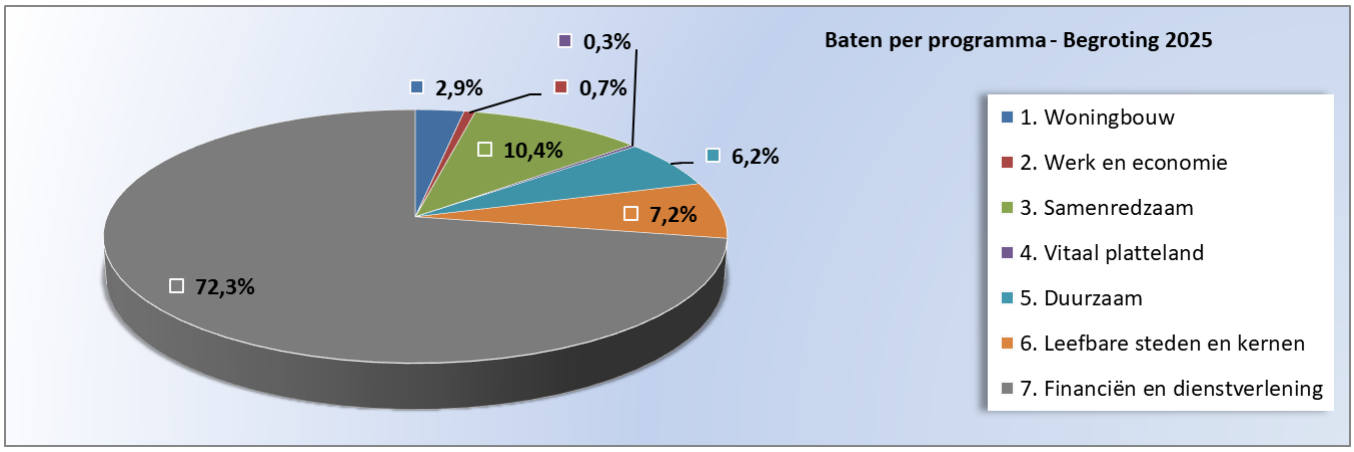

Uit het overzicht blijkt dat het grootste gedeelte van de inkomsten betrekking heeft op het programma 'Financiën en dienstverlening'. Dit heeft vooral te maken met de inkomsten van het Rijk via de algemene uitkering van het gemeentefonds en de gemeentelijke belastingen.

bedragen x € 1.000

Lasten per programma - Begroting 2025	Bedrag	Percentage
1. Woningbouw	8.417	4,8%
2. Werk en economie	2.821	1,6%
3. Samenredzaam	77.147	44,2%
4. Vitaal platteland	1.685	1,0%
5. Duurzaam	12.556	7,2%
6. Leefbare steden en kernen	42.814	24,5%
7. Financiën en dienstverlening	29.036	16,6%
Totaal	**174.475**	**100,0%**

Grafisch weergegeven ziet de verdeling van de uitgaven er als volgt uit:

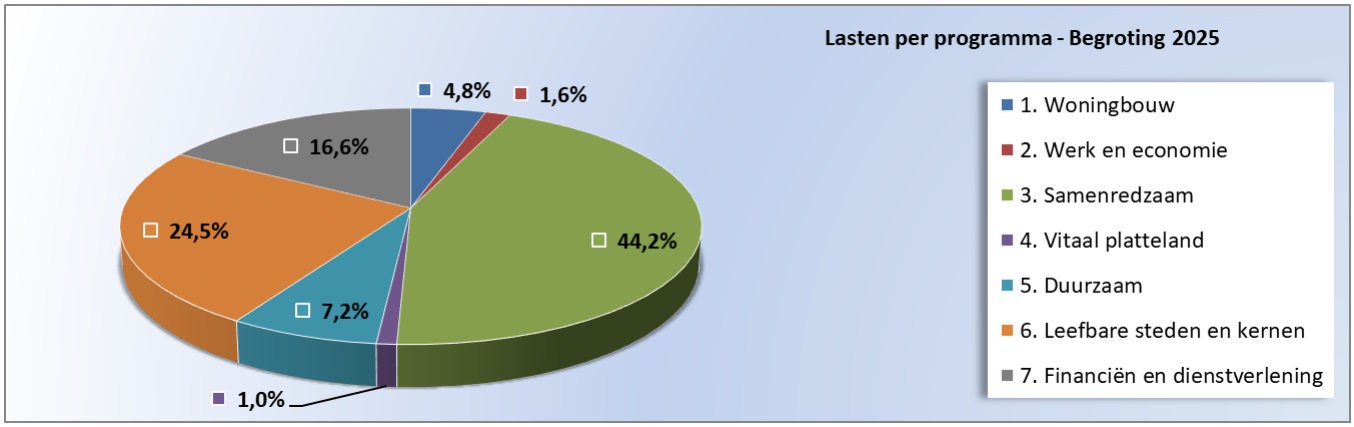

De gemeente geeft het meeste geld uit binnen het bestuursprogramma Samenredzaam, het sociaal domein. Voorbeelden zijn het verstrekken van uitkeringen in het kader van de Participatiewet, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo), de Jeugdzorg en de Wet sociale werkvoorziening (Wsw).

3.4. Uitgangspunten programmabegroting

Bij de raadsbehandeling van de PPN 2024-2028 heeft u ingestemd met het hanteren van de volgende uitgangspunten voor de samenstelling van de Programmabegroting 2025-2028:

Uitgangspunten programmabegroting (Opgenomen in PPN 2023-2027)	Grondslag	
Raadsbesluiten*	t/m raadsvergadering 10 sept. 2024	
Looninflatie	4,4%	
Prijsinflatie inkomstenbudgetten	2,0%	
Prijsinflatie uitgavenbudgetten	2,0%	
Prijsinflatie grondexploitatie uitgavenbudgetten	3,0%	
Prijsinflatie grondexploitatie inkomstenbudgetten	1,5%	
Rente grondexploitaties	1,0%	
Rekenrente (omslagpercentage)	1,0%	
Marktrente	3,0%	
Prijsinflatie verstrekte subsidies	2,0%	
Prijsinflatie gemeentelijke belastingen en rechten*	2,0%	
Areaaluitbreiding wegen en wegmeubilair, openbare verlichting en openbaar groen	200 woningen	
Tarief 2025 voor het prestatiecontract	€ 102	
Algemene uitkering uit het gemeentefonds*	Meicirculaire 2024	
Aantal woonruimten per 1-1-2024 (geraamde groei 2024)	20.535	(200)
Aantal inwoners per 1-1-2024 (geraamde groei 2024)	45.478	(309)

Deze uitgangspunten, of kaders, zijn gehanteerd in voorliggende begroting.

3.5. Bestedingsplan 2025-2028

Deze begroting volgt op de PPN 2024-2028 die op 2 juli 2024 met u is besproken. Uw raad heeft toen kennis genomen van de beleidskeuzes in 2025-2028. In onderstaand bestedingsplan zijn de wijzigingen op de beleidskeuzes die in hoofdstuk 2 onder de verschillende bestuursprogramma's zijn toegelicht verwerkt.
Met het bestedingsplan is in totaal een krediet gemoeid van afgerond € 9,2 miljoen.

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan, incl. projecten	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
In begroting 2025-2028 opgenomen						
1. Woningbouw						
Geen nieuwe plannen met financiële consequenties						
2. Werk en economie						
B 2.1 Personele uitbreiding juridisch advies grondzaken		S	- 95	- 95	- 95	- 95
Beschikbaar budget (0,17 fte)		S	16	16	16	16
B 2.2 Projectleider arbeidsmarktprojecten		I	- 95	-	-	-
Beschikbaar budget voor arbeidsmarktbeleid		*I*	*50*	-	-	-
B 2.3 Economische koers:						
Personele uitbreiding (50% voor toerisme en 50% voor duurzaamheid)		I	- 95	- 95	-	-
Beschikbaar budget (0,09 fte)		*I*	*11*	*11*	-	-
Activiteiten benoemd in de economische agenda		I	- 165	- 165	-	-
3. Samenredzaam						
B 3.4 Onderwijsachterstanden		I	- 80	-	-	-
4. Vitaal platteland						
B 4.2 Ontsluiting Blokzijl:						
Actualisatie kapitaallasten (gemeentelijk aandeel)	- 8.400	S	-	-	- 532	- 524
In begroting opgenomen	*4.400*	*S*	-	-	*195*	*195*
Jaarlijkse onderhoudskosten		S	-	-	- 30	- 30
5. Duurzaam						
Zonnecarport gemeentehuis Vendelweg	- 300	S	- 24	- 24	- 23	- 23
Besparing op de energielasten		*S*	*22*	*22*	*22*	*22*
6. Leefbare steden en kernen						
B 6.1 Stelpost: Unilocatie VO Steenwijkerland		S				- 1.416
B 6.2 Museum Steenwijk:						
Investering (na fondsenwerving)	- 2.683	S		- 218	- 214	- 210
Jaarlijkse beheerkosten		S		- 40	- 40	- 40
Onderhoud en energie		S		- 65	- 65	- 65
Eenmalige lasten		I	- 5.447			
Fondsen en donaties		I	660			
Beschikbaar budget binnenstad		*I*	*1.340*			
Subsidie Impulsaanpak		*I*	*1.850*			
Subsidie bibliotheek		*S*	-	*153*	*153*	*153*
B 6.3 Vertraging IHP Rente		S	26			
B 6.4 Essentaksterfte		S	- 40	- 40	- 40	- 40
B 6.5 Uitbreiding formatie (1 fte), projectleider civiele projecten		S	- 95	- 95	- 95	- 95
Beschikbaar budget voor woningbouw		*S*	*30*	*30*	*30*	*30*
Subtotaal bestedingsplan, incl. projecten	**- 6.983**		**- 2.132**	**- 605**	**- 718**	**- 2.121**

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan, incl. projecten	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
In begroting 2025-2028 opgenomen						
Subtotaal bestedingsplan, incl. projecten	**- 6.983**		**- 2.132**	**- 605**	**- 718**	**- 2.121**
B 6.6 Faunapassage Veneweg Wanneperveen		I	- 45	-	-	-
Jaarlijkse beheerkosten (onderhoud)		S	-	- 0	- 0	- 0
B 6.7 Fietspad Steenwijkerdiep	- 375	S	- 24	- 23	- 23	- 23
B 6.8 Verbeteren fietsverbinding Steenwijk-Giethoorn (Beulakerweg)	- 1.495	S	- 20	- 42	- 41	- 41
Subsidie rijk: investeringsimpuls Verkeersveiligheid (2e tranche)	*166*	*I*	-	-	-	-
Subsidie provincie: doeluitkering Verkeer en Vervoer	665	I	-	-	-	-
B 6.9 Levensduur verlengende maatregel Dwarsgracht	- 221	S	- 18	- 17	- 17	- 17
Beschikbaar budget (voorziening wegen)		*S*	*30*			
B.6.10 Openbare watertappunten, onderhoudskosten		S	- 7	- 7	- 7	- 7
B 6.11 Opwaardering begraafplaatsen		*S*	*- 50*	*- 50*	*- 50*	*- 50*
Dekking via lijkbezorgingsrechten		*S*	*50*	*50*	*50*	*50*
B. 6.12 Sportvelden groene long (hockey, korfbal, hondenschool)	- 985	S	- 88	- 87	- 85	- 83
Beschikbaar budget	*685*	*S*	*50*	*51*	*50*	*50*
Eenmalige kosten		I	- 78	-	-	-
B 6.13 Cultuurhistorische waardenkaart Steenwijkerland		I	- 150	-	-	-
B 6.14 Restauratie monumentaal orgel grote kerk Steenwijk		I	- 50	-	-	-
B 6.15 Reclame uitingen Giethoorn		I	- 67	- 34	-	-
B 6.16 Groot onderhoud kulturhus 'De Eendracht' Giethoorn		I	- 144	-	-	-
Beschikbare subsidie 'Duurzaamheidsfonds Steenwijkerland'		I	84	-	-	-
B 6.17 Renovatie tennisbanen tennisclub Vollenhove		I	- 31	-	-	-
<u>7. Financiën en dienstverlening</u>						
B 7.1 Noodzakelijke aanpassingen (achterstallig onderhoud) gemeentehuis	- 680	S	- 78	- 76	- 168	- 165
Eenmalige uitgaven		I	- 1.000	-	- 200	-
B 7.2 Toezicht toeristenbelasting		S	- 25	- 25	- 25	- 25
Hogere opbrengst toeristenbelasting (incl.forensenbelasting)		*S*	*25*	*25*	*25*	*25*
B 7.3 Professionalisering evenementen met een representatief karakter		S	- 20	- 20	- 20	- 20
Bestaand budget		*S*	*20*	*20*	*20*	*20*
B 7.4 Koersdocument overheidscommunicatie		I	- 43	- 43	-	-
B 7.5 Representatie/Kabinet		S	- 24	- 24	- 24	- 24
Totaal bestedingsplan, incl. projecten	**- 9.223**		**- 3.833**	**- 907**	**- 1.232**	**- 2.430**
Waarvan structureel			- 339	- 581	- 1.032	- 2.430
Waarvan incidenteel			- 3.494	- 326	- 200	-
Ten laste van het begrotingssaldo			**- 339**	**- 581**	**- 1.032**	**- 2.430**

3.6. Financiële ontwikkelingen

Nadat de PPN 2024-2028 in het voorjaar door uw raad is vastgesteld, heeft zich een aantal financiële ontwikkelingen voorgedaan die in deze paragraaf afzonderlijk zijn toegelicht.

3.6.1. Financiële ontwikkelingen Gemeentefonds

We ontvangen de komende jaren naar verwachting meer geld uit het gemeentefonds. De financiële gevolgen zijn hieronder in beeld gebracht.

bedragen x € 1.000

Financiële gevolgen Gemeentefonds	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Informatienota juni 2024 (meicirculaire gemeentefonds en BUIG-budget)	- 2.086	810	653	466
Vrijval taakmutaties meicirculaire gemeentefonds	*767*	*258*	*261*	*262*
Totaal (+ = voordeel)	**- 1.319**	**1.068**	**914**	**728**

Informatienota 18 juni 2024 (Meicirculaire 2024 gemeentefonds en Buigbudget 2024)

Op 18 juni 2024 bent u geïnformeerd over de financiële gevolgen van de meicirculaire 2024 van het gemeentefonds en het 'nader voorlopig Buigbudget'. Zoals gebruikelijk hebben we deze informatie verwerkt in de begroting.

In de informatienota over heeft u kunnen lezen dat wij ontvangen bedragen voor taakmutaties niet meer automatisch toevoegen aan het desbetreffende budget in de begroting. Hieronder kunt u zien welke bedragen bij de Najaarsnota 2024 alsnog structureel zijn toegevoegd aan een budget en welk bedrag kan worden ingezet voor verbetering van het begrotingssaldo.

Het gaat om de volgende bedragen:

(bedragen x € 1.000)

	2025	2026	2027	2028
Taakmutaties	1.348	824	795	788
Af:				
Wsw	512	492	456	442
Beschut werk	69	74	78	84
Naar saldo begroting	**767**	**258**	**261**	**262**

3.6.2. Raadsbesluiten

In de PPN 2024-2028 zijn alle raadsbesluiten verwerkt tot en met de vergadering van 23 april 2024. In onderstaande tabel zijn de raadsbesluiten opgenomen die betrekking hebben op de periode tot en met 10 september 2024.

bedragen x € 1.000

Raadsbesluiten tot en met 10 september 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Begroting 2025 Veiligheidsregio IJsselland	- 293	- 293	- 293	- 293
Begroting 2025 GGD IJsselland	- 89	- 89	- 89	- 89
Begroting 2025 Omgevingsdienst IJsselland	- 114	- 80	- 80	- 80
Verrekening stelpost PPN 2024-2027 (P 47)	496	462	462	462
Totaal (+ = voordeel)	**-**	**-**	**-**	**-**

In de PPN 2024-2028 is al aangekondigd dat extra structurele bijdragen noodzakelijk zijn voor de GGD IJsselland, de Veiligheidsregio IJsselland en de Omgevingsdienst IJsselland. We hebben daar toen een stelpost voor opgenomen waarmee we de bedragen nu verrekenen.

3.6.3. Financiële ontwikkelingen na de PPN 2024-2028

Na het verschijnen van de PPN 2024-2028 heeft zich een aantal wijzigingen voorgedaan met financiële gevolgen voor onze gemeente. In onderstaande tabel zijn de wijzigingen toegelicht. Het totaal van alle gepresenteerde mutaties is opgenomen in het meerjarenbeeld (paragraaf 3.2). De afzonderlijke posten zijn toegelicht in hoofdstuk 2 binnen de desbetreffende bestuursprogramma's.

bedragen x € 1.000

Financiële ontwikkelingen na de PPN 2024-2028	Investering	S / I	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Meevallers						
Aflopen Europese subsidieperiode Leader (2024-2027)		S	-	-	-	33
Vrijval budget CO2 prestatieladder		S	10	10	10	10
OHV Vollenhove, extra investering t.o.v. IHP door hoger leerlingenaantal	332	S	1	15	18	18
Totaal meevallers	**332**		**11**	**25**	**29**	**61**
Tegenvallers						
Correctie berekening PPN prijscompensatie (2%)		S	- 39	- 21	- 22	- 6
Correctie berekening PPN looncompensatie (4,4%)		S	- 52	- 61	- 38	- 32
Doorbelasting naar riool en afval		S	77	75	77	77
Bijstellen kapitaallasten		S	34	- 1	- 1	- 109
Investeringen in riolering, verschil marktrente en omslagrente		S	- 82	- 121	- 173	- 217
Steenwijkerdiep (actualisatie financiële mutatie in de PPN 2024-2028)	- 400	S			- 32	- 31
Renovatie kindcentrum Bernhard		S	- 46			
Totaal tegenvallers	**- 400**		**- 108**	**- 130**	**- 190**	**- 318**
Totaal financiële ontwikkelingen na de PPN 2024-2028 (+ = voordeel)	**- 68**	**-**	**- 97**	**- 105**	**- 161**	**- 256**
Waarvan ten laste van het begrotingssaldo			*- 97*	- 105	- 161	- 256
Waarvan ten laste van de Algemene reserve - vrij besteedbaar			-	-	-	-

Bovenstaande posten zijn hieronder kort toegelicht.

Aflopen Europese subsidieperiode Leader (2024-2027)
De bijdrage voor de Europese subsidieperiode 2024-2027 loopt af met ingang van 2028. Vandaar dat bedrag vanaf 2028 komt te vervallen.

Vrijval budget CO2-prestatieladder
Het jaarlijkse budget voor de CO2 prestatieladder kan komen te vervallen. Er zijn andere mogelijkheden om dit te kunnen meten, zonder dat dit budget noodzakelijk is.

OHV Vollenhove, extra investering t.o.v. IHP door hoger leerlingenaantal
De in de Perspectiefnota gepresenteerde investering (p. 107) is in de begroting 2025 -2028 vervallen. De lasten zoals opgenomen in de PPN komen hierdoor weer ten gunste van het begrotingssaldo.

Correctie berekening PPN (loon- en prijscompensatie)
Bij het opstellen van de PPN 2024-2028 is rekening gehouden met een prijscompensatie van 2% en een looncompensatie van 4,4%. Bij het opstellen van de programmabegroting 2025-2028 is echter gebleken dat de verwachte uitgaven, incl. de verwachte loonkosten, hoger zullen uitvallen dan we eerder hadden geraamd.

Doorbelasting naar riool en afval
Met name door de stijging met de CAO lonen kan ook meer aan afval en riolering worden doorbelast. Dat betekent een voordeel voor de begroting.

Bijstellen kapitaallasten
Voor het aanbieden van de begroting wordt er een controle uitgevoerd op de kapitaallasten. De verschillen zijn in 2026 en 2027 te verwaarlozen. In 2025 is het voordeel bijna € 34.000 en wordt veroorzaakt door het niet realiseren van de investering van de St Martinus school. In 2028 is het nadeel € 109.000. Dit omdat in de begroting 2024 -2027 in het jaar volgend hierop een bedrag van bijna € 54.000 als positief is opgenomen terwijl dit negatief had moeten zijn.

Investeringen in riool, verschil in marktrente en omslagrente
Voor alle nieuwe en nog uit te voeren investeringen houden we rekening met de actuele marktrente. Dit is de rente die moet worden betaald bij de bank als we een lening aantrekken. Deze rente is op dit moment iets onder de 3%. Bij de PPN is deze rente op 3% vastgezet. Omdat de gemeente heel veel andere goedkopere leningen heeft lopen is de omslagrente vastgelegd op 1%. De omslagrente is het gemiddelde percentage dat verdeeld wordt aan alle producten en taakvelden van de gemeente. Deze omslagrente geldt voor de alle taakvelden en producten en is verplicht. Omdat deze omslagrente nu 1% is, wordt er ook maar met deze 1% gerekend in de tariefstelling van de afval en riolering. De 2% komt hierdoor ten laste van de algemene dienst. In de toekomst kan de omslagrente op een hoger niveau komen als de marktrente op het huidige niveau blijft. Als de marktrente daalt naar bijvoorbeeld 2% zullen deze naar beneden bijgesteld worden. Toekomstige ontwikkelingen op het gebied van de marktrente kunnen dan ook grote nadelige of voordelige gevolgen voor de begroting hebben.

Steenwijkerdiep (actualisatie financiële mutatie in de PPN 2024-2028)
Bij het berekenen van het benodigde krediet voor het Steenwijkerdiep is uitgegaan van een verkeerd bedrag voor de realisatie van het parkeerterrein.

Renovatie kindcentrum Bernhard

In het verleden zijn afspraken gemaakt over de voorfinanciering van de renovatie KC Bernhard door het schoolbestuur Accrete. In 2021 is het eerste deel uitbetaald. Het tweede deel was voorzien in 2026. Dat krediet was reeds beschikbaar gesteld (€ 1.1144.285). Voorgesteld wordt nu om het tweede deel begin 2025 uit te betalen.

3.6.4. Structurele doorwerking mutaties Najaarsnota 2024

In voorliggende programmabegroting zijn de mutaties 2024 verwerkt, voor zover deze een structurele doorwerking naar 2025 en latere jaren hebben.

bedragen x € 1.000

Structurele doorwerking najaarsnota 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Juridische adviezen bestemmingsplannen	- 7	- 7	- 7	- 7
Sanering Steenwijkerdiep 107	- 25			
Huur Steenwijkerdiep 107	- 15	- 15	- 15	- 15
Doorbetaling BIZ	- 120	- 120	- 120	- 120
Opbrengsten BIZ	120	120	120	120
Beweging van nul	- 190			
Vitaal ouder worden	- 265			
Beweging van nul, bijdrage reserve	190			
Vitaal ouder worden, bijdrage reserve	265			
Beschermd wonen	1.400			
Gecertificeerde Instellingen (GI's)	- 80	- 80	- 80	- 80
Sociaal Medische Indicatie Kinderopvang (SMI)	- 80			
Inkomensregelingen	- 175	- 175	- 175	- 175
Loonkostensubsidie en Buigbudget	- 100	- 100	- 100	- 100
Fiets- en wandelnetwerken	- 10	- 10	- 10	- 10
Nationaal Isolatieprogramma	- 3.028			
Rijksbijdrage Nationaal Isolatieprogramma	3.028			
De Meenthe	- 15	- 15	- 20	- 30
Exploitatie Stationsplein	- 69	- 69	- 69	- 69
Exploitatie Stationsplein (huur)	69	69	69	69
Speeltoestellen	170	63	38	- 27
Dividend BNG	- 16	- 16	- 16	- 16
VNG GGU bijdrage	- 20	- 20	- 20	- 20
Kapitaallasten	8	8	8	8
Loonkosten B&W	- 8	- 8	- 8	- 8
Pensioen voormalig bestuurders	20	20	20	20
Overhead	121	152	132	132
Totaal (+ = voordeel)	**1.169**	**- 201**	**- 252**	**- 326**
Waarvan structureel (ten laste van het begrotingssaldo)	1.194	- 201	- 252	- 326
Waarvan incidenteel (ten laste van de AR vrij besteedbaar)	25			

Voor een toelichting op de gepresenteerde mutaties verwijzen wij u naar de Najaarsnota 2024.

3.6.5.1 Saldoverbeterende maatregelen (opgenomen in de begroting)

In de PPN 2024-2028 is een pakket aan maatregelen gepresenteerd om de gemeentelijk financiën op orde te houden. Dit pakket bestond uit een combinatie van bezuinigingen, versoberen van voorzieningen en lastenverzwaringen voor toeristen en inwoners. Er is toen aangekondigd dat we in de aanloop naar de begroting de maatregelen nader zullen uitwerken en de financiële implicaties voor het meerjarig begrotingssaldo in beeld zullen brengen. We kiezen ervoor om een groot deel van de maatregelen die genoemd zijn in de Perspectiefnota, ook door te voeren. Dat resulteert in een overschot in de begroting voor het jaar 2025.

Wij stellen voor om de volgende maatregelen met ingang van de begroting 2025 te treffen:

bedragen x € 1.000

Saldoverbeterende maatregelen in de begroting (A-deel)	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Bezuinigen en scherper begroten				
Opheffen 10% restantkredieten	163	163	163	163
Kernenbeleid	45	45	45	45
Raadsvergadering 10 september 2024: Motie koppengeld	- 45	- 45	- 45	- 45
Versoberen dienstverlening	56	56	56	56
Eigen bijdrage WMO verhogen	60	60	60	60
Versoberen regelingen bijzondere bijstand	100	100	100	100
Afslanken beleidsinzet sociaal domein	100	100	100	100
Bijstellen en inzet overige domeinen	200	300	400	400
BTW-compensatiefonds	235	235	235	235
Scherper begroten leerlingenvervoer, volwasseneneducatie en peuteropvang	150	150	150	150
Bijramen leges burgerzaken	75	120	135	75
Bijstellen raming rentelasten	400	400	400	400
Toeristen/Forensen				
Toeristenbelasting	700	700	700	700
Forensenbelasting	292	292	292	292
Kostendekking				
Kostendekking afval 100%	903	903	903	903
Kostendekking riool 100%	809	809	809	809
Kostendekking lijkbezorging 100% (verhoging in 2025)	42	92	92	92
Opwaardering begraafplaatsen (dekking via lijkbezorgingsrechten)		- 50	- 50	- 50
Verhogen tarieven fysiek domein	50	50	50	50
Gehandicapten Parkeerkaart (GPK)	54	54	54	54
Totaal (+ = voordeel)	**4.388**	**4.533**	**4.648**	**4.588**

Opheffen 10% van de restantkredieten

Voor een totaal investeringsvolume van € 27 miljoen staan er vele kredieten open. Dit betreffen investeringen waar u als raad eerder toe heeft besloten, maar die nog niet in uitvoering zijn gebracht. Het gaat hier vaak om projecten in het fysieke domein, zoals investeringen in de openbare verlichting, bermen, Steenwijk-west, het IHP. Door te besluiten om minimaal 10% van de projecten uit te stellen of te schrappen kan een besparing aan kapitaallasten gerealiseerd worden.

Al deze restantkredieten zijn in beeld gebracht en er is gekeken of er investeringen zijn waar de afgelopen 3 jaar geen uitgaven op zijn gedaan. In onze ogen zijn er geen investeringen die kunnen worden 'geschrapt'. Wel zien we

in sommige gevallen dat er sprake is van uitstel, waardoor de kapitaallasten zich later zullen voordoen dan stond gepland. Een bedrag van € 162.500 aan besparing op kapitaallasten is realistisch.

Kernenbeleid

In de Perspectiefnota was als maatregel voorgesteld het koppengeld te halveren (van € 2 naar € 1 per inwoner). Onlangs (raadsvergadering september jl.) heeft u een motie aangenomen om deze maatregel niet door te voeren. Deze motie hebben we overgenomen.

Versoberen dienstverlening

De uitwerking van deze saldoverbeterende maatregel uit de PPN kent 2 onderdelen. Allereerst het stopzetten van het inwonerpanel. Het inwonerpanel is onderwerp van het jaarlijkse doelmatigheidsonderzoek geweest. Gelet op deze evaluatie en de inzet op de diverse andere beschikbare instrumenten voor inwonerparticipatie is het stopzetten van het inwonerpanel gehandhaafd als saldoverbeterende maatregel. Het stoppen met dit instrument betekent wel een beperking voor onze 'participatie-toolkit'. De maatregel levert € 30.000 op.

Het tweede onderdeel betreft het verminderen van de openingstijden van de balies in het gemeentehuis. Burgerzaken is nu geopend op maandag tot en met woensdag van 9.00 uur tot 18.00 uur, donderdags van 11.00 uur tot 20.00 uur en vrijdags van 9.00 uur tot 12.30 uur. Onze telefonische openingstijden zijn iets anders, namelijk van maandag tot en met donderdag van 8.30 uur tot 16.30 uur en vrijdag van 8.30 uur tot 12.30 uur. In de voorgestelde maatregel worden de openingstijden van burgerzaken gelijk getrokken aan die van telefonie, met uitzondering van de donderdagmorgen. De maatregel levert € 26.000 op.

Eigen bijdrage WMO verhogen

Het tarief van de eigen bijdrage in de Wmo bedraagt momenteel € 19. Het wettelijk maximum is € 20,60. Vanaf nu zal het wettelijke maximum standaard als eigen bijdrage gehanteerd worden. De structurele besparing hiervan bedraagt € 60.000.

Versoberen regelingen bijzondere bijstand

Ons huidig beleid op de regelingen in de bijzondere bijstand is op sommige onderdelen ruimhartig. Door deze te versoberen is een besparing van € 0,1 mln. te realiseren, zonder dat dit ten koste gaat van regelingen voor noodzakelijke kosten. Het betreft het verlagen van de hoogte van de vergoeding voor woninginrichting en het verlagen van de hoogte van de Individuele Inkomens Toeslag (IIT).

Voor woninginrichting geldt dat er in bepaalde omstandigheden bijzondere bijstand voor de kosten van de inrichting van een woning wordt verstrekt. Veel gemeenten vergoeden 50% van de "Nibudnorm". Het huidig beleid vergoedt meer dan deze 50%. Door de vergoeding terug te brengen naar maximaal 50% is de verwachting € 50.000 structureel te besparen.

De Individuele InkomensToeslag (IIT) is een jaarlijkse toeslag voor inwoners die drie jaar of langer op minimumniveau leven. De IIT is bedoeld voor grote uitgaven zoals witgoed of een dagje weg. Voorgesteld wordt het totale budget voor IIT met € 50.000 te korten (gemiddeld 100 euro per toekenning) en in lijn te brengen met wat omliggende gemeenten doen. Om dit te realiseren wordt gekeken naar 2 maatregelen: verlagen van de toeslag voor de gehele doelgroep en een nieuwe tariefdifferentiatie per doelgroep, waarbij hernieuwd gekeken wordt naar de huishoudens die de IIT het hardst nodig hebben.

Afslanken beleidsinzet sociaal domein

Deze maatregel betreft het bijstellen van onze ambities op bovenwettelijke taken en het verminderen van de (ambtelijke) inzet op regionale overleggen binnen het sociaal domein (jeugd, zorg, Wmo). Hiermee wordt structureel 1,0 fte van het beleidsteam Sociaal domein bespaard. Dit kan gerealiseerd worden door geen uitvoering meer te geven aan de bovenwettelijke taken van het beleidsteam en de beleidsinzet op wettelijke taken, in de regio en op domein overstijgende vraagstukken (zoals bijvoorbeeld de Omgevingswet en het gebiedsgericht werken) te minimaliseren.

Bijstellen ambities en inzet overige domeinen

In de huidige begroting is een (oplopende) taakstelling voor de bedrijfsvoering naar € 500.000 opgenomen. Naast de bijstelling van ambities en beleidsinzet binnen het sociaal domein en de andere saldoverbeterende maatregelen zal ook op andere beleids- en bedrijfsvoeringsterreinen worden gekeken waar scherper geraamd kan worden en de inzet beperkter kan. De reeds bestaande taakstelling voor de organisatie wordt met € 200.000 (2025) oplopend naar structureel €400.000 (2027) verhoogd.

BTW-compensatiefonds (BCF)

De afgelopen jaren hebben we meer ontvangen vanuit het BTW-compensatiefonds dan in onze begroting opgenomen. In de PPN is reeds een ophoging van dit bedrag aangekondigd. De VNG heeft in haar advies over de begroting 2025-2028 aangegeven dat gemeenten de vrijval over het jaar 2023, die in 2024 wordt afgerekend, ook voor de komende jaren als extra inkomsten uit de algemene uitkering mogen begroten. In de PPN zijn we uitgegaan van een verhoging van € 235.000, waardoor de geraamde vrijval zou uitkomen op € 530.000. Dit hebben we zo verwerkt in de begroting.

Scherper begroten leerlingenvervoer, volwasseneducatie en peuteropvang

De afgelopen periode is gebleken dat de budgetten voor leerlingenvervoer, volwasseneducatie en peuteropvang ruim genoeg zijn gebleken. Neerwaartse bijstelling is op basis van het huidige beleid dan ook mogelijk. Voor leerlingenvervoer betreft dit een bedrag van € 100.000, voor de beide andere in totaal € 50.000.

Bijramen leges burgerzaken

Het bedrag dat binnenkomt aan leges bij burgerzaken is het afgelopen jaar flink opgelopen. De inschatting van te verwachten aantallen rijbewijzen en reisdocumenten hebben we op basis van deze informatie aangepast. Op basis van deze verwachte aantallen is de raming aangepast en verhoogd.

Bijstellen raming rentelasten

Diverse projecten komen later in ontwikkeling dan vooraf was ingeschat, waardoor rentevoordelen ontstaan. Het voordeel van deze neerwaartse bijstelling van de rentelasten is becijferd op een bedrag van € 400.000 structureel.

Toeristenbelasting

Zoals eerder aangegeven in de Perspectiefnota 2023-2027 zijn we voornemens om de toeristenbelasting met ingang van 1 januari 2025 te verhogen en vanaf dat moment het tarief jaarlijks te indexeren. Het huidig tarief bedraagt € 1,10 per persoon per overnachting/verblijf. Het huidig tarief van de toeristenbelasting is sinds 2020 niet verhoogd en laag ten opzichte van veel andere gemeenten. Zeker wanneer dit wordt vergeleken met andere toeristische gemeenten. Mede door de inflatie zijn de kosten in die periode sterk gestegen. We vinden dat de toerist ook moet bijdragen aan de kosten die wij maken voor het beheer & onderhoud en investeringen in de openbare ruimte en het toerisme. Dit sluit aan bij ons eerder geformuleerde uitgangspunt 'de bezoeker draagt bij'.

Per 1 januari 2025 willen we twee tarieven hanteren. Een laag tarief van € 1,50 voor nachtverblijf in een kampeermiddel en een hoger tarief van € 2,20 voor alle andere vormen van overnachting/verblijf. Vanaf dit moment zullen we bovendien de tarieven jaarlijks indexeren. Hierbij sluiten we aan bij de systematiek die ook voor andere belastingen wordt gehanteerd.

Forensenbelasting

In lijn met het meer laten bijdragen van toeristen willen we ook de andere niet-inwoners meer laten bijdragen aan de inkomsten van de gemeente, omdat zij van de algemene voorzieningen van de gemeente profiteren. Voorgesteld wordt de forensenbelasting voor niet-inwoners die een gedeelte van het jaar wel in de gemeente verblijven met 25% te verhogen. De tweede groep die forensenbelasting betaalt zijn eigenaren van stacaravans. Zij betalen geen ozb, omdat een stacaravan voor de wet geen WOZ-object is. Zij betalen een vast tarief naar waarde van de caravan, met een minimum van € 198,-. Voorgesteld wordt zowel het tarief als het minimumbedrag met 25% te verhogen.

Kostendekking afval en riool 100%

Zowel voor de afvalstoffen- als de rioolheffing rekenen we op dit moment de BTW-lasten niet door in de tarieven. Het besluit om deze lasten niet op te nemen in de gesloten huishouding voor deze beide heffingen is ooit bij de introductie van het BTW-compensatiefonds genomen. Het heeft tot gevolg dat beide tarieven niet kostendekkend zijn, maar dat een deel vanuit de algemene middelen wordt gedekt. In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is opgenomen dat de BTW-lasten onderdeel uitmaken van de gesloten huishouding. Inventarisatie bij andere (omliggende) gemeenten laat zien dat deze gemeenten allen de BTW-lasten hierin hebben opgenomen. We stellen u dan ook voor dit 'lek' in de gesloten huishouding te dichten. Dit ook vanuit de gedachte onze tarieven 100% kostendekkend te maken en te houden. In de paragraaf Lokale heffingen wordt ingegaan op hoe de stijging in de tarieven verwerkt wordt.

Kostendekking lijkbezorging 100%

De kostendekkendheid van de lijkbezorgingsrechten ligt momenteel op circa 73%. In de afgelopen jaren is dit percentage aanzienlijk omhoog gebracht. Zo lag het percentage in 2017 nog onder de 50. Verdere verhoging via verhoging van de tarieven of het bijstellen van het onderhoudsniveau is een mogelijkheid. Een kostendekking van 100% betekent dat de tarieven met ruim 40% zullen stijgen. Voor een gemiddelde uitvaart is dit circa € 1.000. Het risico bestaat dat het aantal gemeentelijke uitvaarten hierdoor nog verder daalt dan reeds het geval is. Voorgesteld wordt dan ook om het dekkingspercentage niet naar 100%, maar naar ruim 87% te verhogen. Daarnaast zal het jaar 2025 benut worden om te onderzoeken wat er gedaan kan worden om inkomsten en uitgaven meer in balans te brengen, de consequenties in beeld te brengen en al dan niet keuzes voor te leggen.

Verhogen tarieven fysiek domein en GehandicaptenParkeerKaart

Binnen het fysieke domein kunnen de tarieven op zaken als aanleg van kabels en leidingen, inritvergunningen, invalidenvergunningen meer kostendekkend gemaakt worden. Een onderzoek naar kostendekkendheid heeft opgeleverd dat wij de tarieven per 1-1-2025 voor een vergunning kunnen verhogen van € 363,15 naar € 445,58 en de grens van de vergunningplicht (voor kabels en leidingen) kunnen verlagen van 25 naar 10 meter. Bovendien zijn de laatste 3 jaar de ontvangsten voor vergunningen en degeneratievergoedingen structureel hoger geweest dan begroot. Dit maakt dat de begrote opbrengsten vanaf 2025 verhoogd kunnen worden met in totaal € 50.000.

De GehandicaptenParkeerKaart (GPK) kost momenteel € 17 en is daarmee zeker niet kostendekkend. In omliggende gemeenten kost zo'n kaart veelal tussen de € 90 en € 148. Het voorstel is om de regeling kostendekkend te maken en daarbij het 'Amsterdamse model' toe te passen. In dit model wordt onderscheid gemaakt tussen de leges en de kosten voor de medische keuring (consult). Indien een inwoner een GPK aanvraagt, zal een vast bedrag

aan leges in rekening gebracht worden om de kosten voor de administratieve afhandeling en de kosten van de pas te bekostigen. Deze kosten bedragen € 45. Indien een medische keuring moet plaatsvinden, worden de kosten daarvan ook doorberekend aan de aanvrager. Momenteel bedragen de kosten van de keuringsarts circa € 130 per consult. Bovenstaande maatregel levert een saldoverbetering op van ruim € 50.000,- t.o.v. de huidige situatie.

Om inwoners met een laag inkomen tegemoet te kunnen komen voor deze kostenverhoging zal in lijn met uw raadsmotie hierover de aanschaf van een gehandicaptenparkeerkaart vanaf 1 januari 2025 worden opgenomen in de beleidsregels bijzondere bijstand.

3.6.5.2 Saldoverbeterende maatregelen (nog uit te werken)

Na budgettaire verwerking van de saldoverbeterende maatregelen (het A-deel) resulteren nog steeds tekorten voor 2026 tot en met 2028. Deze tekorten lopen op van € 2,6 miljoen in 2026 tot € 4,8 miljoen in 2028

De VNG adviseert in haar laatste begrotingsadvies om bij het opstellen van de begroting rekening te houden met een aantal actuele ontwikkelingen: *Overweeg rekening te houden met toekomstige ontwikkelingen rondom het BTW-compensatiefonds (BCF) en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).* In het maatregelenpakket A, verwerkt in deze begroting, hebben we al (deels) rekening gehouden met de ontwikkelingen rondom het BCF. Voor de Wmo verwachten dat het rijk gemeenten zal compenseren (€ 75 miljoen in 2026, oplopend tot € 300 miljoen in 2029). Ook adviseert de VNG om *geen bezuinigingen door te voeren op andere beleidsterreinen vanwege de groei van de kosten voor jeugdzorg.*

In onderstaande tabel hebben we inzichtelijk gemaakt hoe de financiële tekorten zich zouden ontwikkelen als we rekening zouden houden met bovenstaande ontwikkelingen en de adviezen van de VNG.

Bedragen x € 1.000

Financieel meerjarenbeeld	2025	2026	2027	2028
Saldo PB 2025-2028, incl. storting AR-vaste buffer en incl. saldoverbeterende maatregelen	**3.634**	**- 2.589**	**- 3.193**	**- 4.847**
Acceptabel tekort: Aanvullende compensatie Wmo (begrotingsadvies VNG)	-	187	375	562
Acceptabel tekort: Tekort Jeugdzorg (Begrotingsadvies VNG)	-	287	134	229
Fictief saldo PB 2025-2028 (na verwerking acceptabele tekorten)	***3.634***	***- 2.115***	***- 2.684***	***- 4.056***
Saldoverbeterende maatregelen, niet verwerkt in de begroting	-	3.191	4.026	4.498
Fictief saldo PB 2025-2028 (voorsorteren op PPN 2025-2029)	***3.634***	***1.076***	***1.342***	***442***

+ = voordeel

Met in achtneming van het acceptabel tekort resulteert dat in een tekort op onze begroting van € 2,1 miljoen in 2026, oplopend tot € 4,1 miljoen in 2028.

Conform het advies van de VNG hebben wij mogelijke maatregelen voorbereid om het resterende tekort vanaf 2026 structureel op te lossen mocht er geen extra geld van het rijk komen. Dat zou resulteren in een sluitende meerjarenbegroting voor alle jaren tot en met 2028. Deze potentiële maatregelen zijn nog niet budgettair verwerkt

in de begroting, maar worden betrokken bij de behandeling van de Perspectiefnota van 2025-2029. Veel van de hierbij benoemde maatregelen zullen daarbij ook verdere uitwerking behoeven.

Saldoverbeterende maatregelen, nog uit te werken (B-deel)	I/S	2026	2027	2028
BTW-compensatiefonds	S	931.000	931.000	931.000
Kostendekking lijkbezorging 100% (verdere verhoging)	S	140.000	140.000	140.000
Zwembad Vollenhove	S	-	300.000	300.000
Jeugd en WMO: ramen incidentele bijdragen als structureel	S	500.000	500.000	500.000
Verlagen eigen bijdrage NWG	S	200.000	200.000	200.000
Taakstelling gemeenschappelijke regelingen	S	200.000	200.000	200.000
Opdracht Sociaal Werk de Kop	S	-	-	72.000
Beperken uitgaven Huishoudelijke Hulp	S	500.000	500.000	500.000
Taaktstelling per portefeuillehouder	S	320.000	320.000	320.000
Taakstelling maatschappelijk vastgoed (afstoten/verduurzamen)	S	PM	PM	PM
Betaald parkeren Giethoorn	S	-	135.000	135.000
Extra verhogen van de OZB (3x5%)	S	400.000	800.000	1.200.000
Totaal saldoverbeterende maatregelen (nog uit te werken)		**3.191.000**	**4.026.000**	**4.498.000**
Waarvan structureel	*S*	*3.191.000*	*4.026.000*	*4.498.000*
Waarvan incidenteel	*I*			

+ = voordeel

BTW-compensatiefonds

In lijn met het advies van de VNG over de begroting 2025-2028 kunnen we meer risico nemen door uit te gaan van een hoger bedrag aan vrijval van het BTW-compensatiefonds dan we nu doen. We stellen voor om in de begroting rekening te houden met een verhoging van € 235.000 (zie maatregelenpakket A). Daarmee komt het totaalbedrag aan verwachte vrijval voor 2025 en latere jaren uit op € 530.000. Op basis van de huidige informatie - de afrekening 2023 van het BTW-compensatiefonds - zouden we nog een extra bedrag van € 931.000 kunnen inboeken. De totale verwachte vrijval komt dan uit op € 1.461.000.

Kostendekking lijkbezorging 100% (verdere verhoging)

In 2025 zal onderzoek worden gedaan of en op welke wijze verdere verhoging naar volledige kostendekkendheid mogelijk is. Op basis van dit onderzoek kan bepaald worden of en in welke mate hier verdere financiële saldoverbetering mogelijk is.

Zwembad Vollenhove

Het zwembad in Vollenhove beschikt over een overdekt binnenbad en een buitenbad. In het binnenbad wordt zwemles gegeven en zwemmen voor doelgroepen aangeboden. Door de vorm van het bad en de afmetingen is er beperkt ruimte voor banenzwemmen. Jaarlijks trekt het zwembad ca. 15.000 bezoekers.

De totale jaarlijkse gemeentelijke bijdrage is ca. € 400.000. Sinds 2015 zijn er verkenningen geweest om de exploitatie van het bad en de daaraan gekoppelde subsidies te verbeteren. Grootste kostenposten zijn personeel en energie. Er wordt al kritisch gekeken naar de inzet van personeel en openingstijden. Deze openingstijden zijn beperkt. Verdere kostenbesparingen zijn in feite niet mogelijk. En hoewel de staat van onderhoud van het zwembad op dit moment

goed is, zien we (gelet ook op de leeftijd van het zwembad) de onderhoudskosten oplopen. Daarnaast worden investeringen verwacht om het zwembad verder te verduurzamen. Hiervoor is geen geld gereserveerd.

De huidige zwemvoorziening in Vollenhove heeft een groot maatschappelijk belang: als plek om te bewegen en als plek om elkaar te ontmoeten. Tegelijkertijd is het huidige zwembad lastig te exploiteren. Daarom willen we werken aan voorstellen waarbij zwemles en banenzwemmen in Vollenhove behouden blijven, waarbij diverse scenario's uitgewerkt worden. Deze voorstellen zullen een inschatting geven van de éénmalige (ver)bouwkosten en de jaarlijkse exploitatiebijdrage van de gemeente. Vooralsnog is daarbij het uitgangspunt structureel € 300.000 in te boeken als besparing vanaf het jaar 2027. Voor het uit te werken alternatief is dan jaarlijks € 100.000 beschikbaar.

Jeugd en WMO: ramen incidentele bijdragen als structureel

Al geruime tijd leiden incidentele voordelen op het gebied van regionale samenwerkingen (bijvoorbeeld: RSJ, GGD en regio beschermd wonen) tot financiële overschotten. Als maatregel wordt voorgesteld om deze als structureel te gaan beschouwen door een stelpost inkomsten van € 500.000 in te boeken. Hiermee wordt een intern financieel risico genomen. De uitvoerbaarheid is lastig in te schatten. Dit is onder andere afhankelijk van de financieel toezichthouder (provincie).

Verlagen eigen bijdrage NoordWestGroep (NWG)

Als gemeente hebben wij twee rollen bij de NWG, enerzijds als aandeelhouder en anderzijds als opdrachtgever. Voorgesteld wordt deze maatregel vanuit de aandeelhouders rol op te pakken, waarbij de NWG de opdracht krijgt om € 200.000 te bezuinigen. Deze opdracht kan daarbij als volgt worden afgebakend:

- Besparing moet worden gezocht buiten de 'kerntaken' van de NWG;
- Besparing moet realistisch zijn;
- De impact van de besparing moet te bepalen zijn.

Taakstelling gemeenschappelijke regelingen

Indachtig de motie van de raad bij de behandeling van de PPN is het voorstel de bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen (GR-en) een taakstelling mee te geven. In het overzicht is hierbij uitgegaan van een bezuiniging van 3%: 1 jaar geen indexatie. Het gaat hierbij om de Veiligheidsregio, Omgevingsdienst, GGD en RSJ. Om een besparing te realiseren bij een verbonden partij is een meerderheid nodig bij de bestuurders van de 11 gemeenten. Om dit te kunnen realiseren is het noodzakelijk een ambtelijk en bestuurlijk lobbyplan op te stellen om deze opdracht uit te kunnen voeren.

Opdracht Sociaal Werk de Kop

Het huidige contract met Sociaal Werk de Kop is eind vorig jaar aanbesteed voor 4 jaar. Een eventuele bezuiniging op uitgaven kan vanaf 2028 ingaan. Een besparing zou mogelijk kunnen worden gerealiseerd door meer activiteiten te bundelen, bijvoorbeeld sport- en beweegactiviteiten.

Beperken uitgaven Huishoudelijke Hulp

Met deze maatregel wordt beoogd de uitvoeringsrichtlijnen van de gemeente aan te scherpen. Opdracht kan gegeven worden om met die bril te kijken naar het beleid in andere gemeenten en landelijke criteria om zo de uitgaven voor huishoudelijke hulp (verder) te beperken. Vermindering van het aantal zorgtoekenningen heeft uiteraard wel gevolgen. Te denken valt aan extra inzet van zorg door bijvoorbeeld mantelzorgers.

Taakstelling per portefeuillehouder
Deze maatregel betreft een aanvulling op de bestaande taakstellingen op de bedrijfsvoering. Gerelateerd aan lopende vacatures, aflopende contracten of pensionering van medewerkers zal binnen iedere portefeuille en onder regie van de portefeuillehouder deze aanvullende taakstelling opgepakt worden. De taakstelling kan ook op een andere wijze worden ingevuld, bijvoorbeeld een lagere ambitie of een andere uitvoeringswijze.

Taakstelling maatschappelijk vastgoed
Concrete maatregelen om de kosten van het maatschappelijk vastgoed te beperken zijn het temporiseren van de verduurzaming en het afstoten van vastgoed. Het is lastig om op dit moment te bepalen of hier een taakstelling aan gekoppeld kan worden, vandaar dat hier geen bedrag is opgevoerd. Zo is er vanuit het klimaatplan de ambitie om in 2045 het vastgoed energieneutraal te hebben. Door alleen maatregelen uit te voeren die financieel binnen de kredieten vallen kan echter alleen voorkomen worden dat extra krediet (minimaal € 8 miljoen nodig tot 2045) moet worden gevraagd. Voor het gemeentelijk vastgoed zien we daarnaast dat dit in omvang is toegenomen. In veel gevallen betreft die toename strategisch vastgoed in afwachting van verdere planvorming. Mogelijk af te stoten vastgoed zal allereerst goed in beeld worden gebracht, inclusief de wettelijke verduurzamingsverplichtingen.

Betaald parkeren Giethoorn
Gelet op de parkeerdruk in Giethoorn kan het invoeren van betaald parkeren een maatregel zijn om de bezoeker te laten bijdragen aan de parkeervoorzieningen in Giethoorn. De verwachte positieve parkeerbalans van de invoering van betaald parkeren in Giethoorn is € 135.000, waarbij de bandbreedte ligt tussen de € 95.000 en € 175.000.

Verhoging OZB (Onroerende Zaak Belasting)
De tarieven voor de OZB gaan naast de reguliere inflatieverhoging in 2026 met 5% extra omhoog. Deze maatregel, een extra verhoging van 5% bovenop de inflatie, wordt ook toegepast in de jaren 2027 en 2028.

3.6.6. Vervangingsinvesteringen

Zoals gebruikelijk zijn de meerjarige vervangingsinvesteringenplannen geactualiseerd. In voorliggende programmabegroting zijn op basis van deze plannen voor de jaren 2025 en volgende de kapitaallasten van de geplande investeringen gereserveerd. Wij verwijzen u naar bijlage 1 van deze begroting. Het betreffen de vervangingsinvesteringen voor:
- Tractie;
- ICT;
- Begraafplaatsen;
- Huishoudelijke dienst.

De kapitaallasten voortvloeiende uit de vervangingsinvesteringen kunnen volledig worden gedekt uit de gereserveerde vrijvallende kapitaallasten.

Voor 2025 stellen wij voor de volgende kredieten beschikbaar te stellen:

bedragen x € 1.000

Kredieten 2025	Investering
Bedrijfsmiddelen	
Tractie	285
ICT	100
Huishoudelijke dienst	48
Begraafplaatsen	90
Totaal beschikbaar te stellen krediet	**523**

3.7. Overhead

In het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is voorgeschreven dat de programmabegroting een apart overzicht bevat met de kosten van de overhead. Hiermee krijgt uw raad op een eenvoudige wijze inzicht in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie.

Om te kunnen vaststellen welke kosten verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces en zodoende gerekend kunnen worden tot de overhead, wordt de volgende definitie gehanteerd: A*lle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.*

De kosten van sturing en ondersteuning van de directe medewerkers (overhead) bestaan in ieder geval uit:
- Loonkosten (onder meer: financiën, personeel en organisatie, inkoop, juridische zaken, leidinggevenden,
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning;
- ICT kosten;
- Huisvesting en facilitaire zaken;
- Uitbestedingskosten bedrijfsvoering;
- Overige materiële kosten (waaronder tractie, gereedschappen, kantoorbenodigdheden).

Met deze definitie wordt een eenduidig inzicht geboden in de kosten die direct zijn toe te rekenen aan bepaalde taakvelden. In de praktijk zijn dit veelal loonkosten die direct zijn toe te rekenen tot bepaalde activiteiten binnen een van de bestuursprogramma's. Die kosten zijn dan ook opgenomen onder het desbetreffende programma en niet betrokken bij de berekening van het bedrag aan overhead.

In het BBV is één uitzondering gemaakt op het verplicht centraal begroten en verantwoorden van overhead. Dit betreft de toerekening van overhead aan de grondexploitaties en de investeringen (prestatiecontract). Deze uitzondering is gemaakt omdat het niet toerekenen van overhead aan dergelijke investeringen zou leiden tot een begrotingstekort. Voor de gemeente Steenwijkerland wordt rekening gehouden met een bedrag van ruim € 0,3 miljoen in 2025.

Zoals uit onderstaande tabel blijkt, bedragen de kosten voor overhead in totaal € 21,7 miljoen in 2025. Uitgedrukt in een percentage van de totale exploitatielasten, vóór mutaties in de reserves, bedraagt de overhead 12%. Ter illustratie: In de Programmabegroting 2024-2027 is voor het begrotingsjaar 2024 een percentage opgenomen van 13%.

bedragen x € 1.000

Overhead	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
A. Loonkosten overhead	- 13.890	- 13.629	- 12.742	- 12.643
B. ICT kosten	- 3.815	- 2.775	- 2.698	- 2.671
C. Huisvestingskosten	- 2.158	- 1.068	- 1.402	- 970
D. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering	- 688	- 635	- 418	- 418
E. Overige materiele kosten	- 1.464	- 1.488	- 1.500	- 1.527
F. Prestatiecontract	337	337	337	337
G. Totaal overhead	**- 21.677**	**- 19.259**	**- 18.423**	**- 17.892**
H. Totale lasten begroting (exclusief mutaties reserves)	- 174.475	- 160.054	- 158.637	- 157.797
Totaal overhead / Totale lasten (G/H)	**12%**	**12%**	**12%**	**11%**

3.8. Reserves en voorzieningen

Per ultimo 2025 bedraagt de vermogenspositie naar verwachting € 34,2 miljoen (excl. voorzieningen). Het meerjarig verloop van de reserves en voorzieningen is opgenomen in bijlage 4.

bedragen x € 1.000

Reserves en voorzieningen	Realisatie Ultimo 2023	Begroting Ultimo 2024	Begroting Ultimo 2025	MJR Ultimo 2026	MJR Ultimo 2027	MJR Ultimo 2028
Reserves						
Saldo rekening	8.930	0	0	0	0	0
Algemene reserve	35.721	27.973	22.542	20.933	20.727	21.504
Bestemmingsreserves overig	13.196	11.792	11.642	11.642	11.642	11.642
Totaal Reserves	**57.847**	**39.765**	**34.184**	**32.575**	**32.370**	**33.146**
Voorzieningen						
Voorzieningen	9.301	13.407	10.837	10.433	10.834	11.368
Totaal Voorzieningen	**9.301**	**13.407**	**10.837**	**10.433**	**10.834**	**11.368**
Totaal	**67.147**	**53.173**	**45.021**	**43.008**	**43.203**	**44.513**

3.8.1. Verloop algemene en bestemmingsreserves

In de raadsvergadering van 10 oktober 2023 heeft u de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2023' vastgesteld. In deze nota zijn de richtlijnen opgenomen voor het instellen, het opheffen en de omvang van de reserves.

Het BBV onderscheidt de volgende reserves:

a. algemene reserve(s);
b. de bestemmingsreserves.

In onderstaande toelichting wordt nader ingegaan op een aantal algemene en bestemmingsreserves.

Algemene reserves

<u>Algemene reserve vaste buffer</u>

In de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2023' is vastgelegd dat de norm voor de Algemene reserve vaste buffer 10% van de som van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de opbrengst onroerende-zaakbelastingen (OZB)

bedraagt. Om veelvuldige toevoegingen en onttrekkingen aan genoemde reserve te voorkomen als gevolg van fluctuaties in de algemene uitkering en de opbrengst OZB geldt een marge naar boven en beneden van 5%. Afwijking van de bandbreedte is maximaal 3 jaar toegestaan.

De Algemene reserve vaste buffer bedraagt ultimo 2024 € 10.794.000. Dit bedrag is lager dan de gestelde norm van € 11.853.000. Voorstel is om deze reserve weer op het niveau van 10% te brengen. We stellen voor om een bedrag van € 1.059.000 ten laste te brengen van het begrotingssaldo 2025.

bedragen x € 1.000

Norm Algemene reserve vaste buffer	Begroting 2025
Vaststelling norm 10%	
Grondslag normbepaling	
Algemene uitkering uit gemeentefonds	109.794
Opbrengst Onroerende-zaakbelasting	8.736
Grondslag normbepaling	**118.530**
Vaststelling norm 10%	**11.853**
Algemene reserve vaste buffer	
Algemene reserve vaste buffer per ultimo 2024	10.794
Storting programmabegroting 2025-2028	1.059
Algemene reserve vaste buffer	**11.853**
Afwijking t.o.v. norm	
Afwijking t.o.v. norm (lager)	**- 0**
Afwijking in %	**0,0%**

Bestemmingsreserves

Het overzicht met bestemmingsreserves treft u aan in bijlage 4. Ultimo 2025 kennen we vier bestemmingsreserves:

1. Reserve energiecompensatie maatschappelijke instellingen.
2. Reserve koppengeld.
3. Reserve startersleningen.
4. Reserve volkshuisvesting.

Met deze vier bestemmingsreserves is in totaal een bedrag gemoeid van € 11,6 miljoen.

3.8.2. Verloop voorzieningen

Voorzieningen worden onder meer gevormd wegens:

a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten;
b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;

c. kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Evenals bij de reserves treft u onderstaand ook een toelichting aan op de meest in het oog springende voorzieningen**.**

Voorziening groot onderhoud wegen
De omvang van de voorziening is gebaseerd op een meerjarig onderhoudsplan met een looptijd van 10 jaar. Dit plan wordt jaarlijks herijkt en voor zover deze herijking invloed heeft op de hoogte van de voorziening wordt deze bij de samenstelling van de jaarrekening bijgesteld.

Voorziening Algemeen Maatschappelijk Vastgoed
De omvang van de voorziening is gebaseerd op een meerjarig onderhoudsplan met een looptijd van 10 jaar. Dit plan wordt jaarlijks herijkt en voor zover deze herijking invloed op de hoogte van de voorziening heeft wordt deze bij de samenstelling van de jaarrekening bijgesteld.

Egalisatievoorziening reiniging
De exploitatiesaldi worden ten gunste of ten laste van de egalisatievoorziening reiniging gebracht. Er vindt in 2025 een onttrekking van € 974.000 aan de voorziening plaats. In paragraaf 4.1.7. Afvalstoffenheffing wordt een nadere toelichting gegeven.

Voorziening riolering (exploitatie)
De exploitatiesaldi worden ten gunste of ten laste van de egalisatievoorziening riolering (exploitatie) gebracht. Er vindt in 2025 een onttrekking van € 1.045.000 aan de voorziening plaats. In paragraaf 4.1.8. Rioolheffing wordt een nadere toelichting gegeven.

Voorziening overdracht wethouderspensioenen
Op grond van de wet APPA (algemene pensioenwet politieke ambtsdragers) is de gemeente verplicht om een voorziening te treffen voor wethouders om hen in staat te stellen hun pensioen over te dragen aan een pensioeninstelling. Indien dit gebeurt is een eenmalige afkoopsom benodigd. Op dit moment is de gemeente voor de bestuurders die hieraan niet de voorkeur geven, na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, verplicht pensioen uit te betalen. Het gereserveerde bedrag gaat vervolgens over naar de voorziening te betalen pensioen voormalige bestuurders. Per 1 januari 2025 bedraagt het saldo € 1,5 miljoen.

Voorziening te betalen pensioenen voormalig bestuurders
Voor voormalig bestuurders, die vanaf 2015 pensioenrechten hebben, dienen de te betalen pensioenen volledig uit een voorziening bekostigd te worden. Indien een voormalig bestuurder op enig moment recht heeft op pensioen bestaat er geen mogelijkheid voor hem/haar om het pensioen over te dragen aan een pensioenfonds en wordt het gereserveerde bedrag in de vorige voorziening (voorziening overdracht wethouderspensioenen) overgeheveld naar deze voorziening om aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Elk jaar wordt de omvang van deze voorziening geactualiseerd.

3.9. Overzicht totale programmabegroting

In onderstaand overzicht is het financieel resultaat weergegeven voor de komende jaren waarbij de baten en lasten zijn uitgesplitst per bestuursprogramma.

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Programma's						
Lasten						
1. Woningbouw	- 8.652	- 8.254	- 8.417	- 8.302	- 8.309	- 5.808
2. Werk en economie	- 1.613	- 6.579	- 2.821	- 2.702	- 2.052	- 2.050
3. Samenredzaam	- 84.242	- 87.966	- 77.147	- 75.782	- 74.805	- 74.645
4. Vitaal platteland	- 2.234	- 2.743	- 1.685	- 1.539	- 1.456	- 1.423
5. Duurzaam	- 8.340	- 16.350	- 12.556	- 8.330	- 8.248	- 8.268
6. Leefbare steden en kernen	- 37.499	- 45.820	- 42.814	- 36.295	- 36.815	- 39.683
7. Financiën en dienstverlening	- 4.384	- 4.945	- 5.068	- 5.108	- 5.170	- 5.016
Totaal Lasten	**- 146.964**	**- 172.657**	**- 150.508**	**- 138.059**	**- 136.854**	**- 136.893**
Baten						
1. Woningbouw	4.076	3.790	5.044	4.873	4.905	2.513
2. Werk en economie	1.920	3.495	1.157	367	368	879
3. Samenredzaam	28.566	31.198	17.930	16.934	16.552	16.552
4. Vitaal platteland	723	885	513	653	653	653
5. Duurzaam	6.558	10.515	10.714	6.710	6.709	6.709
6. Leefbare steden en kernen	17.444	8.998	12.463	8.842	8.596	8.684
7. Financiën en dienstverlening	2.659	2.581	3.748	3.793	3.817	3.747
Totaal Baten	**61.946**	**61.462**	**51.568**	**42.173**	**41.601**	**39.738**
Totaal Programma's	**- 85.018**	**- 111.195**	**- 98.939**	**- 95.886**	**- 95.253**	**- 97.155**
Algemene dekkingsmiddelen						
Lasten						
Algemene dekkingsmiddelen	- 936	- 785	- 1.288	- 1.781	- 2.408	- 2.060
Overhead	- 18.261	- 21.803	- 22.758	- 20.292	- 19.456	- 18.925
Onvoorzien	- 330	- 87	78	78	81	82
Totaal Lasten	**- 19.527**	**- 22.676**	**- 23.967**	**- 21.995**	**- 21.783**	**- 20.903**
Baten						
Algemene dekkingsmiddelen	109.914	116.708	119.857	112.630	112.584	112.933
Overhead	779	1.163	1.081	1.033	1.033	1.033
Onvoorzien	146	21	21	21	21	21
Totaal Baten	**110.839**	**117.891**	**120.959**	**113.684**	**113.638**	**113.987**
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	**91.312**	**95.216**	**96.992**	**91.689**	**91.855**	**93.084**
Mutatie reserves						
Toevoegingen	**- 14.192**	**- 16.508**	**- 4.253**	**- 233**	**- 195**	**- 799**
Onttrekkingen	**16.828**	**34.590**	**9.835**	**1.842**	**400**	**23**
Totaal Mutatie reserves	**2.636**	**18.082**	**5.582**	**1.609**	**205**	**- 776**
Saldo programmabegroting	**8.930**	**2.103**	**3.634**	**- 2.589**	**- 3.193**	**- 4.847**

3.10. Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Onderstaand overzicht biedt inzicht in de samenstelling van de algemene dekkingsmiddelen, inclusief de verplichte taakvelden voor overhead en onvoorzien.

bedragen x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Algemene dekkingsmiddelen						
Uitkeringen Gemeentefonds	**99.764**	**106.563**	**109.794**	**102.567**	**102.521**	**102.871**
Algemene uitkering	99.764	106.563	109.794	102.567	102.521	102.871
Onroerende Zaak Belasting	**7.407**	**7.825**	**8.014**	**8.014**	**8.015**	**8.015**
OZB woningen	4.934	5.106	5.254	5.254	5.254	5.254
OZB niet-woningen	3.245	3.414	3.482	3.482	3.482	3.482
Uitvoering wet WOZ	- 772	- 695	- 722	- 721	- 721	- 721
Belastingen overig	**- 13**	**- 2**	**- 3**	**- 3**	**- 3**	**- 3**
Bestrijding hondenpoep	- 12	- 16	- 16	- 16	- 16	- 16
Heffing en invordering overige belastingen	-	14	14	14	14	14
Overige	- 1	-	-	-	-	-
Treasury	**1.821**	**1.536**	**763**	**271**	**- 357**	**- 9**
Dividend	1.694	1.234	1.234	1.234	1.234	1.234
Overige	127	302	- 470	- 963	- 1.591	- 1.243
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	**108.979**	**115.922**	**118.569**	**110.850**	**110.176**	**110.874**
Overhead						
Overhead	**- 17.482**	**- 20.640**	**- 21.677**	**- 19.259**	**- 18.423**	**- 17.892**
Totaal Overhead	**- 17.482**	**- 20.640**	**- 21.677**	**- 19.259**	**- 18.423**	**- 17.892**
Onvoorzien						
Onvoorzien	**- 185**	**- 66**	**99**	**99**	**102**	**103**
Totaal Onvoorzien	**- 185**	**- 66**	**99**	**99**	**102**	**103**
Totaal	**91.312**	**95.216**	**96.992**	**91.689**	**91.855**	**93.084**

4. Specifieke paragrafen

4.1. Paragraaf Lokale heffingen

4.1.1. Inleiding

De gemeente heeft voor het goed kunnen uitvoeren van haar taken geld nodig. Een groot deel van dit geld wordt ontvangen van de rijksoverheid via de zogenaamde 'Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds'. Dit geld uit 'Den Haag' is echter onvoldoende om alle taken te kunnen uitvoeren. Daarom maakt de gemeente gebruik van haar bevoegdheid om inkomsten te verkrijgen via burgers, bedrijven en bezoekers. Dit gebeurt met behulp van onder meer lokale belastingen en heffingen.

In 2025 verwacht de gemeente Steenwijkerland in totaal een bedrag van € 152 miljoen[14] aan inkomsten te ontvangen (gemeentelijke belastingen en heffingen en rijksuitkeringen). In onderstaande grafiek is aangegeven welk deel uit 'Den Haag' komt en welk deel uit 'Steenwijkerland'.

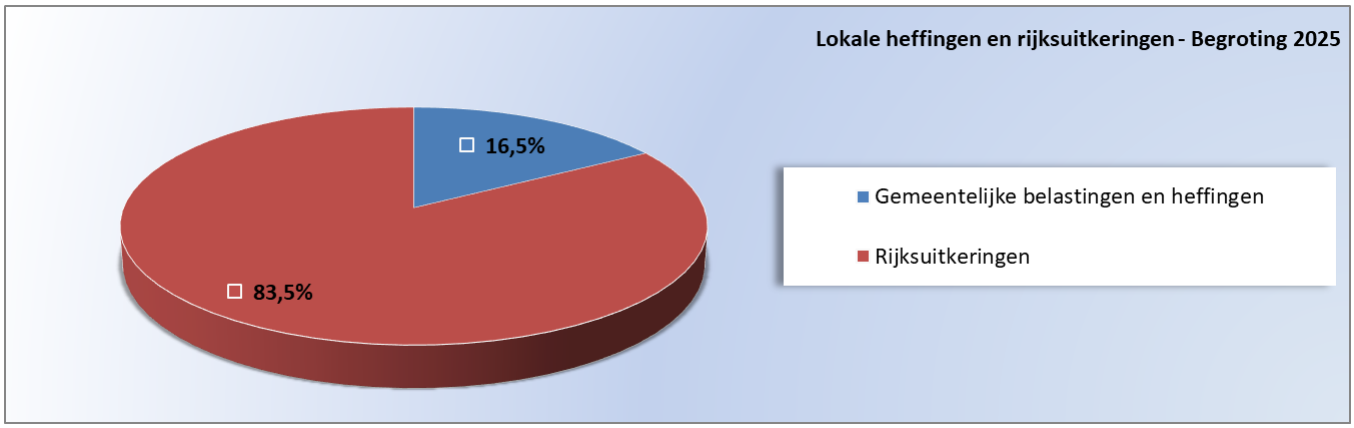

De grafiek laat zien dat de lokale belastingen en heffingen een wezenlijk onderdeel vormen van de gemeentelijke inkomsten. In deze paragraaf wordt daarom stilgestaan bij de diverse aspecten die samengaan met dit onderwerp. Zo worden de uitgangspunten benoemd, die de gemeente hanteert bij het vaststellen van de tarieven voor inwoners en ondernemers. Ook tonen we met behulp van tabellen de ontwikkeling van de gemeentelijke belastingopbrengsten. Tenslotte laten we zien hoe 'duur' Steenwijkerland is ten opzichte van omliggende en vergelijkbare gemeenten.

4.1.2. Belastingen en heffingen

De gemeentelijke belastingen die in 2025 in de gemeente Steenwijkerland worden geheven zijn:
- OZB;
- Toeristenbelasting;
- Forensenbelasting.

Naast belastingen rekent de gemeente heffingen. Dit zijn kosten voor individuele dienstverlening aan burgers en ondernemers. Voor de tarieven van deze heffingen geldt dat de opbrengsten de kosten van de dienstverlening op

[14] € 25 miljoen aan gemeentelijke belastingen en heffingen en € 127 miljoen aan rijksuitkeringen.

begrotingsbasis niet mogen overschrijden. De gemeentelijke heffingen die in 2025 in de gemeente Steenwijkerland worden geheven zijn:
- Rioolheffing;
- Afvalstoffenheffing;
- Begraafrechten;
- Vermakelijkhedenretributie;
- Overige rechten.

4.1.3. Uitgangspunten

Uw raad stelt de tarieven vast voor de lokale belastingen en heffingen. Ons uitgangspunt is dat we blijven behoren tot de top 25% gemeenten van Nederland met de laagste lokale lasten. We willen daarom geen bovengemiddelde stijgingen doorvoeren in de tarieven voor de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Voor de Afvalstoffenheffing en de Rioolheffing worden wijzigingen in de kosten verhaald door de betreffende tarieven daarop aan te passen (gesloten huishouding). Om grote tariefschommelingen te voorkomen, wordt gebruik gemaakt van de voorziening Reiniging en de voorziening Riolering.

Zowel voor de afvalstoffen- als de rioolheffing rekenen we op dit moment de BTW-lasten niet door in de tarieven. Het besluit om deze lasten niet op te nemen in de gesloten huishouding voor deze beide heffingen is ooit bij de introductie van het BTW-compensatiefonds genomen. Het heeft tot gevolg dat beide tarieven niet kostendekkend zijn, maar dat een deel vanuit de algemene middelen wordt gedekt. In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is opgenomen dat de BTW-lasten onderdeel uitmaken van de gesloten huishouding. Inventarisatie bij andere (omliggende) gemeenten laat zien dat deze gemeenten allen de BTW-lasten hierin hebben opgenomen. We stellen u dan ook voor dit 'lek' in de gesloten huishouding te dichten. Dit ook vanuit de gedachte onze tarieven 100% dekkend te maken en te houden.

De maatregel om onze tarieven 100% kostendekkend te maken willen we gefaseerd doorvoeren door inzet van de egalisatievoorziening reiniging en riolering. Hiermee kunnen we de stijging van de tarieven op korte termijn dempen. In de volgende paragrafen zijn de precieze gevolgen voor de tarieven in beeld gebracht.

4.1.4. Overzicht belastingopbrengsten

De totale opbrengst voor belastingen en heffingen in 2025 bedraagt € 25,1 miljoen. Dit bedrag is als volgt gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Lokale belastingen en heffingen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Belastingen						
Onroerende zaak belasting gebruikers	1.290	1.345	1.372	1.372	1.372	1.372
Onroerende zaak belasting eigenaren	6.889	7.174	7.364	7.364	7.364	7.364
Toeristenbelasting	891	892	1.543	1.543	1.543	1.543
Forensenbelasting	916	881	1.202	1.202	1.202	1.202
Totaal Belastingen	**9.987**	**10.291**	**11.482**	**11.482**	**11.482**	**11.482**
Heffingen						
Rioolheffing	4.732	4.845	5.366	5.634	5.916	6.211
Reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	4.288	4.359	4.939	5.513	5.790	5.830
Marktgelden	26	28	28	28	28	28
Totaal Heffingen	**9.046**	**9.232**	**10.333**	**11.175**	**11.734**	**12.069**
Leges en rechten						
Secretarieleges burgerzaken	377	532	618	663	678	618
Begraafplaatsrechten	563	612	717	717	717	717
Overige leges en rechten	3.460	2.110	2.195	2.335	2.335	2.335
Totaal Leges en rechten	**4.400**	**3.255**	**3.530**	**3.715**	**3.730**	**3.670**
Kwijtscheldingen						
Kwijtscheldingen	- 178	- 195	- 235	- 235	- 235	- 235
Totaal Kwijtscheldingen	**- 178**	**- 195**	**- 235**	**- 235**	**- 235**	**- 235**
Totaal lokale belastingen en heffingen	**23.254**	**22.583**	**25.109**	**26.137**	**26.711**	**26.986**

In onderstaande cirkeldiagram is het aandeel van de belastingsoorten en verschillende heffingen in het totaal van de gemeentelijke belastingen in beeld gebracht.

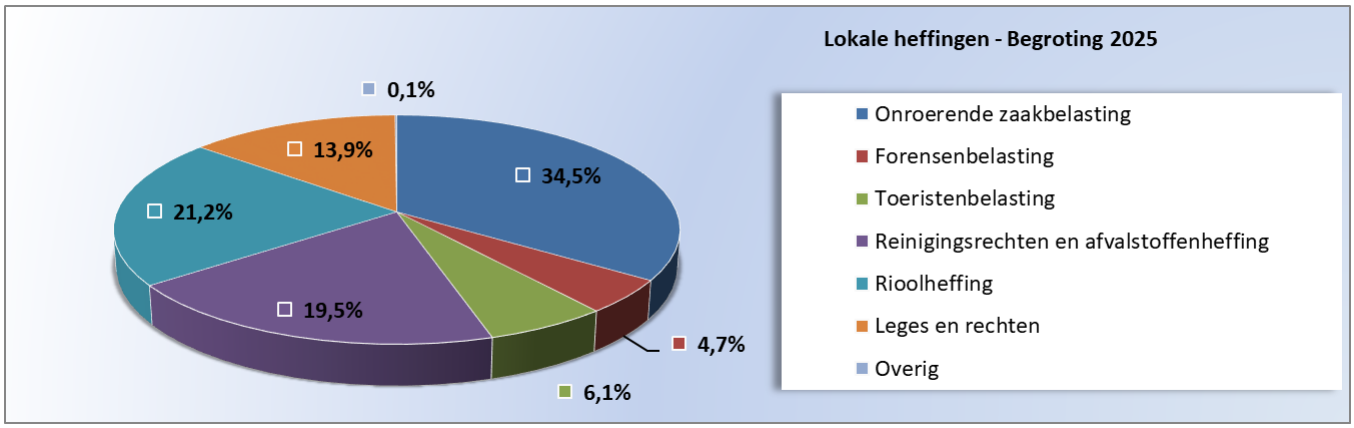

4.1.5. Lokale belastingdruk

Onze inwoners en ondernemers gaan in 2025 gemiddeld 8,4% meer aan lokale lasten betalen. De belangrijkste oorzaak is het (gefaseerd) overgaan op 100% kostendekkendheid voor de tarieven van afval en riolering in het kader van de saldo verbeterende maatregelen. De ontwikkeling van de lokale belastingdruk ziet er als volgt uit:

Woonlasten eigenaar en gebruiker	2024	2025	Lasten-stijging (€)	Lasten-stijging (%)
Eigenaar en gebruiker				
Onroerende-zaakbelastingen (eigenarendeel)	€ 235,77	€ 240,49	€ 4,72	2,0%
Afvalstoffenheffing	€ 219,69	€ 250,13	€ 30,44	13,9%
Rioolheffing	€ 208,22	€ 229,04	€ 20,82	10,0%
Woonlasten eigenaar en gebruiker	**€ 663,68**	**€ 719,66**	**€ 55,98**	**8,4%**
Gebruiker				
Afvalstoffenheffing	€ 219,69	€ 250,13	€ 30,44	13,9%
Rioolheffing	€ 90,51	€ 99,55	€ 9,04	10,0%
Woonlasten gebruiker	**€ 310,20**	**€ 349,68**	**€ 39,48**	**12,7%**

Bij de OZB is uitgegaan van een WOZ-waarde van € 305.000 (waardepeildatum 1-1-2023). Geen rekening is gehouden met de effecten van de hertaxatie met waardepeildatum 1-1-2024. Op basis van de laatste COELO atlas[15] is de gemeente Steenwijkerland op de ranglijst van gemeenten met de laagste lokale lasten gestegen (2023: 9e plaats en 2024: 7e plaats). In de atlas staan alle gemeenten vermeld, dus ook de ons omringende gemeenten. Ook zijn de gemiddelde woonlasten van de provincie Overijssel en Nederland in beeld gebracht.

Woonlasten per gemeente	Woonlasten meerpersoonshuishouden	Positie
Steenwijkerland	€ 759	7
Meppel	€ 822	22
Weststellingwerf	€ 819	21
Zwartewaterland	€ 884	61
Staphorst	€ 879	59
Noordoostpolder	€ 964	186
Westerveld	€ 943	116
Provincie Overijssel	€ 934	
Nederland	€ 994	

4.1.6. Onroerende-zaakbelastingen

De wettelijke kaders van de onroerende-zaakbelastingen (OZB) zijn neergelegd in de artikelen 220 tot en met 220h van de Gemeentewet en de Wet Waardering Onroerende zaken (Wet WOZ). Voor binnen de gemeente gelegen onroerende zaken kunnen twee belastingen geheven worden: een eigenaren- en een gebruikersbelasting. De hoogte van de OZB is afhankelijk van de in het kader van de Wet WOZ aan de onroerende zaak toegekende waarde. Het tarief is een percentage van deze waarde. Er kunnen verschillende tarieven vastgesteld worden voor woningen en niet-woningen. Binnen deze groepen mag niet verder gedifferentieerd worden. Voor alle woningen en alle niet-woningen gelden dus dezelfde tarieven. Hiernaast kunnen verschillende tarieven vastgesteld worden voor de eigenarenbelastingen en de gebruikersbelasting.

[15] Atlas van de lokale lasten 2024 (COELO). De atlas wordt jaarlijks door het Centrum voor Onderzoek van de Economie voor Lagere Overheden (COELO) uitgegeven. Het COELO berekent de lokale lasten voor de burger op basis van de door gemeenten aangeleverde informatie.

Op dit ogenblik wordt hard gewerkt aan de hertaxatie van het WOZ-bestand met waardepeildatum 1-1-2024. In december 2024 worden nadere voorstellen aan uw raad gepresenteerd over de tarieven voor 2025. Uitgangspunt daarbij is een gelijkblijvende opbrengst. Een stijging van de waarde van het totale woningbestand zal dan leiden tot een gelijke daling van de tarieven en omgekeerd.

4.1.7. Afvalstoffenheffing

Ontwikkeling baten en lasten 2025

Voor 2025 is het vaste tarief verhoogd met 15,9%. Hierbij is rekening gehouden met de gemeentelijke inflatie van 2%, maar zijn ook de kosten voor BTW meegenomen in de tarieven. Dit is in overeenstemming tot andere gemeenten die ook de BTW verrekenen in de tarieven. Het meenemen van de kosten voor BTW is nodig om de tarieven voor afvalstoffenheffing in overeenstemming te brengen met een 100% kostendekking. Daarnaast zijn ook de kostenstijgingen van de ROVA, op basis van de ROVA index van 5,61% verwerkt.

Zoals uit onderstaande tabel kan worden afgeleid, stijgt het gemiddelde tarief per aansluiting in 2025 van € 219,69 naar € 250,13 (13,9%). Het dekkingspercentage dat staat vermeld in de tabel is gestegen met 5,5%. Oorzaak is dat in de berekening van dit dekkingspercentage voor het eerst rekening is gehouden met de compensabele BTW. De overhead is becijferd op 12% (toegelicht in hoofdstuk 3.7).

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid afval	Begroting 2024		Begroting 2025	
Lasten heffing				
Netto lasten				
Lasten, incl. (omslag)rente	4.982		5.356	
Baten, excl. Heffingen	- 761		- 811	
Netto lasten	**4.221**		**4.545**	
Toe te rekenen lasten				
Overhead *	648		696	
BTW **	951		903	
Toe te rekenen lasten taakveld	**1.599**		**1.599**	
Totale lasten heffing	**5.820**		**6.144**	
Baten heffing				
Dekking uit tarieven	4.349	74,7%	4.929	80,2%
Dekking uit voorziening	327	5,6%	974	15,9%
Dekking uit algemene middelen	1.144	19,7%	241	3,9%
Totale baten heffing	**5.820**	**100%**	**6.144**	**100%**
Dekkingspercentage tarieven	**74,7%**		**80,2%**	
Tarief woning nominaal (€) (2022 = € 214,36)	**€ 219,69**		**€ 250,13**	
Indexcijfer tariefontwikkeling (2022 = 100)	**102,5**		**116,7**	

* De overhead is berekend op basis van een percentage van de lasten. Om te voorkomen dat een onevenredig deel ten laste van de afvalstoffenheffing komt, wordt een deel uit algemene middelen gedekt.

** De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten.

Afvalstoffenheffing wordt opgelegd aan de gebruiker van een woning. Het vaste tarief stijgt met € 30,44. Dit is een stijging met 15.9%. Het tarief per zak en per lediging blijven ongewijzigd op € 1,55. Per saldo is er sprake van een gemiddelde stijging met 13,9%. De belangrijkste ontwikkelingen die van invloed zijn op de stijging van het tarief zijn als volgt:

ROVA-index
De ROVA past voor 2025 de ROVA index toe voor een tariefstijging met 5,61%. Bovendien is er sprake van een extra CO2 heffing doordat de fabriek voor de verwerking van restafval in Duitsland staat en we vallen onder Duitse wetgeving. Dit gaat om circa € 60.000.

Nedvang vergoedingen (PMD[16])
Voor 2024 hadden we gerekend met € 450.000 aan inkomsten. Dat was op basis van een vergoeding van € 225 per ton. Voor 2025 willen we uitgaan van 2.350 ton afval x € 245 (vergoeding) x 85% (na correctie uitval) = € 490.000. Op basis van werkelijke inkomsten over 2023 wordt € 500.000 realistisch geacht. De onderhandelingen met Nedvang blijven echter moeizaam gaan en voor 2025 is zelfs de overeenkomst opgezegd. Wat dit precies allemaal gaat betekenen is op dit moment nog niet duidelijk. Wel is het zo dat we hier dus een potentieel risico lopen.

Meenemen BTW in de tarieven
Het meenemen van de BTW in de tarieven betekent dat er in 2025 € 903.000 aan BTW in de tarieven is verrekend.

Ontwikkeling egalisatievoorziening Reiniging
In de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2023' staat vermeld dat de egalisatievoorziening Reiniging een bovengrens kent van 10% van de jaarlijkse inkomsten, waarbij wel wordt gekeken naar de komende 4 jaar. De voorziening mag niet negatief staan. De bovengrens bedraagt 10% en is daarmee € 493.000. De komende jaren zal de voorziening verder worden afgebouwd.

De egalisatievoorziening is ingesteld om jaarlijkse mee- en tegenvallers van het huishoudelijk afval op te vangen. De verwachte stand bedraagt per 1-1-25 € 1,3 miljoen. Dit is hoger dan de norm uit de genoemde nota. Dit biedt de ruimte om het tarief afvalstoffenheffing de komende 4 jaren te dempen en gefaseerd toe te werken naar 100% kostendekking.

Er is sprake van 2 belangrijke risico's:
1. Het PMD dossier blijft een (landelijk) discussiepunt tussen het verpakkend bedrijfsleven en de gemeenten. Discussies gaan over de kwaliteit en de vergoeding aan gemeenten. Er is een financieel risico op bovenmatige afkeur en lagere vergoedingen dan waarmee is gerekend.
2. De opbrengst van oud papier wordt bepaald door de (wereld)marktprijs. De prijs is in de begroting voorzichtig geraamd. Daarmee is de hoogte van het financiële risico beperkt.

bedragen x € 1.000

Egalisatievoorziening reiniging	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Stand per 1 januari	**1.734**	**1.281**	**307**	**18**	**6**
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	- 452	- 974	- 290	- 12	28
Stand per 31 december	**1.281**	**307**	**18**	**6**	**34**

[16] Plastic, Metalen en Drankverpakkingen.

Ontwikkeling tarieven 2026-2028:
Bij het verloop van de voorziening wordt naast de stijging voor 2025 voorzien dat de tarieven de komende jaren nog met € 29 in 2026, € 14 in 2027 en € 2 in 2028 dienen te stijgen. Dit komt bovenop de stijging met het dan geldende inflatiepercentage.

4.1.8. Rioolheffing

We stellen voor om de tarieven rioolheffing voor 2025 met 10% te laten stijgen. Op basis hiervan stijgt het tarief ten opzichte van 2024 met € 20,82. Het tarief komt voor 2025 uit op € 229,04 en het dekkingspercentage komt in 2025 uit op 83,5 %. Belangrijkste oorzaak voor de stijging is het meenemen van de kosten voor BTW in de tarieven. Dit is ook in overeenstemming met andere gemeenten die ook de BTW verrekenen in de tarieven. Het meenemen van de kosten voor BTW is nodig om de tarieven voor rioolheffing in overeenstemming te brengen met een 100% kostendekking.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid riolering	Begroting 2024		Begroting 2025	
Lasten heffing				
Netto lasten				
Lasten, incl. (omslag)rente	4.773		5.015	
Baten, excl. Heffingen	-		-	
Netto lasten	**4.773**		**5.015**	
Toe te rekenen lasten				
Overhead *	621		602	
BTW **	768		809	
Toe te rekenen lasten taakveld	**1.389**		**1.411**	
Totale lasten heffing	**6.162**		**6.426**	
Baten heffing				
Dekking uit tarieven	4.845	78,6%	5.366	83,5%
Dekking uit voorziening	514	8,3%	1.045	16,3%
Dekking uit algemene middelen	803	13,0%	16	0,2%
Totale baten heffing	**6.162**	**100%**	**6.426**	**100%**
Dekkingspercentage tarieven	**78,6%**		**83,5%**	
Tarief woning nominaal (€) (2022 = € 201,78)	**€ 208,22**		**€ 229,04**	
Indexcijfer tariefontwikkeling (2022 = 100)	**103,2**		**113,5**	

* De overhead is berekend op basis van een percentage van de lasten. Om te voorkomen dat een onevenredig deel ten laste van de rioolheffing komt, wordt een deel uit algemene middelen gedekt.
** De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten.

De kosten voor het taakveld riolering zijn voor 100% doorberekend in de rioolheffing. Dit betreft onder meer kosten voor onderzoek, planvorming en onderhoud.

De kosten voor het maaien en onderhouden van sloten worden voor 66% doorberekend. Sloten hebben een belangrijke functie om hemelwater af te koppelen van de riolering en passen bij duurzaam (stedelijk) waterbeheer.

Hieronder valt tevens het verwijderen van exoten. Dat is noodzakelijk om de doorstroming van watergangen te borgen.

De kosten voor het baggeren in stedelijk gebied worden doorberekend in de rioolheffing. Het baggeren van watergangen is noodzakelijk om de doorstroming te garanderen, daarnaast om eventuele vervuiling vanuit de riool overstorten en met regenwater meegespoeld sediment te verwijderen. De kosten voor onderhoud en vervanging van oeverbeschermingen worden voor 67% toegerekend aan de rioolheffing. Het onderhouden en vervangen van oeverbeschermingen is noodzakelijk om de oevers op hun plaats te houden en om te voorkomen dat de watergang haar inrichting en bergend vermogen verliest.

Voor de investeringen die voor 2025 op de planning staan, vragen wij uw raad een krediet van in totaal € 5.925.500 beschikbaar te stellen. Het krediet is bedoeld voor de volgende investeringen:

- Vervangen rioolgemalen: € 600.000.
- Vervangen riolering: € 4.993.000 (waarvan € 2.163.000 ook deels wordt uitgegeven in 2026 en 2027).
- Vervangen oeverconstructies: € 332.500.

Daarnaast wordt er nog een subsidie ontvangen voor de tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie van € 444.904 van de provincie. Deze subsidie zal aan de kredieten worden toegevoegd.

Bij de bepaling van de tarieven voor de rioolheffing is rekening gehouden met de (kapitaal)lasten, die voortvloeien uit deze investeringen.

Egalisatievoorziening riolering (exploitatie)

In de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2023' staat vermeld dat de 'voorziening riolering (exploitatie)' een positieve bovengrens kent van 10% van de jaarlijkse inkomsten, waarbij wel wordt gekeken naar de komende 4 jaar. De voorziening mag niet negatief staan. De bovengrens bedraagt 10% en is daarmee € 536.000. De komende jaren zal de voorziening verder worden afgebouwd.

De egalisatievoorziening is ingesteld om jaarlijkse mee- en tegenvallers op te vangen. De verwachte stand per 1-1-2025 bedraagt € 2,5 miljoen. Dit is hoger dan de norm uit de genoemde nota. Dit biedt ruimte om het tarief voor rioolheffing de komende jaren te dempen en gefaseerd toe te werken naar 100% kostendekkendheid.

Het belangrijkste risico zijn de renteontwikkelingen. De investeringen op het gebied van riolering zijn nu nog geraamd tegen de omslagrente van 1%. Naar alle waarschijnlijkheid gaat dit percentage de komende jaren stijgen.

bedragen x € 1.000

Voorziening riolering (exploitatie)	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Stand per 1 januari	**2.988**	**2.528**	**1.483**	**836**	**454**
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	- 460	- 1.045	- 647	- 382	- 157
Stand per 31 december	**2.528**	**1.483**	**836**	**454**	**296**

Ontwikkeling tarieven 2026-2028:

Bij het verloop van de voorziening wordt naast de stijging voor 2025 voorzien dat de tarieven de komende jaren nog met 5% in 2026, 5% in 2027 en 5% in 2028 dienen te stijgen. Dit komt bovenop de stijging met het

inflatiepercentage. Hier is bij het verloop in de voorziening en bij de verwachte inkomsten voor de periode 2026 tot en met 2028 reeds rekening mee gehouden.

4.1.9. Lijkbezorging

We stellen voor om de lijkbezorgingsrechten in 2025 met 17,2% (15% bovenop de indexatie van 2%) te verhogen ten opzichte van 2024 en het dekkingspercentage voor 2025 te bepalen op 83,3 %. De overhead is becijferd op 12% (toegelicht in hoofdstuk 3.7). Er ligt nog een opdracht om te kijken of we bij de lijkbezorging in de toekomst ook kunnen komen tot een 100% kostendekking (onderdeel van het maatregelenpakket dat nog niet is verwerkt in de begroting zie hoofdstuk 3.6).

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid begraafplaatsen en crematoria	Begroting 2024		Begroting 2025	
Lasten heffing				
Netto lasten				
Lasten, incl. (omslag)rente	746		769	
Baten, excl. Heffingen	-		-	
Netto lasten	**746**		**769**	
Toe te rekenen lasten				
Overhead	97		92	
BTW *	-		-	
Toe te rekenen lasten taakveld	**97**		**92**	
Totale lasten heffing	**843**		**861**	
Baten heffing				
Dekking uit tarieven	612	72,6%	717	83,3%
Dekking uit voorziening	-	0,0%	-	0,0%
Dekking uit algemene middelen	231	27,4%	144	16,7%
Totale baten heffing	**843**	**100%**	**861**	**100%**
Dekkingspercentage tarieven	**72,6%**		**83,3%**	

* De BTW voor lijkbezorging werkt kostenverhogend en is daarom meegenomen bij het bepalen van de hoogte van de la

4.1.10. Onderbouwing kostendekkendheid leges

In onderstaande tabellen is de kostendekkendheid van onze leges weergegeven. Geconcludeerd kan worden dat over het geheel genomen het kostendekkingspercentage voor leges ligt op 90%.

bedragen x € 1.000

1 Algemene dienstverlening		Begroting 2025		
		Lasten	Baten	Dekkings percentage
1.1	Burgerlijke stand	93	67	72%
1.2	Reisdocumenten en Nederlandse Identeitskaart	584	545	93%
1.3	Rijbewijzen	209	176	84%
1.4	Verstrekkingen uit basisregistratie personen	53	17	33%
1.5	Bestuursstukken	-	-	-
1.6	Vastgoedinformatie	-	-	-
1.7	Overige publiekszaken (eigen verklaringen)	9	7	78%
1.8	Gemeentearchief	5	3	54%
1.9	Bijzondere wetten	109	26	24%
1.10	Diversen	62	47	75%
totaal algemene dienstverlening		**1.124**	**888**	**79%**

bedragen x € 1.000

2 Omgevingswet		Begroting 2025		
		Lasten	Baten	Dekkings percentage
2.1	Algemene bepalingen	-	-	-
2.2	Voorfase	181	35	20%
2.3	Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	813	1.169	144%
2.4	Activiteiten met betrekking tot cultureel erfgoed en werelderfgoed	125	7	6%
2.5	Milieubelastende activiteiten	26	22	85%
2.6	Lozingsactiviteiten	-	-	-
2.7	Aanlegactiviteiten	64	28	43%
2.8	Overige activiteiten	19	6	33%
2.9	Maatwerkvoorschriften bij bouwactiviteiten	4	5	105%
2.10	Gelijkwaardigheid	-	-	-
2.11	Overige tarieven	88	75	85%
2.12	Modaliteiten	329	256	78%
2.13	Vermindering	-	-	-
2.14	Teruggaaf	-	-	-
totaal Omgevingswet		**1.649**	**1.603**	**97%**

bedragen x € 1.000

3 Europese dienstenrichtlijn		Begroting 2025		
		Lasten	Baten	Dekkings percentage
3.1	Horeca	21	24	117%
3.2	Seksbedrijven	0	0	0%
3.3	Winkeltijdenwet	0	0	0%
3.4	Organiseren evenement of markt	10	5	49%
3.5	Diversen	48	48	100%
totaal Eurpese dienstenrichtlijn		**80**	**78**	**98%**

bedragen x € 1.000

Totaal kostendekkendheid	Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Dekkings percentage
1 Algemene dienstverlening	1.124	888	79%
2 Omgevingswet	1.649	1.603	97%
3 Europese dienstenrichtlijn	80	78	98%
	2.852	**2.570**	**90%**

4.1.11. Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Wij verlenen voor 100% kwijtschelding aan de burger voor de volgende belastingsoorten:

- afvalstoffenheffing (voor de vaste component en voor het aanbieden van maximaal 13 zakken);
- rioolrechten;
- onroerende-zaakbelasting.

Honorering van een kwijtscheldingsverzoek is met name afhankelijk van het inkomen, het vermogen en de uitgaven van de aanvrager. De aanvragen worden beoordeeld op basis van de door het Rijk vastgestelde normen en richtlijnen (Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990).

De budgetten voor kwijtschelding zijn verdisconteerd in de tarieven van de betreffende belastingsoorten. In vergelijking met 2024 verwachten wij een stabilisering van het aantal (geheel of gedeeltelijk) toe te wijzen kwijtscheldingsverzoeken. Dit is gebaseerd op de tot op heden gehonoreerde verzoeken (stand per 1 september 2024) en de verwachting voor het restant van dit jaar. Bij de berekening van de hoogte van de bedrag aan kwijtschelding in 2025 is rekening gehouden met de maatregel om de tarieven voor de afvalstoffenheffing en rioolrechten 100% kostendekkend te maken.

We houden ook rekening met de kwijtschelding voor inwoners met alleen een AOW-uitkering. Huishoudens met alleen een AOW-uitkering zonder, of met een zeer laag eigen vermogen komen ook in aanmerking voor gedeeltelijke of volledige kwijtschelding.

bedragen x € 1.000

Kwijtscheldingsverzoeken	Rekening 2022	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026
Bedrag	- 170	- 178	- 195	- 235	- 235
Aantal (deels) gehonoreerde verzoeken	613	624	650	650	650

Als iemand gedurende twee achtereenvolgende jaren kwijtschelding heeft ontvangen, hoeft hij/zij geen aanvraag meer in te dienen. Jaarlijks wordt een steekproef gehouden onder de groep huishoudens die elk jaar automatisch kwijtschelding ontvangen.

4.2. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

4.2.1. Algemeen

Op basis van een goede en betrouwbare risicocontrol kan tot een juiste analyse, beoordeling en beheersing van de risico's worden gekomen. Daarbij is het van belang dat het optreden van risico's op de uitvoering van het bestaande beleid en de bestaande voorzieningen geen invloed heeft. De risico's moeten onlosmakelijk deel uitmaken van de beleidsprocessen. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt hierop nader ingegaan.

De 'Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing' geeft aan hoe robuust de begroting is. Dit is van belang wanneer er zich een financiële tegenvaller voordoet. Met voldoende weerstandsvermogen kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigen. Deze paragraaf bevat ten minste:

a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
b. een inventarisatie van de risico's;
c. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.

Op 21 mei 2019 heeft uw raad de 'Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement 2019' vastgesteld. In de nota is het begrip weerstandsratio – de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de totale omvang van de gewogen risico's – geïntroduceerd. Uw raad heeft besloten de weerstandsratio voortaan te presenteren in de jaarlijkse programmabegroting en de jaarstukken van de gemeente Steenwijkerland.

4.2.2. Inventarisatie weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover wij beschikken om onverwachte tegenvallers op te vangen als deze zich voordoen.

De totale weerstandscapaciteit van de gemeente Steenwijkerland aan zowel de vermogenskant als de exploitatiekant bestaat uit:

1. Algemene reserve – vaste buffer
2. Onroerendezaakbelasting (OZB)

<u>Algemene reserve</u>

In de nota 'Reserves en voorzieningen 2023' is aangegeven dat de Algemene reserve vaste buffer uitsluitend kan worden ingezet voor uitzonderlijke situaties (soort ijzeren voorraad voor het opvangen van calamiteiten). In 2020 is dat voor het eerst gebeurd door onder andere een Vitaliteitsfonds van € 500.000 in het leven te roepen. Daarmee kon ondersteuning worden geboden aan maatschappelijke organisaties die door de coronacrisis in de problemen zijn gekomen.

<u>Onroerende-zaakbelasting (OZB)</u>

De onbenutte belastingcapaciteit wordt gerelateerd aan de norm die het rijk hanteert voor toelating tot artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet (FVW). Indien het normtarief van het rijk hoger is dan het door de gemeente Steenwijkerland gehanteerde gemiddelde tarief is er sprake van onbenutte belastingcapaciteit. Het rijk heeft het normtarief in de meicirculaire 2024 voor toelating tot artikel 12 van de FVW voor 2025 vastgesteld op 0,16%. Voor de gemeente Steenwijkerland resulteert dat in een maximale opbrengst volgens artikel 12 van de FVW van € 13 miljoen in 2025.

Voor 2025 bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit € 4,7 miljoen. Dit bedrag is als volgt gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Onbenutte belastingcapaciteit	Begroting 2024	Begroting 2025
WOZ waarden		
WOZ waarde woningen	6.272.500	6.638.535
WOZ waarde niet-woningen eigenaar	923.000	946.113
WOZ waarde niet-woningen gebruiker	830.500	824.881
Totaal WOZ waarden	**8.026.000**	**8.409.529**
Percentage art. 12 Financiële Verhoudingswet	**0,1614%**	**0,1595%**
Maximale opbrengst volgens art. 12 Fvw	12.954	13.413
Totale opbrengst	8.505	8.736
Onbenutte belastingcapaciteit	**4.449**	**4.677**

De totale weerstandscapaciteit per inwoner bedraagt:

bedragen x € 1.000

Weerstandscapaciteit	Begroting 2024	Begroting 2025
Weerstandscapaciteit vermogen		
Algemene reserve vaste buffer	10.269	10.794
Storting cf begroting	1.155	1.059
Jaarrekening 2023	- 580	
Uitname ten behoeve van Vitaliteitsfonds	- 50	
Weerstandscapaciteit exploitatie		
Onbenutte belastingcapaciteit	4.449	4.677
Totaal weerstandscapaciteit	**15.243**	**16.530**
Aantal inwoners steenwijkerland	45.370	45.478
Weerstandscapaciteit per inwoner	**336**	**363**

In hoofdstuk 3.8.1 is de berekening van de benodigde storting in de Algemene reserve vaste buffer toegelicht.

4.2.3. Inventarisatie risico's

In dit hoofdstuk worden de risico's vermeld die tot het moment van het aanbieden van de programmabegroting bekend zijn. In dit verband wordt onder risico verstaan *alle voorzienbare risico's, waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid en die niet van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot het balanstotaal of de financiële positie*.

In deze paragraaf presenteren we alleen de risico's die zich in het begrotingsjaar 2025 kunnen voordoen en waarvoor geen beheersmaatregelen zijn getroffen.

De risicokans is uitgedrukt in klassen. Aan deze klassen is een rekenpercentage per risico gekoppeld. Vervolgens is een indeling gemaakt van de mogelijke financiële gevolgen.

Rekenpercentage	Laag 10-25%	Ruim 25-50%	Hoog 50-75%
Rekenpercentage per risico	20%	40%	60%

bedragen x € 1.000

Risicoprofiel	Laag 10-25%	Ruim 25-50%	Hoog 50-75%
Omvang risico: < € 200.000			
Wet open overheid (Woo)		100	
Toenemende onkruiddruk door warmer en natter weer	200		
Planschade bestemmingsplannen	25		
Dividenduitkering nutsbedrijven (Enexis en Rendo)		PM	
Rioolheffing (lopende bezwaarprocedures)	PM		
Totaal omvang risico: < € 200.000	**225**	**100**	**-**
Omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000			
Toename van het aantal inwoners met hulpvraag	250		
Verhoogde taakstelling huisvesting statushouders		400	
Rentestijging	400		
Nieuwe meerjarenovereenkomst met de NWG			PM
Essentaksterfte		400	
Budgetoverschrijding Europese aanbesteding SMP		PM	
Onderhoud wegen		500	
Ontsluitingsweg Gieterse polder			PM
Tegenvallende inkomsten Nedvang	500		
Fiscale procesbeheersing	PM		
Totaal omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000	**1.150**	**1.300**	**-**
Omvang risico: > € 500.000			
BTW compensatiefonds(BCF)		530	
Participatiewet (uitkeringen en rijksbijdrage)		1.720	
Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028		400	
Uitgavenoverschrijding verplaatsing scouting		700	
Bouwkostenstijgingen/tegenvallende aanbestedingen			PM
Lopende rechterlijke procedure Vermakelijkhedenretributie (VMR)	1.830		
Nieuwe CAO gemeentepersoneel			600
Ontwikkeling algemene uitkering uit het gemeentefonds		PM	
Informatieveiligheid	PM		
Grondexploitatie			1.300
Inflatie			PM
Totaal omvang risico: > € 500.000	**1.830**	**3.350**	**1.900**
Totaal omvang risico	**3.205**	**4.750**	**1.900**

Toelichting

Voor een adequate risicobeheersing gaat het niet alleen om het treffen van financiële buffers om te zorgen voor voldoende weerstandscapaciteit. Het is ook zaak om niet-financiële maatregelen te treffen om de kans van optreden van geïdentificeerde risico's te beperken.

Wij hebben hieraan invulling gegeven door in de onderstaande overzichten naast een omschrijving van het risico ook aandacht te besteden aan de impact van het risico en de te treffen beheersmaatregelen.

CATEGORIE: OMVANG RISICO: < € 200.000

Risico: Wet Open overheid (Woo)	
Omschrijving risico	De Wet Open overheid (Woo) regelt welke informatie de gemeente op eigen initiatief (actief) of op verzoek (passief) naar buiten moet brengen. In de wet staat welke categorieën actief openbaar moeten worden gemaakt; de minister bepaalt per categorie vanaf wanneer deze verplichting geldt. Met ingang van november 2024 moeten in ieder geval de gemeentelijke regelingen en de gegevens over de organisatie, werkwijzen en bereikbaarheid gepubliceerd worden. Vanaf 2025 volgen – onder meer – raads- en collegestukken, advies- en onderzoeksrapporten, jaarplannen en -verslagen, klachten en beschikkingen. De actieve openbaarmaking vraagt een forse juridische, technische en organisatorische inspanning. Werkprocessen en systemen moeten worden aangepast en medewerkers moeten weten wat van hen wordt verwacht. De (verdere) invoering zal daarom worden begeleid door een breed samengestelde projectgroep.
Impact	Het aantal Woo-verzoeken is de afgelopen twee jaren verdubbeld (!) en ook de omvang ervan is sterk toegenomen. Er zijn geen aanwijzingen dat deze ontwikkeling op korte termijn wijzigt. De forse stijging leidt tot een grote werkdruk en kan binnen de huidige formatie niet worden opgevangen. Voor de uitvoering van de Woo ontvangt de gemeente weliswaar geld van het rijk, maar deze (tijdelijke) bijdrage is vooral bedoeld – en nodig – om de kosten voor de actieve openbaarmaking en de (nieuwe) functie van Woo-contactpersoon te dekken. Als we Woo-verzoeken zorgvuldig willen (blijven) behandelen zijn extra middelen nodig. Het risico wordt ingeschat als ruim.
(Beheers)maatregelen	Via de P&C cyclus zal hierover indien nodig over worden gerapporteerd.

Risico: Toenemende onkruiddruk door warmer en natter weer	
Omschrijving risico	Door toenemende onkruiddruk als gevolg van warmer en natter weer is een grotere inspanning in het onderhoud nodig om aan de basis onderhoudskwaliteit voor de openbare ruimte te kunnen voldoen.
Impact	Door de verandering van het klimaat is het gemiddeld het hele jaar door warmer. De hoeveelheid neerslag wisselt daarbij ieder jaar. Natte jaren wisselen af met extreem droge jaren. In natte jaren neemt de onkruiddruk, door de warme natte omstandigheden, toe. Dit vraagt om een grotere inspanning in het onderhoud om aan de basis onderhoudskwaliteit te blijven voldoen. Door te veel onkruid in goten en verharding verslechtert de waterafvoer. Plantsoenen bezwijken onder de onkruiddruk of beschadigen door te zware ingrepen in het onderhoud. Het tegenovergestelde gebeurt ook, extreme droogte zorgt ervoor dat plantsoenen verdrogen, niet alle beplanting is bestand tegen lange periode van droogte. Ook jonge aanplant is niet bestand tegen een lange periode van droogte, waardoor de kans op uitval groot is. Daardoor moeten delen jonge beplanting opnieuw worden aangeplant en is er eerder groot onderhoud (vervangen, nieuwe aanplant) nodig.

(Beheers)maatregelen	Monitoren onderhoudsinspanning en onderhoudsbeeld, kwaliteit plantsoenen monitoren, monitoren onkruiddruk op verharding. Toepassen van bomen, planten en struiken die (beter) bestand zijn tegen extreme weersomstandigheden.

Risico: Planschade bestemmingsplannen	
Omschrijving risico	Bij de Programmabegroting 2021-2024 is het budget voor mogelijke planschade bij bestemmingsplannen (€ 25.000 structureel) vervallen. Planschade wordt ook wel tegemoetkoming in schade genoemd als gevolg van een planologische maatregel. Voorbeelden: het realiseren van een nieuwe woonwijk of het wijzigen van de functie van een bestaand pand. Onder bepaalde voorwaarden kan een verzoek worden ingediend bij de gemeente (er geldt een wettelijk recht op planschadevergoeding). Doordat het budget is komen te vervallen, is sprake van een financieel risico.
Impact	Financieel: De € 25.000 die jaarlijks beschikbaar was om het risico af te dekken, is met ingang van de Programmabegroting 2021-2024 niet langer beschikbaar. Dit bedrag is daarom opgenomen in deze risicoparagraaf.
(Beheers)maatregelen	Indien mogelijk leggen we het risico van planschade neer bij degene die verantwoordelijk is voor de planologische wijziging.

Risico: Dividenduitkering nutsbedrijven (Enexis en Rendo)	
Omschrijving risico	Lagere of geen dividenduitkering van nutsbedrijven als gevolg van de verlaging van de WACC (vermogenskostenvoet) naar 3,15% (na belasting) voor energiebedrijven. Deze bedrijven moeten de komende jaren wel veel investeren in verband met de energietransitie en de gevolgen van de klimaatverandering. Doordat deze bedrijven hierdoor een lager bedrijfsresultaat behalen, is er nagenoeg geen ruimte meer voor het doen van dividenduitkering aan de aandeelhouders.
Impact	Lagere dividendopbrengst van met name N.V. Rendo Holding en Enexis Holding N.V.
(Beheers)maatregelen	Via de P&C cyclus worden de gevolgen van de lagere dividendopbrengst gevolgd.

Risico: Rioolheffing (lopende bezwaarprocedures)	
Omschrijving risico	De afgelopen jaren bent u meermaals geïnformeerd over procedures tegen de rioolheffing. De Hoge Raad heeft de beroepen op alle punten ongegrond verklaard. De verordeningen en de opgelegde aanslagen rioolheffing zijn in stand gebleven. Daarmee is dit niet langer een risico voor onze financiële positie. Er lopen nog wel procedures die inhoudelijk gelijk zijn aan de in voorgaande jaren gevoerde procedures, maar het financiële risico is naar verwachting beperkt.
Impact	Het eventuele risico inzake wordt ingeschat in de categorie laag.
(Beheers)maatregelen	Een eventuele financiële tegenvaller zal net als bij andere risico's moeten worden gedekt uit algemene middelen (Algemene reserve vaste buffer).

CATEGORIE: OMVANG RISICO: > € 200.000 - < € 500.000

Risico: Toename van het aantal inwoners met hulpvraag	
Omschrijving risico	Door de huidige macro-economische omstandigheden blijft de kans reëel dat op termijn meer inwoners en ondernemers een beroep moeten doen op inkomensondersteuning door de gemeente, dan wel dat ze een beroep gaan doen op de gemeentelijke schuldhulpverlening.
Impact	Verwachting is dat meer inwoners in financiële problemen komen door de stijgende inflatie en daardoor een beroep zullen doen op de gemeentelijke schuldhulpverlening en regelingen en toeslagen. De financiële impact is ingeschat op in totaal € 250.000. Het eventuele overschrijdingsrisico wordt ingeschat op 15% in de categorie laag.
(Beheers)maatregelen	Er wordt fors ingezet op preventie, vroegsignalering en begeleiding/coaching vanuit de basisdienstverlening schuldhulpverlening. Doordat we inwoners en ondernemers eerder in beeld hebben, worden meer problematische schulden in een vroegtijdig stadium voorkomen. Hoe meer problematische schulden voorkomen kunnen worden, hoe minder dure schuldhulptrajecten er ingezet hoeven te worden.

Risico: Verhoogde taakstelling huisvesting statushouders	
Omschrijving risico	Als de taakstelling voor de huisvesting van statushouders in 2025 e.v. verhoogd is, dan brengt dit financiële risico's met zich mee.
Impact	De verantwoordelijkheden voor de groeiende groep statushouders brengen ook implicaties met zich mee die verder reiken dan huisvesten en inburgeren. Voor de inburgeringstrajecten ontvangt de gemeente een Specifieke Uitkering van het Rijk. Een deel van deze groep maakt aanspraak op minimaregelingen, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) en de Jeugdwet. Dat drukt op de budgetten én op de inzet van consulenten. Om een exacter beeld te krijgen van de financiële gevolgen, hoort er een gedetailleerde analyse plaats te vinden. Deze analyse geeft dan hopelijk een meer omlijnd beeld om een schatting van het effect op de aanpalende budgetten te maken. Voor nu is de voorlopige inschatting dat ongeveer 25% van de statushouders op één of andere wijze ook in beeld komt bij andere gemeentelijke regelingen. De geschatte taakstelling statushouders voor 2025 is 95. Als 25% in beeld komt dan bedraagt het risico circa € 400.000. Het risico met betrekking tot de Participatiewet is opgenomen bij het risico 'participatiewet (uitkeringen en rijksbijdrage)'
(Beheers)maatregelen	Op het werkelijke financiële effect voor 2025 (en mogelijk verder) komen we terug bij de PPN 2025.

Risico: Rentestijging	
Omschrijving risico	Medio 2023 was de rente gestegen naar bijna 4%. Inmiddels is deze afgenomen naar ongeveer 3% gelijk aan het uitgangpunt zoals in de PPN is vastgelegd. De inflatie is iets aan het afvlakken, maar het is onzeker hoe dit verder zal ontwikkelen. Het

	renterisico is dan ook sterk afgenomen. Wel is in de begroting als saldoverbeterende maatregel € 400.000 lagere rente begroot. In algemene zin zullen de spanningen in de wereld ook van invloed blijven op de ontwikkeling van het rentepercentage. Hier heeft de gemeente geen invloed op.
Impact	Het eventuele overschrijdingsrisico wordt ingeschat op 10%-25%, in de categorie laag. Dit risico is gelijkgesteld aan het niveau van de saldoverbeterende maatregelen, namelijk € 400.000 structureel.
(Beheers)maatregelen	Jaarlijks wordt op basis van de rentegegevens een herberekening gemaakt van de rentecomponent. Via de P&C cyclus worden de financiële gevolgen van de rente gerapporteerd. In de meerjarenbegroting is gerekend met een rentepercentage van 3%.

Risico: Nieuwe meerjarenovereenkomst met de NWG	
Omschrijving risico	De gemeente Steenwijkerland en de NoordWestGroep (NWG) beheren de openbare ruimte van de gemeente al jaren samen. Dit is via een frequentiebestek naar beeldbestek gegaan. Echter, de wereld van beheer is in transitie waarbij steeds meer nadruk komt te liggen op waarden. Hiermee wordt invulling gegeven aan bredere maatschappelijke opgaven. Hier zijn de gemeente en NWG al volop mee bezig en willen dit graag nog nadrukkelijker en vooral concreter in een nieuwe meerjarige samenwerkingsovereenkomst borgen (de huidige meerjarenovereenkomst eindigt in december 2024). Uit de gesprekken tussen gemeenten en NWG blijkt, een behoefte aan nieuwe afspraken over prijsstelling, indexering en tarieven (met speciale aandacht voor inflatie en brandstofkosten). De focus komt te liggen op sociale duurzaamheid, biodiversiteit, elektrificatie, en differentiatie in beeld- en frequentiekwaliteit.
Impact	Een mogelijke uitkomst van de gesprekken, vertaald in een nieuwe meerjarenovereenkomst, is een prijsindexering die niet meer gekoppeld is aan de indexering van de gemeentebegroting. De financiële gevolgen van een nieuwe meerjarenovereenkomst zijn in dit stadium niet bekend.
(Beheers)maatregelen	Als de nieuwe overeenkomst financiële consequenties heeft zal daarover via de P&C cyclus worden gerapporteerd.

Risico: Essentaksterfte	
Omschrijving risico	De essentaksterfte is voor een aantal grotere boomstructuren in de gemeente nog steeds een bedreiging. Door het droge voorjaar van de afgelopen jaren heeft de veroorzakende schimmel minder bomen aangetast. Het is echter niet uit te sluiten dat het aantal aantastingen, met uiteindelijk afsterven tot gevolg, weer gaat toenemen. Grote laanstructuren in de polders en de boomstructuren langs de paden in Giethoorn bestaan uit essen. Het wegvallen van deze boomstructuren zal leiden tot ernstige kwaliteitsverlies, herplant zal altijd nodig zijn om de landschapskarakteristiek en het dorpskarakter te behouden.
Impact	Het wegvallen van de boomstructuur langs de paden in Giethoorn heeft ruimtelijke consequenties, het dorpsbeeld wordt ernstig aangetast. Ook is het verwijderen van

	grote bomen op deze locatie complex door de moeilijke bereikbaarheid. Ook laanstructuren in de polders hebben sterke invloed op de ruimtelijke kwaliteit.
(Beheers)maatregelen	Ieder jaar worden alle essen geïnspecteerd. Aangetaste essen worden gemonitord. De periode vanaf het moment van aantasting tot het sterven van de boom is gemiddeld 5 tot 7 jaar. In deze periode kan worden overgegaan met het vervangen van de aangetaste bomen. Door de bomen gefaseerd te vervangen blijft de kwaliteit van het dorp Giethoorn en het polderlandschap (onder andere Polder Giethoorn en polder IJsselham) behouden. Bij zware aantasting van de bestaande structuren kunnen de kosten voor herstel oplopen tot € 400.000, risicokans: ruim. Het is niet waarschijnlijk dat alle bomen tegelijk worden aangetast, daarmee kan deze opgave gefaseerd over de jaren worden opgepakt.

Risico: Budgetoverschrijding Europese aanbesteding SMP	
Omschrijving risico	De gemeente Steenwijkerland heeft een Europese Aanbesteding opgestart voor het opstellen van een Soortmanagementplan (SMP). Door de grote vraag naar Soortmanagementplannen (SMP) in heel Nederland, is er momenteel bij ecologische bureaus een zeer grote vraag. Veel ecologische bureaus hebben daardoor geen of beperkt capaciteit voor het aannemen van nieuwe opdrachten. Daarbij komt dat binnen de gemeente Steenwijkerland twee bijzondere vleermuissoorten voorkomen, de Meervleermuis en de Laatvlieger. Daardoor neemt de complexiteit van het onderzoek toe.
Impact	Door bovenstaande omstandigheden is het onzeker hoeveel bureaus zich gaan inschrijven en is het onzeker of de prijs die wordt aangeboden, passend is binnen de beschikbare middelen voor het opstellen van een SMP. Het niet opstellen van een SMP heeft gevolgen voor de isolatieopgave, deze kan zonder SMP maar voor een beperkt deel worden uitgevoerd (6%). Zonder SMP moet er ook bij sloop en renovatie voor iedere opgave apart onderzoek worden gedaan. Hierdoor nemen de kosten en de proceduretijd toe.
(Beheers)maatregelen	Geen beheersmaatregelen getroffen. We moeten eerst de uitkomsten van de aanbesteding afwachten. Zodra we meer helderheid hebben over de financiën zullen we u daarover informeren.

Risico: Onderhoud wegen	
Omschrijving risico	Om grip te houden op de kwaliteit van onze wegen worden deze tweejaarlijks geïnspecteerd. De inspectieresultaten dienen als basis voor een (meerjaren) onderhoudsplanning. Dit jaar worden de beleidsplannen voor wegen, fietspaden, openbare verlichting en oeververbindingen geactualiseerd. Daardoor ontstaat een nieuw beeld op de kwaliteit van de wegen. Vanuit de aanlegjaren van onze wegen en de technische levensduur daarvan ontstaat een risico dat wegen aan vervanging toe zijn. Veelal kunnen we met levensduur verlengende maatregelen deze vervanging uitstellen. In de gebieden met zettingsgevoelige grondslag is de kans op sneller verval van de weg groter.
Impact	Het financieel risico wordt ingeschat op € 500.000.

(Beheers)maatregelen	Periodieke monitoring en rapporteren in tussenrapportages.

Risico: Ontsluitingsweg Gieterse polder	
Omschrijving risico	Het onderzoek naar de verschillende tracés voor de ontsluitingsweg Gieterse polder wordt in het najaar 2024 afgerond en met de raad gedeeld. Indien de raad een besluit neemt over een te realiseren ontsluitingsweg dan zal daar budget voor nodig zijn. Hierover zal een investeringsbeslissing genomen moeten worden. Wanneer de raad het besluit neemt om een tracé te realiseren dan kan er gestart worden met onderzoek. Het is de verwachting dat er in het verlengde hiervan een kostenberekening voor realisatie van de ontsluitingsweg opgenomen kan worden in de perspectiefnota 2025.
Impact	Op dit moment valt nog geen inschatting te geven van het benodigd investeringsbedrag en de bijbehorende kapitaallasten.
(Beheers)maatregelen	Geen beheersmaatregelen getroffen. Als de raad besluit om een ontsluitingsweg te realiseren dan is daar budget voor nodig.

Risico: Tegenvallende inkomsten Nedvang	
Omschrijving risico	Gemeenten krijgen inkomsten voor het inzamelen van PMD. Hierover is een overeenkomst gesloten tussen gemeenten en de verpakkingsindustrie. Hierover is ieder jaar weer de nodige discussie over de hoogte van de vergoeding en de kwaliteit van de aangeleverde grondstoffen. Omdat de gemeenten dusdanig ontevreden waren, is de overeenkomst met ingang van 1 januari 2025 opgezegd. Wat dit formeel gaat betekenen is op dit moment nog onbekend.
Impact	Het gaat over jaarlijkse inkomsten binnen de begroting van afval van € 500.000. Beide partijen hebben er baat bij om hier gezamenlijk uit te komen, daarom wordt risico ingeschat als laag.
(Beheers)maatregelen	Via de P&C cyclus zal hierover indien nodig over worden gerapporteerd.

Risico: Fiscale procesbeheersing	
Omschrijving risico	De organisatie is zich niet altijd bewust van fiscale risico's en kansen waardoor mogelijk onnodige risico's worden gelopen. Het is daarom van belang om vast te leggen hoe de organisatie met de fiscaliteit omgaat. Het college van de gemeente Steenwijkerland heeft zich gecommitteerd aan horizontaal toezicht (HT) door ondertekening van een nieuw convenant met de Belastingdienst op 2 november 2022. In het convenant zijn kernwaarden als transparantie, begrip en vertrouwen sleutelbegrippen en deze kernwaarden vormen de basis voor een goede fiscale verantwoording. In het convenant zijn de afspraken tussen de gemeente en de Belastingdienst vastgelegd.
Impact	Bij het niet voldoen aan de fiscale verplichtingen kan de Belastingdienst naheffingsaanslagen opleggen eventueel verhoogd met boetes. Bij het niet of niet tijdig voldoen aan de criteria zoals opgesteld door de Belastingdienst vervalt het convenant en zal de gemeente vallen onder een meer retrospectief toezicht met (eveneens de mogelijkheid op) boekonderzoeken en controles.

(Beheers)maatregelen	Het convenant is een instrument om te komen tot een effectieve en efficiënte werkwijze om de rechtszekerheid te vergroten. Het convenant is gesloten voor een periode van 3 jaar en wordt voor het einde van de looptijd geëvalueerd. Jaarlijks worden de werkprocessen rondom fiscaliteit getoetst en waar nodig aangepast om (mogelijke) risico`s te reduceren. Ook het vroegtijdig signaleren door personeel, zorgt voor beperken van fouten/risico`s. We zijn actief bezig de fiscale kennis breder in de organisatie verankerd te krijgen.

CATEGORIE: OMVANG RISICO: > € 500.000

Risico: BTW-compensatiefonds (BCF)	
Omschrijving risico	Gemeenten declareren BTW terug op grond van het BTW-compensatiefonds (BCF). Voor dit fonds geldt een maximaal te declareren bedrag. Zolang dit zogeheten plafond niet is bereikt, wordt het niet gebruikte gedeelte op begrotingsbasis toegevoegd aan de Algemene uitkering van het Gemeentefonds. In het systeem is opgenomen dat jaarlijks bij de septembercirculaire een voorschot wordt verstrekt op de verwachte onderschrijding van dat kalenderjaar. In de meicirculaire volgend op dat kalenderjaar volgt dan de afrekening. De provinciaal toezichthouder staat toe een meerjarige stelpost op te nemen als inschatting op de jaarlijkse onderschrijding van het plafond, dit tot maximaal de hoogte van de laatst bekende afrekening. Dit bedrag varieert elk jaar en is afhankelijk van de gezamenlijke declaraties van gemeenten. Met ingang van de Programmabegroting 2025 wordt voorgesteld om een bedrag van € 530.000 op te nemen als inschatting van de jaarlijkse onderschrijding (in plaats van het bedrag van € 295.000 dat al structureel was geraamd in de begroting). *NB Op basis de huidige informatie - de afrekening 2023 van het BCF - zouden we nog een extra bedrag van € 931.000 kunnen inboeken. De totale verwachte vrijval komt dan uit op een bedrag van € 1.461.000. Deze maatregel is opgenomen in het zogenaamde B-pakket (zie hoofdstuk 3.6) en is dus nog niet financieel verwerkt in de begroting.*
Impact	Indien het maximum te declareren bedrag bij BCF wordt bereikt of een overschrijding hiervan in enig jaar, betekent dit dat er een nadeel optreedt binnen de Algemene uitkering van het Gemeentefonds. Dit nadeel kunnen we niet kwantificeren. Het eventuele overschrijdingsrisico wordt ingeschat als 'ruim'.
(Beheers)maatregelen	Elk jaar wordt door het ministerie van BZK het nieuwe maximaal toegestane bedrag berekend. Aan de hand van de nieuwe berekening kan het bedrag in de begroting worden aangepast.

Risico: Participatiewet (uitkeringen en rijksbijdrage)	
Omschrijving risico	De gemeente is volledig financieel verantwoordelijk voor het bijstands-gedeelte van de wet. Van het Rijk wordt hiervoor jaarlijks wel een bijdrage (Buiguitkering) ontvangen.

	Het in de begroting opgenomen te ontvangen budget (€ 14.532.000) betreft een voorlopige inschatting van hetgeen door het Rijk toegekend gaat worden. In oktober van het begrotingsjaar wordt het definitieve budget pas bekend gemaakt. De hoogte van het budget is onder andere afhankelijk van de conjuncturele ontwikkelingen op landelijk niveau en de hoogte van de totaal verstrekte bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies door alle gemeenten. In de begroting 2025 wordt er rekening mee gehouden dat er in dat jaar gemiddeld 660 bijstandsuitkeringen worden verstrekt. De begrote uitgaven bedragen € 10.929.240. Voor de IOAW en IOAZ bedragen de aantallen gemiddeld 30 uitkeringen en een begroot bedrag van € 525.000. Op basis van verwachtingen omtrent taakstelling statushouders en algemene trends moeten we desalniettemin rekening houden met het risico dat er meer uitkeringen moeten worden verstrekt dan we nu in de begroting hebben opgenomen.
Impact	Ingeschat wordt dat de gemeente een ruim risico loopt dat het gemiddeld aantal bijstandsuitkeringen in 2025 12% hoger uitvalt dan waar nu rekening mee wordt gehouden. Dit komt neer op een bedrag van € 330.000 (660 uitkeringen x 12% = 80 uitkeringen x een bedrag van € 16.500 = € 1.320.000. De kans op dit scenario schatten we in als 'ruim'. Daarnaast wordt een ruim risico ingeschat dat het te ontvangen Buigbudget lager uitvalt dan het bedrag opgenomen in de begroting. Uitgegaan kan worden van een bedrag van € 400.000. Het totale risico in 2025 komt daarmee uit op een bedrag van € 1.720.000 Bij een forse overschrijding van het budget kan overigens (onder voorwaarden) een beroep worden gedaan op de ingebouwde Vangnetregeling bij het rijk.
(Beheers)maatregelen	Periodieke monitoring via de P&C cyclus.

Risico: Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028	
Omschrijving risico	De Hervormingsagenda Jeugd bevat een omvangrijk pakket afspraken met als doel de jeugdzorg te verbeteren en financieel gezond te maken. Gemeenten moeten de besparing uit de Hervormingsagenda voor ongeveer 1 miljard (landelijk) volledig verwerken in hun begrotingen. Het geeft voor de periode 2023-2028 de koers aan cliëntenorganisaties, professionals, jeugdzorgaanbieders, gemeenten en het Rijk gezamenlijk op willen gaan: zorgen dat kind en gezin wanneer dit nodig is zo snel als mogelijk passende zorg en ondersteuning ontvangen. De doelstellingen en bijbehorende veranderingen vinden plaats van lokaal tot regionaal en landelijk niveau en is daarmee een bijzonder grote opgave. Een externe deskundigheidscommissie brengt zwaarwegend advies uit aan het Rijk en de VNG ten aanzien van de uitvoering van de maatregelen en de gepleegde inspanningen, vooral in relatie tot de uitgavenontwikkeling. De commissie zal in januari 2025 en januari 2028 een advies uitbrengen.

	Als de beoogde besparingen niet in zijn geheel en/of pas later dan gepland gerealiseerd worden, dan kan de commissie zwaarwegend adviseren over: - Voorstellen voor bijsturing of andere maatregelen om het financieel kader (alsnog) te realiseren. - Wie verantwoordelijk is voor het dekken van eventueel ontstane tekorten, conform artikel 108 van de Gemeentewet.
Impact	Het rijk en gemeenten zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de maatregelen volgens de afspraken in de Hervormingsagenda. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een doelmatige en doeltreffende uitvoering van de Jeugdwet, inclusief de financiële verantwoordelijkheid voor bovenwettelijke initiatieven. Onvoorziene omstandigheden en autonome groei vallen onder verantwoordelijkheid van het rijk. De Hervormingsagenda Jeugd brengt ingrijpende veranderingen met zich mee, zoals mogelijke beperking van de reikwijdte van de Jeugdwet, waardoor alleen bij ernstige zorgbehoeften jeugdhulp behoeft te worden geboden. Hulpverlening wordt meer gericht op de oorzaken van zorgbehoeften, zoals ouderproblematiek of bestaanszekerheid (inkomen en wonen). De verantwoordelijkheid voor specialistische zorg verschuift naar regionale niveaus, zoals jeugdhulpregio RSJ IJsselland. Investeringen zijn er om de kwaliteit en effectiviteit van hulpverlening te verbeteren. Voor de gemeente Steenwijkerland is dit een bedrag van 400.000.
(Beheers)maatregelen	- Volgen van advies deskundigheidscommissie over de Hervormingsagenda, inclusief financiële afspraken en het meerjarig financieel kader jeugd. - Actie ondernemen conform het advies van de VNG om de doelen van de Hervormingsagenda te bereiken, te weten formatie van stevige lokale teams, verplichte regiovorming voor specialistische jeugdhulp, afbouw residentieel verblijf.

Risico: Uitgavenoverschrijding verplaatsing scouting	
Omschrijving risico	De locatie Onderduikersweg voor de huisvesting van scouting is door gestegen bouwkosten en terreininrichting niet meer passend binnen het beschikbare budget. Het verwachte extra benodigde budget (plusminus € 700.000) en de beperkte gebruiksmogelijkheden van het pand hebben aanleiding gegeven om samen met betrokken partijen extra inspanningen te leveren om alternatieven te verkennen die passen bij de wensen van de scouting en binnen het beschikbare budget vallen. De verkenning loopt op dit moment, maar de uitkomst is nog onzeker. Indien de locatie aan de Onderduikersweg als enige reëel optie overblijft komt het college met een separaat voorstel naar de raad om het budget te verhogen.
Impact	Naast een mogelijke uitgavenoverschrijding, leidt de verkenning naar alternatieven tot vertraging in de realisatie van een nieuwe locatie voor de scouting ten opzichte van het oorspronkelijk plan.
(Beheers)maatregelen	Verkennen van alternatieven.

Risico: Bouwkostenstijgingen/tegenvallende aanbestedingen	
Omschrijving risico	De bouwkosten zijn de afgelopen jaren fors gestegen, terwijl dit maar voor een klein deel gecompenseerd is in onze budgetten. In het IHP hebben we al rekening gehouden met 20% opslag boven op de VNG norm-bedragen (prijspeil 2022). Bij een aanbesteding blijken de daadwerkelijke bouwkosten. Risico aanwezig dat budget niet volstaat.
Impact	De impact kan fors zijn. Er gaan de komende jaren meerdere grotere projecten spelen, waaronder de unilocatie. Projecten die 40 jaar lang op de begroting drukken.
(Beheers)maatregelen	Per project kijken we naar de beste manier van aanbesteding (bouworganisatievorm) en budget gestuurd ontwerp. Als er te veel tegenvallers zich gelijktijdig gaan aandienen is temporiseren en prioriteren een optie die de raad heeft.

Risico: Lopende rechterlijke procedure Vermakelijkhedenretributie (VMR)	
Omschrijving risico	Op 24 juni 2024 heeft de Rechtbank uitspraak gedaan in de beroepsprocedure, aangespannen door de bootverhuurders in Steenwijkerland, tegen de aanslagen in het van de opgelegde aanslagen in kader van de VMR. Behoudens in vier gevallen is de gemeente Steenwijkerland in het gelijk gesteld en zijn de aanslagen correct opgelegd. Met deze uitspraak heeft de gemeente een aanvang gemaakt met de invordering van de opstaande aanslagen over de jaren 2021, 2022 en 2023. Tegen de uitspraak is hoger beroep aangevraagd. Dit heeft tot risico dat in een volgende rechtszaak de gemeente in ongelijk kan worden gesteld en de gemeente tot terugbetaling over dient te gaan.
Impact	Als we de rechtszaak zouden verliezen dan lopen we de inkomsten over 2021, 2022 en 2023 mis (resp. € 350.000, € 400.000 en € 440.000). Daarnaast zouden we dan ook de inkomsten over 2024 en 2025 mislopen (in totaal begroot voor € 880.000). Dat maakt samen een maximaal risico van € 2.070.000. In de voorziening is al op basis de ouderdom van debiteuren verplicht € 240.000 op zij gezet. Resteert een potentieel risico van € 2.070.000 - € 240.000 = € 1.830.000, met risicokans laag.
(Beheers)maatregelen	De zaak is nu onder de rechter. We wachten de uitspraak af.

Risico: Nieuwe CAO gemeentepersoneel	
Omschrijving risico	De huidige CAO gemeentepersoneel loopt van 1 januari 2024 tot en met 31 maart 2025. Op dit moment is nog geen zicht op wanneer een nieuwe CAO wordt afgesloten/inwerking treedt en wat daarvan de financiële gevolgen voor de gemeente Steenwijkerland.
Impact	Zolang er geen nieuwe CAO is afgesloten, kunnen we geen inschatting geven van de financiële gevolgen voor 2025 en of we voldoende middelen hebben opgenomen in voorliggende begroting. Het risico dat we worden geconfronteerd met een hogere loonstijging dan waarmee we rekening hebben gehouden schatten we in op € 600.000 met een hoge risicokans. Dit risico is afgeleid van de CAO Rijk die inmiddels is afgesproken voor 9,7% gedurende 1,5 jaar.
(Beheers)maatregelen	Voor 2025 wordt in voorliggende begroting uitgegaan van een stijging van de lonen en sociale lasten van 4,4% (op basis van de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB)

	van afgelopen voorjaar, zie PPN 2024-2028, p. 67). Dit komt overeen met een bedrag van ruim € 1,6 miljoen.

Risico: Ontwikkeling algemene uitkering uit het gemeentefonds	
Omschrijving risico	Gemeenten ontvangen het grootste gedeelte van hun inkomsten uit de Algemene uitkering van het Gemeentefonds. Met ingang van het begrotingsjaar 2024 heeft het rijk gekozen voor een andere systematiek. Voorheen was de systematiek van 'samen de trap op, samen de trap af' van toepassing. Dat betekende dat de groei van het gemeentefonds was gekoppeld aan de groei van de rijksuitgaven. Inmiddels is de groei van de algemene uitkering van het gemeentefonds afhankelijk van de groei van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Naar verwachting zal dat leiden tot meer stabiliteit. Hoe de groei van het BBP zich de komende jaren zal ontwikkelen in relatie tot de groei van gemeentelijke uitgaven is onzeker.
Impact	De gemeente is voor een groot gedeelte afhankelijk van de inkomsten uit het Gemeentefonds. Mutaties kunnen daarom een fors financieel effect hebben voor gemeenten. Dit valt op voorhand niet te kwantificeren.
(Beheers)maatregelen	De 'Algemene reserve vaste buffer' is bedoeld om onverwachte tegenvallers op te vangen (ijzeren voorraad voor het opvangen van calamiteiten). Deze reserve kunnen we inzetten als we een financiële tegenvaller niet binnen de begroting kunnen opvangen.

Risico: Informatieveiligheid	
Omschrijving risico	Digitalisering brengt veel goeds, in termen van onder meer procesefficiëntie en communicatie, duurzaamheid en sociale verbindingen, effectiviteit en ketens en innovatie. Daar tegenover staan echter stevige veiligheidsrisico's. Groeiende afhankelijkheid van systemen heeft een keerzijde dat hapering van systemen grote gevolgen kan hebben, zowel digitaal als in de fysieke leefomgeving. Informatie kan in verkeerde handen terechtkomen, gemanipuleerd worden, onbereikbaar worden of 'kwijt' raken met alle gevolgen van dien. Ondanks het feit dat de digitale infrastructuur in Nederland tot een van de besten ter wereld behoort heeft een digitale ontwrichting grote consequenties voor de continuïteit van de dienstverlening en bedrijfsvoering en gaat gepaard met omvangrijke financiële gevolgen.
Impact	Digitalisering brengt veel goeds maar gaat gepaard met toenemende risico's op uitval van de gemeentelijke dienstverlening en bedrijfsvoeringsprocessen met alle financiële gevolgen van dien.
(Beheers)maatregelen	Verhogen van de gemeentelijke digitale weerbaarheid, zoals invulling geven aan het basisbeveiligingsniveau door implementatie van de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO), het continue aanbrengen van noodzakelijke technische maatregelen en monitoren van (extern en interne) bedreigingen.

Risico: Grondexploitatie	
Omschrijving risico	Het risicoprofiel van het gemeentelijke grondbedrijf (lees: alle actieve grondexploitaties) wordt jaarlijks bepaald op basis van de zogenaamde RISMAN-

	methode. Hierin wordt ingegaan op algemene risico's en projectspecifieke risico's. Van de projectspecifieke risico's wordt vervolgens aangegeven of deze kwantitatief of kwalitatief van aard zijn. De beide soorten risico's worden omgezet in een bedrag voor de hoogte van het risico per project. Uitgangspunt is dat de kans dat alle onderkende risico's zich op exact hetzelfde moment zullen voordoen 75% is. Dit percentage komt overeen met de richtlijnen die worden gehanteerd door de Vereniging van Grondbedrijven (70-80%).
Impact	Het actuele risicoprofiel van het grondbedrijf bedraagt circa € 1,0 miljoen. Te berekenen als volgt: € 1,3 miljoen (projectspecifieke risico's) * 75% (waarschijnlijkheid van gelijktijdig optreden) * 105% (extra bandbreedte). *N.B. De berekeningswijze in deze risicoparagraaf wijkt enigszins af van bovenstaande berekening. De hoogste risico-categorie is immers 50-75%.*
(Beheers)maatregelen	De beheersmaatregelen zijn afhankelijk van de aard van het projectspecifieke risico. Voor moeilijk verkoopbare (rest-)percelen wordt gekeken naar een andere bestemming of aanbieden tegen een lagere verkoopprijs per m2.

Risico: Inflatie	
Omschrijving risico	De prijsontwikkeling (inflatie) blijft onzeker. Dit geldt niet alleen voor materialen, maar indirect ook voor loonontwikkeling. Onzeker is wat de gevolgen van de mondiale spanningen op korte en middellange termijn zullen zijn.
Impact	Als de prijzen met 1% stijgen dan leidt dat extra uitgaven van naar schatting € 500.000 (dit is excl. de doorwerking naar de algemene uitkering van het gemeentefonds via de normeringssystematiek).
(Beheers)maatregelen	Jaarlijks volgt de gemeente Steenwijkerland de uitgangpunten zoals gepubliceerd door het CPB. Dit blijft ongewijzigd. *NB In voorliggende begroting is voor 2025 gerekend een inflatie van 2,0% (zie paragraaf 3.4).*

4.2.4. Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

Op basis van de in het risicoprofiel opgenomen risico's, die gekwantificeerd kunnen worden (exclusief de zogenaamde PM-posten), bedraagt het totale risicobedrag afgerond € 9,6 miljoen. Op basis van de gehanteerde wegingsfactoren bedraagt het risicobedrag afgerond € 3,5 miljoen.

bedragen x € 1.000

Risicoprofiel	Laag 10-25%	Ruim 25-50%	Hoog 50-75%
Omvang risico			
Omvang risico: < € 200.000	225	100	-
Omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000	1.150	1.300	-
Omvang risico: > € 500.000	1.830	3.350	1.900
Totaal omvang risico	**3.205**	**4.750**	**1.900**
Rekenpercentage	**20%**	**40%**	**60%**
Omvang risico x rekenpercentage			
Omvang risico: < € 200.000	45	40	-
Omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000	230	520	-
Omvang risico: > € 500.000	366	1.340	1.140
Totaal omvang risico x rekenpercentage	**641**	**1.900**	**1.140**

Nadat de weerstandscapaciteit is bepaald en de omvang van de te lopen risico's kunnen beide met elkaar worden geconfronteerd (de zogenaamde weerstandsratio). Daarbij kunnen zich de volgende scenario's voordoen:

1. Uitkomst inventarisatie risico's/weerstandscapaciteit > 1, er is onvoldoende weerstandscapaciteit aanwezig;
2. Uitkomst inventarisatie risico's/weerstandscapaciteit < 1, er zijn overtollige middelen (die alternatief kunnen worden aangewend);
3. Uitkomst inventarisatie risico's/weerstandscapaciteit = 0, risico's en middelen zijn voldoende (wordt meer beschouwd als een theoretische situatie).

Het gewogen risicoprofiel vertaalt zich in 2025 in een score van 4,5 op de weerstandsratio (zie paragraaf 4.2.5.7.).

4.2.5. Diverse kengetallen

4.2.5.1. Inleiding

Een deugdelijke en transparante begroting is in het belang van een goede controle door de raad op de financiële positie van onze gemeente. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de (ontwikkeling) van de financiële positie.

De kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. Ze geven dus inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid. De kengetallen moeten in samenhang beoordeeld worden, omdat ze alleen gezamenlijk en in onderlinge verhouding een beeld geven van de financiële positie van de gemeente.

De financiële positie is geen doel op zich en moet altijd gezien worden in het licht van de totale maatschappelijke opgave van de gemeente. Het te bereiken maatschappelijke rendement en de bijdrage aan de inhoudelijke beleidsdoelstellingen zijn hierbij van evident belang. De financiële positie is ondersteunend aan het afwegingsproces en moet het bestuur helpen verantwoorde keuzes te maken voor de (middel)lange termijn.

We kennen de volgende kengetallen:

1. netto schuldquote & netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen;
2. solvabiliteitsratio;

3. grondexploitatie;
4. structurele exploitatieruimte;
5. belastingcapaciteit;
6. weerstandsratio.

Naast de kengetallen voor het structurele begrotingsevenwicht is een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. Hoe de kengetallen berekend worden, is vastgelegd in een ministeriële regeling. Het gebruik en het vaststellen van de berekeningswijze heeft geen functie als normeringsinstrument voor het financieel toezicht door de provincies. De invoering van deze kengetallen is voornamelijk bedoeld om de financiële positie voor de raadsleden inzichtelijker te maken. Voor de beoordeling van de financiële positie van de gemeente worden de kengetallen in samenhang bezien. Het totaalbeeld geeft inzicht in de financiële weer- en wendbaarheid.

4.2.5.2. Netto schuldquote & netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de totale baten. Het kengetal geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is, valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten, die vervolgens weer worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Bij de netto schuldquote worden de leningen die we hebben uitstaan buiten beschouwing gelaten en bij de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen wordt hiermee wel rekening gehouden. Een netto schuldquote tussen 0% en 100% is acceptabel, c.q. wordt als normaal (groen) beschouwd. Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, bevindt de gemeente zich in de gevarenzone (rood).

Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie wordt ook gekeken naar de voorraad bouwgronden en de uitgeleende gelden. Gemeenten met veel grond kunnen meer schulden hebben en dus een hogere schuldquote. De gemeente heeft ook leningen voor woningcorporatie Wetland Wonen aangetrokken. Deze leningen worden een op een doorgegeven. Bij de schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen worden deze leningen geëlimineerd.

In de volgende staafdiagrammen de verwachte ontwikkeling van beide schuldquotes weergegeven.

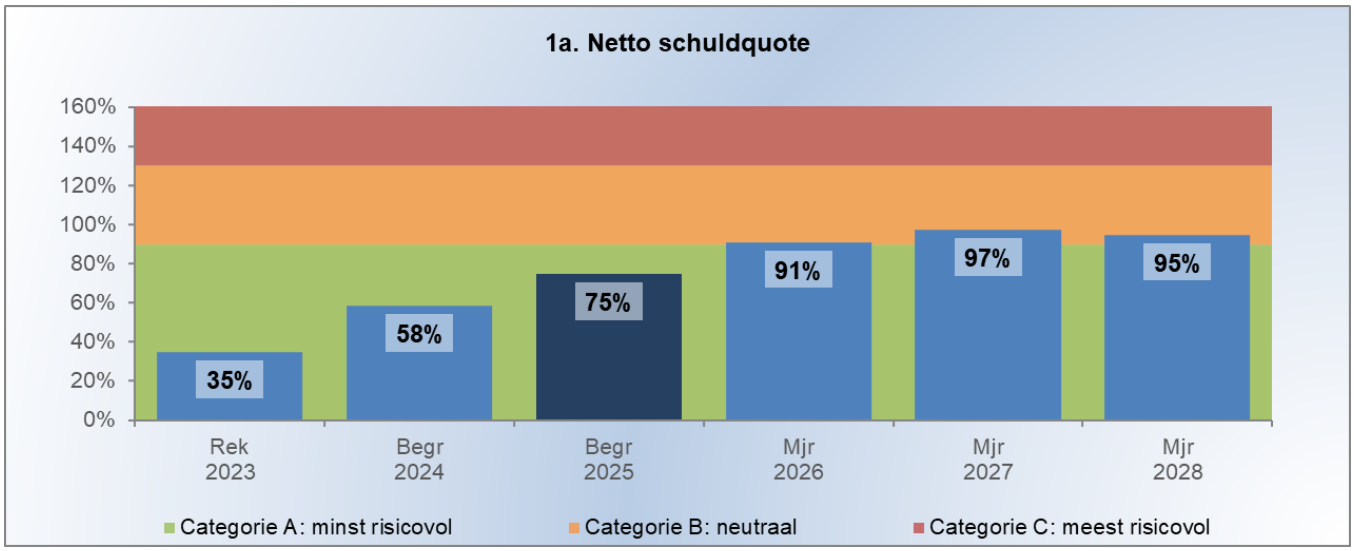

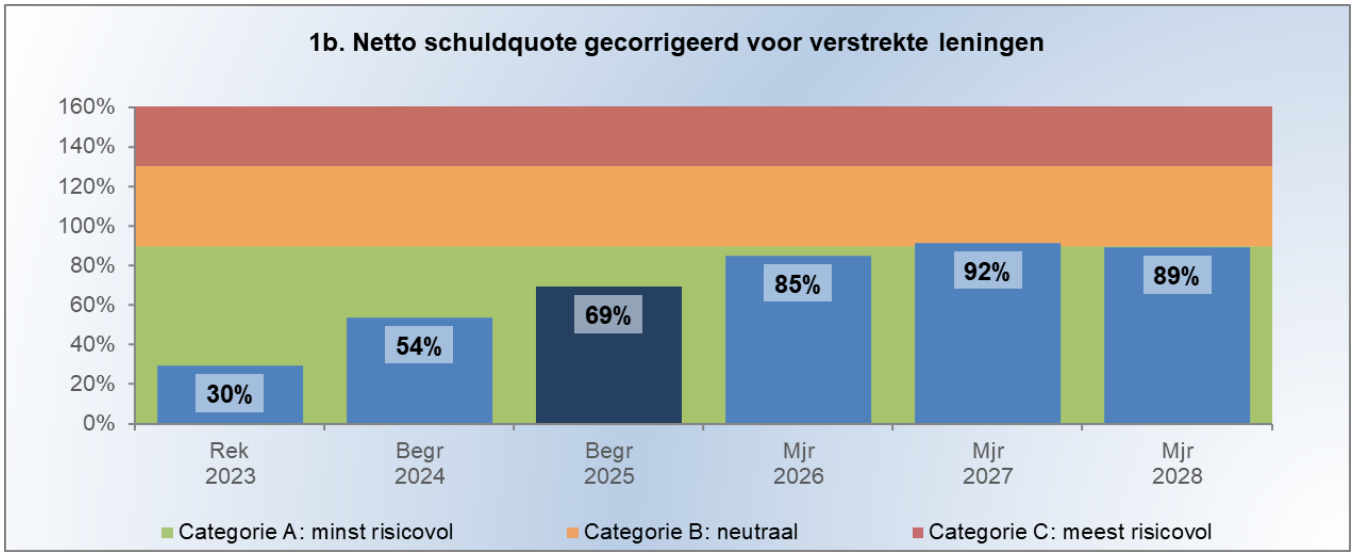

4.2.5.3. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen het eigen vermogen en het balanstotaal. Indien er sprake is van een forse schuld en veel eigen vermogen (het totaal van de algemene reserves en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Daar is bijvoorbeeld sprake van als een lening is aangegaan omdat het eigen vermogen niet liquide is (omdat het vast zit in bijvoorbeeld een gemeentehuis of dat er andere investeringen mee zijn gefinancierd). Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van de gemeente. De solvabiliteitsratio drukt immers het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

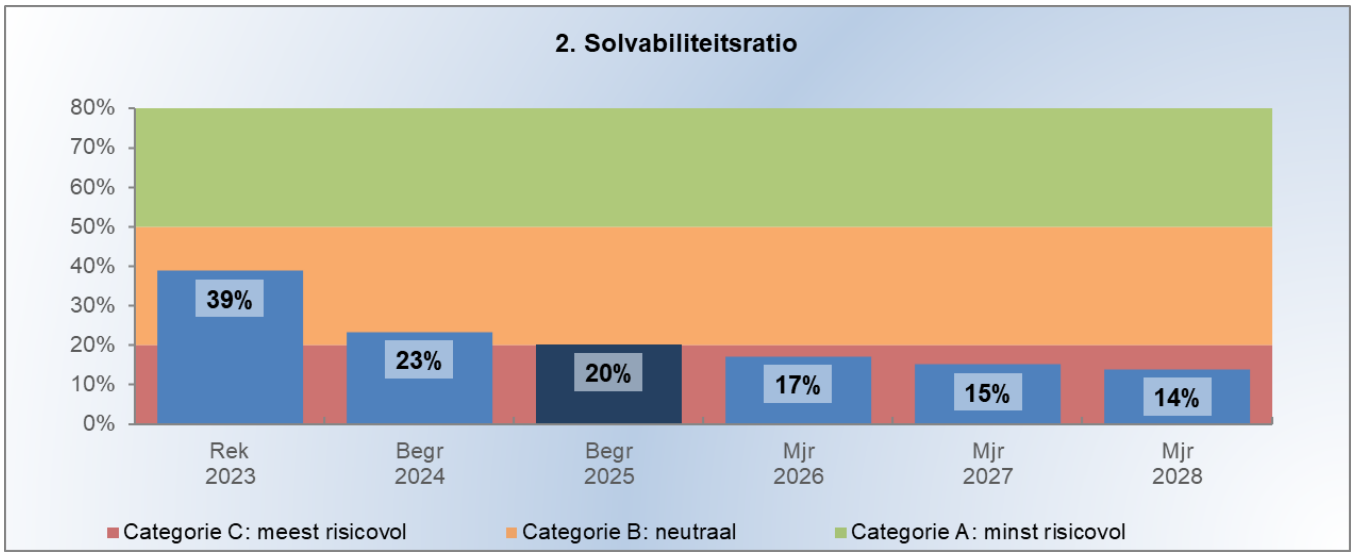

In tegenstelling tot vorig jaar, houden we op dit moment geen rekening met financiële compensatie door het kabinet voor het 'financieel ravijn' vanaf 2026. De vooruitzichten daarop zijn ongunstig. Gevolg is dat onze solvabiliteitsratio onder druk staat.

Voor 2025 verwachten we een solvabiliteitsratio van 20%. Dit is gelijk aan de score in de vorige begroting (voor 2024 was de raming 20%). Meerjarig zien we een sterke daling van de score op dit kengetal. De belangrijkste oorzaken zijn het investeringsvolume voor komende jaren en de begrotingstekorten die vanaf 2026 zijn gepresenteerd. Mocht het kabinet toch besluiten om gemeenten te compenseren dan wordt de meerjarenprognose uiteraard gunstiger.

4.2.5.4. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen de waarde van de (bouw-)gronden en het totaal aan (geraamde) baten van de gemeente. Hoe lager het percentage des te geringer het risico. De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitaties een forse impact kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente. Als gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de woningen kan immers de schuld worden afgelost. Wanneer de grond tegen de prijs van landbouwgrond is aangekocht, loopt de gemeente relatief een gering risico. Het is dus belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of grondexploitatie kan bijdragen aan de verlaging van de schuld. Staat de grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet deze worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteitsratio. De VNG adviseert een norm van 10%.

In de afgelopen jaren was een dalende tendens waar te nemen voor wat betreft de ontwikkeling van het kengetal. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een afname van de voorraad bouwgrond. De gemeente Steenwijkerland voert namelijk tot nu toe een faciliterend grondbeleid, tenzij vanwege volkshuisvestings- en economische redenen actief grondbeleid gewenst is. Dat laatste gaat mogelijk veranderen als besluitvorming door uw raad heeft plaatsgevonden over het te voeren grondbeleid (zie paragraaf 4.7). Mocht het beleid worden aangepast, dan zal dat gevolgen hebben voor hieronder gepresenteerde uitkomsten.

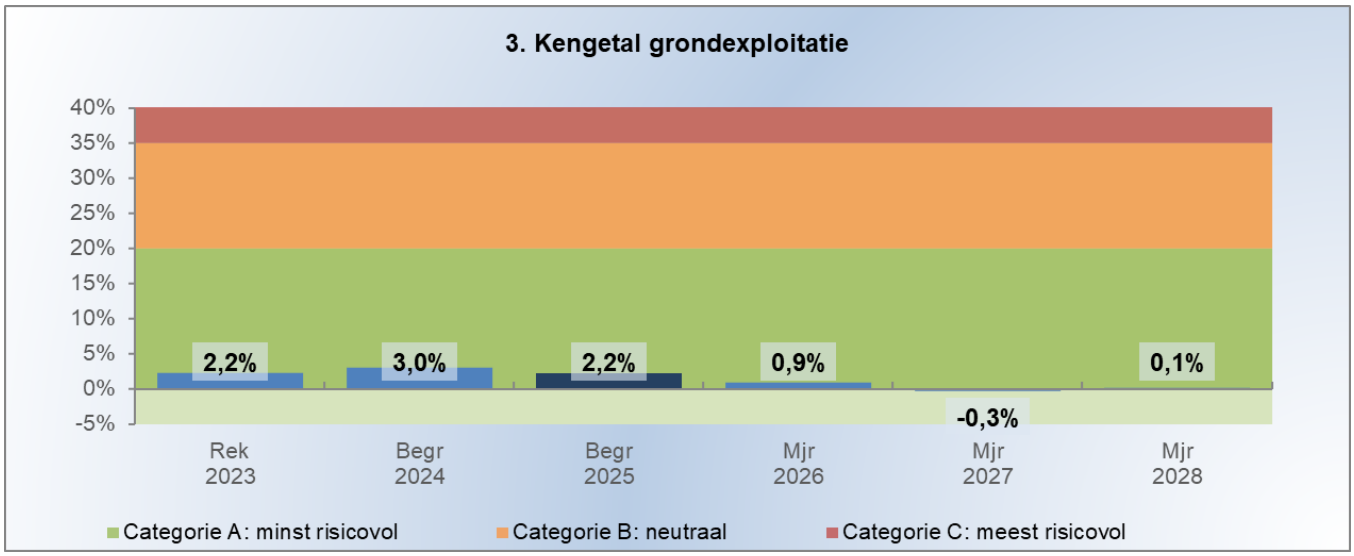

4.2.5.5. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele ruimte is. Hierbij wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten. Deze worden vergeleken met de totale baten van de gemeente. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende-zaakbelasting (OZB).

Zoals uit de navolgende grafiek blijkt verwachten wij vanaf 2026 dat de structurele baten onvoldoende zijn om de structurele lasten ter dekken. Dit heeft alles te maken met het 'financieel ravijn' waar alle gemeenten in Nederland mee worden geconfronteerd.

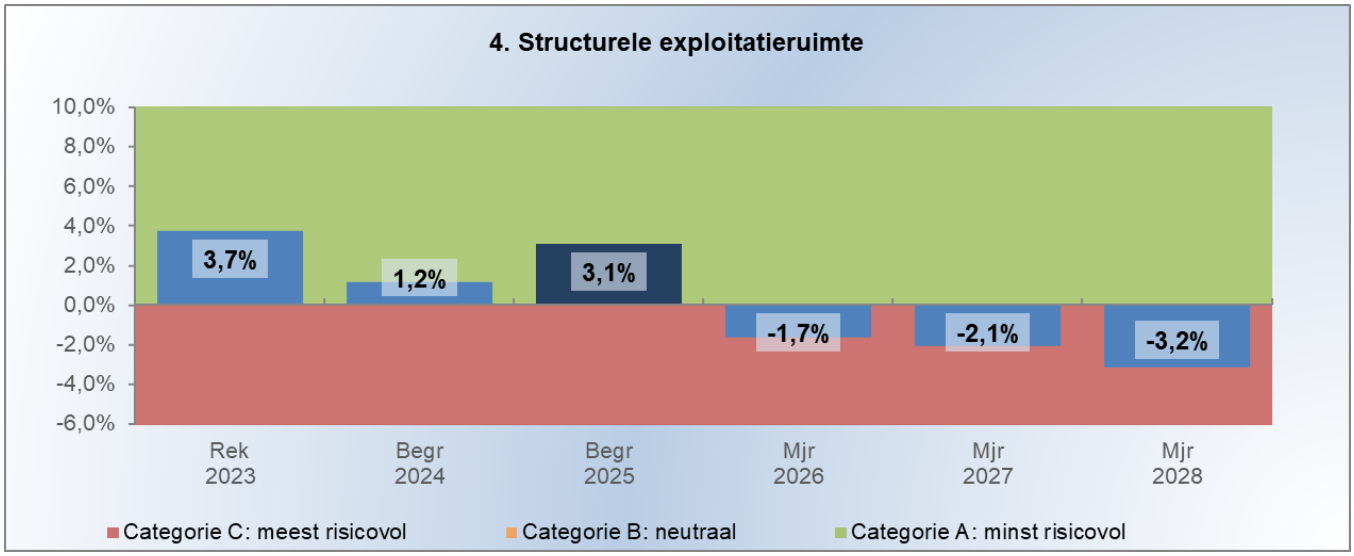

4.2.5.6. Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of waarin er ruimte is voor nieuw beleid. Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, riool- en afvalstoffenheffing). Het kengetal vergelijkt de woonlasten in jaar t met de landelijk gemiddelde woonlasten (COELO) in jaar (t-1). Voor 2025 komt dit cijfer uit op 72%. Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten op het landelijke gemiddelde liggen. Een lager percentage laat zien dat de mogelijkheid bestaat om de belastingen in de toekomst te verhogen (potentiële ruimte). Een belastingcapaciteit tussen de 95% en 105% wordt als neutraal beschouwd.

Wij gaan ervan uit dat, ondanks 100% kostendekkendheid van de tarieven, de woonlasten de komende jaren onder het landelijk gemiddelde zullen blijven en we de komende jaren qua belastingcapaciteit 'groen' blijven scoren. Daarmee zijn we dus in staat om financiële tegenvallers op te vangen en/of is er ruimte voor nieuw beleid. Belangrijke kanttekening is dat de extra verhoging van de OZB vanaf 2026, 2027 en 2028 niet zijn verwerkt in de begroting en dus ook niet tot uitdrukking komen in de onderstaande scores.

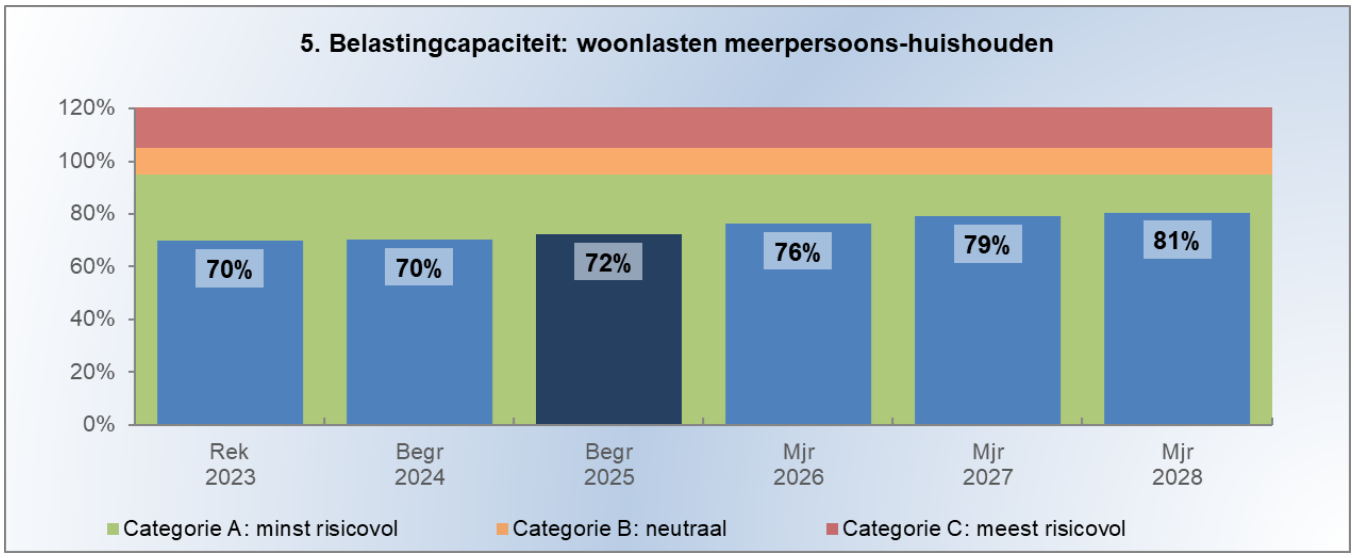

4.2.5.7. Weerstandsratio

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. De weerstandsratio is een hulpmiddel waarbij de beschikbare weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit (de totale omvang van de risico's x risicopercentages). De beschikbare weerstandscapaciteit wordt gevorm door de Algemene Reserve vaste buffer en onbenutte belastingcapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van de risico's, die de gemeente loopt. Voor de berekening worden omvang en kans van de risico's in een risicomodel ingevoerd. Hieruit volgt een gewogen risicoprofiel voor de gemeente (zie paragraaf 4.2.4).

Bij de vaststelling van de 'Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement 2019' is afgesproken dat de signaleringswaarde voor de weerstandsratio minimaal 1,0 is. Opgemerkt wordt dat deze waarde alleen betrekking

heeft op de risico's die kwantificeerbaar zijn[17]. Onderstaand diagram geeft het actueel beeld van de (ontwikkeling van) de weerstandsratio.

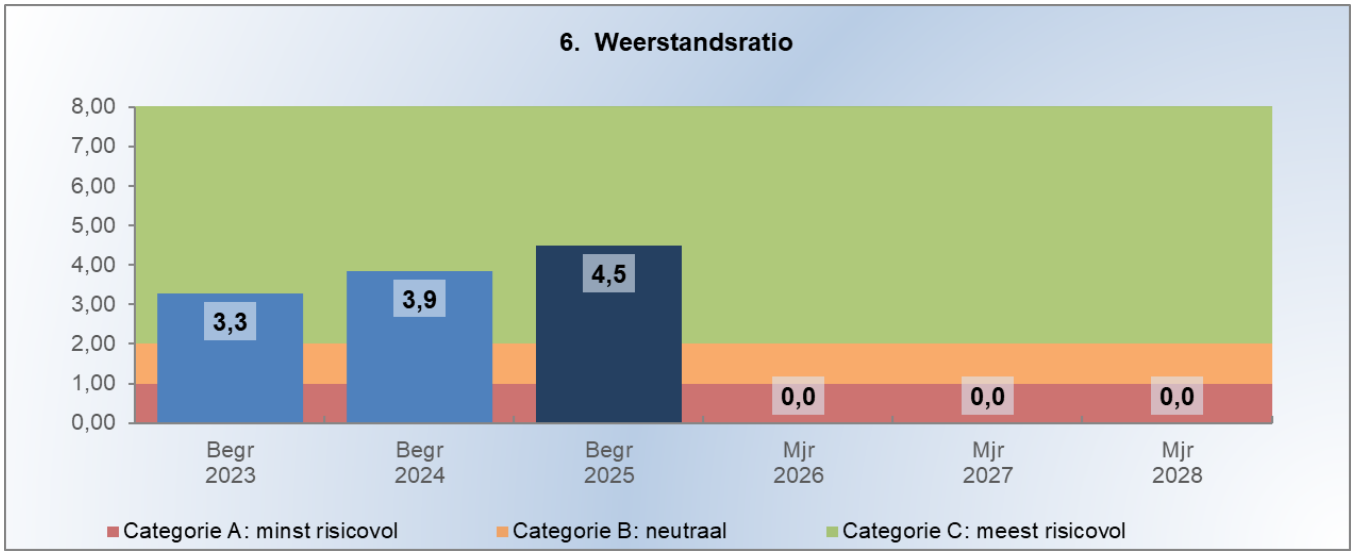

Verwachting is dat de weerstandsratio in 2025 ruim boven de 2 zal uitkomen. Dit betekent dat de gemeente, zoals het er nu naar uitziet in die jaren over voldoende middelen zal beschikken om eventuele tegenvallers op te vangen. De hogere score in 2025 ten opzichte van 2024 wordt veroorzaakt doordat we minder risico lopen bij de grondexploitaties. De belangrijkste verklaring voor de risicodaling is dat meerdere grondexploitaties afgesloten worden. Dit jaar presenteren we € 1,3 miljoen aan projectspecifieke risico's voor de grondexploitaties. Vorig jaar was dat nog € 3,7 miljoen.

Signaleringwaarden

De gezamenlijke provinciale toezichthouders en het Rijk hebben signaleringswaarden opgesteld voor de verplichte kengetallen. Zij hebben gekozen voor een indeling in drie categorieën. Waarbij kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en C het meest risicovol. In onderstaande tabel zijn de signaleringswaarden opgenomen.

Signaleringswaarden kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Verplichte kengetallen			
1a. Netto schuldquote	< 90%	90 - 130%	> 130%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	< 90%	90 - 130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%
Overige kengetallen			
6. Weerstandsratio	> 2	1 - 2	< 1

[17] De weerstandsratio is vanaf het begrotingsjaar 2020 geïntroduceerd. Voor de jaren 2026 tot en met 2028 zijn geen cijfers beschikbaar, omdat de uitkomsten sterk afhankelijk zijn van de ontwikkeling van het risicoprofiel, de ontwikkeling van de Algemene reserve vaste buffer en de meerjarige ontwikkeling van de onbenutte belastingcapaciteit.

Samenvattend is het beeld van de kengetallen voor de gemeente Steenwijkerland de komende jaren als volgt:

Kengetallen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Verplichte kengetallen						
1a. Netto schuldquote	35%	58%	75%	91%	97%	95%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	30%	54%	69%	85%	92%	89%
2. Solvabiliteitsratio	39%	23%	20%	17%	15%	14%
3. Grondexploitatie	2%	3%	2%	1%	0%	0%
4. Structurele exploitatieruimte	3,7%	1,2%	3,1%	-1,7%	-2,1%	-3,2%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	70%	70%	72%	76%	79%	81%
Overige kengetallen						
6. Weerstandsratio	3,3	3,9	4,5			

<u>'Beoordeling'</u>

- De forse begrotingstekorten vanaf 2026 zien we ook terug in bovenstaand overzicht. De structurele exploitatieruimte is voor die jaren negatief (en de percentages lopen op).
- De scores op solvabiliteitsratio staan onder druk door een relatief hoog investeringsvolume en het 'ravijnjaar' vanaf 2026.
- Voor 2025 is de score op de weerstandsratio 4,5, ruim boven de 2 en daarmee 'in het groen'.

4.3. Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

4.3.1. Algemeen

De kapitaalgoederen van de gemeente zijn voorzieningen in de openbare ruimte waarvoor investeringen zijn gedaan. Het gaat hierbij om voorzieningen zoals wegen, openbare verlichting, groen, water, riolering en gebouwen. Het onderhoud aan deze voorzieningen is van groot belang voor het optimaal functioneren van de gemeente, bijvoorbeeld op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie. Het onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen.

Voor het goed onderhouden van de kapitaalgoederen zijn een aantal zaken belangrijk. Allereerst is het van belang dat bekend is wat moet worden onderhouden en wat de huidige staat van het onderhoud is. Hiervoor maakt de gemeente gebruik van een beheerpakket dat aan de hand van inventarisaties en inspecties in het veld up-to-date wordt gehouden. Vervolgens moet eenduidig bekend zijn wat het gewenste kwaliteitsniveau is. Dit is vastgelegd in de Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR), die in 2007 door de gemeenteraad is vastgesteld, en in beleidsdocumenten die per onderdeel beschikbaar zijn. De uitwerking vindt plaats volgens de volgende stappen:

- Waar gaat het over (areaal)?;
- Wat zijn de doelstellingen (beleidskader)?;
- Wat zijn de financiële consequenties van deze doelstellingen?;
- Hoe zijn deze consequenties geborgd in de begroting?

4.3.2. Door de raad vastgestelde beleids- en beheerplannen

Voor het op orde houden van de kapitaalgoederen binnen de openbare ruimte zijn door de raad beleids- en beheerplannen vastgesteld. Uit de door de raad vastgestelde beleids- en beheerplannen en bijbehorende meerjarenplannen wordt jaarlijks een integrale financiële afweging gemaakt en vertaald in de meerjarenbegroting. Hierdoor ontstaat per planjaar een evenwichtig maatregelprogramma voor onderhoud en investeringen in de openbare ruimte. In 2019 is door de raad de 'Nota onderhoud Kapitaalgoederen 2019-2023' vastgesteld. Deze nota dient als kader voor de jaarlijkse 'Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen'.

4.3.2.1 Wegen

Areaal

Areaal Wegen	Aantal	%
• Asfalt	179	44,4%
• Cementbeton	20	5,0%
• Elementen	186	46,2%
• Onverhard	18	4,5%
	403	**100,0%**

Beleidskaders

Het beleidskader voor onze wegen is vastgelegd in het beleidsplan 'Overwegen' (april 2017) en de 'Strategische Mobiliteitsvisie Steenwijkerland duurzaam in beweging' (2020). Wij beschouwen ons uitgebreide, grotendeels historische, netwerk van wegen, paden en pleinen als een waardevol bezit en als een belangrijk middel om het

dagelijkse woon-, werk- en recreatieve verkeer mogelijk te maken en veilig, efficiënt en duurzaam af te wikkelen. Het beleidsplan kent de thema's:

- wegennet up to date;
- onderhoud op maat;
- inspirerend partnerschap.

Wij zien de inbreng van inwoners, ondernemers en partijen als uitgangspunt, óók voor onze wegbeheertaak. Opvolging van wettelijke (wegbeheer)taken en behoud/versterking van sociale-, milieu en kapitaalswaarde ('People, Planet, Profit') zijn daarbij essentiële randvoorwaarden. Wij richten onze wegbeheertaak daarom vraaggestuurd, risicobewust en gebiedsgericht in. Voor het wegenonderhoud heeft de raad ingestemd met het kwaliteitsniveau 'basis'. Hierbij wordt het risicoprofiel 'laag' aangehouden.

In december 2024 wordt een nieuw beleidsplan wegen aan de gemeenteraad voorgelegd. Hierin hebben we aandacht voor duurzame thema's als bijvoorbeeld circulariteit, klimaatadaptatie en zero emissie bouwplaats. Ook zal de raad gevraagd worden over het gewenste kwaliteitsniveau een besluit te nemen.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

In het beleidsplan 'Overwegen' zijn de financiële consequenties van het vastgestelde kwaliteitsniveau berekend.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Met het vaststellen van het beleidskader 'Overwegen' in 2017 heeft de gemeenteraad ingestemd met het benodigde wegenbudget voor het kwaliteitsniveau 'basis' en besloten tot het instellen van een voorziening. De benodigde bedragen voor levensduur verlengende maatregelen zijn beschikbaar gesteld op onderhoudsniveau 'basis'. De benodigde bedragen voor investeringen in bermverhardingen zijn in eerste instantie beschikbaar gesteld op onderhoudsniveau 'beperkt basis'. Bij de Programmabegroting 2021-2024 zijn op basis van een motie van de raad de benodigde middelen beschikbaar gesteld voor investeringen in bermverhardingen voor onderhoudsniveau 'basis'. Dit is met ingang van het jaar 2022 toegepast. Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn:

bedragen x € 1.000

Wegen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Dagelijks beheer	229	217	217	217	247	287
Groot onderhoud	3.119	1.803	2.486	1.893	1.562	1.689
Bijdragen en investeringen	349	1.118	343	440	43	261
Investeringen bermverharding	210	1.218	714	637	637	-
Totaal	**3.907**	**4.356**	**3.760**	**3.187**	**2.489**	**2.237**

4.3.3.2. Openbare verlichting

Areaal

Areaal Openbare Verlichting	Aantal	Eenheid
• Lichtmasten	10.960	stuks

Beleidskader

Uitgangspunt voor het beleidsplan Openbaar Licht (2017) is 'donkerte'. 'Even dimmen graag' is het devies. De volgende ambities zijn in dit beleidsplan benoemd: de veiligheid van inwoners staat voorop, ruimte voor donkerte en duurzaamheid. Communicatie over openbare verlichting is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Bij de Programmabegroting 2021-2024 zijn op basis van een motie van de raad de benodigde middelen beschikbaar gesteld voor het onderhoudsniveau basis. Dit is met ingang van het boekjaar 2022 toegepast.

Vanuit het platform openbare verlichting werken we samen met andere gemeenten en een adviseur aan een nieuw beleidsplan openbare verlichting. Dat doet iedere gemeente voor zich maar met gebruik van dezelfde kennis en het delen van ervaringen. Het nieuwe beleidsplan wordt in december 2024 voorgelegd aan de gemeenteraad.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Door de grootschalige vervanging van masten en armaturen wordt bespaard op de onderhoudskosten.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De financiële consequenties die voortvloeien uit het 'Beleidsplan Openbaar Licht' en het vastgestelde onderhoudsniveau (basis) zijn verwerkt in de Programmabegroting 2024-2027. Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn voor openbare verlichting.

bedragen x € 1.000

Openbare verlichting	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Onderhoud	229	209	218	218	218	218
Energie	668	287	293	293	293	293
Investeringen armaturen	419	685	611	611	537	-
Investeringen masten	280	437	389	389	342	-
Totaal	**1.596**	**1.618**	**1.511**	**1.511**	**1.390**	**511**

4.3.3.3. Riolering

Areaal

Areaal Riool	Aantal	Eenheid
• Vrijverval riolering	420	km
• Persleiding	61	km
• Drukriolering	341	km
• Gemalen	144	stuks
• Randvoorzieningen	12	stuks
• Minigemalen	1.150	stuks

Beleidskader

De beleidskaders voor de riolering zijn vastgesteld in het 'Riool en Water Programma 2023-2028', dat is opgesteld met het waterschap Drents Overijsselse Delta en de zes inliggende gemeenten van het beheergebied 'Reest & Wieden', de zogenaamde werkregio Fluvius.

Een belangrijk aandachtspunt voor het nieuwe 'Riool en Water Programma 2023-2028' is het onderwerp klimaatadaptatie en dan specifiek die aspecten van klimaatadaptatie die verband houden met de gemeentelijke

zorgplicht voor hemelwater. Klimaatadaptatie wordt momenteel opgepakt in zowel regionaal verband (Fluvius) als in lokaal verband.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

In het 'Riool en Water Programma' is niet alleen het beleidskader vastgelegd, maar zijn ook de financiële consequenties bepaald. Per jaar worden de concrete plannen die gebaseerd zijn op het watertakenplan opgenomen in het 'Teamplan Openbare Ruimte'.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De financiële consequenties van het 'Riool en Water Programma' zijn verwerkt in de Programmabegroting 2024-2027. Naast de kosten voor riolering zijn er ook kosten voor stedelijk water die bij de rioolheffing worden betrokken. Deze kosten worden vermeld bij het onderdeel water. De (globale) opbouw van het budget riolering is in onderstaande tabel weergegeven.

bedragen x € 1.000

Riolering	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Algemeen	146	114	144	123	133	132
Onderzoek	270	215	215	215	215	215
Planvorming	108	110	110	110	110	110
Onderhoud	578	632	600	600	600	600
Investeringen	1.447	1.184	2.630	3.013	2.700	1.910
Totaal	**2.549**	**2.255**	**3.699**	**4.061**	**3.758**	**2.967**

4.3.3.4. Water & Kunstwerken

Areaal

Areaal Kunstwerken	Aantal	Eenheid
• Kunstwerken (bruggen, steigers en voorzieningen)	335	stuks
• Havens	11	stuks
• Beschoeiing	ca. 120	km

Areaal Water	Aantal	Eenheid
• Watergangen stedelijk gebied	46	km
• Niet schouwsloten	119	km
• Schouwsloten	207	km
• Greppels	100	km
• Duikers	1.500	stuks

Beleidskader

Het gewenste kwaliteitsniveau van de water- en kunstwerken in de gemeente is vastgelegd in diverse beleidsnota's en plannen. De volgende documenten liggen ten grondslag aan het nagestreefde kwaliteitsniveau:

- Beleidsplan Oeverconstructies Steenwijkerland 2021-2026;
- Beleidsplan Oeververbindingen Steenwijkerland 2022-2027;

- Beheerplan Havens 2022-2027;
- 'Riool en Water Programma 2023-2028'.

In 2020 is het 'Beleidsplan oeverconstructies 2021-2026' vastgesteld. Gekozen is voor een variant waarbij wordt gekozen voor kunststof als vervanging van beschoeiing echt nodig is. Dit is een duurzaam en financieel gunstige maatregel. Voor de oeverconstructies is gekozen voor kwaliteitsniveau 'basis'.

In 2021 is een nieuw 'Beleidsplan oeververbindingen 2022-2027 vastgesteld. Oeververbindingen worden ook wel civiele kunstwerken genoemd en vormen een belangrijke categorie binnen de kapitaalgoederen. Onder oeververbindingen wordt onder andere verstaan: (beweegbare) bruggen, viaducten en tunnels. Dit beleidsplan heeft als doel om als leidraad te fungeren voor het doelmatig en planmatig beheren van de oeververbindingen. Het geeft handvatten voor het beheer en onderhoud en zet de lijn uit voor de komende jaren.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Oeverconstructies
De financiële consequenties die voortvloeien uit het 'Beleidsplan Oeverconstructies 2021-2026' en het vastgestelde onderhoudsniveau (basis) zijn verwerkt in de Programmabegroting 2024-2027. Er is een deel wat betrekking heeft op investeringen en een deel wat betrekking heeft op planmatig onderhoud.

Oeververbindingen
De financiële consequenties die voortvloeien uit het 'Beleidsplan Oeververbindingen 2022-2027' en het vastgestelde onderhoudsniveau (basis) zijn verwerkt in de Programmabegroting 2024-2027. Er is een deel wat betrekking heeft op onderhoudsmaatregelen en een deel wat betrekking heeft op vervangingen.

Water
De financiële consequenties gerelateerd aan de baggeropgave zijn gebaseerd op het 'Riool en Water Programma 2023-2028' en zijn verwerkt in de Programmabegroting 2024-2027. Dit is onderverdeeld in een deel wat gerelateerd is aan de baggeropgave in stedelijk gebied en een deel wat gerelateerd is aan de baggeropgave in landelijk gebied. Daarnaast zijn ook de budgetten voor het maaien en onderhouden van sloten gebaseerd op het 'Riool en Water Programma' en financieel vertaald in de begroting.

Jachthavens en Recreatieve Vijvers
De financiële consequenties die voortvloeien uit het 'Beheerplan Havens 2022-2026' en het vastgestelde onderhoudsniveau (basis) zijn verwerkt in de Programmabegroting 2024-2027. Er is een deel wat betrekking heeft op investeringen en een deel wat betrekking heeft op planmatig onderhoud.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting
Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn:

bedragen x € 1.000

Water en kunstwerken	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Onderhoud jachthavens	50	103	103	103	103	103
Onderhoud recreatieve vijvers	106	63	63	63	63	63
Onderhoud bruggen	934	844	768	768	768	768
Beschoeiingen	257	325	293	324	293	293
Baggeren	475	486	486	486	486	486
Schouwsloten	146	261	261	261	261	261
Investeringen bruggen	167	341	341	341	341	341
Investeringen beschoeiingen	141	332	166	166	166	166
Investeringen	122	95	95	95	95	95
Totaal	**2.398**	**2.850**	**2.576**	**2.607**	**2.576**	**2.576**

4.3.3.5 Openbaar groen, sportvelden en speelvoorzieningen

Areaal

Areaal Groen- en speelvoorzieningen	Aantal	Eenheid
• Bomen	36.000	stuks
• Gazon	105	ha
• Extensief beheerd gras	84	ha
• Bermen	262	ha
• Hagen	33.000	m2
• Plantsoen	14	ha
• Landschappelijk groen (bos en houtwallen)	81	ha
• Speelplekken	179	stuks

Beleidskader

Openbaar groen heeft betrekking op boombeheer, plantsoenbeheer, maaibeheer en dierenweides. Hierbij zijn de volgende nota's en plannen van belang:

- De Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR);
- Beleidsnota Groen (2007). *In 2023 wordt gestart met de actualisatie van het beleid, door het opstellen van een visie groen en biodiversiteit;*
- Kwaliteitshandboek onderhoud openbare ruimte Gemeente Steenwijkerland.

Voor de speelvoorzieningen zijn de volgende nota's van belang:

- Speelplekkenbeleid (2009/2014);
- Meerjarenplan Spelen (2014-2017).

In de beleidsnota Groen worden de beheerambities met betrekking tot het groen beschreven. Een basis onderhoudsniveau is daarbij het uitgangspunt. Naast het dagelijks beheer zijn er ambities op het gebied van duurzaamheid, streekeigen beplanting en een schone, hele en veilige omgeving. Het beleid wordt geactualiseerd omdat de thema's biodiversiteit, sociale cohesie, gezondheid en klimaat niet zijn opgenomen in de huidige beleidsnota groen.

In 2014 heeft de gemeenteraad op basis van een evaluatie besloten om de lijn van het speelplekkenbeleid uit 2009 ('Plekken om (mee) te spelen') te continueren. In dit plan is vastgesteld dat de gemeente spelen en bewegen stimuleert en dat daarvoor voldoende speelruimte aangeboden wordt. Het onderhoud van de speelvoorzieningen

wordt op het basisniveau van 'schoon, heel en veilig' uitgevoerd. In het voorjaar wordt een geactualiseerd speelplan opgeleverd.

Sportvelden
De uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van de gemeentelijke sportvelden zijn vastgelegd in:
- Visie op beheer en onderhoud gemeentelijke sportvelden (raadsbesluit d.d. 20-10-2020);
- Gebruiks- en onderhoudsreglement gemeentelijke buitensportaccommodaties Steenwijkerland 2021 (collegebesluit d.d. 20-07-2021).

In oktober 2020 is de visie op het beheer en onderhoud van de sportvelden vastgesteld door de raad. Een van de speerpunten uit deze visie is het vergroten van het eigenaarschap van buitensportverenigingen als het gaat om 'hun' accommodatie en velden.

Hiertoe is een aantal zaken doorgevoerd, onder meer de overdracht van een aantal taken van gemeente naar vereniging en de introductie van de Right to Challenge. Verenigingen kunnen in dit kader op eigen initiatief aangeven dat zij meer taken van de gemeente willen overnemen (aanvullend op de taken die vanuit de visie zijn overgedragen) en kunnen hiertoe dan ook een bijdrage verwachten. Deze mogelijkheid en wijziging in taken en verantwoordelijkheden zijn doorvertaald in het gebruiks- en onderhoudsreglement van de buitensportaccommodaties in onze gemeente.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
Binnen de budgetten van groen zijn er middelen beschikbaar om onderhoud uit te voeren aan de diverse groenobjecten. Er is onderscheid gemaakt in middelen voor onderhoud van openbaar groen, bermenonderhoud, bomenonderhoud en extensief maaien. Het grootste deel van het onderhoudsbudget wordt besteed aan het integrale onderhoudsbestek voor de openbare ruimte. In dit bestek is het verzorgend onderhoud in de openbare ruimte opgenomen. Dit bestek wordt door de Noordwestgroep uitgevoerd in opdracht van de gemeente.

In het Meerjarenplan Spelen is voor een periode van 10 jaar becijferd hoeveel geld er nodig is om op het vastgestelde beleid te kunnen uitvoeren. In onderstaande tabel zijn de bedragen voor de komende vier jaar weergegeven.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting
Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn:

bedragen x € 1.000

Speelvoorzieningen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Onderhoud speelvoorzieningen	102	110	110	110	110	110
Investeringen speelvoorzieningen	134	586	385	628	241	589
Totaal	**236**	**696**	**495**	**738**	**351**	**699**

bedragen x € 1.000

Sportvelden	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Onderhoud sportvelden	423	463	392	392	392	392
Investeringen sportvelden	544	159	889	-	-	-
Totaal	**967**	**622**	**1.281**	**392**	**392**	**392**

bedragen x € 1.000

Openbaar groen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Onderhoud groen	447	518	548	548	548	548
Onderhoud bermen	354	403	443	443	443	443
Onderhoud groen Noordwestgroep	675	691	691	691	691	691
Onderhoud bomen	400	261	261	261	261	261
Extensief maaien gras	58	53	53	53	53	53
Onderhoud groen begraafplaatsen	26	21	21	21	21	21
Totaal	**1.960**	**1.947**	**2.017**	**2.017**	**2.017**	**2.017**

4.3.3.6. Gebouwen

Areaal

Hieronder is een overzicht gegeven van de verschillende gebouwen die door de gemeente worden beheerd:

Areaal Gemeentelijke gebouwen	Aantal	Eenheid
• Binnensport accommodaties	8	stuks
• Buitensport accommodaties	11	stuks
• Gemeentelijke panden	1	stuks
• Werkplaatsen	2	stuks
• Brandweer	6	stuks
• Musea	5	stuks
• Wijkgebouwen	2	stuks
• Jeugdhonken	2	stuks
• Begraafplaatsen	16	stuks
• Woningen	1	stuks
• Recreatie	16	stuks
• MFC	3	stuks
• Theater	1	stuks
• Overige panden	3	stuks
• Zwembaden	3	stuks

Beleidskader

Van de gebouwen die de gemeente in onderhoud heeft zijn onderhoudsplannen opgesteld. Hierin is het te verrichten onderhoud voor meerdere jaren vastgelegd inclusief de onderhoudskosten waarmee rekening moet worden gehouden. Uitgegaan wordt van drie categorieën onderhoud. Het klachtenonderhoud betreft dagelijks voorkomende calamiteiten en storingen. Daarnaast is er het onderhoud waarvoor servicecontracten zijn afgesloten. Dit betreft voornamelijk technische installaties. Tenslotte is er het planmatig onderhoud.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Op basis van bovengenoemde onderhoudsplannen is voor de periode van 2024–2033 een 'Meerjarenplan Maatschappelijk Vastgoed' opgesteld. Deze plannen worden ieder jaar bij de jaarrekening geactualiseerd. Dit bedrag is in de voorliggende begroting verwerkt. Uitbreidingen en duurzame maatregelen vallen buiten dit planmatig onderhoud en vergen afzonderlijke investeringen.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting
Het 'Meerjarenplan Maatschappelijk Vastgoed' is verwerkt in de begroting. Voor het maatschappelijk vastgoed is een voorziening ingesteld. Bij de jaarrekening wordt ieder jaar beoordeeld of er voldoende budget is. Dit tekort/overschot wordt verwerkt in de jaarrekening.

4.3.3.7. Begraafplaatsen

Areaal
De gemeente is beheerder van 16 begraafplaatsen.

Areaal begraafplaatsen	Aantal	Eenheid
• begraafplaatsen	16	stuks

Beleidskader
Uitvaart is emotie. Een gedegen beleid en uitvoering is dan ook erg belangrijk. Het gaat om het bieden van verschillende mogelijkheden voor lijkbezorging, rust en gedenken, een respectvolle benadering van nabestaanden en een zorgvuldige 'nazorg' in de zin van een correcte administratie en correspondentie. De beleving wordt voor een groot deel gevormd door de aanwezigheid van groen. De aanwezigheid van bijzondere of waardevolle bomen, diverse heesters en planten, kleine zoogdieren, reptielen, insecten en vogels dragen bij aan biodiversiteit. Ook de cultuurhistorische waarde is groot.

We werken binnen de beleidskaders van:
- Verordening op het beheer en het gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen voor de gemeente Steenwijkerland 2016;
- Nadere regels voor de graven, asbezorging en grafbedekking op de gemeentelijke begraafplaatsen;
- Integrale visie openbare ruimte (IVOR).

bedragen x € 1.000

Begraafplaatsen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Onderhoud groen nabij begraafplaatsen	26	21	21	21	21	21
Openbare begraafplaatsen	290	296	358	379	379	379
Ere-begraafplaatsen - BTW	1	-	-	-	-	-
Onkruidbestrijding begraafplaatsen	-	-	-	-	-	-
Opwaarderen begraafplaats	-	-	-	-	-	-
Baten begraafplaatsrechten	*- 563*	*- 612*	*- 662*	*- 662*	*- 662*	*- 662*
Totaal	**- 246**	**- 295**	**- 283**	**- 262**	**- 262**	**- 262**

4.4. Paragraaf Financiering

Om investeringen te kunnen doen wordt meestal geleend. Bij het aantrekken van financieringsmiddelen wordt op basis van de geldende rentetarieven op de geld- en kapitaalmarkt en de te verwachten liquiditeitsbehoefte een financieringsconstructie gekozen, die aansluit bij de financieringsbehoefte en in de pas loopt met de wettelijke voorschriften.

In de 'Paragraaf Financiering' lichten we de financieringsfunctie van de gemeente Steenwijkerland voor de jaren 2025-2028 toe. We gaan in op zowel de algemene ontwikkelingen als de ontwikkelingen in onze gemeente. De algemene ontwikkelingen betreffen de renteontwikkelingen en de wet- en regelgeving. De specifieke ontwikkelingen omvatten de renterisiconorm, de kasgeldlimiet en de financiering van de gemeente.

Ambitie
Het doel is een optimale financiering van de gemeentelijke inkomsten en uitgaven op korte en lange termijn. Om dit goed uit te voeren, wordt gekeken naar de renteontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt in Nederland. De treasuryfunctie wordt uitgevoerd binnen de normen van de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) en het financieringsstatuut.

Doelstellingen
Bij de begroting wordt een keuze gemaakt welke investeringen er op korte en lange termijn plaatsvinden. Het is vervolgens onze taak om deze investeringen conform de kaders te financieren. We beperken ons tot de publieke taak en hanteren hierbij de volgende doelstellingen:

1. Er is voldoende financiering op korte en lange termijn; zodoende kunnen wij te allen tijde aan onze betaalverplichtingen voldoen.
2. De risico's die aan financiële transacties verbonden zijn worden beheerst en beperkt. Te denken valt onder andere aan renterisico's, koersrisico's en debiteuren-/crediteurenrisico's.
3. De rentekosten van de leningen worden zoveel mogelijk beperkt.
4. De interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities worden zoveel mogelijk beperkt.

Onze inzet
We maken onderscheid tussen financiering en dekking. Bij financiering gaat het om de vraag hoe we aan onze financiële middelen komen (bijvoorbeeld door verkoop van gronden of door het aangaan van geldleningen). Bij dekking gaat het om de vraag hoe we de middelen kunnen aanwenden om de begroting sluitend te houden (bijvoorbeeld opbrengst uitkering gemeentefonds en belastingopbrengsten).

De uitvoering van het financieringsbeleid vindt plaats binnen de kaders van de Wet fido en de Wet Hof. Om vooral de financieringsrisico's te beperken, staan in de Wet fido twee instrumenten genoemd, waarmee we te maken hebben, te weten de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

Renterisiconorm
Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op langlopende schulden. Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden, aflossingen en rentelasten van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk wordt afgesloten met het risico van snel oplopende rentelasten.

Met behulp van de renterisiconorm wordt bepaald welk renterisico de gemeente loopt op haar vaste schuld (leningen met een looptijd langer dan één jaar). De renterisiconorm is bepaald op 20% van het begrotingstotaal. Dat wil zeggen dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Hierbij is een minimumbedrag bepaald van € 2,5 miljoen.

Op een begrotingstotaal van € 178,7 miljoen in 2025 bedraagt de renterisiconorm voor onze gemeente € 35,7 miljoen. In 2025 vindt voor een bedrag van € 5,5 miljoen aan aflossingen van bestaande leningen plaats. We kunnen nog een nieuwe lening aantrekken voor een bedrag van € 30,2 miljoen.

bedragen x € 1.000

Renterisiconorm	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Renterisico vaste schulden				
Renteherzieningen (o/g)	-	-	-	-
Betaalde aflossingen	5.494	5.413	5.423	5.433
Renterisico vaste schulden	**5.494**	**5.413**	**5.423**	**5.433**
Toegestane renterisico norm				
Omvang begroting (=grondslag)	178.728	160.288	158.831	158.596
Renterisiconorm (in % van de grondslag)	20%	20%	20%	20%
Toegestane renterisiconorm	**35.746**	**32.058**	**31.766**	**31.719**
Toets renterisico norm				
Ruimte onder renterisiconorm	**30.251**	**26.645**	**26.344**	**26.287**
Overschrijding renterisiconorm				

Kasgeldlimiet
In verband met het beperken van renterisico's op de korte schuld moeten gemeenten voldoen aan de kasgeldlimiet. Dit betekent dat de korte schuld voor gemeenten maximaal 8,5% van het begrotingstotaal (lasten) mag bedragen. De korte schuld bestaat uit de opgenomen gelden met een oorspronkelijke rente typische looptijd korter dan één jaar en de schuld op de rekening-courant. Deze opgenomen gelden zijn bedoeld voor het financieren van lopende uitgaven. In 2025 bedraagt de limiet voor de gemeente Steenwijkerland € 15,2 miljoen. In verband met regelgeving is het niet toegestaan om meer dan 2 kwartalen achter elkaar de kasgeldlimiet te overschrijden.

Debiteuren-/crediteurenrisico
Onder debiteurenrisico wordt hier verstaan het risico dat uitgezette geldleningen niet worden terugontvangen van marktpartijen.

Schatkistbankieren
Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft de Nederlandse staat minder geld te lenen op de financiële markten en daalt de staatsschuld. Schatkistbankieren is ingevoerd voor gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. Dit heeft een positief effect op de omvang van de EMU-schuld. Depositotarieven en inleentarieven worden geharmoniseerd.

De Wet biedt, onder bepaalde voorwaarden, (lagere) overheden de mogelijkheid elkaar leningen te verstrekken. Dit kan voor beide partijen leiden tot gunstige rentecondities. Uit oogpunt van doelmatigheid is in de Wet een drempelbedrag opgenomen. Hiermee kan een bepaald bedrag buiten de schatkist worden gehouden. Voor

gemeenten met een begrotingstotaal tot € 500 miljoen is het drempelbedrag bepaald op 2% met een minimum van € 1.000.000. Voor de gemeente Steenwijkerland geldt in 2025 als drempel 2% van € 178,8 miljoen, ofwel € 3,6 miljoen. Wij mogen dus een positief rekening-courantsaldo hebben van afgerond € 3,6 miljoen, voordat deze middelen worden afgeroomd aan de schatkist.

Leningenportefeuille

In de gemeente Steenwijkerland werken we met totaalfinanciering. Dit houdt in dat niet voor iedere investering apart een lening wordt afgesloten. Investeringen worden gefinancierd vanuit het totaal van eigen vermogen (reserves) en het lang vreemd vermogen (aangetrokken leningen). Bij projecten van grote omvang kan het zijn dat het systeem van totaalfinanciering wordt losgelaten. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld een project waarbij er sprake is van een verschil tussen juridisch en economisch eigenaar van een activa.

bedragen x € 1.000

Ontwikkeling leningenportefeuille o/g	2025	2026	2027	2028
Schuldrestant per 1 januari	67.272	61.777	56.365	50.942
Nieuw aangetrokken leningen	-	-	-	-
Extra aflossingen	-	-	-	-
Reguliere aflossingen	5.494	5.413	5.423	5.433
Schuldrestant per 31 december	**61.777**	**56.365**	**50.942**	**45.510**
Verschuldigde rente	**1.220**	**1.106**	**991**	**876**
Gemiddeld rentepercentage	**1,98%**	**1,96%**	**1,95%**	**1,93%**

In het overzicht zijn meegenomen de opgenomen leningen, die zijn doorgesluisd naar woningcorporatie Wetland Wonen Groep. De restschuld van deze doorgesluisde leningen bedraagt per 1 januari 2025 € 3,5 miljoen. Alle leningen zijn opgenomen bij de BNG Bank. In 2025 moet een totaalbedrag van afgerond € 1,220 miljoen worden betaald wegens verschuldigde rentekosten. Dit is inclusief de rentelasten van € 0,148 miljoen voor de doorgesluisde leningen aan Wetland Wonen en transitorische rente. Wij lopen een risico als de woningcorporatie haar betalingsverplichtingen niet nakomt. Het Waarborgfonds Sociale Woningen staat garant voor de betalingen van rente en aflossingen van 3 van de 5 verstrekte leningen.

Rentetoerekening

Sinds 2018 wordt de rekenrente volgens een vaste formule berekend en kan deze niet meer vrij worden bepaald. De invloed op het renteresultaat is vanaf dat moment beperkt tot de keuze om wel of geen rente over het eigen vermogen te berekenen. De omvang van de rente die over het eigen vermogen mag worden berekend, is met ingang van de begroting 2017 gemaximeerd op het gemiddelde rentepercentage dat de gemeente over haar extern aangetrokken leningen betaalt. Het renteschema is hieronder weergegeven.

bedragen x € 1.000

Renteschema		Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
a. Externe rentelasten over de korte en lange financiering	(-)	- 1.111	- 1.273	- 2.207
b. Externe rentebaten (idem)	(+)	231	278	194
Saldo rentelasten en rentebaten		**- 880**	**- 995**	**- 2.013**
c1. Rente die aan de grondexploitatie **moet** worden doorberekend	(+)	24	31	51
c2. Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	(+)	- 177	- 162	- 148
c3. De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= project-financiering), die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	(-)	177	162	148
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		**- 856**	**- 964**	**- 1.962**
d1. Rente over eigen vermogen	(-)	-	-	-
d2. Rente over voorzieningen (contante waarde)	(-)	-	-	-
Totaal werkelijk aan taakvelden toe te rekenen rente		**- 856**	**- 964**	**- 1.962**
e. Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	(+)	826	1.074	1.537
Renteresultaat op het taakveld treasury		**- 30**	**109**	**- 425**

Kredietrisico's

Dit is het risico dat de gemeente loopt wanneer geldleningen worden verstrekt aan rechtspersonen, c.q. publieke instellingen die in voorkomende gevallen in financiële problemen kunnen komen. Onze gemeente heeft naar verwachting in het begrotingsjaar 2025 in beperkte mate te maken met kredietrisico's. De totale omvang van deze leningen per 1-1-2025 bedraagt bijna € 5,7 miljoen (excl. de startersleningen). De ontwikkeling van de verstrekte leningenportefeuille ziet er als volgt uit.

bedragen x € 1.000

Verstrekte leningen	2025	2026	2027	2028
Enexis Holding N.V.	1.016	1.016	1.016	1.016
Wetland Wonen Groep	3.462	3.132	2.793	2.445
N.V. Rova Holding	1.011	1.011	1.011	1.011
Div. verstrekte hypotheken gemeentepersoneel	3	-	-	-
Duurzaamheidsleningen maatsch.instellingen ca.	97	84	71	58
Duurzaamheidsleningen particulieren	98	87	77	67
Startersleningen	*4.293*	*4.293*	*4.293*	*4.293*
Totaal verstrekte leningen	**9.979**	**9.624**	**9.261**	**8.890**
Rentevergoeding	**245**	**231**	**217**	**202**
Gemiddeld rentepercentage	**2,45%**	**2,40%**	**2,34%**	**2,27%**

Voor 2025 is een rentevergoeding van afgerond € 0,245 miljoen begroot. Hieronder is dit bedrag gespecificeerd.

bedragen x € 1.000

Ontvangen rente	Begroting 2025
Enexis Holding N.V.	14
Wetland Wonen Groep	148
N.V. Rova Holding	81
Duurzaamheidsleningen maatsch.instellingen ca.	1
Duurzaamheidsleningen particulieren	-
Totaal ontvangen rente	**245**

Financiering

Binnen de gemeente wordt een omslagrente in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten van 1,0%. Door een wijziging in de BBV voorschriften geldt vanaf 2025 voor de grondexploitatie hetzelfde rentepercentage van 1,0%. Deze omslagrente is berekend op basis van het investeringsvolume 2025 (inclusief restantkredieten) en bestaat uit de werkelijk betaalde en ontvangen rente. Indien in de loop van het begrotingsjaar de werkelijke rente sterk afwijkt (>25%) dan is een correctie verplicht voorgeschreven.

Financieringspositie

De financieringspositie geeft inzicht in de ontwikkeling van de financieringsbehoefte, rekening houdend met de investeringen en beschikbare interne en externe middelen. De interne financiering vindt plaats in de vorm van de afschrijvingen ten laste van de exploitatierekening en in de vorm van eigen vermogen (reserves). Voor de externe financiering wordt een beroep gedaan op de geld- en kapitaalmarkt. De boekwaarde van de investeringen en uitgezette leningen wordt per 1 januari 2025 geraamd op € 160 miljoen.

bedragen x € 1.000

Financieringsbehoefte	1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027	1-1-2028
Boekwaarde				
Boekwaarde vaste activa incl. voorraden	146.209	166.167	174.855	181.383
Boekwaarde leningen u/g/kapitaalverstrekkingen	13.929	13.574	13.212	12.840
Totaal boekwaarde	**160.138**	**179.741**	**188.067**	**194.223**
Aanwezige financieringsmiddelen				
Eigen vermogen				
Algemene reserves	27.973	22.542	20.933	20.727
Bestemmingsreserves	11.792	11.642	11.642	11.642
Totaal eigen vermogen	**39.765**	**34.184**	**32.575**	**32.370**
Vreemd vermogen				
Voorzieningen	13.407	10.837	10.433	10.834
Langlopende leningen	67.272	61.777	56.365	50.942
Totaal vreemd vermogen	**80.679**	**72.615**	**66.798**	**61.776**
Totaal financieringsmiddelen	**120.445**	**106.798**	**99.373**	**94.146**
Financieringstekort (-/-) c.q. overschot (+/+)	**- 39.694**	**- 72.943**	**- 88.694**	**- 100.078**

Financieringstekort

Bij de aanvang van het begrotingsjaar 2025 ramen wij een financieringstekort van afgerond € 39,7 miljoen. Dit tekort ontstaat doordat de som van de reserves en voorzieningen en de opgenomen geldleningen per 1 januari 2025 lager is dan de boekwaarde van de investeringen per 1 januari 2025. Nagenoeg alle transacties vinden plaats via de BNG, onze huisbankier. In de dienstverleningsovereenkomst is geregeld dat wij tot een bedrag van € 12 miljoen 'rood' mogen staan. Daarnaast heeft de gemeente een rekening-courantovereenkomst met de Rabobank 'Meppel-Staphorst- Steenwijkerland'.

Prognose Meerjarenbalans[18]

bedragen x € 1.000

Prognose meerjarenbalans	Realisatie Ultimo 2023	Begroting Ultimo 2024	Begroting Ultimo 2025	MJR Ultimo 2026	MJR Ultimo 2027	MJR Ultimo 2028
Activa						
Vaste Activa						
Immateriële vaste activa	98	-	-	-	-	-
Materiële vaste activa	114.575	145.145	165.144	176.140	184.543	175.526
Financiële vaste activa	10.524	9.539	10.870	10.508	10.136	9.755
FVA: Kapitaalverstrekkingen	*1.246*	*1.246*	*1.246*	*1.246*	*1.246*	*1.246*
FVA: Leningen	*9.278*	*8.293*	*9.624*	*9.262*	*8.890*	*8.509*
FVA: Uitzettingen > 1 jaar	-	-	-	-	-	-
Totaal vaste activa	**125.198**	**154.684**	**176.014**	**186.648**	**194.679**	**185.281**
Vlottende Activa						
Voorraden	3.936	5.454	3.728	1.420	- 455	98
VR: Bouwgronden in exploitatie	*3.837*	*5.454*	*3.728*	*1.420*	*- 455*	*98*
VR: Overige voorraden	*98*	-	-	-	-	-
Uitzettingen met een rentetyp. looptijd < 1 jaar	12.324	12.324	12.324	12.324	12.324	12.324
Liquide middelen	1.009	1.009	1.009	1.009	1.009	1.009
Overlopende activa	6.679	6.679	6.679	6.679	6.679	6.679
Totaal vlottende activa	**23.947**	**25.466**	**23.740**	**21.431**	**19.557**	**20.110**
Totaal activa	**149.145**	**180.150**	**199.753**	**208.079**	**214.235**	**205.391**
Passiva						
Vaste Passiva						
Eigen vermogen	57.847	41.868	39.920	35.723	32.325	28.254
EV: Algemene reserves	*35.721*	*27.973*	*22.542*	*20.933*	*20.727*	*21.504*
EV: Bestemde reserves	*13.196*	*11.792*	*11.642*	*11.642*	*11.642*	*11.642*
EV: Reserve rekeningresultaat	*8.930*	*2.103*	*3.634*	*- 2.589*	*- 3.193*	*- 4.847*
EV: Rekeningresultaat naar Algemene reserve			*2.103*	*5.737*	*3.148*	*- 45*
Voorzieningen	9.301	13.407	10.837	10.433	10.834	11.368
Vaste Schuld met een rentetyp. looptijd > 1 jaar	57.267	67.272	61.777	56.365	50.942	45.510
Financieringsbehoefte		32.873	62.488	80.828	95.404	95.529
Totaal vaste passiva	**124.415**	**155.420**	**175.023**	**183.349**	**189.505**	**180.660**
Vlottende Passiva						
Vlottende schuld met een rentetyp. looptijd < 1 jaar	12.943	12.943	12.943	12.943	12.943	12.943
Overlopende passiva	11.787	11.787	11.787	11.787	11.787	11.787
Totaal vlottende passiva	**24.730**	**24.730**	**24.730**	**24.730**	**24.730**	**24.730**
Totaal passiva	**149.145**	**180.150**	**199.753**	**208.079**	**214.235**	**205.391**

[18] In de prognose meerjarenbalans zijn de saldi van de voorliggende programmabegroting vertaald in de post 'eigen vermogen'. De overlopende activa en passiva zijn constant gelaten ten opzichte van de laatste vastgestelde jaarrekening.

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo is volgens de BBV voorgeschreven dat bij de uiteenzetting van de financiële positie een geprognosticeerde balans moet worden opgenomen. Deze balans moet meerjarig zijn en geeft inzicht in de ontwikkeling van onder meer de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte.

De presentatie van de geprognosticeerde balans sluit aan op de balans van de jaarrekening. Deze balans hoeft niet in detail te worden uitgewerkt. In de prognose zitten veel aannames omdat de toekomstige mutaties onzeker zijn. Het vertrekpunt voor deze balans is de jaarrekening 2023 geweest. Bij de prognose van de eindbalans voor de jaren 2025 t/m 2028 is rekening gehouden met de mutaties voortvloeiende uit:

- het investeringsprogramma 2025–2028;
- actualisatie grondexploitaties;
- de mutaties in de reserves en voorzieningen.

EMU-saldo

Om strakker te kunnen sturen op de afspraken die het Rijk heeft gemaakt in Europees verband is de Wet Hof ingevoerd. Deze wet is bedoeld voor de beheersing van de schuldenlast en het begrotingstotaal op rijksniveau. Een individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente heeft in de gezamenlijke tekortnorm.

Gemeenten met een sluitende (meerjaren) begroting hebben niet per definitie ook een sluitende begroting in EMU-termen. De belangrijkste oorzaak is dat het Rijk investeringen aan één jaar toerekent (het zogenaamde kasstelsel) terwijl andere overheden en het bedrijfsleven dergelijke uitgaven via afschrijvingen over meerdere jaren uitsmeren (stelsel van baten en lasten).

Sturingsopties om het EMU-saldo in positieve zin te beïnvloeden zijn het afstoten van activa en passiva die niet tot de 'core business' van een gemeente horen. Als vervolg daarop kan het noodzakelijk zijn keuzes te maken en ambities te beperken als het gaat om het investeringsprogramma. Voor vastgoedobjecten kan daarbij huur of lease een optie zijn.

bedragen x € 1.000

Berekening EMU-saldo via exploitatie en balans (volgens EMU-enquête)			Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
1.	(+)	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	- 15.979	- 1.948	- 4.197	- 3.398	- 4.071
2.	(-)	Mutatie (im)materiële vaste activa	30.471	19.999	10.996	8.403	- 9.017
3.	(+)	Mutatie voorzieningen	4.107	- 2.570	- 404	401	534
4.	(-)	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.519	- 1.726	- 2.308	- 1.875	554
5.	(-)	Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo			**- 43.862**	**- 22.790**	**- 13.289**	**- 9.525**	**4.926**

bedragen x € 1.000

Berekening EMU-saldo via exploitatie en balans (volgens EMU-enquête)	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
1. **Mutaties financiële activa**					
1a. (+) Financiële vaste activa	- 985	1.331	- 362	- 372	- 381
1b. (+) Uitzettingen	-	-	-	-	-
1c. (+) Liquide middelen	-	-	-	-	-
1d. (+) Overlopende activa	-	-	-	-	-
2. **Mutaties financiële passiva**					
2a. (-) Vaste schuld	42.877	24.121	12.927	9.153	- 5.307
2b. (-) Vlottende schuld	-	-	-	-	-
2c. (-) Overlopende passiva	-	-	-	-	-
3. **Verwachte boekwinst**					
3a. (-) Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo	**- 43.862**	**- 22.790**	**- 13.289**	**- 9.525**	**4.926**

bedragen x € 1.000

EMU-SALDO referentiewaarde	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
EMU-saldo volgens berekening	- 43.862	- 22.790	- 13.289	- 9.525	4.926
EMU-SALDO referentiewaarde	- 7.573	- 8.148	- 8.148	- 8.148	- 8.148
		-			
EMU-saldo blijft onder referentiewaarde					**13.074**
EMU-saldo overschrijdt referentiewaarde	**- 36.289**	**- 14.642**	**- 5.141**	**- 1.377**	

Voor 2025 bedraagt de referentiewaarde - € 8,1 miljoen. Uit bovenstaande tabel blijkt dat de EMU-saldi niet binnen de gestelde referentiewaarden blijven. Dit heeft te maken met de geplande investeringen in die jaren. Specifiek geldt voor de overschrijding in 2024 dat deze wordt veroorzaakt doordat de restantkredieten over 2023 zijn overgeheveld naar 2024.

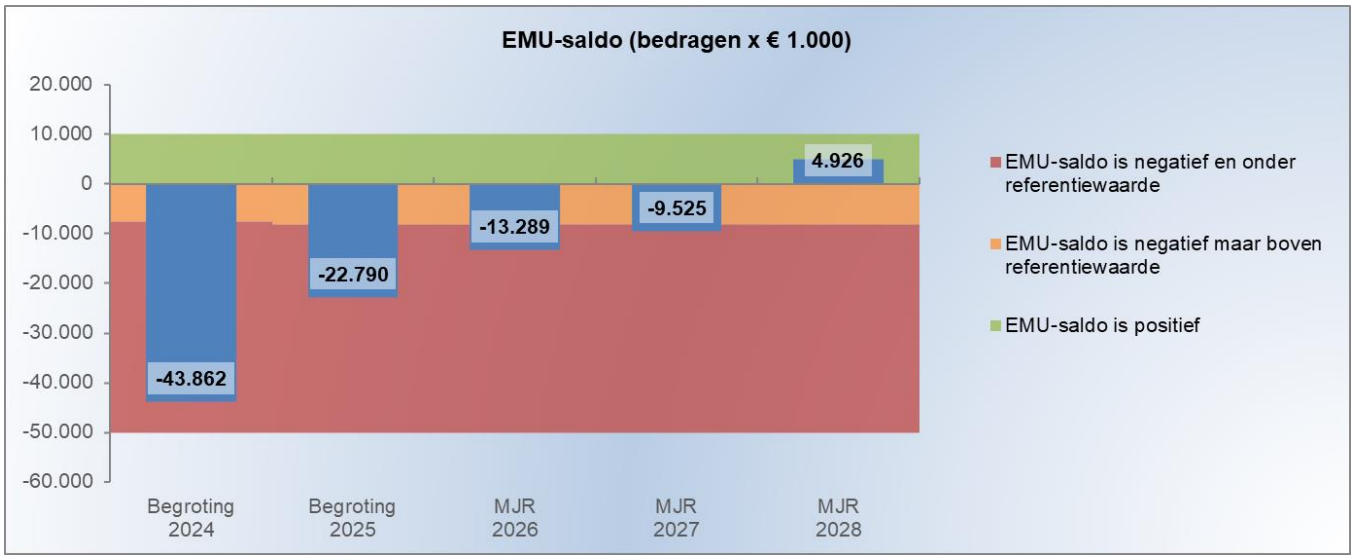

4.5. Paragraaf Bedrijfsvoering

In onderstaande kaart staan de ambities voor de ambtelijke organisatie.

De hierin opgenomen organisatiedoelen gebruiken we als indeling voor deze bedrijfsvoeringsparagraaf.

Betrouwbaar en professioneel

<u>Doelmatigheidsonderzoek</u>
Jaarlijks doen we onderzoek naar de doelmatigheid van een bepaald product of proces. Het inwonerspanel is in de afgelopen periode onderwerp van onderzoek geweest. In 2025 wordt het proces van de aanschaf van voertuigen bij de buitendienst onderzocht, waarbij de vraag centraal staat hoe doelmatig en doeltreffend dit proces wordt uitgevoerd.

<u>Rechtmatigheidsverantwoording</u>
In de jaarrekening 2023 heeft het college voor het eerst een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen. Dit betrof een niet rechtmatige verklaring, met name veroorzaakt doordat het begrip rechtmatigheid een andere interpretatie heeft gekregen dan voorheen gebruikelijk was. Insteek is (uiteraard) om in de jaarrekening wel tot een rechtmatige verklaring te komen. Welke stappen we moeten zetten om tot een dergelijke rechtmatige verklaring te kunnen komen zal in beeld worden gebracht en vervolgens worden afgewogen.

<u>Visie op control</u>
Om als organisatie goed 'in control' te zijn is het belangrijk dat taken en verantwoordelijkheden op de juiste wijze invulling krijgen. De eerder vastgestelde visie op control is hierbij ondersteunend. Op basis van deze visie is in de afgelopen periode onderzocht hoe de interne controltaken worden ervaren en waar er verbeterpunten zijn. Deze

verbeterpunten worden eind 2024 als geheel door het management besproken en waar binnen de (personele) mogelijkheden die er zijn worden geprioriteerd en opgepakt.

Projectmatig werken

De afgelopen maanden is gewerkt aan een uniforme methode van projectmatig werken. Simpel, functioneel en aansluitend op de P&C-cyclus. Er is tevens helderheid in rollen en bevoegdheden wat betreft opdrachtgevers. De komende maanden wordt de nieuwe methode geïmplementeerd. De huidige projectgroepleden worden ambassadeurs zodat we voor een blijvende ingang voor verbetering en implementatie (voor nieuwe collega's bijvoorbeeld). Via OpgaveGerichteOverleggen (OGO) wordt per bestuursprogramma (opgave) gestuurd op het projectenportfolio en het bewaken van de bestuurlijke opdrachten in relatie tot ambtelijke inzet en capaciteit.

Fraudebeheersing

De komende jaren wordt er vanuit de accountantscontrole nadrukkelijker aandacht gegeven aan fraudepreventie. Ook is dit onderwerp inmiddels onderdeel van de controleverklaring van de accountant. Via diverse invalshoeken besteden wij continu aandacht aan fraudepreventie, zoals onder meer de verbetering van de risicobeoordeling via procescontroles en bewustzijnsacties onder medewerkers.

Communicatie

Betrouwbaar, open en eerlijk. Dat is de basis van onze communicatie naar inwoners en ondernemers. Deze en andere uitgangspunten zijn vastgelegd in een koersdocument voor de jaren 2023 – 2026. Daarin staat dat we onze overheidscommunicatie inzetten om uitleg te geven, om te luisteren naar wat onze inwoners zeggen en vinden, om te weten wat er leeft in de samenleving, om te werken aan ons imago en om onze zichtbaarheid te vergroten. We zoeken daarin continu de verbetering. In 2024 vertaalde zich dat onder andere in een vernieuwde visie op de inzet van social media en een verbeterde online monitoring. Voor 2025 koppelen we dat aan een professionele online omgevingsanalyse om op deze manier bij te dragen aan een omgevingsgerichte organisatie.

Wet open overheid

De Woo regelt welke informatie de gemeente op eigen initiatief (actief) of op verzoek (passief) naar buiten moet brengen. In de wet staat welke categorieën actief openbaar moeten worden gemaakt; de minister bepaalt per categorie wanneer deze verplichting geldt. In november 2024 moeten in ieder geval gemeentelijke regelingen en gegevens over de organisatie, werkwijzen en bereikbaarheid gepubliceerd zijn. Daaraan voldoen we. Vanaf 2025 volgen o.a. raads- en collegestukken, advies- en onderzoeksrapporten, jaarplannen en -verslagen, klachten en beschikkingen. De actieve openbaarmaking vraagt een forse juridische, technische en organisatorische inspanning. Dat betreft de aanpassing van werkprocessen en systemen en medewerkers moeten weten wat van hen wordt verwacht. De (verdere) invoering wordt begeleid door een breed samengestelde projectgroep.

Informatievoorziening

Door toenemende digitalisering en het gebruik van netwerksystemen worden we hiervan steeds afhankelijker maar neemt ook de kans op uitval van systemen met mogelijk maatschappelijke gevolgen toe. Door ook in 2025 de 'basis op orde' te houden wordt het risico op uitval van systemen verkleind. Tevens neemt, mede door internationale spanningen, het risico op cyberaanvallen/cybercrisis in het digitale domein toe. Met de Europese NIS2-richtlijn en de nationale vertaling daarvan naar de Cybersecuritywet, zal in 2025 (zowel lokaal als nationaal) verder worden gewerkt aan het verhogen van het niveau van cyberbeveiliging. Geïnventariseerd wordt welke gevolgen deze richtlijn heeft voor de organisatie om vervolgens een plan van aanpak op te stellen.

Marktontwikkelingen ICT
In de software-industrie is het onrustig. Er is sprake van overname van partijen en verschuivingen van software tussen partijen. De investeringen om ontwikkelingen bij te houden zijn groot en gebeuren door deze partijen niet altijd en vanwege onzekerheden behouden ze het personeel niet. We merken dat partijen daardoor niet (meer) altijd het afgesproken resultaat behalen of niet eens (kunnen) reageren op uitvragen in de markt. Voor de komende periode staan verschillende aanbestedingen op de planning waarbij dit een aandachtspunt gaat zijn.

Samenleving tevreden
... over onze dienstverlening, over hoe we integraal samenwerken en over onze gastvrijheid.

Dienstverlening
Inwoners en ondernemers komen op diverse momenten in contact met ons. Wij vinden het belangrijk dat dit contact dan prettig verloopt. In welke vorm dit contact dan ook plaatsvindt: digitaal, telefonisch, schriftelijk of fysiek. Aan onze inwoners en ondernemers vragen we hoe zij onze dienstverlening ervaren. Bijvoorbeeld via enquêtes in de KlantContactMonitor (KCM). We gebruiken uitkomsten van de enquêtes om onze dienstverlening te optimaliseren. Daarnaast gebruiken we de uitkomsten van de enquêtes, de analysetool voor onze website (SiteImprove) en het Testpanel om onze brieven en online informatie te verbeteren. Gebruiksgemak, duidelijke taal en (digitale) toegankelijkheid staan daarbij centraal. Met het project Duidelijke Taal zetten we extra in op het vereenvoudigen van teksten.

Schoonmaak
Een Europese aanbesteding is in gang gezet voor een nieuw schoonmaakcontract voor alle gemeentelijke gebouwen (o.a. gemeentehuis, gemeentewerf en gymzalen).

Verduurzaming bedrijfsvoering
Als overheid stimuleren wij duurzaamheid bij onze inwoners en bedrijven. Op het gebied van onze bedrijfsvoering hebben wij natuurlijk een voorbeeldfunctie. In het Klimaat- en duurzaamheidsambitie document zijn onze ambities voor de komende jaren vastgesteld. In 2023 brachten we de CO2-uitstoot van onze organisatie in kaart met de CO2-prestatieladder methodiek. Aan de hand hiervan worden maatregelen getroffen, onder meer het verminderen van het fossiel brandstofgebruik en het slimmer omgaan met energie. Daarnaast organiseren we jaarlijks een klimaat-een duurzaamheidsweek om medewerkers bewust te maken en te inspireren tot duurzaam gedrag.

De gemeente heeft ook een voorbeeldfunctie op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI). Steenwijkerland heeft het manifest MVOI ondertekend. Om hier verder invulling aan te geven stellen we een actieplan MVOI op en borgen dit in het gemeentelijk inkoop- en aanbestedingsbeleid.

Medewerkers tevreden
… over de positieve werksfeer, een fijne werkomgeving, de ruimte voor ontwikkeling en over een goede werkgever.

Eigenaarschap, verbinding en gezamenlijkheid
Medewerkers binnen Steenwijkerland voelen zich betrokken en verantwoordelijk dat blijkt ook uit het medewerker onderzoek. Daarin zit de kracht van de organisatie. Een thema dat voor alle overheden enorm van belang is, is eigenaarschap. Hoe koppelen we de krachten van onze organisatie aan dat thema. Een groep van ambassadeurs uit alle teams binnen de organisatie is in 2024 gestart en gaat in 2025 hier verder mee aan de slag. Hoe kunnen we met elkaar samenwerken op een manier die recht doet aan het individu en die bijdraagt aan de doelstellingen van de

organisatie. Opdrachtgever- en opdrachtnemerschap, weten waar je over gaat, prioriteren en bewuste keuzes maken.

Vitaliteit en de duurzaam inzetbare medewerker

De aandacht voor vitaliteit en duurzame inzetbaarheid is gebaseerd op een lange termijn visie. Onder het mom 'Hoe jij in je vel zit doet er toe' worden ook in 2025 medewerkers ondersteund bij het vergroten van hun vitaliteit, werkvermogen en inzetbaarheid. De ondersteuning bestaat uit praktische handvaten die medewerkers helpen fit en gemotiveerd te blijven, door voldoening te halen uit werk dat bij hen past. Dit draagt bij aan het behoud van gemotiveerde en enthousiaste medewerkers.

Medewerker onderzoek

We willen dat onze medewerkers zowel tevreden als vitaal zijn. We evalueren dit periodiek door middel van onderzoek. In het najaar van 2024 wordt weer een medewerkeronderzoek uitgevoerd. Het doel is enerzijds vast te stellen waar we staan als organisatie in de ogen van de medewerkers en daarnaast input te vinden voor verbeterpunten. In 2025 gaan we aan de slag met de resultaten van dit onderzoek: welke sterke punten willen we behouden of uitbouwen en waar vinden we verbeterpunten om aan te werken.

Personele gegevens

In de paragraaf bedrijfsvoering nemen we ook cijfermatige informatie op het gebied van onze medewerkers over de eerste helft van 2024 en ter vergelijking over 2022 en 2023.

Formatie/bezetting

Formatie / bezetting

Periode	2022	2023	2024 Q2
Peildatum	31-12-2022	31-12-2023	30-6-2024
Aantal medewerkers	432	457	475
Bezetting (aantal mdw in fte)	378,8	403,7	415,3
Formatie (begroting in fte)	407,5	423,7	434,7
Formatieruimte (fte)	28,7	20,0	19,4
Aantal medewerkers inhuur	78	62	58
Totaal medewerkers inclusief inhuur	510	494	533
fte= full time medewerker			
aantal mdw	2022	2023	jan-jun 2024
Stagiaires	25	23	19

De bezetting is in 2024 licht toegenomen. De formatiestijging vloeit voort uit de vastgestelde begroting 2024 en betrof onder meer formatie voor recreatie en toerisme, verkiezingen, duidelijke taal, controle openbare ruimte, bouwkunde en vitaal platteland. Deels betreft het tijdelijke formatieruimte voor specifieke projecten of programma's. Dergelijke formatieruimte wordt geregeld ook door inhuur van externe medewerkers ingevuld.

Inhuur

In de grafiek wordt de inhuur in de voorgaande jaren getoond. De kosten voor inhuur de eerste helft van 2024 waren 7,9% van de totale loonkosten (in 2023 was dit: 10,3%). De kosten voor inhuur voor projecten zijn gelijk aan die in 2023 (3,5% van de loonkosten). De kosten voor reguliere inhuur is in de eerste helft van 2024 gedaald naar 4,4% van de loonkosten (6,9% in 2023). Het percentage inhuur ligt ook op een lager niveau dan de gemiddelde inhuur voor vergelijkbare gemeenten.

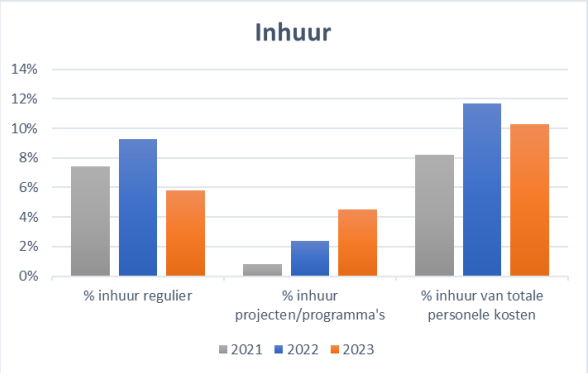

Arbeidsmarkt

In-, door-, uitstroom

aantal mdw	2022	2023	jan-jun 2023	jan-jun 2024
instroom (aantal nieuwe mdw)	54	69	40	43
doorstroom (intern andere functie)	7	11	2	0
uitstroom (aantal mdw uit dienst)	40	44	11	8
% uitstroom	9%	10%	2%	2%
Aantal vacatures*	50	0	48	53
lopend			8	19
ingevuld			29	31
niet ingevuld			11	3

**detail gegevens beschikbaar vanaf maart 2022 ivm nieuw systeem*

De arbeidsmarkt blijft in beweging. De eerste helft van 2024 zien we iets meer instroom en iets minder uitstroom dan de voorgaande jaren. Door de gunstige arbeidsmarkt vertrekken medewerkers relatief makkelijk en lukt het ook steeds om nieuwe medewerkers te vinden. Het kost voor sommige plekken wel meer moeite. Er zijn soms meerdere wervingsrondes nodig voor het invullen van een vacature. Vacatures op gebied van o.a. verkeer, ruimtelijke ontwikkeling, juridische en financiële functies zijn het moeilijkst te vervullen. In 2025 vervolgen we onze inspanningen op arbeidsmarktcommunicatie om de juiste medewerkers aan te kunnen trekken.

Bij omliggende gemeenten en ook landelijk is een vergelijkbaar beeld te zien. De verwachting is dat de arbeidsmarkt in 2025 in beweging zal blijven. Aantrekkelijk werkgeverschap is het sleutelwoord. Dat begint met het zorgen voor een goede start voor onze nieuwe collega's. Daarnaast is er veel aandacht voor het behoud van medewerkers. Dit doen we bijvoorbeeld door in te zetten op de hele loopbaan van de medewerker bij de gemeente. In 2025 blijft de focus op vitaliteit en inzetbaarheid en richten we ons op nadrukkelijker op de ontwikkeling later in de loopbaan van onze medewerkers. Doel is bij te dragen aan het behouden van talenten, bieden van perspectief en het stimuleren van doorstroom naar andere functies.

Ontwikkeling ziekteverzuim

Verzuim				
	2022	2023	jan-jun 2023	jan-jun 2024
verzuim %	6,4%	5,5%	6,6%	6,9%
exclusief zwangerschaps- en bevallingsverlof				

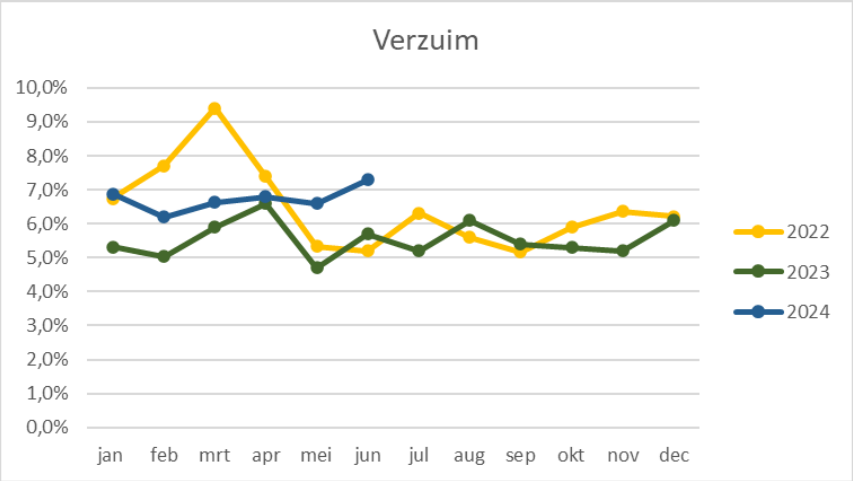

Het verzuim in 2024 ligt iets boven het niveau van vorig jaar. De oorzaak hiervan ligt vooral in het langdurig verzuim. Doelstelling voor 2025 is een stabiel lager verzuim over de hele organisatie. Dit doen we door in te zetten op preventie en actieve begeleiding bij verzuim. Zo is onlangs een specifieke verzuimtraining voor onze leidinggevenden georganiseerd. Ook de inzet van ons vitaliteitsprogramma heeft tot doel het verzuim zo laag mogelijk te houden.

4.6. Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding
Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Bestuurlijk belang houdt in dat de gemeente een zetel in het bestuur heeft of stemrecht heeft bij de vergaderingen. Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente financiële middelen in het bedrijf heeft geïnvesteerd, c.q. gestoken. Als het bedrijf failliet gaat, is de kans groot dat de gemeente de beschikbare financiële middelen kwijt is. Ook bij problemen bij de verbonden partij kan de gemeente aansprakelijk worden gesteld en kunnen kosten verhaald worden op de gemeente. Een partij die ieder jaar een subsidie krijgt, waar geen tegenprestatie tegenover staat is geen verbonden partij. In de 'Nota Verbonden Partijen' zijn regels vermeld voor het aangaan van diverse nieuwe samenwerkingen. Het proces van deelnemingen is een dynamisch gebeuren. Daarom treft u net als vorig jaar weer een aantal wijzigingen, c.q. aanvullingen aan die passen binnen de huidige kaders van de 'Nota Verbonden Partijen'.

Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen
Wij streven ernaar om het bestuurlijk en financieel belang te houden in die organisaties die een bijdrage leveren aan het openbaar belang en waarvan de activiteiten aansluiten bij het beleid zoals dat door de gemeente wordt gevoerd. Beleidswijzigingen voor specifieke verbonden partijen worden voor zover nodig of wenselijk afzonderlijk aan de raad voorgelegd.

Verbonden partijen waarin de gemeente Steenwijkerland deelneemt
De verbonden partijen van de gemeente Steenwijkerland bestaan uit de gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en publiekrechtelijke rechtspersonen.

Voornemens tot het aangaan van nieuwe bestuurlijke participaties
Op dit moment zijn er geen voornemens bekend tot het aangaan van nieuwe bestuurlijke participaties.

Voornemens tot het beëindigen van bestaande participaties
Verwacht wordt dat de gemeente op korte termijn geen participaties met uitzondering van Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. en CSV Amsterdam B.V. gaat beëindigen:

- Het bestuur van Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. heeft met het Ministerie van Klimaat en Energie, ZEH Energy B.V. en Energy Resources Holding B.V. in februari 2024 overeenstemming bereikt over de terugtreding van PBE als contractpartij uit het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borselle uit 2009. Daarmee resteren er geen openstaande contractuele verplichtingen meer en kan de vennootschap worden ontbonden. Op 26 september 2024 vindt er een aandeelhoudersvergadering plaats. De resterende liquide middelen worden daarna uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van hun aandelenbelang.
- In februari 2024 heeft CSV Amsterdam B.V. de motivering tegen de naheffingsaanslag bij de rechtbank ingediend. De inhoudelijke zitting staat gepland op 3 september 2024. Afhankelijk van de uitspraak van de rechtbank zal, in overleg met de Aandeelhouderscommissie van CSV, de procedure al dan niet worden voortgezet. De resterende liquide middelen worden aan de aandeelhouders uitgekeerd naar rato van hun aandelenvermogen.

Wijzigingen bestaande participaties
Op dit moment zijn er geen wijzigingen in bestaande participaties bekend.

Risico's
Bij het deelnemen in een verbonden partij kan de gemeente risico's lopen. Te denken valt onder andere aan:
- hoogte van de dividenduitkering;
- Aansprakelijkheid bij faillissement;
- hogere bijdragen bij exploitatietekorten bij gemeenschappelijke regelingen.

Beheersmaatregelen
Om de risico's te beperken zijn de volgende maatregelen getroffen:
- de gemeenschappelijke regelingen moeten jaarlijks vóór 15 april hun ontwerpbegroting en voorlopige jaarrekening naar de gemeenteraden zenden;
- bij de rechtspersonen (onder andere nutsbedrijven) heeft de gemeente, via de portefeuillehouder inspraak bij de behandeling tijdens de aandeelhoudersvergaderingen.

Bij de verschillende programma's worden de specifieke risico's van de verbonden partijen vermeld. Verder treft u in bijlage 8 het overzicht aan van de verbonden partijen.

Resumé
Hieronder treft u een beknopt overzicht aan van dividenduitkeringen, rente-inkomsten en verschuldigde bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen.

bedragen x € 1.000

Dividend/rentevergoeding	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Samenredzaam			
N.V. Noordwestgroep te Steenwijk	-	-	-
Duurzaam			
N.V. Rova Holding te Zwolle	211	195	250
Financiën en dienstverlening			
Enexis N.V. te Den Bosch	189	73	73
Enexis N.V. te Den Bosch - extra uitkering	203		
Enexis N.V. te Den Bosch	14	14	14
N.V. Vitens te Apeldoorn	-	-	-
CSV Amsterdam B.V.	-	-	-
PBE	-	-	-
N.V. Vitens te Apeldoorn	-	-	-
N.V. Rendo te Meppel	1.099	1.027	799
N.V. Rendo te Meppel - extra dividenduitkering		-	-
N.V. Rova Holding te Zwolle	81	81	81
Wadinko N.V. te Zwolle	82	82	82
N.V. B.N.G. te Den Haag	324	280	280
B.V. Dataland te Gouda	-	-	-
Totaal dividend/rentevergoeding	**2.203**	**1.751**	**1.579**

bedragen x € 1.000

Gemeentelijke bijdragen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Leefbare steden en kernen			
Veiligheidsregio IJsselland te Zwolle	3.422	3.517	3.839
Samenredzaam			
GGD IJsselland te Zwolle	2.092	2.038	2.140
Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (vh BVO IJsselland)	234	162	170
Duurzaam			
Omgevingsdienst IJsselland (OD)	1.361	1.483	1.483
Totaal gemeentelijke bijdragen	**7.108**	**7.201**	**7.632**

4.7. Paragraaf Grondbeleid en ontwikkelingsinvesteringen

Algemeen
In de 'Paragraaf Grondbeleid en ontwikkelingsinvesteringen' wordt ingegaan op de vermogenspositie van het grondbedrijf op basis van geactualiseerde exploitatieopzetten van de diverse complexen. Tevens zijn de diverse risico's, waar het grondbedrijf mee te maken heeft, beschreven.

De resultaten van 2023 zijn verwerkt in de jaarrekening en hebben hun weerslag gehad op de grondexploitaties. Op basis van de bijgestelde grondexploitaties is de vermogenspositie van het grondbedrijf in beeld gebracht.

Uitgangspunten
De programma begroting 2025 -2028 is gebaseerd op:
- Het huidige grondbeleid.
- De woonagenda 2022-2026.
- De prestatieafspraken Steenwijkerland 2023-2027.

Nieuwe ontwikkelingen

Wanneperveen
De gemeente Steenwijkerland ontwikkelt een bijzonder, groen woongebied en nieuw kindcentrum in Wanneperveen. De planlocatie grenst aan bestaand bebouwd gebied en ligt in het agrarische landschap tussen de kern Wanneperveen en het natuurgebied de Wieden. Er zijn binnen het plan 18 vrije kavels van 8 vrijstaande en 10 onder twee-onder-één kapwoningen, 13 kavels in drie blokken voor 13 rijwoningen en 1 kavel voor 6 patiowoningen. In Q4 2024 wordt concept omgevingsplan ter inzage gelegd.

Oldemarkt
In Oldemarkt nabij het marktplein bouwt WWG 9 seniorenwoningen en 5 gezinswoningen. Bestemmingsplan is onherroepelijk en start bouw zal zijn in Q4 2024. Het betreft dus sociale woningbouw.

Blokzijl
Wetland Wonen Groep realiseert in Blokzijl 4 starterskoopwoningen en 9 sociale huurwoningen en in Sint Jansklooster 8 starterskoopwoningen en 12 sociale huurwoningen.

Steenwijk Zuidoost
In Steenwijk Zuidoost is sprake van een PFAS verontreiniging die moet worden gesaneerd. De gemeente voert de sanering uit. Met een subsidie in het kader van de WoningBouwImpuls is een deel van de saneringskosten gedekt. Het restant van de kosten wordt door de ontwikkelaar betaald. Hierover worden in een te sluiten Anterieure Overeenkomst afspraken gemaakt. Nadat het bestemmingsplan is vastgesteld en onherroepelijk is volgt de sanering. Vervolgens kan de locatie bouwrijp worden gemaakt en worden gestart met de bouw van 240 woningen, waarvan 70 sociale huurwoningen.

Belt-Schutsloot
We hebben besloten om voor een (gemeentelijk) perceel aan de Vaste Belterweg een planologische procedure te starten voor de bouw van een twintigtal woningen. Inmiddels worden daarvoor de benodigde acties uitgevoerd. Verwachting is dat de procedure in het vierde kwartaal wordt gestart. Het betreft een gemeentelijk project.

Kornputkwartier – Steenwijk

Het project Kornputkwartier - Steenwijk welke met name risico's kent ten aanzien van bodemverontreiniging (verhoogde PFAS waarden) en herprogrammering Q4 2024 (79 rijwoningen, 24 twee-onder-een kapwoningen, 13 vrijstaande) van fase 4 als gevolg van een gewijzigde markt. Ook de locatie 'stormbaan', welke onderdeel is van de grondexploitatie Kornputkwartier, is in ontwikkeling met als beoogd doel de bouw van ongeveer 46 sociale huurwoningen.

Bergwold - Tuk

De gemeente heeft gronden aangekocht en ontwikkelt op het voormalige terrein van Herwijnen een bijzonder divers programma aan woningen met veel ruimte voor de natuur. Er is vooralsnog binnen het plan, 12 sociale huurwoningen, 10 twee-onder-een kapwoningen en 18 rijwoningen.

Parameters

Jaarlijks worden de parameters kosten- en opbrengstenstijging ten behoeve van de Meerjarenbegroting Grondexploitaties (MBG) opnieuw vastgesteld. In de 'MBG 2024 e.v.' zijn de parameters voor de komende begrotingsperiode niet gewijzigd ten opzichte van de jaarrekening. Er wordt een opbrengstenstijging van 1,5% gehanteerd, op basis van de ontwikkeling van de Consumentenprijsindex (CPI). Er wordt een kostenstijging van 3,5% in 2024 en 3% in 2025 en 2% in 2026 en verder gehanteerd, op basis van de ontwikkeling van de Grond-, Weg- en Waterbouwindex (GWW-index). Het rentepercentage dat wordt doorberekend aan de grondexploitaties bedraagt 1% op basis van de in de BBV verplicht voorgeschreven renteberekening.

Stikstof

Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State uitspraak gedaan over het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Bepaald is dat het PAS in strijd is met Europese richtlijnen voor natuurbescherming. Hiermee is het gebruik van het instrument als basis voor toestemming voor bouwprojecten niet meer toegestaan. Inmiddels is er meer duidelijk over de gevolgen van de uitspraak. Bouwprojecten zijn mogelijk als de depositie van stikstof op (bijna) overbelaste delen van Natura 2000-gebieden gelijk blijft of afneemt. Per medio 2023 verleent de provincie nog steeds geen vergunning voor het opkopen van bestaande stikstofrechten om daarmee nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. Daarnaast heeft het kabinet nieuw beleid bekendgemaakt, waarin aangegeven wordt dat de stikstofuitstoot fors moet worden teruggedrongen. In opdracht van het Rijk dienen de provincie een plan op te stellen hoe de beperking van de stikstofuitstoot gerealiseerd gaat worden. Medio 2023 heeft de provincie Overijssel haar plan ingediend.

Grondbeleid

Het grondbeleid van de gemeente Steenwijkerland is verwoord in de 'Nota Grondbeleid 2020-2024'. Deze nota is op 17 december 2019 vastgesteld door de gemeenteraad. Het grondbeleid is voor een periode van 4 jaar vastgesteld. Conform deze nota voert de gemeente Steenwijkerland de komende jaren een faciliterend grondbeleid, tenzij vanwege volkshuisvestings- en economische redenen actief grondbeleid gewenst is. Voor verdere inhoud van het grondbeleid wordt verwezen naar de 'Nota Grondbeleid 2020-2024'. In 2025 volgt een herziening van het huidig Nota grondbeleid. In Q4 2024 wordt deze aangeboden aan de raad.

Woningbouw

De 'Woonagenda 2022-2026' is per 25 januari 2022 vastgesteld door de raad. In de woonagenda staat verwoord waar voor wat betreft wonen, als gemeente op in wordt gezet. Met 33 concrete acties wordt voorzien in de woonbehoefte van de inwoners van Steenwijkerland met een passende woning voor iedereen.

De woonagenda West-Overijssel 2021-2025 en de woonagenda Steenwijkerland 2022-2026 vormen het kader voor de verwachte woningbehoefte in Steenwijkerland. Hierbij wordt uitgegaan van een lokale woonbehoefte tot 2030 van ca. 1.735 woningen. Het aanbod van woningen binnen de gemeente Steenwijkerland komt enerzijds tot stand vanuit de gemeentelijke grondexploitaties en anderzijds vanuit projecten waar de grondexploitatie niet actief wordt gevoerd door de gemeente. De gemeente heeft in die projecten enkel een faciliterende rol (bijvoorbeeld Eeserwold, Tuk/Bergstein, Betap Crilux). Ook woningsplitsing en/of transformatie van gebouwen kan leiden tot een toename van het woningaanbod.

De verwachting per 1-1-2024 is dat vanuit de gemeentelijke grondexploitaties de gronden onder 260 te realiseren woningen worden uitgegeven. Iets meer dan de helft daarvan bevindt zich in het project Kornputkwartier in Steenwijk. In totaal komt dat neer op een jaarlijks gemiddelde uitgifte van grond onder ruim 28 te realiseren woningen in de periode tot en met 2033. Tegelijkertijd zien we dat de verwachting is dat het merendeel van de gronduitgifte in de jaren 2025 t/m 2028 plaats zal vinden. De gronden onder de 260 te realiseren woningen zijn als volgt verdeeld naar woningtype:

Te realiseren woningen	Aantal	Percentage
Sociaal	72	28%
Rijwoning	112	43%
2^1-kap	38	15%
Vrijstaand	38	15%
Totaal	**260**	**100%**

Bedrijven

De prognose van de uitbreidingsvraag is gewijzigd op basis van de Programmeringsafspraken Regionale Bedrijventerreinen West Overijssel 2023-2026 d.d. 1 april 2023. De verwachting was dat in deze behoefte kon worden voorzien vanuit de bestaande bedrijventerreinen; met name door voldoende aanbod op bedrijventerrein Eeserwold. De afgelopen jaren is de uitgifte echter snel gegaan. Het resterende aanbod vanuit de gemeentelijke grondexploitaties (exclusief Eeserwold) bedraagt per 1-1-2024 circa 3,6 hectare.

In de raadsvergadering van 19 september 2023 heeft de raad een besluit genomen om het bedrijventerrein Schaarkampen Zuid uit te breiden en hiervoor een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen. Een exploitatie opzet hiervoor zal nog aan de raad worden aangeboden.

Resultaten grondexploitaties

In onderstaande tabel zijn de geprognosticeerde resultaten weergegeven van de grondexploitaties voor woningbouw en bedrijventerreinen.

bedragen x € 1.000

Resultaten grondexploitaties	Boekwaarde	Verwacht saldo (- = positief; + = negatief)	
	1-jan-2024	Eindwaarde	Startwaarde
Woningbouw onderhanden	4.305	- 2.068	- 1.796
Industrieterreinen onderhanden	- 467	- 542	- 493
Totaal	**3.837**	**- 2.610**	**- 2.289**

In de tabel worden zowel de startwaarde als eindwaarde weergegeven. De eindwaarde komt tot stand door alle resultaten die in de toekomst worden behaald bij elkaar op te tellen. Door alle resultaten die in de toekomst worden behaald, terug te rekenen naar vandaag de dag (netto contante waarde) en al deze netto contante waardes vervolgens bij elkaar op te tellen ontstaat het totale resultaat op startwaarde voor het grondbedrijf.

Het verwachte resultaat op startwaarde per 1 januari 2024 van alle grondexploitaties woningbouw en bedrijventerreinen bedraagt circa € 1 miljoen voordelig. In onderstaande tabel is de winstverwachting voor de komende begrotingsperiode 2025-2028 weergegeven.

bedragen x € 1.000

Meerjarige winstprognose Grondexploitatie	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Woningbouw	328	285	188	195	289
Bedrijventerreinen	261	141	-	-	-
Verwachte prognose grondexploitatie	**589**	**426**	**188**	**195**	**289**

In totaal wordt er voor de komende periode circa € 1,7 miljoen aan winst verwacht tot en met 2028.

Risico's

Het risicoprofiel van het gemeentelijke grondbedrijf (lees: alle grondexploitaties) wordt jaarlijks bepaald op basis van de RISMAN-methode. Hierin wordt ingegaan op algemene risico's en projectspecifieke risico's. Van de projectspecifieke risico's wordt vervolgens aangegeven of deze kwantitatief of kwalitatief van aard zijn. De beide soorten risico's worden omgezet in een bedrag voor de hoogte van het risico per project. Uitgangspunt is dat de kans dat alle onderkende risico's zich op exact hetzelfde moment zullen voordoen 75% is (met een bandbreedte van 105%). Dit percentage is overeenkomend richtlijnen die worden gehanteerd door de Vereniging van Grondbedrijven (70-80%). Dit leidt vervolgens tot de risicobepaling in de vorm van één risicobedrag, oftewel het risicoprofiel. In de tabel hieronder is een overzicht te zien van de risicobepaling. Het actuele risicoprofiel van het grondbedrijf bedraagt circa € 1,3 miljoen.

bedragen x € 1.000

Risico's grondexploitatie	Risicobepaling
Woningbouw	1.161
Industrieterreinen	144
Totaal	**1.305**

Het risicoprofiel van het grondbedrijf wordt tezamen met overige risico's, afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit in de 'Algemene Reserve vaste buffer'.

5. Raadsbesluit

Steenwijk, Nummer: 2024/

Onderwerp: Programmabegroting 2025-2028

De raad van de gemeente Steenwijkerland;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van d.d. 1 oktober 2024, nummer 2024/ ;

b e s l u i t :

Wij stellen u voor de volgende besluiten te nemen:

1. De bestuursprogramma's vast te stellen zoals opgenomen in hoofdstuk 2.
2. De tarieven voor gemeentelijke belastingen en rechten vast te stellen overeenkomstig onderstaande voorstellen:
    a. de onroerende-zaakbelastingen in 2025 te verhogen met 2,0% ten opzichte van 2024;
    b. de afvalstoffenheffing in 2025 met 13,9% te verhogen ten opzichte van 2024 en het dekkingspercentage voor 2025 te bepalen op 80,2%;
    c. de rioolheffing in 2025 met 10,0% verhogen ten opzichte van 2024 en het dekkingspercentage voor 2025 te bepalen op 83,5%;
    d. de lijkbezorgingsrechten in 2025 met 17,2% te verhogen ten opzichte van 2024 en het dekkingspercentage voor 2025 te bepalen op 83,3%.
3. Een krediet van € 9.291.216 beschikbaar te stellen voor het bestedingsplan 2025-2028 en de financiële ontwikkelingen na de PPN 2025-2028 zoals opgenomen in hoofdstuk 3.5 en 3.6.
4. Een krediet van € 6.370.404 beschikbaar te stellen voor het uitvoeringsplan riolering 2025 zoals opgenomen in paragraaf 4.1.8 waarvan een bedrag van € 444.904 wordt gedekt door een bijdrage van de provincie.
5. Een krediet van € 522.500 beschikbaar te stellen voor de in bijlage 1 vermelde vervangingsinvesteringen in 2025.
6. Op basis van de 'Meerjaren Begroting Grondexploitaties 2024 e.v.':
    a. de grondexploitaties voor woningbouwprojecten en bedrijventerreinen die onderhanden zijn gewijzigd vast te stellen;
    b. het college te machtigen, indien de markt- en economische omstandigheden daartoe aanleiding geven, tegen andere grondprijzen te verkopen dan opgenomen in de desbetreffende grondexploitaties onder de voorwaarde van een blijvend minimaal sluitende grondexploitatie.
7. Een bedrag van € 1.059.000 te storten in de 'Algemene reserve vaste buffer' en dit bedrag ten laste te brengen van het begrotingssaldo 2025.
8. Het audit-programma (jaarschijf 2025) vast te stellen zoals opgenomen in bijlage 3.

Bijlage 1. Vervangingsinvesteringen

Bedragen x € 1

Vervangingsinvesteringen	Investering	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
DIRECTIE					
Openbare werken (Tractie)					
Te reserveren voor 2026- 2028	1.310.000	-	38.800	95.170	134.278
Beschikbaar te stellen voor 2025	285.000	40.800	39.833	38.865	37.898
Totaal benodigd	1.595.000	40.800	78.633	134.035	172.176
Totaal beschikbaar		50.703	85.356	138.057	122.480
In te boeken verkopen		-	-	-	-
Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		**9.903**	**6.723**	**4.022**	**- 49.696**
Ondersteuning (ICT)					
Te reserveren voor 2026- 2028	400.000		28.000	55.250	81.750
Beschikbaar te stellen voor 2025	100.000	28.000	27.250	26.500	25.750
Totaal benodigd	500.000	28.000	55.250	81.750	107.500
Totaal beschikbaar		22.267	52.535	78.794	104.030
Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		**- 5.733**	**- 2.715**	**- 2.956**	**- 3.470**
Facilitair					
Te reserveren voor 2026- 2028	190.000		15.700	23.690	31.470
Beschikbaar te stellen voor 2025	47.500	15.700	7.990	7.780	7.570
Totaal benodigd	237.500	15.700	23.690	31.470	39.040
Totaal benodigd, incl. bedrijfsvoering		15.700	23.690	31.470	39.040
Totaal beschikbaar		13.733	15.919	18.433	25.575
Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		**- 1.967**	**- 7.771**	**- 13.037**	**- 13.465**
DIRECTIE: Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		**2.203**	**- 3.763**	**- 11.971**	**- 66.631**
BEGRAAFPLAATSEN					
Begraafplaatsen					
Te reserveren voor 2026- 2028	160.000	-	24.800	24.200	23.600
Beschikbaar te stellen voor 2025	90.000	13.950	13.613	13.275	12.938
Totaal benodigd	250.000	13.950	38.413	37.475	36.538
Totaal beschikbaar		12.393	34.311	33.993	33.674
BEGRAAFPLAATSEN: Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		**- 1.557**	**- 4.102**	**- 3.482**	**- 2.864**
TOTAAL: Tekort (-) / Overschot (+) kap.lasten		**646**	**- 7.865**	**- 15.453**	**- 69.495**
TOTAAL: Beschikbaar te stellen krediet voor 2025	**522.500**				
Beschikbare vrijvallende kapitaallasten		30.087	- 7.212	- 10.040	15.485
Restant vrijvallende kapitaallasten (- is tekort)		**30.733**	**- 15.077**	**- 25.493**	**- 54.010**

Bijlage 2. Resultaat programmabegroting per taakveld

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
0. Bestuur en ondersteuning	- 28.395	- 36.241	- 31.664	- 29.718	- 29.444	- 28.646
0.1 Bestuur	*- 2.441*	*- 2.566*	*- 2.624*	*- 2.666*	*- 2.659*	*- 2.659*
0.2 Burgerzaken	*- 1.825*	*- 1.918*	*- 2.309*	*- 2.307*	*- 2.376*	*- 2.222*
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	*- 4.602*	*- 9.080*	*- 2.763*	*- 2.750*	*- 2.626*	*- 2.862*
0.4 Overhead	*- 18.261*	*- 21.803*	*- 22.758*	*- 20.292*	*- 19.456*	*- 18.925*
0.5 Treasury	*- 130*	*- 41*	*- 516*	*- 1.009*	*- 1.636*	*- 1.288*
0.61 OZB woningen	*- 780*	*- 695*	*- 722*	*- 721*	*- 721*	*- 721*
0.62 OZB niet-woningen	*- 10*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
0.64 Belastingen overig	*- 16*	*- 49*	*- 50*	*- 50*	*- 50*	*- 50*
0.8 Overige baten en lasten	*- 330*	*- 87*	*78*	*78*	*81*	*82*
1. Veiligheid	- 4.942	- 5.098	- 5.409	- 5.394	- 5.357	- 5.357
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	*- 3.569*	*- 3.540*	*- 3.875*	*- 3.895*	*- 3.895*	*- 3.895*
1.2 Openbare orde en veiligheid	*- 1.373*	*- 1.558*	*- 1.533*	*- 1.499*	*- 1.462*	*- 1.462*
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	- 8.812	- 10.609	- 10.366	- 9.732	- 10.095	- 10.189
2.1 Verkeer en vervoer	*- 6.984*	*- 8.905*	*- 8.664*	*- 7.970*	*- 8.227*	*- 8.286*
2.2 Parkeren	*- 94*	*- 102*	*- 165*	*- 185*	*- 311*	*- 309*
2.3 Recreatieve havens	*- 174*	*- 132*	*- 137*	*- 141*	*- 144*	*- 145*
2.4 Economische havens en waterwegen	*- 1.436*	*- 1.375*	*- 1.323*	*- 1.360*	*- 1.336*	*- 1.373*
2.5 Openbaar vervoer	*- 124*	*- 94*	*- 77*	*- 77*	*- 77*	*- 77*
3. Economie	- 2.299	- 6.502	- 2.959	- 2.994	- 2.377	- 2.377
3.1 Economische ontwikkeling	*- 1.756*	*- 4.742*	*- 1.492*	*- 1.433*	*- 1.007*	*- 1.007*
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	*724*	*- 440*	*- 273*	*- 267*	*- 178*	*- 179*
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	*- 27*	*- 29*	*- 18*	*- 118*	*- 18*	*- 18*
3.4 Economische promotie	*- 1.240*	*- 1.290*	*- 1.176*	*- 1.175*	*- 1.174*	*- 1.173*
4. Onderwijs	- 4.783	- 6.203	- 5.342	- 5.475	- 5.917	- 8.379
4.2 Onderwijshuisvesting	*- 1.790*	*- 3.441*	*- 2.572*	*- 2.751*	*- 3.194*	*- 5.656*
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	*- 2.993*	*- 2.761*	*- 2.771*	*- 2.724*	*- 2.723*	*- 2.723*
5. Sport, cultuur en recreatie	- 11.673	- 12.816	- 16.389	- 10.720	- 10.445	- 10.474
5.1 Sportbeleid en activering	*- 786*	*- 993*	*- 864*	*- 848*	*- 582*	*- 582*
5.2 Sportaccommodaties	*- 3.685*	*- 3.477*	*- 3.009*	*- 2.959*	*- 2.933*	*- 2.939*
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	*- 862*	*- 905*	*- 951*	*- 950*	*- 950*	*- 950*
5.4 Musea	*- 684*	*- 1.414*	*- 5.912*	*- 635*	*- 714*	*- 712*
5.5 Cultureel erfgoed	*- 321*	*- 352*	*- 402*	*- 202*	*- 201*	*- 201*
5.6 Media	*- 1.045*	*- 1.097*	*- 1.092*	*- 1.048*	*- 1.047*	*- 1.046*
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	*- 4.291*	*- 4.579*	*- 4.158*	*- 4.078*	*- 4.018*	*- 4.043*

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
6. Sociaal domein	- 80.323	- 84.681	- 72.912	- 71.485	- 70.741	- 70.555
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	*- 15.703*	*- 19.523*	*- 5.420*	*- 4.815*	*- 4.654*	*- 4.627*
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	*- 1.274*	*- 1.278*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	*-*	*-*	*- 49*	*- 49*	*- 49*	*- 49*
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	*-*	*-*	*- 763*	*- 763*	*- 760*	*- 760*
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	*-*	*-*	*- 154*	*- 154*	*- 154*	*- 154*
6.3 Inkomensregelingen	*- 21.020*	*- 19.269*	*- 19.762*	*- 19.761*	*- 19.754*	*- 19.754*
6.4 WSW en beschut werk	*- 7.799*	*- 8.260*	*- 7.564*	*- 7.340*	*- 6.981*	*- 6.852*
6.5 Arbeidsparticipatie	*- 3.252*	*- 3.357*	*- 3.338*	*- 3.342*	*- 3.341*	*- 3.311*
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	*- 1.725*	*- 1.651*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	*-*	*-*	*- 1.143*	*- 1.143*	*- 1.143*	*- 1.143*
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	*-*	*-*	*- 6.321*	*- 6.279*	*- 6.271*	*- 6.271*
6.712 Begeleiding (WMO)	*-*	*-*	*- 5.235*	*- 5.235*	*- 5.235*	*- 5.235*
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	*-*	*-*	*- 30*	*- 30*	*- 30*	*- 30*
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	*- 5.628*	*- 6.791*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.71b Begeleiding (WMO)	*- 4.540*	*- 4.842*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	*- 1.380*	*- 730*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.72a Jeugdhulp begeleiding	*- 2.919*	*- 2.501*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.72b Jeugdhulp behandeling	*- 2.330*	*- 2.595*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	*- 1.306*	*- 1.529*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	*- 981*	*- 1.071*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.73a Pleegzorg	*- 614*	*- 778*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.73b Gezinsgericht	*- 107*	*- 263*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	*- 3.405*	*- 3.651*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.74a Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	*- 2.742*	*- 3.004*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	*- 673*	*- 670*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.74c Gesloten plaatsing	*- 1.285*	*- 1.126*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	*-*	*-*	*- 961*	*- 946*	*- 938*	*- 938*
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	*-*	*-*	*- 8.607*	*- 8.427*	*- 8.359*	*- 8.359*
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	*-*	*-*	*- 52*	*- 51*	*- 50*	*- 50*
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	*-*	*-*	*- 523*	*- 516*	*- 512*	*- 512*
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	*-*	*-*	*- 5.719*	*- 5.592*	*- 5.545*	*- 5.545*
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	*-*	*-*	*- 190*	*- 187*	*- 185*	*- 185*
6.791 PGB WMO	*-*	*-*	*- 529*	*- 529*	*- 529*	*- 529*
6.792 PGB Jeugd	*-*	*-*	*- 1.246*	*- 1.233*	*- 1.177*	*- 1.177*
6.811 Beschermd wonen (WMO)	*-*	*-*	*- 32*	*- 32*	*- 32*	*- 32*
6.81a Beschermd wonen (WMO)	*- 120*	*- 31*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.821 Jeugdbescherming	*-*	*-*	*- 1.575*	*- 1.367*	*- 1.357*	*- 1.357*
6.822 Jeugdreclassering	*-*	*-*	*- 292*	*- 289*	*- 287*	*- 287*
6.82a Jeugdbescherming	*- 1.347*	*- 1.467*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.82b Jeugdreclassering	*- 173*	*- 293*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.91 Coördinatie en beleid WMO	*-*	*-*	*- 1.500*	*- 1.499*	*- 1.495*	*- 1.495*
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	*-*	*-*	*- 1.909*	*- 1.908*	*- 1.903*	*- 1.903*

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
7. Volksgezondheid en milieu	- 15.879	- 23.588	- 20.662	- 15.927	- 15.647	- 15.706
7.1 Volksgezondheid	*- 2.369*	*- 2.526*	*- 3.094*	*- 2.721*	*- 2.481*	*- 2.481*
7.2 Riolering	*- 4.505*	*- 4.005*	*- 4.283*	*- 4.123*	*- 4.171*	*- 4.211*
7.3 Afval	*- 4.827*	*- 4.995*	*- 5.280*	*- 5.170*	*- 5.169*	*- 5.169*
7.4 Milieubeheer	*- 3.407*	*- 11.315*	*- 7.235*	*- 3.119*	*- 3.038*	*- 3.059*
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	*- 771*	*- 746*	*- 769*	*- 793*	*- 787*	*- 786*
8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing	- 9.385	- 9.597	- 8.773	- 8.609	- 8.614	- 6.114
8.1 Ruimte en leefomgeving	*- 2.385*	*- 3.522*	*- 1.760*	*- 1.710*	*- 1.706*	*- 1.706*
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	*- 3.451*	*- 1.274*	*- 3.067*	*- 3.006*	*- 3.046*	*- 574*
8.3 Wonen en bouwen	*- 3.549*	*- 4.801*	*- 3.946*	*- 3.893*	*- 3.863*	*- 3.834*
Totaal Lasten	**- 166.491**	**- 195.332**	**- 174.475**	**- 160.054**	**- 158.637**	**- 157.797**
Baten						
0. Bestuur en ondersteuning	117.804	119.498	122.553	115.045	115.038	115.335
0.1 Bestuur	*295*	*11*	*11*	*11*	*11*	*11*
0.2 Burgerzaken	*536*	*718*	*883*	*928*	*953*	*883*
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	*6.116*	*867*	*689*	*410*	*425*	*443*
0.4 Overhead	*779*	*1.163*	*1.081*	*1.033*	*1.033*	*1.033*
0.5 Treasury	*1.952*	*1.578*	*1.280*	*1.279*	*1.279*	*1.279*
0.61 OZB woningen	*4.942*	*5.106*	*5.254*	*5.254*	*5.254*	*5.254*
0.62 OZB niet-woningen	*3.254*	*3.414*	*3.482*	*3.482*	*3.482*	*3.482*
0.63 Parkeerbelasting	*18*	*11*	*11*	*11*	*11*	*11*
0.64 Belastingen overig	*2*	*48*	*48*	*48*	*48*	*48*
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gem	*99.764*	*106.563*	*109.794*	*102.567*	*102.521*	*102.871*
0.8 Overige baten en lasten	*146*	*21*	*21*	*21*	*21*	*21*
1. Veiligheid	206	310	226	226	226	226
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	*181*	*191*	*195*	*195*	*195*	*195*
1.2 Openbare orde en veiligheid	*25*	*119*	*31*	*31*	*31*	*31*
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	726	559	1.035	409	371	371
2.1 Verkeer en vervoer	*220*	*424*	*899*	*272*	*234*	*234*
2.3 Recreatieve havens	*96*	*59*	*60*	*60*	*60*	*60*
2.4 Economische havens en waterwegen	*393*	*71*	*71*	*71*	*71*	*71*
2.5 Openbaar vervoer	*17*	*6*	*6*	*6*	*6*	*6*
3. Economie	3.728	5.814	4.207	3.558	3.559	4.070
3.1 Economische ontwikkeling	*702*	*2.783*	*-*	*-*	*-*	*-*
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	*695*	*416*	*966*	*177*	*178*	*689*
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	*26*	*29*	*29*	*29*	*29*	*29*
3.4 Economische promotie	*2.304*	*2.586*	*3.212*	*3.352*	*3.352*	*3.352*
4. Onderwijs	1.443	1.018	990	1.016	1.034	1.034
4.2 Onderwijshuisvesting	*- 1*	*45*	*18*	*43*	*61*	*61*
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	*1.444*	*973*	*973*	*973*	*973*	*973*
5. Sport, cultuur en recreatie	4.361	1.460	3.447	920	661	661
5.1 Sportbeleid en activering	*399*	*372*	*278*	*262*	*3*	*3*
5.2 Sportaccommodaties	*1.620*	*867*	*632*	*632*	*632*	*632*
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	*20*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
5.4 Musea	*32*	*141*	*2.514*	*3*	*3*	*3*
5.5 Cultureel erfgoed	*5*	*28*	*4*	*4*	*4*	*4*
5.6 Media	*44*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	*2.241*	*52*	*19*	*19*	*19*	*19*

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
6. Sociaal domein	27.247	30.103	16.826	15.852	15.709	15.709
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	*10.432*	*12.156*	*401*	*274*	*141*	*141*
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	*366*	*1*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	*-*	*-*	*1*	*1*	*1*	*1*
6.3 Inkomensregelingen	*14.003*	*14.752*	*14.852*	*14.852*	*14.852*	*14.852*
6.4 WSW en beschut werk	*9*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.5 Arbeidsparticipatie	*398*	*57*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	*414*	*303*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	*-*	*-*	*57*	*57*	*57*	*57*
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	*-*	*-*	*115*	*668*	*658*	*658*
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	*7*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.72b Jeugdhulp behandeling	*12*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.73a Pleegzorg	*16*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	*16*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	*-*	*34*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.811 Beschermd wonen (WMO)	*-*	*-*	*1.400*	*-*	*-*	*-*
6.81a Beschermd wonen (WMO)	*1.568*	*2.800*	*-*	*-*	*-*	*-*
6.82a Jeugdbescherming	*7*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
7. Volksgezondheid en milieu	13.194	16.777	18.198	13.959	13.736	13.807
7.1 Volksgezondheid	*325*	*345*	*357*	*251*	*12*	*12*
7.2 Riolering	*5.749*	*5.305*	*6.411*	*6.281*	*6.298*	*6.369*
7.3 Afval	*5.367*	*5.507*	*6.714*	*6.603*	*6.602*	*6.602*
7.4 Milieubeheer	*1.191*	*5.008*	*4.001*	*107*	*107*	*107*
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	*563*	*612*	*717*	*717*	*717*	*717*
8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing	4.076	3.815	5.044	4.873	4.905	2.513
8.1 Ruimte en leefomgeving	*126*	*544*	*74*	*74*	*74*	*74*
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	*855*	*1.560*	*3.254*	*3.097*	*3.143*	*766*
8.3 Wonen en bouwen	*3.095*	*1.711*	*1.716*	*1.702*	*1.688*	*1.674*
Totaal Baten	**172.785**	**179.353**	**172.527**	**155.857**	**155.239**	**153.726**
Saldo van baten en lasten	**6.294**	**- 15.979**	**- 1.948**	**- 4.197**	**- 3.398**	**- 4.071**
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0. Bestuur en ondersteuning	- 14.192	- 16.508	- 4.253	- 233	- 195	- 799
0.10 Mutaties reserves	*- 14.192*	*- 16.508*	*- 4.253*	*- 233*	*- 195*	*- 799*
Totaal Toevoegingen	**- 14.192**	**- 16.508**	**- 4.253**	**- 233**	**- 195**	**- 799**
Onttrekkingen						
0. Bestuur en ondersteuning	16.828	34.590	9.835	1.842	400	23
0.10 Mutaties reserves	*16.828*	*34.590*	*9.835*	*1.842*	*400*	*23*
Totaal Onttrekkingen	**16.828**	**34.590**	**9.835**	**1.842**	**400**	**23**
Mutatie reserves	**2.636**	**18.082**	**5.582**	**1.609**	**205**	**- 776**
Resultaat	**8.930**	**2.103**	**3.634**	**- 2.589**	**- 3.193**	**- 4.847**

Bijlage 3. Audit-programma, jaarschijf 2025

In deze bijlage staan de processen die in 2025 onderzocht gaan worden. Door het vaststellen van deze programmabegroting door de gemeenteraad wordt de onderzoeksopdracht voor 2025 bekrachtigd.

WETTELIJKE VEREISTEN		
Proces	**Invalshoek**	**Doelstellingen**
ENSIA	Beheersing	In beeld brengen of de informatieveiligheid conform regelgeving wordt uitgevoerd.
SISA	Financiële beheersing	Beoordeling van de besteding van de specifieke uitkeringen van het Rijk.
WPG	Beheersing	In beeld brengen of er wordt voldaan aan de wet politiegegevens.
FISCALE WET- EN REGELGEVING		
Proces	**Invalshoek**	**Doelstellingen**
BTW	Financiële beheersing	In beeld brengen of de regelgeving rond BTW conform wordt uitgevoerd.
Vennootschapsbelasting	Financiële beheersing	In beeld brengen of de regelgeving rond vennootschaps-belasting conform wordt uitgevoerd.
SAMENLOOP ACCOUNTANTSCONTROLE		
Proces	**Invalshoek**	**Doelstellingen**
Begrotingsrechtmatigheid	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van het huidige planning- en control instrumentarium. Vaststellen dat de uitgaven passen binnen de geautoriseerde begroting.
Inkopen (incl. betalingsverkeer en prestatielevering)	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Aanbestedingen	Financiële beheersing	In beeld brengen of aanbestedingsprocedures worden uitgevoerd conform de geldende interne en externe beheersingsmaatregelen. Controleren of (indien vereist) een aanbestedingsprocedure (juist) wordt gevolgd.
Investeringen en kapitaalgoederen	Financiële beheersing	Vaststellen dat investeringen en activering plaatsvinden o.b.v. de van toepassing zijnde verordening. Vaststellen dat de activa passen binnen de geautoriseerde begroting.
Personeel en salarisadmini-stratie/WKR/WNT	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Belastingen en heffingen	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen (volledigheid van de opbrengst/jaarlijkse herwaardering).

		Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Uitkeringen en inkomens-overdrachten (incl. participatie)	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
WMO	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat voorzieningen worden verleend conform de in de verordening gestelde voorwaarden.
Jeugdzorg	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat voorzieningen worden verleend conform de in de verordening gestelde voorwaarden.
Grondbedrijf	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Omgevingsvergunning	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Subsidieverstrekking	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat subsidie is verleend conform de in de subsidieverordening gestelde voorwaarden.
Subsidiebaten	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Leges burgerzaken	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Opbrengsten huren en pachten	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Leerlingenvervoer	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Treasury	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
APV/Leges	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.

		Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Afsluitproces inclusief memoriaalboekingen	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Mutaties en Reserves	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Begraven	Financiële beheersing	Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
EIGEN VOORDRACHT **Proces**	**Invalshoek**	**Doelstellingen**
Nader te bepalen proces	Doelmatigheid	Toets op doelmatigheid. Proces jaarlijks te te selecteren (afhankelijk van actualiteit). Voor 2025 de aanschaf van voertuigen bij de buitendienst.

Bijlage 4. Verloop reserves en voorzieningen

bedragen x € 1.000

Reserves	Realisatie Ultimo 2023	Begroting Ultimo 2024	Begroting Ultimo 2025	MJR Ultimo 2026	MJR Ultimo 2027	MJR Ultimo 2028
Saldo rekening						
Te verdelen rekeningsaldo Steenwijk	8.930	0	0	0	0	0
Totaal Saldo rekening	**8.930**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Algemene reserve						
Algemene reserve - vaste buffer	10.269	10.794	11.853	11.853	11.853	11.853
Algemene reserve - vrij besteedbaar	25.452	17.180	10.689	9.080	8.875	9.651
Totaal Algemene reserve	**35.721**	**27.973**	**22.542**	**20.933**	**20.727**	**21.504**
Bestemmingsreserves overig						
Fonds leader plus (Leader 2014-2020)	170	-	-	-	-	-
Reserve corona gerelateerde uitg. Sociaal Domein	290	150	-	-	-	-
Reserve energiecompensatie - maatsch. instellingen	2.761	2.761	2.761	2.761	2.761	2.761
Reserve koppengeld	419	418	418	418	418	418
Reserve maatschappelijk vastgoed	-	-	-	-	-	-
Reserve speeltoestellen	-	-	-	-	-	-
Reserve startersleningen	2.905	3.955	3.955	3.955	3.955	3.955
Reserve volkshuisvesting	6.651	4.508	4.508	4.508	4.508	4.508
Totaal Bestemmingsreserves overig	**13.196**	**11.792**	**11.642**	**11.642**	**11.642**	**11.642**
Totaal	**57.847**	**39.765**	**34.184**	**32.575**	**32.370**	**33.146**

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Realisatie Ultimo 2023	Begroting Ultimo 2024	Begroting Ultimo 2025	MJR Ultimo 2026	MJR Ultimo 2027	MJR Ultimo 2028
Voorzieningen						
Egalisatievoorziening reiniging	1.734	1.281	307	18	6	34
Voorziening groot onderhoud wegen	734	745	81	43	334	499
Voorziening riolering (exploitatie)	2.988	2.528	1.483	836	454	296
Vz Algemeen Maatschappelijk Vastgoed	-	4.650	4.357	4.490	4.555	4.615
Vz betaalde pensioenen wethouders	1.277	1.190	1.104	1.017	930	843
VZ Buddenbaum	11	11	11	11	11	11
Vz overdracht wethouderspensioenen	1.277	1.507	1.737	1.967	2.197	2.427
Vz spaarverlof	1.167	1.462	1.757	2.052	2.347	2.642
Vz wachtgelden collegeleden	113	32	-	-	-	-
Totaal Voorzieningen	**9.301**	**13.407**	**10.837**	**10.433**	**10.834**	**11.368**
Totaal	**9.301**	**13.407**	**10.837**	**10.433**	**10.834**	**11.368**

Bijlage 5. Incidentele baten en lasten per programma

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 1. Woningbouw	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Werkbudget woningbouw			- 100	-	-	-
Totaal incidentele lasten	- 4.203	- 2.439	- 100	-	-	-
Incidentele baten						
			-	-	-	-
Totaal incidentele baten	108	1.050	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	- 4.095	- 1.389	- 100	-	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Totaal incidentele toevoegingen	- 500	- 1.050	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			100		-	-
Totaal incidentele onttrekkingen	669	2.439	100	-	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)	169	1.389	100	-	-	-
Incidenteel resultaat	- 3.926	-	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 2. Werk en economie	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Afboeking vm terrein Rijkmans			- 97			
Sanering en eenmalige kosten locatie Rijkmans			- 172			
Eenmalige kosten vm. Edah terrein				- 90		
Opgavendeel			- 236	- 264		
Bijdrage Kadoelerbrug			-	- 100		-
Projectleider arbeidsmarktbeleid			- 95			
Personele uitbreiding toerisme en duurzaamheid			- 85	- 85		
Economische agenda			- 165	- 165		
Sanering Steenwijkerdiep 107			- 25			
Totaal incidentele lasten	**- 120**	**- 1.236**	**- 873**	**- 704**	**-**	**-**
Incidentele baten						
Verkoop vm Edah terrein voor o.a. parkeerterrein Lidl			723	-	-	510
Totaal incidentele baten	**297**	**180**	**723**	**-**	**-**	**510**
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	**177**	**- 1.056**	**- 150**	**- 704**	**-**	**510**
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			- 723	-		- 510
Totaal incidentele toevoegingen	**-**	**- 180**	**- 723**	**-**	**-**	**- 510**
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			873	704		
Totaal incidentele onttrekkingen	**120**	**1.236**	**873**	**704**	**-**	**-**
Mutatie reserves (incidenteel)	**120**	**1.056**	**150**	**704**	**-**	**- 510**
Incidenteel resultaat	**297**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 3. Samenredzaam	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Individuele voorzieningen jeugd			- 100	-	-	-
Regenboogbeleid			- 20	- 20	-	-
Inkomensconsulent 0,24 fte			- 21	- 21	-	-
Uitkeringsadministratie 0,14 fte			- 10	- 10	-	-
Consulent inburgering 0,89 fte			- 77	- 77	-	-
Ondersteuning inburgering 0,44 fte			- 30	- 30	-	-
Ontzorgen SHV 0,6 fte			- 52	- 52	-	-
Onderwijsachterstandsbeleid			- 80	-	-	-
Beweging van nul			- 190			
Vitaal ouder worden			- 265			
Totaal incidentele lasten	**- 10.462**	**- 1.594**	**- 845**	**- 210**	**-**	**-**
Incidentele baten						
Beschermd wonen			1.400			
Totaal incidentele baten	**9.742**		**1.400**	**-**	**-**	**-**
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	**- 720**	**- 1.594**	**556**	**- 210**	**-**	**-**
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
			-	-	-	-
Totaal incidentele toevoegingen	**- 266**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Incidentele onttrekkingen						
Reserve corona gerelateerde uitgaven sociaal domein						
Algemene reserve vrij besteedbaar			845	210		-
Totaal incidentele onttrekkingen	**1.147**	**1.594**	**845**	**210**	**-**	**-**
Mutatie reserves (incidenteel)	**881**	**1.594**	**845**	**210**	**-**	**-**
Incidenteel resultaat	**161**	**-**	**1.400**	**-**	**-**	**-**

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 4. Vitaal platteland	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Startbudget gebiedsinitiatieven			- 100			-
Reclame-uitingen Giethoorn			- 67	- 34		
Totaal incidentele lasten	- 1.284	- 961	- 167	- 34	-	-
Incidentele baten						
Totaal incidentele baten		-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	- 1.284	- 961	- 167	- 34	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Totaal incidentele toevoegingen	- 662	-	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			167	34		-
Totaal incidentele onttrekkingen	1.284	961	167	34	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)	622	961	167	34	-	-
Incidenteel resultaat	- 662	-	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 5. Duurzaam	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Stichting Duurzaam Steenwijkerland			- 75	- 75	-	-
Maatsch. Verantw. Opdr. en Inkopen			- 20	- 20	-	-
Juridische kosten Icebear			- 200	-	-	-
Totaal incidentele lasten	- 1.019	- 3.641	- 295	- 95	-	-
Incidentele baten						
Totaal incidentele baten	758	-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	- 261	- 3.641	- 295	- 95	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Totaal incidentele toevoegingen	- 211	-	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			295	95		
Totaal incidentele onttrekkingen	1.019	3.641	295	95	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)	808	3.641	295	95	-	-
Incidenteel resultaat	547	-	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 6. Leefbare steden en kernen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Klmaatcoördinator			- 30	-	-	-
Opstellen fietsmonitor			-	- 3		-
Fietsstimuleringsacties			- 25	-	-	-
Archief kermismuseum			- 9	-	-	-
Bestrijding invasile exoten			- 45	- 45	-	-
Formatie cluster bouwkunde			- 108	- 108	-	-
Personeel opwaarderen openbare ruimte			- 80	-	-	-
Opwaarderingsimpuls openbare ruimte			- 200	-	-	-
Wegen circulair			- 100	-	-	-
IHP Johan Frisoschool De Gagels			- 65	-	-	-
IHP scholen Sint Jansklooster			- 61	- 61	- 61	-
IHP gymzaal Sint Jansklooster			- 5	- 5	- 5	- 5
IHP Sint Martinus Vollenhove			- 51	- 51	-	-
IHP De Ruiterschool Kuinre			-	- 13	- 13	-
IHP Don Bosco school Steenwijkerwold			- 14	- 14		-
IHP Immanuelschool Steenwijkerwold			- 14	- 14	-	-
IHP Sint Clemensschool Steenwijk			- 15	- 15	-	-
IHP Willem Alexanderschool Steenwijk			- 13	- 13	-	-
IHP bbs Het Kompas Vollenhove			-	-	- 18	- 18
IHP bbs De Ark Oldemarkt			-	- 12	- 12	-
IHP obs De Slinge Oldemarkt			-	- 13	- 13	-
Voorbereidingskrediet ontsluitingsweg Ossenzijl			- 50	- 25	-	-
Voorbereidingskrediet ontsluitingsweg Blokzijl			- 50	- 100	-	-
IHP Steenwijkerwold			-	-	- 78	-
Huisvesting museum / bibliotheek			- 2.937	-	-	-
Verduurzaming verlichting gem. sportaccommodaties			- 30	-	-	-
Voorbereidingskosten unilocatie			- 300	-	-	-
Faunapassage Wanneperveen			- 45	-	-	-
Openbare ruimte hondenschool Kwispel			- 78	-	-	-
Opstellen cultuurwaardenkaart			- 150	-	-	-
Bijdrage restauratie Van Oeckelorgel Steenwijk			- 50	-	-	-
Groot onderhoud Kulturhus Giethoorn			- 60	-	-	-
Bijdrage renovatie tennisbanen Vollenhove			- 31	-	-	-
Totaal incidentele lasten	**- 3.240**	**- 8.645**	**- 4.613**	**- 491**	**- 200**	**- 23**
Incidentele baten						
Incidenteel budget invasieve exoten			45	45	-	-
Totaal incidentele baten	**6.877**	**1.890**	**45**	**45**	**-**	**-**
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	**3.637**	**- 6.755**	**- 4.568**	**- 446**	**- 200**	**- 23**
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			- 45	- 45	-	-
Totaal incidentele toevoegingen	**- 243**	**- 1.890**	**- 45**	**- 45**	**-**	**-**
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			4.613	491	200	23
Totaal incidentele onttrekkingen	**1.125**	**13.578**	**4.613**	**491**	**200**	**23**
Mutatie reserves (incidenteel)	**883**	**11.688**	**4.568**	**446**	**200**	**23**
Incidenteel resultaat	**4.520**	**4.933**	**-**	**-**	**-**	**-**

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 7. Financiën en dienstverlening	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Werkwijze en verantw. Bedrijfsvoering			- 200	- 100	-	-
Medewerker ontheemden			- 106	- 106	-	-
Medewerker schuldhulpverlening			- 61	- 61	-	-
Informatievoorziening			- 950	-	-	-
Inzet capaciteit omgevingswet			- 150	-	-	-
Koerdocument overheidscommunicatie			- 43	- 43	-	-
Archief kermismuseum			- 46	-	-	-
Speelvoorzieningen			- 236	-	-	-
Projectleider en planoloog vitaal platteland			-	-	-	-
Inhuur aanjager meer duidelijke taal			- 69	-	-	-
Kosten communicatie			- 10	-	-	-
Medewerker participatie			- 71	-	-	-
Huisvesting Vendelweg			- 1.000	-	- 200	-
Totaal incidentele lasten	**- 941**	**- 11.006**	**- 2.941**	**- 309**	**- 200**	**-**
Incidentele baten						
Storting algemene reserve - vaste buffer						
Totaal incidentele baten	**496**	**7.732**	**-**	**-**	**-**	**-**
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	**- 445**	**- 3.275**	**- 2.941**	**- 309**	**- 200**	**-**
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			- 2.000	-	-	-
Algemene reserve - vaste buffer			- 1.059	-	-	-
Totaal incidentele toevoegingen	**- 9.489**	**- 12.799**	**- 3.059**	**-**	**-**	**-**
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			2.941	309	200	-
Algemene reserve - vaste buffer						
Totaal incidentele onttrekkingen	**11.464**	**11.141**	**2.941**	**309**	**200**	**-**
Mutatie reserves (incidenteel)	**1.975**	**- 1.658**	**- 118**	**309**	**200**	**-**
Incidenteel resultaat	**1.530**	**- 4.933**	**- 3.059**	**-**	**-**	**-**

bedragen x € 1.000

Totaal - Incidentele lasten, baten en mutatie reserves	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
1. Woningbouw	- 4.203	- 2.439	- 100	-	-	-
2. Werk en economie	- 120	- 1.236	- 873	- 704	-	-
3. Samenredzaam	- 10.462	- 1.594	- 845	- 210	-	-
4. Vitaal platteland	- 1.284	- 961	- 167	- 34	-	-
5. Duurzaam	- 1.019	- 3.641	- 295	- 95	-	-
6. Leefbare steden en kernen	- 3.240	- 8.645	- 4.613	- 491	- 200	- 23
7. Financiën en dienstverlening	- 941	- 11.006	- 2.941	- 309	- 200	-
Totaal incidentele lasten	**- 21.269**	**- 29.522**	**- 9.835**	**- 1.842**	**- 400**	**- 23**
Incidentele baten						
1. Woningbouw	108	1.050	-	-	-	-
2. Werk en economie	297	180	723	-	-	510
3. Samenredzaam	9.742	-	1.400	-	-	-
4. Vitaal platteland	-	-	-	-	-	-
5. Duurzaam	758	-	-	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	6.877	1.890	45	45	-	-
7. Financiën en dienstverlening	496	7.732	-	-	-	-
Totaal incidentele baten	**18.278**	**10.852**	**2.168**	**45**	**-**	**510**
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	**- 2.991**	**- 18.671**	**- 7.667**	**- 1.797**	**- 400**	**487**
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
1. Woningbouw	- 500	- 1.050	-	-	-	-
2. Werk en economie	-	- 180	- 723	-	-	- 510
3. Samenredzaam	- 266	-	-	-	-	-
4. Vitaal platteland	- 662	-	-	-	-	-
5. Duurzaam	- 211	-	-	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	- 243	- 1.890	- 45	- 45	-	-
7. Financiën en dienstverlening	- 9.489	- 12.799	- 3.059	-	-	-
Totaal incidentele toevoegingen	**- 11.370**	**- 15.919**	**- 3.827**	**- 45**	**-**	**- 510**
Incidentele onttrekkingen						
1. Woningbouw	669	2.439	100	-	-	-
2. Werk en economie	120	1.236	873	704	-	-
3. Samenredzaam	1.147	1.594	845	210	-	-
4. Vitaal platteland	1.284	961	167	34	-	-
5. Duurzaam	1.019	3.641	295	95	-	-
6. Leefbare steden en kernen	1.125	13.578	4.613	491	200	23
7. Financiën en dienstverlening	11.464	11.141	2.941	309	200	-
Totaal incidentele onttrekkingen	**16.828**	**34.590**	**9.835**	**1.842**	**400**	**23**
Mutatie reserves (incidenteel)	**5.458**	**18.671**	**6.008**	**1.797**	**400**	**- 487**
Incidenteel resultaat	**2.467**	**-**	**- 1.659**	**-**	**-**	**-**

Bijlage 6. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma

bedragen x € 1.000

Structurele toevoegingen en onttrekkingen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Structurele toevoegingen						
1. Woningbouw	- 1.402	- 328	- 285	- 188	- 195	- 289
2. Werk en economie	- 1.419	- 261	- 141	-	-	-
3. Samenredzaam	-	-	-	-	-	-
4. Vitaal platteland	-	-	-	-	-	-
5. Duurzaam	-	-	-	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	-	-	-	-	-	-
7. Financiën en dienstverlening	-	-	-	-	-	-
Totaal Structurele toevoegingen	**- 2.822**	**- 589**	**- 426**	**- 188**	**- 195**	**- 289**
Structurele onttrekkingen						
1. Woningbouw	-	-	-	-	-	-
2. Werk en economie	-	-	-	-	-	-
3. Samenredzaam	-	-	-	-	-	-
4. Vitaal platteland	-	-	-	-	-	-
5. Duurzaam	-	-	-	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	-	-	-	-	-	-
7. Financiën en dienstverlening	-	-	-	-	-	-
Totaal Structurele onttrekkingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Totaal	**- 2.822**	**- 589**	**- 426**	**- 188**	**- 195**	**- 289**

De bedragen die staan vermeld bij het programma Woningbouw en Werk en economie hebben betrekking op de geprognotiseerde winstverwachting van de grondexploitaties.

Bijlage 7. Verbonden partijen

De verbonden partijen in deze bijlage zijn onderverdeeld naar de volgende categorieën:
- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen;
- gemeenschappelijke regelingen.

We hebben momenteel geen relaties met verbonden partijen die vallen in de 4e categorie, de 'overige verbonden partijen'.

Als beleidslijn voor de raming van het dividend wordt het werkelijk ontvangen dividend over het voorgaande jaar gehanteerd, tenzij het bestuur van de verbonden partij andere besluiten over het te voeren dividendbeleid heeft genomen. Verder is geprobeerd vooruit te kijken tot en met het komende begrotingsjaar. Een aantal verbonden partijen heeft deze gegevens niet verstrekt. De bedragen in de tabellen zijn afkomstig uit de jaarrekeningen van de verschillende verbonden partijen.

Vennootschappen en coöperaties

bedragen x € 1.000

Bank Nederlandse Gemeenten N.V.

Vestigingsplaats:	Den Haag	
Aantal Aandelen:	129.675	Nominaal per stuk € 2,50
Zeggenschap:	0,24%	
Vertegenwoordiger:	wethouder Scheringa	

Jaar	Dividend	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Tier-1 ratio	Bedrijfs-resultaat
2021	296	5.062.000	143.995.000	38%	236.000
2022	324	4.615.000	107.459.000	37%	300.000
2023	280	4.721.000	110.819.000	46%	254.000
2024	296	nnb	nnb	nnb	nnb
2025	296	nnb	nnb	nnb	nnb

Activiteiten	De kerntaak van de BNG is om tegen lage tarieven te voorzien in kredietverlening aan decentrale overheden en in kredietverlening onder garantie van overheden.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente op een zo goedkoop mogelijke manier kan lenen om de rentekosten zo laag mogelijk te houden. Ook zijn de financiële zekerheden en stabiliteit van maatschappelijk belang.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Nederlandse overheden (50% Rijk en 50% gemeenten, provincies en waterschappen).

Ontwikkelingen	De bank ziet de toekomst op het gebied van kredietverlening, portefeuille ontwikkeling en financiering met vertrouwen tegemoet. De bankenbelastingen in2024 wordt geschat op € 31 miljoen. Dit is een stijging van ruim 40% door met name een tariefstijging. Toekomstige marktwaardeveranderingen en de ontwikkeling van bijzondere waardeverminderingen zijn per definitie onzeker. Daarom acht de bank het niet verantwoord om nu al een uitspraak te doen over de te verwachten nettowinst over 2024. Het uitkeringspercentage van de nettowinst bedraagt de komende jaren weer 50%.
Risico's	Het financieel risico is beperkt tot de deelname aandelenkapitaal. Financiers hebben vertrouwen in de bank dat het risico van kredietverlening aan de BNG bank beperkt is, gezien het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de staat.

bedragen x € 1.000

Enexis Holding N.V.

Vestigingsplaats:	Den Bosch	
Aantal Aandelen:	304.012	Norminaal per stuk € 1,--
Zeggenschap:	0,21%	
Vertegenwoordiger:	wethouder Scheringa	

Jaar	Dividend	Rente inkomsten	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2021	202	14	4.241.000	5.091.000	45%	199.000
2022	392	14	5.441.000	4.907.000	53%	1.300.000
2023	73	14	5.320.000	5.140.000	51%	72.000
2024	73	14	5.263.000	5.517.000	49%	15.000
2025	73	14	5.263.000	5.517.000	49%	122.000

Activiteiten	Enexis is verantwoordelijk voor: - Distribueren en transporteren van energie; - Het in stand houden, beheren, exploiteren en uitbreiden van distributie - en transportnetten in relatie tot energie; - Het ontplooien van andere operationele en ondersteunende activiteiten mits deze binnen de wettelijke grenzen vallen.
Inhoudelijk belang	Om de consument te beschermen tegen een monopolist is wettelijk bepaald dat netbeheerders in publieke handen blijven.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.

Ontwikkelingen	Enexis beheert het energienetwerk voor elektriciteit en aardgas in Noord-, Oost en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,3 miljoen klanten (huishoudens, bedrijven en overheden) voor gas en 2,9 miljoen klanten voor elektriciteit. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met onder andere toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt (ACM).

	In het voorjaar van 2024 heeft de aandeelhoudersvergadering ingestemd met aanpassing van het strategisch plan van 2022. Dit in verband met de nieuwe wet collectieve warmtevoorziening. Enexis treft op basis daarvan voorbereidingen voor een actieve rol bij de ontwikkeling van initiatieven in haar verzorgingsgebied. In het strategisch plan is verder gekozen voor focus op kerntaken met drie hoofddoelen: - zij stuurt op maatschappelijk optimale energiekeuzes. Mede richting geven aan maatschappelijk optimale keuzes voor een duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem van de toekomst en een haalbare weg daarnaartoe. - zij biedt iedereen altijd toegang tot energie. Voor iedereen een toegankelijke, veilige energie-infrastructuur met behoud van een hoge leveringszekerheid en tegen de laagst mogelijk kosten. - Klanten weten wat ze aan Enexis hebben. Transparante, betrouwbare en efficiënte dienstverlening aan klanten en marktpartijen. Deze missie komt voort uit maatschappelijke ontwikkelingen die een materiële impact op Enexis hebben (klimaatverandering en energietransitie; participatie en vertrouwen in instituties (burgers willen meer invloed op hun directe leefomgeving); digitale transformaties).
Risico's	Het risico voor de aandeelhouder is gering omdat Enexis in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer opereert. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V.. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist. Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Verwacht wordt dat dit een laag risico oplevert voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V.. Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen streefwaarde van € 100 miljoen voor het jaarlijkse dividend.

bedragen x € 1.000

N.V. Rendo Holding

Vestigingsplaats:	Meppel	
Aantal Aandelen:	198	Nominaal per stuk € 453,78
Zeggenschap:	19,98%	
Vertegenwoordiger:	wethouder Scheringa	

Jaar	Dividend	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2021	999	76.024	101.110	43%	6.589
2022	1.099	76.941	103.373	43%	5.917
2023	799	78.688	109.465	42%	7.283
2024	799	79.713	99.931	44%	8.547
2025	799	85.605	109.863	44%	15.649

Activiteiten	Rendo houdt zich als regionale netbeheerder van elektriciteit- en gasnetten primair bezig met het ontwerp, de bouw en het beheer van energienetwerken. Daarnaast houdt zij zich bezig met activiteiten gericht op onderhoud, verhuur en verkoop van energieverbruikstoestellen en adviseert of participeert onder andere in duurzaamheids- en innovatieprojecten op gebied van energie.
Inhoudelijk belang	Het is van een publiek belang dat er een betrouwbare, betaalbare en schone energievoorziening is op de korte en lange termijn. De wet verplicht een splitsing van gasbedrijven in een leverings- en productiedeel, waarbij het leveringsdeel in publieke handen blijft. Het publiek belang kan het best behartigd worden in een privaatrechtelijke deelname.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Gemeenten Hoogeveen, Meppel, Staphorst, Zwartewaterland, Steenwijkerland, Coevorden, Hardenberg, Westerveld en De Wolden.

Ontwikkelingen	N.V. Rendo opereert in een gereguleerde markt, onder toezicht van de Autoriteit Consument & Markt (ACM). Elke 3 tot 5 jaar stelt de ACM de maximale tarieven vast. In die periode veranderen de gereguleerde tarieven in 3 tot 5 stappen. De tarieven kunnen in een reguleringsperiode zowel omhoog als omlaag gaan als gevolg van een gewijzigde inschatting van het efficiënte kostenniveau aan het einde van een reguleringsperiode ten opzichte van het startpunt. Ongeacht de richting van de ontwikkeling van de tarieven, bevat de reguleringssystematiek een prikkel voor de Rendo om te komen tot kostenbesparingen om zo de aandeelhouders een redelijk rendement te kunnen bieden. Gezien de onzekerheden op de energiemarkt (zoals onder andere de hogere kosten/netverliezen), is er op dit moment nog geen enkele uitspraak te doen over het resultaat en de daaraan gekoppelde dividendverwachting en -uitkering). In december 2024 wordt het dividendbeleid besproken in de aandeelhoudersvergadering.
Risico's	De N.V. RENDO Holding bestaat uit RENDO Beheer. RENDO Beheer is weer opgesplitst in Rendo Netwerken, Enavi, N-TRA, RE-NET en RE-NET Hoogeveen Gezien de aard van de activiteiten is Rendo Netwerken een vrij stabiele vennootschap. Bij een eventuele overname in verband met sectorordening vervalt het dividend. De opbrengst is dan naar verwachting (aanzienlijk) lager dan de huidige dividendopbrengst. In verband met de energietransitie moet ook Rendo forse investeringen doen.

bedragen x € 1.000

Vitens N.V.						
Vestigingsplaats:	Zwolle					
Aantal Aandelen:	60.227		Nominaal per stuk € 56,50			
Zeggenschap:	1,04%					
Vertegenwoordiger:	wethouder Scheringa					
Jaar	**Dividend**	**Rente inkomsten**	**Eigen vermogen**	**Vreemd vermogen**	**Solvabiliteits-ratio**	**Bedrijfs-resultaat**
2021	-	7	600.300	1.387.800	30%	19.400
2022	-	-	649.500	1.446.600	31%	8.200
2023	-	-	677.700	1.560.000	30%	27.200
2024	-	-	nnb	nnb	nnb	nnb
2025	-	-	nnb	nnb	nnb	nnb

Activiteiten	Het doel van Vitens is een betrouwbare en onafhankelijke watervoorziening tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.
Inhoudelijk belang	Het is wettelijk vastgelegd dat de aandelen van waterbedrijven alleen in publieke handen mogen zijn, omdat de drinkwatervoorziening een publiek belang is. Het belang wordt het beste verwezenlijkt door middel van een privaatrechtelijke deelname.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Provincies Overijssel, Utrecht, Flevoland, Gelderland, Drenthe en Friesland en gemeenten in deze provincies.

Ontwikkelingen	De financierbaarheid van de sterk gestegen investeringsbehoefte van de drinkwaterbedrijven is op termijn niet gegarandeerd. Dit leidt op korte termijn al tot problemen bij een enkel drinkwaterbedrijf. De drinkwaterbedrijven moeten de komende jaren flink investeren om de kwaliteit en beschikbaarheid van drinkwater te garanderen. Tegelijkertijd is de (wettelijke) gewogen gemiddelde vermogenskostvoet (WACC) fors lager dan een aantal jaren geleden, waardoor de inkomsten van de drinkwaterbedrijven zijn teruggelopen. Inmiddels hebben de kamerleden Mihas en Grinswis de minister van Infrastructuur en Waterstaat gevraagd om op tijd duidelijkheid te geven over de WACC. Dit zou moeten gebeuren voor 1 november 2024, zodat de drinkwaterbedrijven de nodige investeringen kunnen plannen. De komende jaren wordt verwacht dat Vitens geen dividend zal uitkeren aan de aandeelhouders.
Risico's	De deelneming brengt voor de gemeente een gering risico met zich mee. Vitens opereert maar zeer beperkt in een concurrerende omgeving, de marktrisico's zijn daarom beperkt. De operationele risico's zijn niet klein omdat het product moet voldoen aan hoge kwaliteitseisen.

bedragen x € 1.000

N.V. Rova Holding						
Vestigingsplaats:	Zwolle					
Aantal Aandelen A:	579		Nominaal per stuk € 113,45			
Zeggenschap:	8,24%					
Vertegenwoordiger:	wethouder Scheringa					
Jaar	**Dividend**	**Rente inkomsten**	**Eigen vermogen**	**Vreemd vermogen**	**Solvabiliteits-ratio**	**Bedrijfs-resultaat**
2021	238	81	36.497	62.663	37%	5.133
2022	211	81	37.637	66.772	36%	4.369
2023	195	81	39.348	63.662	38%	5.384
2024	250	81	44.120	59.989	42%	4.500
2025	250	81	45.220	59.989	43%	4.575

Activiteiten	Het op financieel, milieutechnisch en maatschappelijk verantwoorde wijze exploreren en exploiteren van afvalzorgplicht van gemeenten.
Inhoudelijk belang	Het is van een publiek belang dat de gemeente de afvalverwerking tegen de zo laag mogelijke maatschappelijke kosten uitvoert. Het publiek belang kan behartigd worden door middel van een publieksrechtelijk deelname op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR).
Bestuursprogramma	Duurzaam
Deelnemende partijen	Rova werkt voor 23 gemeenten. Dit is een werkgebied van ongeveer 850.000 inwoners en verdeeld in 3 regio's: IJssel-Vecht, Achterhoek en Eemland.

Ontwikkelingen	De komende jaren zet Rova samen met haar gemeenten volop in op het realiseren van gemeentelijke doelen rond biodiversiteitsherstel, circulariteit en klimaatadaptatie. Dit vraag investeringen van Rova in kennis, technische innovaties, digitalisering en verduurzaming van bedrijfsmiddelen. Verder wordt er ook geïnvesteerd in het motiveren en faciliteren van haar inwoners. Het is en blijft cruciaal om draagvlak te behouden voor een goede scheiding van grondstoffen en afval en een zorgvuldige omgang met onze directe leefomgeving. Daarom zal meer samenwerking worden gezocht in het publieke domein. Dit helpt om de slagkracht op diverse onderdelen te vergroten, terwijl de kosten voor de gemeenten ook onder controle worden gehouden. Verder ook om de continuïteit van de dienstverlening te borgen. Ook op het gebied van beheer buitenruimte vraagt het herstellen van de biodiversiteit en klimaatadaptatie om meer gebiedsgerichte samenwerking. Specifiek voor afval en grondstoffen blijft de transitie naar een circulaire economie de belangrijkste drijfveer. Verder krijgen de volgende onderdelen van de bedrijfsvoering, zoals arbeidsmarktbenadering, digitalisering, innovatie, verduurzaming en datagedreven werken, de nodige aandacht.
Risico's	Beperkt tot deelname aandelenkapitaal en een renterisico bij herziening van het percentage van de achtergestelde lening die door gemeente Steenwijkerland in 2001 is verstrekt. Deze lening is in 2021 met uitzondering van een bedrag van € 2,7 miljoen verlengd met 5 jaar, met een optie tot

	verlenging met telkens nog 5 jaar. Gedurende de looptijd is de lening vrij van aflossing. Deze lening met de A-aandeelhouders die zijn opgenomen bij de financiële herstructurering in 2001, zijn achtergesteld ten opzichte van bancaire financiers.

bedragen x € 1.000

Wadinko N.V.

Vestigingsplaats:	Zwolle					
Aantal Aandelen:	130	Nominaal per stuk € 100,--				
Zeggenschap:	5,00%					
Vertegenwoordiger:	wethouder Scheringa					
Jaar	**Dividend**	**Eigen vermogen**	**Vreemd vermogen**	**Solvabiliteits-ratio**	**Bedrijfs-resultaat**	
2021	163	74.147	6.923	92%	8.651	
2022	82	82.569	8.542	91%	12.923	
2023	82	82.924	2.721	97%	1.855	
2024	82	80.569	8.500	91%	-	
2025	82	85.224	11.884	88%	1.300	

Activiteiten	Het deelnemen in en het directie voeren over andere ondernemingen die bij voorkeur werkzaam zijn in de provincie Overijssel, waaronder bedrijven die werkzaam zijn op het gebied van kunststoffen en milieutechnieken en het bevorderen van de werkgelegenheid in de provincie, één en ander in de ruimste zin van het woord.
Inhoudelijk belang	Wadinko heeft tot doel het creëren van werkgelegenheid door middel van het stimuleren van bedrijvigheid. Dit is van maatschappelijk belang, maar strikt genomen geen publiek belang omdat het een normale economische activiteit betreft. Er zijn concurrerende particuliere initiatieven die met vergelijkbare participaties hetzelfde doel bereiken.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Provincie Overijssel en 20 gemeenten in Overijssel plus gemeenten Meppel, Noordoostpolder, Urk en Westerveld.

Ontwikkelingen	Wadinko zal in de komende twee jaar blijven participeren met minderheidsbelangen in regionale ondernemingen. In 2025 mogelijk met gebruikmaking van financiering van de provincie, hetgeen een toename van vreemd vermogen verklaart. Voor 2025 worden minder exits verwacht met dus een lager bedrijfsresultaat dan in afgelopen jaren. In de aandeelhoudersvergadering van juni 2021 is besloten om de komende 5 jaar een bedrag van € 1,5 miljoen als dividenduitkering per jaar uit te keren.
Risico's	De participatiemaatschappij zorgt dat zij invloed uitoefent op de ondernemingen waarin zij participeert via een Raad van Commissarissen of een aandeelhoudersovereenkomst. Het is echter niet te zeggen welke risico's Wadinko precies loopt met betrekking tot de aangegane participaties. Wel is zij van mening dat het risico van fraude met de governancestructuur rondom

	(des)investeringen, betalingsorganisatie en het beperkte contant geldverkeer voldoende is gemitigeerd. Van nature is het businessmodel hoog risicovol. Het desinvesteren van de belangen kan met relatief grote winsten of verliezen gepaard gaan.

bedragen x € 1.000

Noordwestgroep N.V.					
Vestigingsplaats:	Steenwijk				
Aantal Aandelen:	1.200	Nominaal per stuk € 453,78			
Zeggenschap:	100,00%				
Vertegenwoordiger:	wethouder Jongman				
Jaar	**Bijdrage**	**Eigen vermogen**	**Vreemd vermogen**	**Solvabiliteits-ratio**	**Bedrijfs-resultaat**
2021	988**)	1.045	2.386	31%	-
2022	1.050	1.045	2.858	27%	-
2023	960	1.045	3.019	26%	-
2024		1.045	nnb	nnb	
2025		1.045	nnb	nnb	-
excl. Corna	****) 164.000**				

Activiteiten	Noordwestgroep (NWG) is een sociale onderneming en participatiebedrijf. Het doel is om duurzaam en eerlijk werk te bieden voor iedereen uit Steenwijkerland die wil en kan werken.
Inhoudelijk belang	Het publiek belang, mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking aan het arbeidsproces laten deelnemen, is wettelijk gezien een taak van de gemeente en wordt o.a. verwezenlijkt via de Noordwestgroep N.V.
Bestuursprogramma	Samenredzaam
Deelnemende partijen	Gemeente Steenwijkerland

Ontwikkelingen	De raad heeft in 2020 de rol en positie van NWG voor 6 jaar vastgesteld. Hierbij fungeert NWG als sociale onderneming en als arbeidsontwikkelbedrijf. Naast het zelf aanbieden van werk in een beschutte werkomgeving worden ook inwoners met een uitkering arbeidsfit gemaakt om toe geleid te worden naar de reguliere arbeidsmarkt. Hier dient naar de toekomst toe ook meer de focus op komen te liggen. In de 'oude' Sociale werkvoorzieningsregeling is vanaf 2015 geen nieuwe instroom meer mogelijk. Dit betekent dat deze doelgroep jaarlijks, grotendeels door natuurlijk verloop, met circa 5% afneemt.
Risico's	Jaarlijkse verlaging van de rijksbijdrage Sociale werkvoorziening betekent een financieel risico voor de gemeente als Noordwestgroep hier geen nieuwe inkomsten tegenover zet. Bijkomend risico is dat het huidig bestand niet genoeg krimpt. Voor het jaar 2025 wordt de aanvullende gemeentelijke bijdrage geraamd op € 1.065.000. Via de Algemene uitkering van het gemeentefonds wordt een bedrag ontvangen van € 6.456.000. Dit bedrag wordt doorbetaald aan de Noordwestgroep.

	Indien bij de jaarrekening 2025 van de NWG blijkt dat er een tekort is gerealiseerd (of een overschot) vindt verrekening plaats met de gemeente.

Vennootschappen na verkoop Essent

In 2009 werd het productie- en leveringsdeel van Essent verkocht aan RWE. Bij de verkoop zijn een aantal tijdelijke B.V.'s opgericht om de belangen van de aandeelhouders te behartigen. In verband met contractuele verplichtingen moesten de volgende vennootschappen: CSV Amsterdam B.V. en Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. nog in stand worden gehouden. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt zich tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschappen. Inmiddels hebben de aandeelhouders van Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. ingestemd met het opheffen van de B.V..

bedragen x € 1.000

CSV Amsterdam B.V.					
Jaar	Agio uitkering	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2021	-	312	23		- 43
2022	-	210	13		- 102
2023	-	98	51		- 111
2024	-	484	7		- 265
2025	-	-	-		- 20

Activiteiten en inhoudelijk belang	Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis. Enexis beschikte over onvoldoende contante middelen om de koopprijs te kunnen betalen. Dit bedrag is omgezet in een lening van de aandeelhouders van Essent. De B.V. is in het leven geroepen om de Aandeelhouderslening aan Enexis doelmatig en efficiënt te kunnen beheren.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 3.888 aandelen, zijnde een aandeel in het totaal aandelenvermogen van 0,1944%.
Vertegenwoordiger	Wethouder M. Scheringa

Ontwikkelingen	De vennootschap zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de aandeelhouderscommissie, bezwaar en/of beroep te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van een naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. Na afwikkeling van deze bezwaar- en/of beroepsprocedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure zal de vennootschap kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.
Risico's	Als aandeelhouder loopt de gemeente zeer beheerst geachte risico's. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en

	beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000).

Stichtingen en verenigingen

bedragen x € 1.000

Stichting Weerribben-Wieden					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2021	-	27	210	12%	14
2022	300	457	326	58%	430
2023	303	nnb	nnb	nnb	nnb
2024	300	nnb	nnb	nnb	nnb
2025	300	nnb	nnb	nnb	nnb

Activiteiten	In de stichtingsakte is het doel van de stichting als volgt omschreven "Het bewerkstelligen van aantoonbare maatschappelijke (economische en ecologische) meerwaarde voor het gebied Weerribben-wieden (Steenwijkerland) met als hart het Nationaal Park, alsmede het verbinden van beide entiteiten". De activiteiten zijn daarop gericht. Hier is in de loop van de tijd het behouden van de leefbaarheid aan toegevoegd. Er is een aanpassing van de statuten in voorbereiding waaraan dit wordt toegevoegd.
Inhoudelijk belang	De Stichting Weerribben-Wieden ziet voor zichzelf een aantal rollen. Deze rollen liggen op het initiatie-, participatie- en communicatieproces als Gebiedsfacilitator, het aanjagen en verbinden van initiatieven uit het gebied als Gebiedsprojecten-ontwikkelaar, het profileren van het gebied als Gebiedspromotor en het geven van gevraagd en ongevraagd advies als Gebiedsboard. Hiermee wordt het individueel belang van de afzonderlijke gebiedspartijen (waaronder de gemeente) in samenwerking opgepakt.
Bestuursprogramma	Vitaal platteland
Deelnemende partijen	Stichting Weerribben-Wieden is een organisatie van, voor en uit het gebied. In het bestuur van de Stichting hebben vertegenwoordigers van de volgende partijen zitting: - Koninklijke Horeca Nederland, afdeling Steenwijkerland; - Business Club Steenwijkerland, account toerisme; - LTO Noord, Afd. Steenwijkerland; - Natuurmonumenten, gebiedseenheid De Wieden; - Staatsbosbeheer, regiodirectie Oost; - Ondernemersplatform Steenwijkerland; - Contactpersonen voor inwoners en Plaatselijke Belangen; - Rietsector; - Duurzame ambachtelijke ondernemers en cultuur(historie); Gemeente Steenwijkerland.
Vertegenwoordiger	Wethouder B. Harmsma

Ontwikkelingen	De gemeente Steenwijkerland draagt jaarlijks circa € 300.000,-- bij aan de Stichting op basis van een dienstverleningsovereenkomst. De helft van dit bedrag wordt ingezet voor de algemene organisatie. De andere helft voor de (toeristische) gebiedspromotie. Daarnaast heeft het Rijk besloten tot 20230 extra geld beschikbaar te willen stellen voor de 22 Nationale Parken. Hierbij gaat het Rijk uit van cofinanciering van de provincies. In

	afwachting van overeenstemming over cofinanciering is vooralsnog een subsidiemogelijkheid (maximaal €176.000,-- per NP) opengesteld voor een periode van 15 maanden. Hiervoor heeft de stichting een aanvraag gedaan.
Risico's	De Stichting Weerribben-Wieden is een stichting zonder winstoogmerk. Het financieel risico is laag en beperkt zich tot het leveren van een jaarlijkse financiële bijdrage.

Gemeenschappelijke regelingen

bedragen x € 1.000

Gemeenschappelijke gezondheidsdienst (GGD) IJsselland					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2021	1.579	2.546	18.302	12%	- 368
2022	1.608	1.763	11.247	14%	- 812
2023	1.882	3.191	12.432	20%	1.146
2024	1.987	2.495	6.693	27%	-
2025	2.117	2.495	6.316	28%	-

Activiteiten	De GGD IJsselland bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de ruim 500.000 inwoners van 11 gemeenten in de regio IJsselland.
Inhoudelijk belang	De gemeente heeft de wettelijke taak om de gezondheid van de burgers te bevorderen en te beschermen tegen ziekten en calamiteiten. Daarnaast is de gemeente verplicht een gemeenschappelijke gezondheidsdienst te hebben. Het publiek belang kan het best gediend worden door middel van een publiekrechtelijke deelname op basis van de WGR.
Bestuursprogramma	Samenredzaam
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen. Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente heeft een zetel in het bestuur. Het bestuur bestaat uit de vertegenwoordigers van de colleges. Iedere gemeente heeft 1 stem.
Vertegenwoordiger	Wethouder T. Jongman

Ontwikkelingen	Op 23 maart 2024 bent u over de Kadernota voor het opstellen van de programmabegroting van 2025 van de GGD IJsselland geïnformeerd met een informatienota. De wettelijke taken, ambities en beleidsthema's worden beïnvloed door de ontwikkelingen om ons heen. De belangrijkste trends en ontwikkelingen voor 2025, aanvullend op de programmalijnen onderverdeeld naar landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen op het gebied van publieke gezondheid, ontwikkelingen wetgeving en organisatieontwikkelingen zijn: - Landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen op het gebied van publieke gezondheid, zoals IZA-GALA, versterking infectie-ziekten preventie VIP) en pandemische paraatheid, vaccinatie-voorziening, landelijke functie opschaling infectieziekte-bestrijding, toekomstbestendige infectieziektebestrijding, jeugd/gezond en kansrijk opgroeien, meldpunt maatschappelijke zorg, overgang centrale toegang, doorontwikkeling forensische geneeskunde en regeling aanvullende seksuele gezondheid; - Ontwikkeling wetgeving. (De Wet Gemeenschappelijke Regelingen, Omgevingswet en Rijksvaccinatieprogramma.).

	- Organisatieontwikkelingen. (informatievoorziening en gezamenlijke bedrijfsvoering).
Risico's	In de programmabegroting 2025 van de GGD worden een aantal risico's vermeld, zoals schade na beveiligingsinbreuk, wegvallen toeleverancier, onvoorziene implementatiekosten, geen of onvoldoende (gekwalificeerd) personeel, uitbraak van een infectie-ziekte, arbeidsconflict en juridische procedures. GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie.

bedragen x € 1.000

Veiligheidsregio IJsselland						
Jaar	Bijdrage	Opbrengst huurkazernes	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2021	2.983	165	8.958	34.692	21%	- 2.583
2022	3.125	167	5.345	33.614	14%	- 410
2023	3.422	178	5.417	39.700	13%	- 652
2024	3.516	181	4.578	35.046	12%	-
2025	3.839	191	5.702	36.949	13%	-

Activiteiten	Veiligheidsregio IJsselland werkt met gemeenten en andere partners samen in het voorkomen, bestrijden en beperken van de gevolgen van branden, ongevallen, rampen en crisis in de regio IJsselland.
Inhoudelijk belang	De brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en het bieden van geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen zijn alle publieke belangen. Deze belangen kunnen het beste behartigd worden door middel van een gemeenschappelijke regeling op basis van de WGR.
Bestuursprogramma	Leefbare steden en kernen
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem.
Vertegenwoordiger	Burgemeester R. Bats.

Ontwikkelingen	De Veiligheidsregio blijft in 2025 continu klaarstaan met kennis, mensen en middelen om de kerntaken goed uit te voeren. Het versterken van veiligheid, beperken van risico's waar het kan en bestrijden van incidenten wanneer dat moet. Daarvoor investeert zij in vakmanschap van medewerkers, in verbinding met haar partners en in een sterke interne binding met het vak en collega's. Het doel is de veiligheid in IJsselland te versterken. Vanuit de basis wordt toegewerkt naar een breder IJssellands fundament. Dit betekent: - risicogericht werken als basis van haar werk; - de crisisorganisatie is inzetbaar voor de klassieke crises, maar ook voor nieuwe, meer onvoorziene en langdurige crises; - doorontwikkeling van de uitorganisatie: evenwicht, op maat, flexibel en dynamisch;

	- het vergroten van de burgerkracht binnen het programma Veilig Leven; - de nieuwe meldkamer Oost-Nederland gebruiken als katalysator voor de samenwerking binnen de vijf veiligheidsregio's in Oost-Nederland. Verder gaat zij zich onder andere bezighouden met: - de voorbereiding van de opvolger van de wet Veiligheidsregio's die naar verwachting in 2026 in werking treedt; - het zetten van de nodige stappen om te voldoen aan wetgeving zoals de WOO, Wep, AVG en het Besluit digitale toegankelijkheid overheid; - de ontwikkeling en lancering van een nieuwe website, welke voldoet aan de nieuwe wet- en regelgeving en - inrichten informatieknooppunt dat aansluit bij landelijk informatie knooppunt.
Risico's	Veiligheidsregio IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie.

bedragen x € 1.000

Omgevingsdienst IJsselland					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2021	914	424	1.484	22%	108
2022	925	563	2.416	18%	- 171
2023	1.539	3	2.854	0%	- 313
2024	1.483	316	3.527	8%	-
2025	1.488	316	3.531	8%	-

Activiteiten	De Omgevingsdienst (OD) is een gemeenschappelijke regeling op het gebied van de milieuwetgeving, -regelgeving en -handhaving.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente de wettelijke milieutaken uitvoert op een regionale schaal om zo minder kwetsbaar en meer efficiënt te zijn.
Bestuursprogramma	Duurzaam
Deelnemende partijen	Provincie Overijsel en de gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente heeft een zetel in het bestuur. Het bestuur bestaat uit de vertegenwoordigers van de colleges en gedeputeerde staten.
Vertegenwoordiger	Wethouder M. Smit

Ontwikkelingen	De OD bestaat nu 6 jaar en na de eerste jaren van ontdekken en pionieren is en start gemaakt met de doorontwikkeling van de organisatie. De fase waarin de OD nu zit, vraagt om het herijken van de missie, visie en kernwaarden. De uitwerking hiervan zal in 2025 worden voortgezet.

	Het programma 'Samen Toekomstbestendig' richt zich op de doorontwikkeling van de organisatie. Daarom wordt tijdens de implementatiefase gewerkt aan drie programmalijnen. Te weten: 1. het fundament versterken; 2. meer waarde leveren door regionaal programmeren en risicogericht werken; 3. informatie gestuurd werken door efficiënt informatie inwinnen, verstrekken en ontsluiten. In de programmabegroting wordt hiermee rekening gehouden. De commissie van Aartsen, welke n.a.v. diverse onderzoeksrapporten en milieu-incidenten bij grote bedrijven is ingesteld, kwam met 10 aanbevelingen gericht op onder meer het vergroten van de Omgevingsdiensten, het versterken van capaciteit en kwaliteit en een andere financiering van Omgevingsdiensten. Het Rijk heeft dit omarmd, wat heeft geleid tot het Interbestuurlijk Programma versterking VTH (IBP-VTH). Een van de pijlers in het programma is robuustheid. In het kader van IBP-VTH bouwt de OD samen met haar deelnemers het komende jaar verder aan het realiseren van een robuuste OD, die past bij de maatschappelijke opgaven waar de OD haar bijdrage aan levert.
Risico's	De Omgevingsdienst IJsselland is in 2018 gestart. Doordat er weinig historische gegevens zijn, brengt dit onzekerheden in de begroting met zich mee. Zo moeten uitvoering en ontwikkeling tegelijkertijd plaatsvinden, terwijl de overgedragen capaciteit zich vooral bezig houdt met uitvoering. Vermeldenswaardig is dat wij taken hebben ingebracht en voor de daarbij behorende capaciteit betalen. Aanvullende, niet standaard ingebrachte, taken kan de OD wel voor ons uitvoeren, deze worden dan aanvullend in rekening gebracht. Hierbij gaat het in ieder geval om specialistische advisering t.a.v. gaswinning en geluidsmetingen bij evenementen, maar daarnaast bijvoorbeeld ook mogelijke aanvullende metingen (geluid, gevaarlijke stoffen) bij handhavingstrajecten. Door een gebrek aan gekwalificeerd personeel wordt het risico gelopen dat alle werkzaamheden niet uitgevoerd kunnen worden door de OD.

bedragen x € 1.000

RSJ IJsselland (regionaal servicepunt)					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2021	132	-	2.065	0%	-
2022	127	-	559	0%	-
2023	134	-	717	0%	-
2024	162	-	-	0%	-
2025	170	-	-	0%	-

Activiteiten	De uitvoeringsorganisatie fungeert als aankoopcentrale voor de Jeugdwet taken voor gemeenten. Verder beheert de uitvoeringsorganisatie namens de gemeenten de in het kader van de inkoop gesloten overeenkomsten.

Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente de wettelijke jeugdzorgtaken uitvoert en daarbij regionaal samenwerkt om zo efficiënt mogelijk te zijn. Gekozen is voor een lichte vorm van samenwerking via een bedrijfsvoeringsorganisatie, ofwel de uitvoerende taken en niet de beleidsvormende taken.
Bestuursprogramma	Samenredzaam
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem.
Vertegenwoordiger	Wethouder T. Jongman.

Ontwikkelingen	In 2025 heeft het RSJ de ambitie om de voorbereiding richting besluitvorming zo te verbeteren dat het bestuur meer ruimte krijgt om daadwerkelijk te sturen: techniek en beleid bij ambtenaren, koers en besluiten op de bestuurlijke tafel. Het RSJ ervaart knelpunten in de uitvoering van de opdracht. Dit relateert onder andere meer aan het feit dat een complexe opdracht ingepast moet worden in de structuur van een BVO. • In 2025 zal het RSJ blijven werken aan zorgcontinuïteit, kostenbeheersing en kwaliteit en de huidige taken inkoop, contractmanagement, monitoring en regionale agenda worden gecontinueerd. • De gemeenten van regio IJsselland hebben aan het RSJ de opdracht gegeven voor een regionale aanpak van de Hervormingsagenda Jeugd. Centraal in deze aanpak staat dat deze moet bijdragen aan het verbeteren van de jeugdhulp voor jeugdigen in onze gemeenten, zoveel mogelijk geworteld is in lokale structuren, waar we lokaal doen wat lokaal kan, maar (boven)regionaal met elkaar samenwerken om tot een robuuste aanpak te komen.
Risico's	Het RSJ geeft aan dat in de dynamiek van het jeugdstelstel het een uitdaging is om een stabiele bedrijfsvoering te organiseren. De beweging in het zorglandschap door de Hervormingsagenda Jeugd, zowel landelijk als regionaal, kan gevolgen hebben voor de inrichting van taken van de huidige uitvoeringsorganisatie. Met extra capaciteit en financiële benodigde middelen als mogelijke gevolgen.

Bijlage 8. Beleidsindicatoren

Beleidsindicator	Eenheid	Periode	Steenwijkerland	Nederland (gemiddeld)
0. Bestuur en ondersteuning				
0.01 Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2025	10	
0.02 Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2025	9	
0.03 Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2025	1.051	
0.04 Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2025	2%	
0.05 Overhead	% van totale lasten	2025	12%	
1. Veiligheid				
1.01 Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2023	8	9
1.02 Winkeldiefstal	per 1.000 inwoners	2023	1	3
1.03 Geweldsmisdrijven	per 1.000 inwoners	2023	2	4
1.04 Diefstal uit woning	per 1.000 inwoners	2023	1	1
1.05 Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	per 1.000 inwoners	2023	4	6
2. Economie				
2.01 Functiemenging	%	2023	47	54
2.02 Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw 15 tm 64 jr	2023	213	197
3. Onderwijs				
3.01 Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2023	7	6
3.02 Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2023	32	27
3.03 Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	2023	3	2
4. Sport, cultuur en recreatie				
4.01 Niet- sporters	%	2022	55	46
5. Sociaal domein				
5.01 Banen	per 1.000 inw 15-64jr	2023	660	837
5.02 Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inwoners	2023	238	345
5.03 Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inw 15-64jr	2023	201	192
5.04 Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	per 10.000 inwoners	2023	700	705
5.05 Netto arbeidsparticipatie	%	2023	73	73
5.06 Kinderen in uitkeringsgezin	%	2022	5	6
5.07 Werkloze jongeren	%	2022	2	1
5.08 Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2023	11	14
5.09 Jongeren met jeugdbescherming	%	2023	2	1
5.10 Jongeren met delict voor rechter	%	2023	1	1
5.11 Jongeren met jeugdreclassering	%	2023	0	0
6. Volksgezondheid en milieu				
6.01 Omvang huishoudelijke restafval	kg per inwoner	2022	65	148
6.02 Bekende hernieuwbare elektriciteit	%	2022	23	41
7. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
7.01 Gemiddelde WOZ waarde	x € 1.000	2024	323	379
7.02 Nieuw gebouwde woningen	per 1.000 woningen	2023	6	9
7.03 Demografische druk	%	2024	80	70
7.04 Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2024	726	911
7.05 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2024	759	994

Op grond van het BBV dienen gemeenten de effecten van beleid toe te lichten door een vaste set met beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en jaarrekening. De meeste van deze indicatoren zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. Bij elk van deze indicatoren is een omschrijving en nadere toelichting vermeld.